

T.C.

ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ

EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

TÜRKÇE EĞİTİMİ ANA BİLİM DALI

**ÇOCUK EDEBİYATI VE ÇOCUK EĞİTİMİ ÇERÇEVESİNDE
NUMAN KARTAL'IN ESERLERİNİN İNCELENMESİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Ozan İPEK

BURSA

2017

T.C.

ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ

EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

TÜRKÇE EĞİTİMİ ANA BİLİM DALI

ÇOCUK EDEBİYATI VE ÇOCUK EĞİTİMİ ÇERÇEVESİNDE

NUMAN KARTAL'IN ESERLERİNİN İNCELENMESİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Ozan İPEK

Danışman

Prof. Dr. Kazım YOLDAŞ

BURSA

2017

BİLİMSEL ETİĞE UYGUNLUK

Bu çalışmadaki tüm bilgilerin akademik ve etik kurallara uygun bir şekilde elde edildiğini beyan ederim.

Ozan İPEK

06/01/2017

YÖNERGEYE UYGUNLUK ONAYI

“Çocuk Edebiyatı ve Çocuk Eğitimi Çerçevesinde Numan Kartal’ın Eserlerinin İncelenmesi” adlı Yüksek Lisans tezi, Uludağ Üniversitesi Tez Yazım Kılavuzu kurallarına uygun olarak hazırlanmıştır.

Tezi Hazırlayan

Ozan İPEK

Danışman

Prof. Dr. Kazım YOLDAŞ

Türkçe Eğitimi ABD Başkanı

Prof. Dr. Kazım YOLDAŞ

T.C.

ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ

EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Türkçe Eğitimi Anabilim Dalı'nda 801550201 numara ile kayıtlı Ozan İPEK'in hazırladığı "Çocuk Edebiyatı ve Çocuk Eğitimi Çerçevesinde Numan Kartal'ın Eserlerinin İncelenmesi" konulu Yüksek Lisans çalışması ile ilgili tez savunma sınavı, ~~06/01/2017~~ 06/01/2017 günü ~~09.00.-15.30~~ saatleri arasında yapılmış, sorulan sorulara alınan cevaplar sonunda adayın tezinin (başarılı/başarısız) olduğuna (oybirliği/oyçokluğu) ile karar verilmiştir.

ÜYE (Tez Danışmanı ve Sınav Komisyonu

Başkanı)

Prof. Dr. Kazım YOLDAŞ

Uludağ Üniversitesi

ÜYE

Doç. Dr. Kelime ERDAL

Uludağ Üniversitesi

ÜYE

Doç. Dr. Fahri TEMİZYÜREK

Gazi Üniversitesi

Özet

Yazar	: Ozan İPEK
Üniversite	: Uludağ Üniversitesi
Ana Bilim Dalı	: Türkçe Eğitimi
Bilim Dalı	: Türkçe Eğitimi
Tezin Niteliği	: Yüksek Lisans
Sayfa Sayısı	: xix + 387
Mezuniyet Tarihi	:06.01.2017
Tez	: Çocuk Edebiyatı ve Çocuk Eğitimi Çerçevesinde Numan Kartal'ın Eserlerinin İncelenmesi
Danışmanı	: Prof. Dr. Kazım YOLDAŞ

Çocuk Edebiyatı ve Çocuk Eğitimi Çerçevesinde Numan Kartal'ın Eserlerinin İncelenmesi

Bu çalışma; yazar Numan Kartal'ın öykü ve masallarını, çocuk edebiyatının temel ilkeleri ve çocuk eğitiminden hareketle inceleme ve değerlendirmeyi, bunun sonucunda da Türkçe eğitiminde kullanılabilirliğini belirlemeyi amaçlayan nitel bir araştırmadır. Çalışmada betimsel tarama modeli kullanılmıştır. Kartal'ın çocuklar için yazdığı 1 öykü ve 9 masal kitabı içerisindeki toplam 57 metin çalışmanın örneklemini oluşturmaktadır. Çalışmanın verileri, doküman incelemesi ve görüşme teknikleriyle toplanmıştır. Verilerin analizi ve yorumlanması sürecinde ise içerik analizinden yararlanılmıştır. Araştırma kapsamında; önce çocuk edebiyatı hakkında genel bir çerçeve çizilmiş, Numan Kartal'ın hayatı, sanatı, eserleri, çocuk edebiyatımızdaki yeri ve önemi ortaya konmuştur. Ardından Kartal'ın öykü ve masallarının iç ve dış yapı özellikleri, çocuklar için eğitsel değerleri ve bütün bu ortaya konan bulgular sonucunda da bu eserlerin Türkçe eğitiminde kullanılabilirliği tespit edilmiştir.

Araştırma sonucunda; Kartal'ın 1970 sonrası Türk çocuk edebiyatında masallarıyla ön plana çıktığı, eserlerinin dış yapı özellikleri bakımından çocuk edebiyatı standartlarına genel olarak uyduğu, iç yapı özellikleri bakımından ise bazı metinler hariç diğer eserlerinin çocuklara uygun olduğu, ayrıca kitaplarının çocuklar için zengin bir eğitsel içeriğe sahip olduğu saptanmıştır. Buradan hareketle de, Numan Kartal'ın kitaplarının Türkçe eğitiminde hem bir ana malzeme hem de yardımcı okuma materyali olarak kullanılabileceği sonucuna varılmıştır. Ayrıca; araştırmanın sonunda, Milli Eğitim Bakanlığı'na, akademisyenlere, öğretmenlere ve yayınevlerine bazı önerilerde bulunulmuştur.

Anahtar sözcükler: çocuk edebiyatı, eğitim, Numan Kartal, Türkçe eğitimi

Abstract

Author : Ozan İPEK
University : Uludağ Üniversitesi
Field : Turkish Education
Branch : Turkish Education
Degree Awarded : Master
Page Number : xix+387
Degree Date :06.01.2017
Thesis : A Review of Numan Kartal's Work Within The Frame of
Children's Literature And Education
Supervisor : Prof. Dr. Kazım YOLDAŞ

A Review of Numan Kartal's Work Within The Frame of Children's Literature And Education

This study is a qualitative research that aims to examine and evaluate Numan Kartal's stories and tales with reference to children's literature and its basic principles to determine their usability in teaching Turkish. In the study, descriptive survey model was used. 57 texts within 1 story and 9 tale books that Kartal wrote for children form the sample of the study. Data were collected through document review and interview techniques. Content analysis was used to analyze and interpret the data. Within the scope of research, a general framework about children's literature was drawn first, and then Numan Kartal's life, his art, works, and his significance in children's literature were revealed. Following this, the internal and external structural features of Kartal's tales and stories, their educational value for children, and as a result of all these findings, their usability in teaching Turkish were discussed.

Research result shows that Kartal became prominent in Turkish children's literature with his tales after 1970, and that his works generally correspond to the standards of children's literature in terms of external structural features, and except for some texts, most of his other works are appropriate for children in terms of their internal structure. Moreover, his books were found out to have a rich educational content for children. From this point of view, it was concluded that Numan Kartal's books can be used in teaching Turkish both as main and supplementary reading material. Also, some suggestions were made to the ministry of education, academicians, teachers and publishers in the end of the study.

Key Words: children's literature, education, Numan Kartal, teaching Turkish

Teşekkür

İnegöl'ün yetiştirdiği değerli yazar Numan Kartal'ın eserlerini incelediğim bu çalışma, iki senelik bir emeğin sonucunda tamamlanmış bulunmaktadır. Benim için başlı başına bir okul işlevi gören ve beni zenginleştiren bu çalışmayı bitirmiş olmaktan dolayı son derece mutlu olduğumu belirtmek isterim.

Çalışma süresince ileri yaşı ve hastalıklarına rağmen benden desteğini esirgemeyen ve çalışma sırasında vefat eden merhum Numan Kartal hocama saygılarımı ve dualarımı sunuyorum. Sağlığında tezimi bitirememiş olmanın hüznüne rağmen, onu ölümsüz kılan kıymetli eserlerini ilk kez bilim dünyasına tanıtıyor olmaktan ve adını yaşatmak için bir nebze de olsa katkı sunmaktan dolayı kıvanç duyuyorum.

Çalışmam boyunca her zaman desteklerini ve yardımlarını gördüğüm; bana inanan, yol gösteren ve benim için şartları her daim kolaylaştıran danışmanım Prof. Dr. Kazım YOLDAŞ'a, tezimi büyük bir titizlikle inceleyen ve bilimsellik adına kıymetli tavsiyeler veren sayın hocam Doç. Dr. Kelime ERDAL'a, çalışmamın ortaya çıkmasında fikirlerinden ve kaynaklarından son derece istifade ettiğim kıymetli hocalarım Doç. Dr. Fahri TEMİZYÜREK ve Yrd. Doç. Dr. Zeki GÜREL'e, bitmek bilmeyen sorularıyla başını ağrıttığım, kıymetli meslektaşım ve mesai arkadaşım Arş. Gör. Hatice YURTSEVEN'e, kıymetli mesai arkadaşım Arş. Gör. Meltem Merve KONU'ya, değerli dostum ve meslektaşım Alp Kaan KILINÇ'a, Sebahat KARTAL hanımefendiye, bana güzel bir çalışma ortamı sunan Uludağ Üniversitesi Türkçe Eğitimi Bölümü'nün kıymetli hocalarına ve benim için her zaman çok özel bir yeri olan değerli hocam Yrd. Doç. Dr. Tuncay ÖZTÜRK'e sonsuz şükranlarımı sunuyorum.

Bilimsel çalışmalara gösterdiği teşviklerden ve araştırma boyunca sağladığı maddi destekten ötürü TÜBİTAK'a (2210-A) teşekkür ederim.

Ozan İPEK

İçindekiler

	Sayfa No
BİLİMSEL ETİĞE UYGUNLUK.....	i
YÖNERGEYE UYGUNLUK ONAYI.....	ii
ÖZET.....	iv
ABSTRACT.....	vi
TEŞEKKÜR.....	viii
İÇİNDEKİLER.....	ix
TABLolar LİSTESİ.....	xvii
ŞEKİLLER LİSTESİ.....	xviii
KISALTMALAR LİSTESİ.....	xix
I.BÖLÜM: GİRİŞ.....	1
1.Problem Durumu.....	1
2.Araştırma Soruları.....	2
3.Amaç.....	3
4.Önem.....	3
5.Varsayımlar.....	3
6.Sınırlılıklar.....	3
7.Tanımlar.....	3
II. BÖLÜM: LİTERATÜR.....	5
1.Çerçeve Olarak Çocuk Edebiyatı.....	5
1.1.Çocuk Kavramı.....	5
1.2. Edebiyat Kavramı.....	8
1.3. Çocuk Edebiyatı Kavramı.....	11

1.4.Çocuk Edebiyatının Temel Kavramları.....	18
1.4.1. Çocuğa görelik.....	18
1.4.2. Çocuk gerçekliği.....	21
1.5. Okuyucu Zümreleri Açısından Çocuk Edebiyatı.....	22
1.6. Çocuk Kitaplarında Bulunması Gereken Özellikler.....	25
1.6.1.Çocuk kitaplarının iç yapı özellikleri.....	25
1.6.1.1. Tema.....	25
1.6.1.2. Konu.....	26
1.6.1.3. Plân.....	27
1.6.1.4. İleti.....	28
1.6.1.5. Karakterler.....	29
1.6.1.6. Dil ve Anlatım.....	30
1.6.2.Çocuk kitaplarının dış yapı özellikleri.....	33
1.6.2.1. Kitabın boyutları.....	33
1.6.2.2. Kitabın ağırlığı.....	34
1.6.2.3. Kapak ve cilt.....	34
1.6.2.4. Harfler.....	35
1.6.2.5. Sayfa düzeni.....	36
1.6.2.6. Kâğıt özellikleri.....	37
1.6.2.7. Yazım, noktalama ve imla.....	37
1.6.2.8. Resimler.....	38
1.7. Çocuk Edebiyatı Türleri.....	39
1.7.1. Masal.....	39
1.7.1.1. Masalın tanımı.....	39
1.7.1.2. Masalın bölümleri.....	41

1.7.1.3. Masalların kaynakları.....	42
1.7.1.4. Masal kahramanları.....	43
1.7.1.5. Masalların dil ve anlatım özellikleri.....	44
1.7.1.6. Masalların sınıflandırılması.....	45
1.7.1.7. Masalların çocuklar için eğitsel değeri.....	47
1.7.1.8. Çocuk masallarında olması gereken özellikler.....	50
1.7.1.9. Türk edebiyatında masalın tarihi.....	52
1.7.2. Hikâye.....	54
1.7.2.1. Hikâyenin tanımı ve özellikleri.....	54
1.7.2.2. Hikâyenin temel unsurları.....	55
1.7.2.3. Hikâyede plân.....	56
1.7.2.4. Hikâye türleri.....	57
1.7.2.5. Hikâyede anlatım teknikleri.....	58
1.7.2.6. Hikâyenin çocuklar için önemi.....	59
1.7.2.7. Çocuk hikâyelerinde olması gereken özellikler.....	60
1.7.2.8. Türk edebiyatında çocuk hikâyeleri.....	61
2.Çerçeve Olarak Çocuk Eğitimi.....	63
2.1. Çocuk Edebiyatı Eserlerinde Eğitsellik.....	63
2.2. Değerler Eğitimi ve Çocuk Edebiyatı.....	65
2.2.1. Değer kavramı ve değerler eğitimi.....	65
2.2.2. Türkçe öğretimi ve değerler eğitimi.....	68
2.2.3. Değerler eğitiminde bir vasıta olarak edebiyat.....	70
2.3. Türkçe Eğitimi Açısından Çocuk Edebiyatı.....	73
2.4.Türkçe Eğitiminin Genel Amaçları.....	78
2.5. Türkçe Öğretim Programında Temalar.....	79

3.Numan Kartal (Hayatı-Sanatı-Eserleri).....	80
3.1. Numan Kartal'ın Hayatı.....	80
3.1.1. Ailesi, doğumu ve çocukluk yılları.....	80
3.1.2. Eğitim hayatı.....	81
3.1.3. Evliliği ve çocukları.....	83
3.1.4. Çalışma hayatı.....	83
3.1.5. Düşünce dünyası.....	84
3.1.6. Hastalığı ve vefatı.....	86
3.2. Numan Kartal'ın Sanatı.....	86
3.2.1. Sanat hayatına başlangıcı ve ilk eserler.....	86
3.2.2. Sanat anlayışı.....	88
3.2.3. Sanatına etki eden unsurlar.....	99
3.2.4. Yazma ortamı.....	101
3.2.5. Yazma biçimi.....	101
3.2.6. Aldığı teşekkür belgeleri-ödülleri.....	102
3.3. Numan Kartal'ın Eserleri.....	102
3.3.1. Kitapları.....	103
3.3.2. Süreli yayınlarda yayımlanan yazıları.....	106
3.3.3. Yıllıklara ve seçkilere giren yazıları.....	113
3.3.4. Tamamlanmış olmasına rağmen henüz yayımlanmamış çalışmaları.....	114
3.3.5. Katıldığı kongre, seminer ve bilimsel toplantılar.....	114
3.3.6. Konuşmacı olarak katıldığı medya programları.....	115
3.3.7. Hakkında çeşitli mecralarda yayımlanan yazılar.....	116
3.3.8. Yazarın kitapları hakkında çıkan eleştiri ve tanıtım yazıları.....	117
III.BÖLÜM: YÖNTEM.....	119

1.Araştırma Modeli.....	119
2.Araştırmanın Kapsamı.....	119
3.Verilerin Toplanması.....	119
4.Verilerin Analizi ve Yorumlanması.....	120
IV. BÖLÜM: BULGULAR.....	123
1.Eserlerin Dış Yapı Özelliklerinin İncelenmesi.....	123
1.1. Küçük Simitçi.....	123
1.2. Aslan Keloğlan.....	125
1.3. Keloğlanın Düşü.....	128
1.4. Çil Horoz.....	131
1.5. Bülbül Sarayı.....	135
1.6. Ali Baba.....	137
1.7. Üvey Kız.....	140
1.8. Yoksul Baba.....	143
1.9. Tembel Kız.....	145
1.10. Çoban Kızı.....	148
2.Eserlerin İç Yapı Özelliklerinin İncelenmesi.....	151
2.1. Atatürk ve Yavrutürk.....	151
2.2. Kır Gezintisi.....	154
2.3. Minik Bir Kuş.....	158
2.4. Kuşçalı Osman.....	161
2.5. Mehmet.....	166
2.6. Karagöz Kuzum.....	170
2.7. Acıyı Bal Eylemek.....	174
2.8. Küçük Simitçi.....	180

2.9. Kocacık'tan Sevgilerle.....	184
2.10. Köye Yolculuk.....	187
2.11. Aslan Keloğlan.....	190
2.12. Dağlar Padişahının obanı Keloğlan.....	194
2.13. Keloğlan Geldi.....	197
2.14. Keloğlan ile Devler.....	200
2.15. Keloğlanın Serüveni.....	202
2.16. Keloğlanın Allı Gelini.....	207
2.17. Keloğlanın Düşü.....	210
2.18. oban Oğlu Keloğlan.....	215
2.19. Keloğlanın Zorlu Serüveni.....	218
2.20. il Horoz.....	223
2.21. Keloğlan ve Külahın Gizemi.....	226
2.22. Kara Hatçe ile Sülebeyi.....	230
2.23. Kurtla Kuzu.....	233
2.24. Kuyruksuz Tilki.....	236
2.25. Anasını Kazana Atan Deli.....	239
2.26. Altın Taslı Kız.....	242
2.27. Bülbül Sarayı.....	246
2.28. Dere Kızı Dere Vere.....	250
2.29. Elma ile Dev.....	253
2.30. Garip ile Hancı.....	257
2.31. Padişah Kızı ile Beyoğlu.....	259
2.32. Ali Baba.....	263
2.33. Başkan ve Oğulları.....	267

2.34. Çoban ve Köpeği.....	270
2.35. Padişah Hazinesini Çalan Hırsızlar.....	274
2.36. Çiftçi Babanın Terzi Çocukları.....	278
2.37. Değirmenci Köse.....	281
2.38. Üvey Kız.....	285
2.39. Avcı ile Karaca.....	288
2.40. Akıllı Deli.....	291
2.41. Akıllı Geçinen Aptal Adam.....	293
2.42. Yoksul Baba.....	296
2.43. Sarı Kızlar.....	299
2.44. Üç Oğlan.....	303
2.45. Yoksul Babanın Çocukları.....	306
2.46. Tıtı ile Pıtı.....	310
2.47. Tembel Kız.....	313
2.48. Kurbağa ile Akrep.....	316
2.49. Kara Vezirin Karası.....	319
2.50. Kurtla Koyun.....	321
2.51. Tavuk Çobanı Dede.....	324
2.52. Çoban Kızı.....	327
2.53. Ayı ile Tilki.....	329
2.54. Yoksul Adam.....	332
2.55. Delinin Başına Gelenler.....	334
2.56. Gelin Böceği ile Sıçan.....	338
2.57. Çobanla Kurt.....	340
V. BÖLÜM: TARTIŞMA VE ÖNERİLER.....	343

1. Tartışma.....	343
2. Öneriler.....	359
2.1. Akademisyenlere Öneriler.....	359
2.2. Öğretmenlere Öneriler.....	360
2.3. Yayınevlerine Öneriler.....	360
2.4. Milli Eğitim Bakanlığına Öneriler.....	361
KAYNAKÇA.....	363
EKLER.....	378
ÖZ GEÇMİŞ.....	386

Tablolar Listesi

<i>Tablo</i>		<i>Sayfa</i>
1.	Sınıf Düzeylerine Göre Temalar ve Konu Örnekleri.....	79
2.	Numan Kartal'ın Çocuklar İçin Yazdığı Öykü ve Masalların Karakter Sayıları.....	351
3.	Numan Kartal'ın Öykü ve Masallarındaki Değer Sıklıkları.....	358

Şekiller Listesi

<i>Şekil</i>		<i>Sayfa</i>
1.	Çocukların Okuma İlgilerinin Sınıflandırılması.....	22
2.	Masalların Sınıflandırılması.....	45
3.	Araştırmanın Doküman İnceleme Aşamaları.....	120
4.	İncelenen Eserlerde Tespit Edilen Temaların Yüzdelik Dağılımı.....	348
5.	Numan Kartal'ın Öykü ve Masallarındaki Eğitsel İletilerin Sınıflandırılması.....	356

Kısaltmalar Listesi

- A.B.** : Ali Baba
A.K. : Aslan Keloğlan
B.S. : Bülbül Sarayı
Bk. : Bakınız
Ç.H. : Çil Horoz
Ç.K. : Çoban Kızı
Ed. : Editör
K.D. : Keloğlanın Düşü
K.S. : Küçük Simitçi
MEB : Milli Eğitim Bakanlığı
Ü.K. : Üvey Kız
T.K. : Tembel Kız
Y.B. : Yoksul Baba

I.Bölüm

Giriş

Bu bölümde; araştırmanın problem durumu, soruları, amacı, önemi, varsayımları, sınırlılıkları ve tanımları yer almaktadır.

1.Problem Durumu

Ülkemizde ihmal edilmiş ve önemi anlaşılamamış bir alan olan çocuk edebiyatı, son yıllarda bilimsel çalışma niteliği ve niceliği açısından ivme kazanmaya başlamış bir alanı teşkil etmektedir. Özellikle son 20 yıl içerisinde üniversitelerimiz, çocuk edebiyatına özel bir ilgi göstermiş ve bu alanınçeşitli konularında akademik yayınlar üretilmeye başlanmıştır. Bu çalışmalardan bazıları ise mevcut çocuk edebiyatı yazarlarının edebi kişilikleri ve eserleri üzerine olan çalışmalardır. Ülkemizin çeşitli üniversitelerinde, yazarlarımızın hayatını, sanatını ve eserlerini inceleyen ve onların yapıtlarının edebi ve eğitsel niteliklerini ortaya koyan çalışmalar yapılmıştır. Ancak henüz herhangi bir akademik çalışmaya konu olmamış, eserlerinin eğitsel ve edebi değeri incelenmemiş sanatçılarımız bulunmaktadır. Bunlardan biri de yazar Numan Kartal'dır. Bu çalışmada Numan Kartal'ın eserleri çocuk edebiyatı ve çocuk eğitimi çerçevesinde incelenmiştir.

Çocuk edebiyatı; disiplinler arası bir alan olması nedeniyle, farklı yapısal boyutlara sahiptir. Şirin (2007b), çocuk edebiyatı kültürünün sekiz boyutu olduğunu ve bu boyutlardan birinin de “çocuk edebiyatı inceleme ve araştırmaları” olduğunu belirtir. Bu noktada ise devreye üniversiteler ve akademisyenler girmektedir. Özellikle eğitim fakültelerinin bazı bölümlerinin müfredatlarına çocuk edebiyatı derslerinin eklenmesiyle birlikte alanda öğretim malzemesi ihtiyacı doğmuş ve bu ihtiyacı karşılamak için araştırmalar hız kazanmıştır. Türkçe Öğretmenliği, Okul Öncesi Öğretmenliği, Sınıf Öğretmenliği, Edebiyat ve Yabancı Diller gibi bölümlerde çalışan akademisyenler, çocuk edebiyatı araştırmalarına ilgi göstermiş, bu alanda çalışmalar yaparak alanın ülkemizde olgunlaşmasına önemli katkılar sağlamışlardır.

Çocuk edebiyatı inceleme ve araştırmaları içerisinde yer alan önemli bölümlerden biri de yazarlar ve onların eserlerinin özellikleri hakkında yapılan çalışmalardır. Bugüne kadar bazı yazarlarımız ve onların eserleri, alan uzmanlarınca incelenmiştir. (Bkz; Aksun (2010), Akkan (2010), Ağzıbüyük (2008), Aktürk (2012), Avcı (2011), Aydemir (2011), Barut (2010), Burç (2013), Canatan (2011), Çekici (2014), Emiri (2014), Eroğlu (2008), Güler (2014), Özarslan (2012), Kaplan (2013), Karaçam (2011), Karagözoğlu (2010), Kılıçarslan (2011), Koçek (2011), Köse (2011), Sönmez (2011), Tanrikulu (2008), Tombul (2009), Üçler (2009), Yakar (2011), Yasa (2012), Yılmaz (2013)). Ancak hala ele alınmayan, eserlerinin eğitsel ve edebi değeri incelenmemiş, eserlerinin çocuk edebiyatındaki yeri değerlendirilmemiş ve Türkçe eğitiminde bu eserlerden faydalanma düzeyi sorgulanmamış birçok yazarımız bulunmaktadır. Bu noktada büyük bir ihtiyaç söz konusudur.

Numan Kartal da hakkında hiçbir bilimsel çalışma yapılmamış çocuk edebiyatı yazarlarımızdan biridir. Oysa o, çocuklar için yazdığı onlarca masal ve hikâye ile özellikle folklor kaynaklı çocuk edebiyatımızın önemli isimleri arasında yer alır. Buradan hareketle; Kartal'ın eserlerinin çocuk edebiyatı ve çocuk eğitimi bakımından henüz değerlendirilmemiş oluşu bu çalışmanın temel çıkış noktasını ve problem durumunu oluşturmaktadır.

2.Araştırma Soruları

Bu çalışmanın temel soruları şunlardır:

- 1-Numan Kartal'ın çocuk edebiyatındaki yeri ve önemi nedir?
- 2- Numan Kartal'ın çocuk kitaplarının dış yapı özellikleri nelerdir?
- 3- Numan Kartal'ın çocuk kitaplarının iç yapı özellikleri nelerdir?
- 4- Numan Kartal'ın kitapları iç yapı ve dış yapı unsurları dikkate alındığında hangi yaş grubuna hitap etmektedir?
- 5- Numan Kartal'ın çocuk kitaplarının eğitsel özellikleri nelerdir?

6- Tüm bu soruların cevapları doğrultusunda Numan Kartal'ın eserlerinden Türkçe eğitimi açısından yararlanılabilir mi?

3.Amaç

Bu araştırma; yazar Numan Kartal'ın eserlerini, çocuk edebiyatının temel ilkeleri ve çocuk eğitiminden hareketle inceleme ve değerlendirmeyi, bunun sonucunda da Türkçe eğitiminde kullanılabilirliğini belirlemeyi amaçlamaktadır.

4.Önem

Ülkemizin yetiştirdiği en önemli çocuk edebiyatı yazarlarından biri olan Numan Kartal'ın çocuk edebiyatındaki yeri ve önemini belirten, onun edebi eserlerini çocuk edebiyatı ve çocuk eğitimi çerçevesinde ele alan herhangi bir lisansüstü çalışma bulunmamaktadır. Yazar hakkında lisansüstü tezler bulunmadığı gibi, akademik makale ya da bildiri de mevcut değildir. Bu çalışma, bugüne kadar hiçbir akademik çalışmaya konu olmamış bir yazarı ve onun eserlerini değerlendirmesi bakımından çocuk edebiyatı araştırmalarına katkı sağlayacaktır. Bu anlamda Numan Kartal'ı ele alan ilk lisansüstü çalışma olmasından ve bir “tanıtım” görevi üstlenmesi bakımından bu çalışma önem taşımaktadır.

5.Varsayımlar

Yazar Numan Kartal'ın eserlerinin çocuk edebiyatı bakımından nitelikli olduğu ve çocuk eğitime katkı sağlayacağı varsayılmıştır.

6.Sınırlılıklar

Çalışma, Numan Kartal'ın çocuk edebiyatı alanında yazdığı sanat eserleriyle sınırlıdır.

7.Tanımlar

Çocuk Edebiyatı: Çocuğun gelişim özellikleri göz önüne alınarak üretilen, çocuğa göre bir dil ve üslupla ifade edilen, çocukların beğeni ve hayal dünyalarına seslenen edebî ürünlerin oluşturduğu edebiyattır.

Çocuğa Görelilik: Dil, anlatım, konu, tema ve biçim özellikleri bakımından çocuğa uygun bir ifadenin inşa edilmesidir.

Çocuk Gerçekliğı: Çocuğa sunulanların çocuğun dünyasından seçilerek bu vasıtayla onların idraklerinin, hayallerinin, duygu ve düşüncelerinin nesnel bir karşılığa dönüştürülmesidir.

II. Bölüm

Literatür

1.Çerçeve Olarak Çocuk Edebiyatı

1.1.Çocuk kavramı. İnsan hayatı çeşitli yaşam evrelerinden oluşur. İnsanoğlu dünyaya gözlerini açar, ardından bebeklik evresi geçirir, çocuk olur, gençlik dönemine gelir, sonra olgunluk ve yetişkinlik dönemleriyle devam eder ve sonunda yaşlılık evresinin ardından hayata gözlerini kapatır. Bu dönemler içerisinde insan hayatında en derin izleri bırakan, yaşamının geri kalanında onu en çok etkileyen dönem çocukluktur. Çocukluk yaşantılarının birey üzerinde ne derece önemli etkileri olduğu konusunda birçok uzman ve düşünür hemfikirdir. Öyleyse insan hayatında bu derece önemli olan çocuk kimdir? Özellikleri nelerdir? Onu özel kılan ve diğer dönemlerden ayıran belirgin özellikleri nelerdir? Nasıl ortaya çıkmıştır?

Literatürde, çocukla ilgili pek çok farklı tanım olduğu görülür. Şimşek (2005, s.13) çocuğu “ doğum ve ergenlik çağı arasındaki dönemi yaşayan küçük insan” olarak tanımlar. Can (2014, s.2) ise çocuğu; “bebeklik döneminin bitiminden hemen sonra (2 yaş) başlayan ve ergenlik dönemine (15 yaş) giriş ile biten, bu iki dönem arasında fiziksel, duygusal ve sosyal açıdan gelişim gösteren ve yetişkinliğe hazırlanan bir insan” olarak görür. Kıbrıs (2000), çocuğu tanımlarken biyolojik faktörleri öne çıkarır ve olgunluk vurgusu yapar. Ona göre çocuk, olgunluğa ulaşmaya kadar geçen süredeki nitelendirilmedir. Arıcı (2016), çocuğun kendine özgü birtakım özelliklerini vurgular. Çocuğun kendine has birtakım gelişimsel özellikleri olduğunu, kendi ilgi ve algılarına göre tepkiler verdiğini ifade eder. Ciravoğlu (2000) da çocuğu tanımlarken eğitime dikkat çeker ve çocukları eğitilmesi gereken bir yurttas olarak görür. Birleşmiş Milletler Genel Kurulu tarafından 20 Kasım 1989 tarihinde kabul edilen Çocuk Hakları Sözleşmesinde ise çocuk; yaş kriteri etrafında tanımlanır ve 18 yaşının altındaki her insan çocuk olarak ifade edilir. Dini kaynaklara bakıldığında da çocukla ilgili

buluğ çağı sınırı dikkat çeker. İslam Ansiklopedisi'ne göre çocuk ile ilgili kelimeler (tıfl, veled... vb) kullandıkları yer ve üslup bakımından “henüz buluğ çağına ermemiş insanı” kasteder. (Hökelekli, 1993, s.355) Görüldüğü üzere çocuk ile ilgili tanımlamalarda büyük farklılıklar göze çarpmaktadır. Can (2014), birbirine neredeyse hiç benzemeyen bu çeşitli tanımların sebebini, farklı disiplinlerin çocuk kavramını kendi çizgileri ve sınırları içinde ele almaları olarak değerlendirir. Eğitim bilimleri, psikoloji, sosyoloji, hukuk, tarih vb. alanların çocuğu tanımlarken kendi zaviyelerinden konuyu değerlendirmiş olmaları Can'ın tespitini doğrular. Bu durum çocuk kavramının ne kadar geniş bir boyuta sahip olduğunu ve onu her yönüyle tanımlamanın ne derece zor olduğunu ispat eder. Peki, çocukluk nasıl doğmuştur?

Çocuk ve çocukluğun doğuşu ile ilgili araştırmalar sosyal tarihçi Aries'in Centuries of Childhood (1962) adlı eseriyle başlamıştır. Aries eserinde, erken yeniçağ anlayışını yaş ve çocuk özneliği etrafında değerlendirmiştir. “Aries, farklı yaş grupları hakkındaki fikir ve anlayışların daima aynı olmadığını ispat eder.” (Kaminski, 2009, s.11). Ona göre modern anlamıyla çocukluk, insanlık tarihinin büyük bir diliminde yer almaz ve Aries “çocukluğun icadı” fikrini gündeme getirir. Ona göre çocukluk modern bir paradigmadır ve icat edilen bir olgudur.

Çocukluk fikri, Rönesans'ın büyük icatlarından biridir. Belki de en insani olanıdır.

Bilim, ulus-devlet ve dinsel özgürlük ile birlikte hem toplumsal bir yapı hem de psikolojik bir koşul olarak çocukluk, on altıncı yüzyıl esnasında oluşmuş ya da ortaya çıkmış ve günümüze kadar inceltilmiş ve desteklenmiştir. (Postman, 1995, s.8)

Modern anlamda çocukluk fikrinin icat edilmesinde çeşitli evreler olduğu görülmektedir. (Neydim, 2000; Onur, 2007; Şirin, 2006)'in da belirttiği gibi, çocukta ilk değişimler kıyafetlerde, oyuncaklarda ve isim koymada görülür. Artık çocuklar minyatür bir yetişkin olmaktan adım adım çıkmaya başlar. 16. yüzyılda matbaanın yaygınlaşmasıyla birlikte yeni bir toplumsal yapı oluşmaya başlar. Bu zamana dek birbiriyle her koşulda aynı

ortamı paylaşan, aynı bilgi kaynaklarından ve özellikle de sözlü gelenekten beslenen çocuk ve yetişkinler farklı bir bilgi ve iletişim kaynağıyla yeniden kendilerini inşa ederler. Yetişkinlerin yeni bir okuryazarlık biçiminde şekillenmesi yani yetişkinliğin icadı, çocukluğun icadına zemin hazırlar. Postman (1995, s.32) bu durumu şöyle izah eder: “Matbaa yayınları, okuma yeterliğine dayanan yeni bir yetişkinlik tanımlaması ve buna mukabil olarak okuma yetersizliğine dayalı yeni bir çocukluk anlayışı yarattı.” Matbaanın icadıyla birlikte iletişim ve bilgi kanallarında oluşan bu değişiklik, çocukların yetişkin olabilmesi için okuryazar olması gerektiği sonucunu ortaya çıkarır. Postman (1995), çocukların yetişkin olabilmesi için tipografi dünyasına girmesini zorunluluk olarak belirtir. Bundan dolayı –okuma yazma öğretme kurumu olarak- okullaşma yaygınlaşmaya başlar. Okullaşmanın başlaması ise çocuklara yeni bir sınıf doğurur ve yetişkinler ile arasına yeni bir ayırım oluşturur. Çocukluğun evrimini belki de en çok hızlandıran unsur, hedef kitlesi bizzat çocuklar olan okulların yaygınlaştırılmasıdır. “Çocukluğun ortaya çıkmasında ve genişlemesinde en önemli kurumun başında yaygınlaştırılan okullar gelmektedir.” (Semerci & diğerleri, 2012, s.9). Onur (2007) da bu görüşü destekleyerek çocukluk ve yetişkinliği birbirinden ayıran temel etkenin okullaşma olduğunu ifade eder. Hatta öyle ki, 16. ve 17. yüzyıllarda çocukluk, okula gitmeyle eş tutulmuştur. Bu noktada diğer siyasi ve ekonomik olayların da çocukluk fikrinin oluşumunu etkilediği görülür:

Sanayileşme ve kapitalizm genişlemesi ile birlikte istihdam politikalarındaki değişim, çocuk emeğinin sömürüsü, iktisadi rasyonalizmin ev içine uygulanmaya başlanması, okur-yazarlığın önem kazanması, okullaşma oranındaki artış, ilköğretimin ulus devletinin ideolojik aracı olarak hem seküler hem de mecburi bir şekilde yaygınlaşması, “modern çocukluk” ve “modern yetişkinlik” inşasının ana yönünü belirleyen somut gelişmelerdir. (Öztañ, 2009, s.2)

Kısaca ifade etmek gerekirse modern çocukluk, çocuğun yetiştikten bağımsız bir özne olarak görülmesidir. 16. yüzyıldan itibaren oluşmaya başlamıştır. 19. yüzyılda toplumda belirgin olarak kabul gören bu realite, günümüzde de gelişimini devam ettirmektedir.

1.2. Edebiyat kavramı. İnsanoğlu tarihten bugüne, çağların getirdiği bilgi ve tecrübe birikimiyle, kendini ifade etmek için çeşitli yollara başvurmuştur. Güzel sanatlar olarak da ifade edilen bu başvuru tarzının farklı ifade araçları bulunur. Örneğin, müzik için ses ve ritim temel malzemeyken, heykel ve mimari için bambaşka unsurlar başattır. Bunlardan biri de söz ve yazıyla üretilen yani dil ile gerçekleştirilen edebiyattır. Edebiyatın en temel malzemesi dildir. Çok eski çağlardan beri insanlar edebiyat vasıtasıyla kendilerini ifade etmişlerdir. Destan ve mitoloji edebiyatından başlayan bu ifade tarzı, günümüzde de güçlü bir şekilde varlığını sürdürmekte ve insanlar için olmazsa olmaz bir ifade aracı olarak yaşamaktadır. Peki, insan hayatında bu derece önemli olan edebiyat nedir? Ne anlama gelmektedir?

Edebiyat; duygu, düşünce ve hayallerin, dil aracılığıyla estetik bir şekil almasıdır. Dil ile yapılan sanat türüdür. “Edebiyat, duygu ve düşüncelerin, insan ve toplum yaşantısının, söz ve yazıyla, etkili biçimlerde anlatımını amaç edinen bir sanat türüdür.” (Mutluay, 1969, s.5). “İnsan düşünüşünün sanatlı anlatımıdır.” Karaalioğlu (1980, s.11). Edebiyat, Arapça “edeb” sözcüğünden gelmektedir. Macit ve Soldan (2005)’in belirttikleri üzere; bu kelime eski zamanlarda davet anlamı taşıırken, sonradan ahlak ile ilgili bir manaya kavuşur. Daha sonra ilmü’l-edeb haline gelerek kavramlaşır. Tanzimat’tan sonra ise edebiyat, günümüzdeki manasında kullanılmaya başlanmıştır. Bilgegil (1989, s.19), edebiyat kavramının günümüze kadar hangi anlamlara sahip olduğunu sırasıyla şöyle belirtir:

- 1-Ahlaki bir mana
- 2-Dile ait ilimler
- 3-Güzel yazma sanatı
- 4-Edebi yazılar

5-Bir konu ile ilgili yayımlar

6-Gereksiz yere sözü uzatmak, süslü sözler söylemek

Günümüzde edebiyat; özellikle “sözlü ya da yazılı dilin estetik kullanımıyla” yapılan sanat ve “üretilen tüm eserlerin oluşturduğu alanyazın” anlamlarında kullanılmaktadır. Son yıllarda edebiyat kelimesi yerine “yazın” kelimesinin de yaygın olarak kullanıldığı görülür. Oysa yazın sözcüğü, yazmak eyleminden türetildiği için sadece yazılı eserleri çağrıştırır. Ancak edebiyat sadece yazılı geleneğe dayanmaz. Malzemesi dil olan edebiyatın, en önemli unsurlarından biri de sözlü gelenektir. Bu sebeple yazın terimi edebiyat sözcüğünün geniş anlamını yansıtamamaktadır. Özetle; edebiyat, duygu, düşünce ve hayallerin, estetik haz uyandırmak amacıyla sanatlı ve özgün bir dille orijinal şekilde üretimidir. Aynı zamanda belli bir dönemde ya da belli bir edebiyat sınıfında yaratılan eserlerin de toplamıdır.

Tarih perspektifinden bakıldığında, edebiyatın fert ve cemiyet hayatında önemli fonksiyonları olduğu görülür. Edebiyat, insanları estetiğe ve güzele sevk eden bir araçtır. Edebiyatın amacı, insanı iyiye ve güzele yönlendirmektir. Edebiyat, duygu, düşünce ve hayalleri güzelleştirmek için üretilir. Edebiyatın bir tanımı da insanı, insana insanca anlatma sanatıdır. Edebiyat, insaniliği vurgulayarak bireylere hayat tecrübeleri sunar. Onlara bu hazır tecrübeler vasıtasıyla ışık tutar, yaşamlarında yol gösterir ve rehberlik eder.

Edebiyat, kültür ve medeniyet ile de yakından ilişkilidir. Malzemesi dil olan edebiyat, kültür ve medeniyetin gelecek kuşaklara aktarılmasında rol oynadığı gibi, bazen de bizzat yeni bir kültür ve medeniyet tarzı oluşturulmasına zemin hazırlar. Avrupa’da Rönesans hareketlerinin oluşmasında sanat akımlarının ve dolayısıyla da edebiyatın katkısı yadsınamaz. Yine ülkemizde yaşanan büyük tarihi dönemeçlerde, edebiyatın etkisi tartışılmayacak kadar büyüktür. Aslında edebiyat milletleri millet yapan unsurlardan biridir. Güçlü bir edebiyatı olan milletlerin tarihten silinmeleri çok zordur. Çünkü edebiyat, sözcüklere ölümsüzlük

vererek onu yaratan kişi ve toplumları da ölümsüzleştirir. Edebiyatsız milletler ise, dünyaya karşı seslerini duyurmakta güçlük çekerler ve kendi uygarlık kozalarını örmeyi başaramazlar.

Edebiyatın işlevleri arasında çocuklara sağladığı yararları da unutmamak gerekir. İyi bir çocuk edebiyatı ürünü, çocuklar için oldukça etkili sonuçlar ortaya çıkarabilir. Bu sebeple çocukların edebiyatla tanıştırılmaları ve nitelikli edebiyat ürünleriyle buluşturulmaları elzemdir. (Baş, 2012; Ciravoğlu, 2000; Gökşen, 1980; Oğuzkan, 1997; Tuncer ve Yardımcı, 2000)'nın alanyazında belirtilen görüşlerinden hareketle; edebiyatın çocuklara sağladığı yararlar özetle şu şekilde ifade edilebilir:

a-Edebiyat çocukların eğlence ihtiyacını giderir ve onların keyifli vakit geçirmelerini sağlar.

b-Edebiyat farklı edebi türleriyle, çocuklara yeni bakış açıları ve düşünme tarzları kazandırır.

c-Edebiyat, çocukların hayal güçlerini ve yaratıcılıklarını geliştirir.

ç-Edebiyat, çocuklara hazır yaşam deneyimleri sunarak geleceğe hazırlar.

d-Edebiyat, çocuklara milli ve evrensel bakış açıları kazandırır. Çocuk bu vasıta ile kendi kültürü ve diğer toplumların kültürleri hakkında farkındalık kazanır.

e-Çocuklar için edebiyat eğlenceli bir okul işlevi görür. Edebiyat, çocuklara eğlenirken öğrenme fırsatı sunar.

f-Edebiyat, çocukların okuma alışkanlığı kazanmasında önemli bir işleve sahiptir.

g-Edebiyat, küçük yaşlardan itibaren çocukların dil gelişimine destek olur.

ğ-Edebiyat, çocukların kendi beğenilerini geliştirmelerinde yardımcı bir malzemedir.

h-Edebiyat, çocukların geçmişten gelen edebi mirasını tanıması içinengin bir kaynaktır.

ı-Edebiyat, çocukta beğeni ve estetik duyarlılığı geliştirir.

i-Edebiyat, çocuklara sunduğu estetik dil kullanımıyla, onların dil zevklerini geliştirir.

1.3. Çocuk edebiyatı kavramı. Çocuk ve edebiyat kavramlarının birleşiminden oluşan çocuk edebiyatı, ülkemizde ve dünyada yıllarca tartışılan ve günümüzde dahi çeşitli tartışmalara yol açan bir alanı oluşturur. Hunt (2003), eserinin çocuk edebiyatını tanımladığı giriş bölümünde, çocuk edebiyatının anlaşılması güç bir şey olduğunu, okur ve edebiyat ile ilişkisinin problematik olduğunu ifade ederek çocuk edebiyatının tartışılmaya müsait ve izahı zor yapısına dikkat çeker.

Ülkemizde sanatsal olarak Çocuk Edebiyatı ürünlerinin mazisi Tanzimat Dönemi'ne kadar giderken, akademik ve nazari olarak çocuk edebiyatı incelemeleri Cumhuriyet Devri'nin başlangıcından itibaren görülmeye başlar. Ülkemizde çocuk edebiyatı kavramından ilk bahseden kişi İbrahim Alaaddin Gövsa'dır. Gövsa, Bedii Terbiye (Estetik Eğitimi) adlı eserinde çocuk edebiyatı alt başlığı altında bu alanın gerekliliği ile ilgili düşüncelerini şöyle belirtir: “Çocuk kalbi işlenmemiş bir elmas gibi kıymetli bir şekil almaya gayet müsait iken onu ihmal ile kömür gibi siyah bırakmak hususuyla iklimimizin zeki, cevval dimağları, büyük nenelerin hurâfâtı, eski iptidai kitaplarının anlaşılmaz ibârâtı ile imla eylemek bir cinayet-i manevidir.” (Gövsa, 2012, s.50)

Çocuk edebiyatı kavramı etrafında yapılan araştırma ve incelemeler ve bu kavram etrafında gerçekleştirilen tartışmalar, ülkemizde özellikle edebi dergiler vasıtasıyla yaygınlaşmıştır. Başta kurulduğu günden beri dört çocuk edebiyatı özel sayısı çıkaran Türk Dili Dergisi olmak üzere, Türk Edebiyatı, Varlık gibi dergiler çocuk edebiyatı tartışmalarına sahne olmuştur. Yine 1986-1988 yıllarında Gökyüzü Yayınları tarafından yayımlanan çocuk edebiyatı yıllıkları da tartışmaların yaşandığı önemli mecralardan olmuştur.

Çocuk edebiyatı kavramı üzerine yapılan tartışmalar “Çocuk Edebiyatı var mıdır yok mudur?” sorusuna verilen yanıtlara göre çeşitlenmiştir. Bu tartışmalar sonucunda “evet”

diyenler ve “hayır” diyenler büyük çoğunluğu oluştururken “çekimser” kalarak kesin bir yargıya varmak istemeyenler azınlığı oluşturmuştur.

Cemil Meriç, müstakil bir çocuk edebiyatı olamayacağını düşünen yazarlardandır. Çocuk edebiyatını ısrarla reddeder. Ona göre çocuk edebiyatı vasıtasıyla, “çocuğun anlayış ve kavrayış hudutlarının belli standartlaşma içerisine sokulması ham bir hayaldir.” (Meriç, 1987, s.3). Ayrıca çocuk edebiyatı sınırları ve içeriği belli olmayan bir alandır ve dahası ahlak, psikoloji ve ticaret arasında emekleyen ısmarlama bir edebiyattır. “Çocuk edebiyatının ne sınırları belli ne mahiyeti. Çocuk Edebiyatı, çocuklar için yazılan kitapların bütününe kucaklıyor ama çocuk, büyükler için yazılan kitapları da okur. Yaşla baş arasında kesin bir münasebet kurmak mümkün değil.” (Meriç, 1987, s.3-4)

Çocuk edebiyatının olamayacağını düşünenlerden biri de Özgentürk’tür. Özgentürk (1987), edebiyatın içerisinde ayrımlara gerek olmadığını, üretilen her şeyin herkes için olduğunu ve hiçbir yazarın çocuk ya da yetişkinlere özel hedef kitle hassasiyeti gözeterek, yazmak için yola çıkmayacağını savunur. İnci Enginün de bu tartışmalarda olumsuz görüşe sahip yazarlarımızdandır.

Öteden beri çocuk edebiyatı ve benzeri ayrımlar beni rahatsız etmiştir. Çocuk edebiyatı, salon edebiyatı, kadın edebiyatı vs. gibi tasniflerle kastedilen edebiyat sadece o zümrenin belirli bir dönem için ihtiyacına cevap verir, o dönem geçtikten sonra bir kenara bırakılır. Bundan dolayı çocuklar için, sadece onların okuması için ayrı bir edebiyat yaratmanın gerekli olduğunu sanmıyorum. (Enginün, 1987, s.56)

Edebiyattan ayrı bir çocuk edebiyatı olmadığını düşünenlerden biri de ünlü şair Cemal Süreya’dır. Süreya bu görüşlerini Çocukça Gazetesi ve Çocukça Dergisi’nde tefrika halinde yayımlamıştır. Ardından yazıları toplanarak “Aritmetik İyi Kuşlar Peki” adıyla kitaplaştırılmıştır. Süreya (1987), edebiyatın bir bütün olduğunu ve çocukların da bu bütünden anlayabildiklerini almaları gerektiği belirtir. Ona göre çocukları küçümsemek yanlıştır.

Süreya, çocukların ancak yeterli düzeye geldiklerinde tam anlamıyla edebiyat okuru olabileceklerini belirtmiştir. Onun çocuk edebiyatına bir diğer itirazı da sanatın kendine özgü yapısıyla basitleştirilemeyeceği noktasındandır. “Bilginin çocuklara ayrı bir aktarılış biçimi olabilir. Ama sanatın? Niçin çocuk balesi olsun? Kahramanı çocuklar olan romanlar vardır. Ama niçin çocuk romanı olsun? Çocuk politikası var mı? Çocuk belediyesi? Çocuk treni?” (Süreya, 1987, s.329).

Tartışmaya katılan yazarlardan biri de Özkan’dır. Özkan (1987), çocuk edebiyatının var olup olmadığı konusunda fikir üreten yazarların bazılarının inandırıcı savları olduğunu ileri sürse de kendisi ayrı bir çocuk edebiyatının olmadığı düşünmektedir. Özkan, çocukların en beğendiği eserleri, hem küçüklerin hem de büyüklerin zevk alarak okudukları sanat değeri üstün yapıtlar olarak değerlendirmektedir.

Çocuk edebiyatının olmayacağını düşünenlerin karşısında da çok önemli isimler vardır. Ünlü çocuk yazarı Gültен Dayıoğlu bu konuda oldukça sert bir şekilde düşüncelerini ifade eder.

Çocuklar için ayrı bir edebiyat türü var mıdır? sorusunu hep yadırgamışımdır. Çocuk edebiyatı diye ayrı bir edebiyat kolu yoktur, diyenlerin amaçlarını hiçbir gün anlayabilmiş değilim. Çocuk edebiyatının genel edebiyat yelpazesinde ayrı bir yeri vardır. Öyle ki bu ayrılık da yetmemektedir. Günümüzde çocuk edebiyatı kendi içinde bölümlere ayrılmaktadır. (Dayıoğlu, 1987, s.317)

Karahasanoğlu (1987), da çocuk edebiyatını özel bir edebiyat türü olarak görür. Çocuk edebiyatının kendine has konuları ve gerekleri bulunduğunu ifade eder. Ünlü şair Ülkü Tamer de aynı fikirde olan isimler arasındadır. Tamer (1987) yazısında çocuklar için ayrı bir edebiyat olduğuna inandığını ve bu edebiyatın gerek olay örgüsü gerek de dil ve anlatım özellikleri bakımından belli kuralları olduğunu ifade ederek Karahasanoğlu’nun görüşlerini desteklemiştir.

Çocuk dergileri alanında ülkemizin duayen isimlerinden olan Yalvaç Ural da tartışmaya katılan yazarlarımızdandır. Ural (1987), çocuk yazını ile yetişkin yazını birbirinden ayırır. Büyük yazınının yazma özgürlüğü bakımından daha geniş olanaklara sahip olduğunu, ancak çocuk yazınının eğitsel gereklerin yanında, dil ve anlatımda kısa cümle kurma ve sözcük seçme gibi kısıtlamalarının olduğunu ifade eder. Ona göre başlı başına bu özellikler bile bu iki yazın türü arasında ayırım yaratmaktadır.

Altıntren (1987), aslında çocuk ve yetişkin edebiyatları arasında ortaya çıkan farklılıklara bakıldığında, çocuk edebiyatının varlığının kanıtlarının görüleceğini ifade eder. Çocuk edebiyatının yetişkin edebiyatından; dil özellikleri, konu ve biçim bakımından bir hayli farklı olduğunu ileri sürer. Sarıyüce, Türk Çocuk ve Gençlik Edebiyatı Ansiklopedisi'nin birinci cildinde, çocuk edebiyatını kabul etmeyenlerin iddialarına katılmanın mümkün olmadığını ifade eder. Ona göre çocuklar yetişkinler için yazılan bazı kitapları anlayabilseler de, her kitap için bu durum geçerli değildir. Yetişkinler için yazılan her kitap; konu, dil ve anlatım açısından çocuklara uygun değildir. (Sarıyüce, 2012). Mümtaz Zeki Taşkın da tartışmaya katılan yazarlardandır. Onun düşünceleri ise belki de en iddialı ifadelerdir. "Çocuk edebiyatı başlı başına bir sanat dalıdır. Çocuklar için ayrı bir edebiyat olduğuna inanmıyorum, onun varlığına Tanrı'ya inandığım gibi, onun kadar iman ediyorum. Çünkü inanmak, iman etmenin yanında cüce kalır." (Taşkın, 1987, s.331).

Görüldüğü üzere çocuk edebiyatına karşı olanlar ve çocuk edebiyatının varlığını kabul edenler arasında edebiyat ve düşünce dünyamızın önemli isimleri yer almaktadır. Karşı olanlar daha ziyade edebi kaygılar gütmekteyken, savunucular ise çocuk ve yetişkin arasındaki birtakım farklılıkları vurgulamışlardır. Kökoğlu (1988)'nin tespiti de bu görüşü destekler niteliktedir. Ona göre, çocuk edebiyatına karşı olanlar odak noktalarını edebiyat olarak alırken, çocuk edebiyatını savunanlar eğitimi çıkış noktası olarak almışlardır.

Az sayıda olsa da çocuk edebiyatının varlığı yokluğu konusunda çekimser kalmış yazarlar da bulunmaktadır. “Edebiyat edebiyattır. Ayrım yapmak ne derece doğru ve sağlıklı olur bilemem. Ama yine de çocukların hoşlandığı ile büyüklerin takdir ettiği arasında bazı farklılıklar olduğu da bir gerçek. Hem olur, hem olmaz gibi garip bir cevap veresim geliyor.” (Yazıcı, 1987, s.332).

Çocuk edebiyatının varoluş tartışmaları ile ilgili nokta koymak açısından en kuşatıcı yorum çocuk yazarı Mehmet Güler tarafından yapılmıştır.

Herkes kendine göre tanımladı çocuk edebiyatını. Ona sınırlar koydu, ölçüler getirdi. Ama her tanım gibi bu da eksik kaldı. Sadece çocuk edebiyatının bir yönünü yansıttı belki. Bu görüşlerin hepsinin de gerçek payı var mutlak. Ama yalnız başına hiçbirisi tam doğru değildi. Hepsi yanlışını, doğrusunu içinde taşıyordu. Tümü bir araya gelince birbirini tamamlıyor, doğruya en çok yaklaşıyordu.” (Güler, 1987, s.397).

Ülkemizde yakın geçmişe dek yaşanan çocuk edebiyatı tartışmalarının ardından; üniversitelerimizin bazı bölümlerinde çocuk edebiyatının ders olarak okutulmaya başlanmasıyla birlikte çocuk edebiyatı; edebiyat, akademi ve sanat camiasında kabul görmeye başlamış, bu konuda çok sayıda çalışma yapılmıştır. Artık mesele çocuk edebiyatının var olup olmadığı değil bizzat var olan çocuk edebiyatının içeriğinin, mahiyetinin ve sınırlarının ne olduğudur.

Demiray (1963, s.16) çocuk edebiyatını; “çeşitli düşüncelerin çocuklara göre ve sanatla ifadelendirildiği ya da büyükler için yazıldıkları halde çocukların da anlayarak keyifle okudukları eserlerin tamamı” olarak tanımlar. Baraz (akt. Zengin ve Zengin, 2003, s.12) ise çocukluk çağında bulunanların “olay, düşünce, duygu ve imgelerine yönelik, usta yazarlar tarafından özellikle çocuklar için yazılmış olan ya da geleneğin oluşturduğu üstün sanat nitelikleri taşıyan sözlü ve yazılı ürünlere verilen ad” olarak açıklar. Bu doğrultuda Ferhan Oğuzkan da Yerli ve Yabancı Yazarlardan Örneklerle Çocuk Edebiyatı adlı eserinde usta

yazar kavramına vurgu yaparak, usta bir yazarın çocuk hedef kitle için yazdığı ve aynı zamanda da üstün bir sanat değerine sahip eserler olarak belirtir. Ona göre çocuk edebiyatı deyimi, “çocukluk çağında bulunanların hayal, duygu ve düşüncelerine yönelik sözlü ve yazılı bütün eserleri kapsar.” (Oğuzkan, 1997, s.12).

Öner Ciravoğlu çocuk edebiyatının ne olduğu üzerinde fikir yürüten bir diğer yazarımızdır. Ona göre çocuk edebiyatı, “henüz yetişkin olmayan ve eğitilmesi gereken, toplumun en genç üyelerinin düşünce dünyasına seslenebilecek sözlü ve yazılı ürünlerin tümüdür.” (Ciravoğlu, 2000, s.11). Zeki Gürel ise daha kapsamlı bir sorgulama yapmıştır.

Çocuk edebiyatı, çocuktan bahseden edebiyat mı? Çocukların yarattığı edebiyat mı veya çocuklar için edebiyat mı... yoksa edebiyat mı? Bu sorular etrafında yoğunlaşmış kavram tartışmalarının hala devam ettiği günümüzde, çocuk edebiyatı kavramı içerisine, edebiyat alanından çocukların ruhi özelliklerine göre seçilmiş sanat değeri taşıyan eserlerin gerektiği kanaatindeyiz. Biz, edebi değeri olan eserlerden çocuğun dünyasına girebilenleri çocuk edebiyatı olarak kabul ediyoruz. (Gürel, 2001, s.3)

Zengin ve Zengin (2003, s.40), de çocuk edebiyatı hakkında fikir yürüten uzmanlardandır. Onlara göre çocuk edebiyatı, “çocukların benzerliği ön kabul olarak alınır, onların duygu, düşünce ve hayal açısından okuma ve dinleme beğenilerine seslenen metinlerin tamamıdır.” Sedat Sever ise çocuk edebiyatının psikolojik boyutuna vurgu yapar. “Çocuk edebiyatı, erken çocukluk döneminden başlayıp ergenlik dönemini de kapsayan bir yaşam evresinde, çocukların dil gelişimi ve anlama düzeylerine uygun olarak duygu ve düşünce dünyalarını sanatsal niteliği olan dilsel ve görsel iletilerle zenginleştiren, beğeni düzeylerini yükselten ürünlerin genel adıdır.” (Sever, 2003, s.15).

Selahattin Dilidüzgün, çocuk edebiyatı ile çocukça yapılmış edebiyat ayrımına gider. Ona göre çocuk edebiyatı ve çocukça yapılan edebiyat karıştırılmaktadır. Çocuk edebiyatı

yaratıları, edebiyat niteliğini göz ardı etmemelidir. Ancak çocukça yapılan edebiyat, bu niteliği küçümser ve basitlik ilkesini benimser. Oysa Dilidüzgün (2004a, s.9)'e göre çocuk edebiyatı, çocukça yapılan edebiyatın aksine “konularını seçerken çocuk gerçekliğinden hareket ederek, konularını onun doğal ve güncel çevresinden seçen ve çocuğun kendi dünyasına çok açılı bir anlayışla bakabilmesini sağlayan, ona bilinçli bir okuma alışkanlığı kazandırmayı öngören edebiyat ürünleridir.” Mustafa Ruhi Şirin de çocuk edebiyatı hakkında fikirlerini ifade eden yazarlarımızdandır.

Çocuk edebiyatı, temel kaynağı çocuk ve çocukluk olan; çocuğun algı, ilgi, dikkat, duygu, düşünce ve hayal dünyasına uygun; çocuk bakışını ve çocuk gerçekliğini yansıtan; ölçüde, dilde, düşüncede ve tiplerde çocuğa göre içeriği yalın biçimde ve içtenlikle gerçekleştiren; çocuğa okuma alışkanlığı kazandırması yanında edebiyat, sanat ve estetik yönden gelişmesine katkı sağlayan, çocuğu duyarlı biçimde yetişkinliğe hazırlayan bir geçiş dönemi edebiyatıdır. (Şirin, 2007b, s.16).

Yılar ve Turan (2010, s.32), çocuk edebiyatını; “çocukların dil gelişimine katkıda bulunan, onların edebi ihtiyaçlarını karşılayan; çocuklar için, çocuklara göre yaratılmış bir edebiyat” olarak belirtir. Yalçın ve Aytaş (2011, s.18) ise çocuk edebiyatını, “çocukların büyüme ve gelişmelerine; hayallerine, duygularına, düşüncelerine yeteneklerine ve zevklerine hitap eden, eğitirken eğlenmelerine katkıda bulunan sözlü ve yazılı verimlerin tamamı” olarak tanımlayarak, çocuk edebiyatının eğitici ve öğretici işlevini vurgular. Hasan Latif Sarıyüce ise edebiyatın belirli eserler topluluğu anlamından hareketle, çocuklar için üretilen sözlü ve yazılı edebi ürünlere çocuk edebiyatı adını verir. (Sarıyüce, 2012).

Yukarıda belirtilen çocuk edebiyatı tanım ve açıklamalarında da görüldüğü üzere, aynı kavram hakkında onlarca farklı düşünce yer almaktadır. Kavram konusundaki bu uzlaşmazlığın nedenleri, çocuk edebiyatının disiplinler arası olması nedeniyle, tek bir boyuttan oluşmaması ve anlam itibarıyla kompleks bir yapıya sahip olmasıdır. Aslında

yazarlar tarafından öne sürülen açıklamaların hepsinin bir gerçeklik payı vardır, ancak hepsi gerçeğin bir ya da birkaç bölümünü ifade etmektedir. Bu noktada kavramı açıklarken vurgulanan noktalar şunlardır:

- 1-Çocuk edebiyatı yapıtı üstün sanat niteliğine (edebi ve estetik değere) sahip olmalıdır.
- 2- Çocuk edebiyatı yazarı usta yazar olmalıdır.
- 3- Çocuk edebiyatı metinleri çocuk psikolojisine uygun olarak üretilmelidir.
- 4-Çocuk edebiyatında eğiticilik önemli bir işlevdir.
- 5- Çocuk edebiyatı, okuma alışkanlığı kazandırmalıdır.
- 6-Çocuk edebiyatı metinleri dil becerilerinin geliştirilmesinde etkilidir.
- 7- Çocuk edebiyatında çocuğa görelilik kavramı önemlidir.
- 8- Çocuk edebiyatında çocuk gerçekliği dikkate alınmalıdır.
- 9- Çocuk edebiyatı verimleri sözlü ve yazılı metinlerin her ikisini de kapsar.
- 10- Çocuk edebiyatı aynı zamanda çocuklar için yazılan eserlerin toplamıdır.

Yukarıda yer alan on madde doğrultusunda kapsamlı bir tanıma ulaşmak gerekirse, çocuk edebiyatı; çocuğun gelişim özellikleri ve psikolojisi dikkate alınarak üretilen, çocuğun düzeyine göre bir dil ve üslupla ifade edilen, çocukların beğeni ve hayal dünyalarına seslenen edebi ürünlerin oluşturduğu ve bütün bu nitelikleri sayesinde dil gelişimlerine katkıda bulunan, onlara okuma alışkanlığı kazandırılmasında en temel unsur olan, onları eğitirken aynı zamanda eğlendiren ve üretim sürecinde ancak usta bir yazarın elinden çıkabilecek kadar incelikli ve nitelikli bir yapısı olan edebiyat türüdür.

1.4.Çocuk edebiyatının temel kavramları. Bu bölümde çocuk edebiyatının iki temel kavramı *çocuğa görelilik* ve *çocuk gerçekliği* açıklanmıştır.

1.4.1. Çocuğa görelilik. Çocuk edebiyatı eserlerini, yetişkinler için üretilen edebi eserlerden ayıran ve çocuk edebiyatına özgünlük kazandıran bazı özellikler bulunur. Bu

özellikler bir yandan çocuk edebiyatının ana gövdesini oluştururken, diğer yandan bir yapının çocuk edebiyatı eseri olup olmadığını değerlendirme noktasında temel bir başvuru kaynağı olarak da görülebilir. Judith Hillman'a göre (akt. Nodelman, 2008) çocuk edebiyatı ürünlerinde şu beş özellik olmalıdır:

- 1-Bir çocuğun bakış açısıyla yazılmış, ona özgü çocukluk deneyimleri
- 2-Çocuk ya da çocuksu karakterler
- 3-Basit ve doğrudan oluşturulmuş eylem odaklı bir plan
- 4-İyimserlik ve masumiyet duygusu
- 5-Hayal ve gerçeği birleştirme eğilimi.

Temple ve diğerleri (1998) ise bir kitabı çocuk kitabı haline getiren özellikleri şöyle özetler;

- 1-Çocuk kahraman ve çocukla ilgili bir konu
- 2-Basit bir öykü çizgisi, sınırlı bir çerçevede içerisinde doğrusal ve sınırlı zaman dilimi
- 3- Kompleks olmayan, somut ve yalın bir dil.

Aslında hem Hillman'ın hem de Temple ve diğerlerinin yola çıktığı nokta çocukların yetişkinlerden farklı olduğu varsayımdır. Çocuklar içinde buldukları dönem itibariyle yetişkinlerden farklı özellikler taşırlar. Çocuk, gelişim bakımından henüz olgunlaşmamış insandır. Dünya bilgisi yenidir ve sürekli olarak birikim halindedir. Anlayışı ve kavrayışı yetişkinlerden farklıdır. Olayları anlamlandırırken merak, hayret ve şaşırma duygusuyla hareket eder. Hayaller, onların asıl gerçeklikleridir. Öyleyse herkes için aynı olan "edebiyatı", farklı zümreler için ortaya çıkaran sebepler, çocukların kendine has özellikleridir. Bu durum da "çocuğa görelilik" kavramını ortaya çıkarmıştır.

Çocuğa görelilik, çocuk edebiyatı sahasında çalışan uzmanlar tarafından, çocuk edebiyatının en temel iki kavramından birisi olarak görülür. Diğerisi ise çocuk gerçekliğidir. Bu

anlayışa göre, çocuk edebiyatı eserleri çocuk gerçekliğini temel almalı ve bu eserler aynı zamanda çocuğa göre olmalıdır. Peki çocuğa görelik nedir?

Çocuğa görelik, “Çocuklar için yapılacak edebiyatın çocuğun büyüme ve gelişme çağlarına, psikolojisine, sözcük ve kavram bilgisine, algılama düzeyine uygun” oluşudur. (Şirin, 2000b, s.19). Çocuğa görelik; dil, anlatım, tema ve biçim özellikleri bakımından çocuklara uygun bir ifade tarzının inşa edilmesidir. Sever, Dilizdüzgün ve Neydim (2007, s.198)’e göre, “çocuğun gelişim özelliklerini, anlama ve kavrama düzeylerini göz önünde bulundurarak edebiyat metnini oluşturmaktır.” Nas (2004), çocuğa göreliği dil ve anlatım ile sınırlar. Ona göre, çocuğa görelik bir dil ve anlatım özelliğidir. Çocuk edebiyatı yazarlarımızdan Güler (2007, s.198) ise çocuğa göreliği şöyle anlatır: “Çocuk edebiyatında öncelik çocuğa göreliktir. Her konuyu, her duyguyu, her imgeyi büyükler gibi çocuğa da aktarabilirsiniz. Ama dilinizde, biçiminizde, sözcüklerin ölçü ve tartımında o “görelik” kavramını göz ardı etmeden.”

Tanımlardan da görüleceği üzere aslında “çocuğa görelik” çocukların gelişim özelliklerine hitap eden unsurları ifade eder. Bilişsel, sosyal, ruhsal, ahlaki ve dilsel gelişim aslında “çocuğa göreliği” belirleyen temel faktörlerdir. Ancak edebiyat içerisinde bir terim olarak düşünüldüğünde; Şirin (2000b)’in de belirttiği üzere “çocuğa görelik” en çok dil ve anlatım özellikleri tarafından belirlenir. Çünkü edebiyat temelde dil ile yapılan ve malzemesi dile dayanan bir sanattır. Bu bakımdan dil ve anlatımın, çocuğa göreliği belirlemede en temel başvuru kaynağı olduğu söylenebilir. Özetlemek gerekirse; çocuk edebiyatında “çocuğa görelik” kavramının ifade ettiği anlam şudur:

1-Çocuğa uygun bir dil kullanımı (Kısa cümlelerden oluşan, sözcük hazinesi çocuğa uygun...)

2-Çocuğa uygun bir anlatım tarzı (Yalınlık ilkesinin başat olduğu, kompleks olmayan, açık ve anlaşılır bir üslup)

3-Çocuğa uygun bir olay örgüsü ve plan (Karakter sayısının az olduğu, harekete dayalı, canlı...)

4-Çocuğa uygun tema ve konu (çocukların ilgi duyduğu konular...)

5-Çocuğa uygun biçimsel özellikler (tasarım ve biçim özellikleri...)

Çocuğa görelilik ile birlikte çocuk edebiyatının temel unsuru olarak görülen bir diğer kavram ise çocuk gerçekliğidir.

1.4.2. Çocuk gerçekliği. Çocuk gerçekliği, uzmanlar tarafından çocuk edebiyatının temel kavramları arasında gösterilmektedir. Çocuk gerçekliği, nitelikli bir çocuk kitabının olmazsa olmaz unsuru olarak kabul edilir. Peki, çocuk gerçekliği ne anlama gelmektedir?

Çocuk gerçekliği, temel olarak çocukların dünyayı yetişkinlerden farklı algıladıkları fikrine dayanır. Çocuk ve yetişkinin gerçeklik anlayışları arasındaki ayrımı ifade eder. Şirin (2007b, s.42)'e göre çocuk gerçekliği, “çocuğun yetişkinden farklı alımlaması”dır. Elbette çocuklar ve yetişkinler aynı gerçeklik düzleminde yaşar. Ancak çocukların realiteyi algılayış biçimleri ve gerçeklik tasavvurları belirgin bir biçimde kaynağını hayal gücünden alır.

Nitekim yetişkinler için sadece geçmişe ait hatırayı ifade eden antika bir radyo çocuklar için zaman makinesi olabilir. Nas (akt. Erdal, 2008, s.158)' in verdiği örnek çocuk gerçekliğini anlamak için oldukça güzeldir:

“-Gemi ile yolculuk yaparken çocuk babasına sorar:

-Baba, gemi batar mı?

-Batabilir.

-Peki, gemi batarsa denizin canı acır mı?”

Çocuklar hayal güçlerinin basamaklarına çıkarak hayata ulaşırlar ve hayal dünyalarının gözlükleriyle dünyayı algırlarlar. Çocuk gerçekliği, Sever (2003, s.21)'in ifadesiyle, “çocuğun gözüyle dünyaya bakışı ve olaylara karşı çocukların bakış açısını” belirtir. Dilidüzgün (2004b; s.59) ise çocuk gerçekliğini; “çocuğun kendine özgü düşünme,

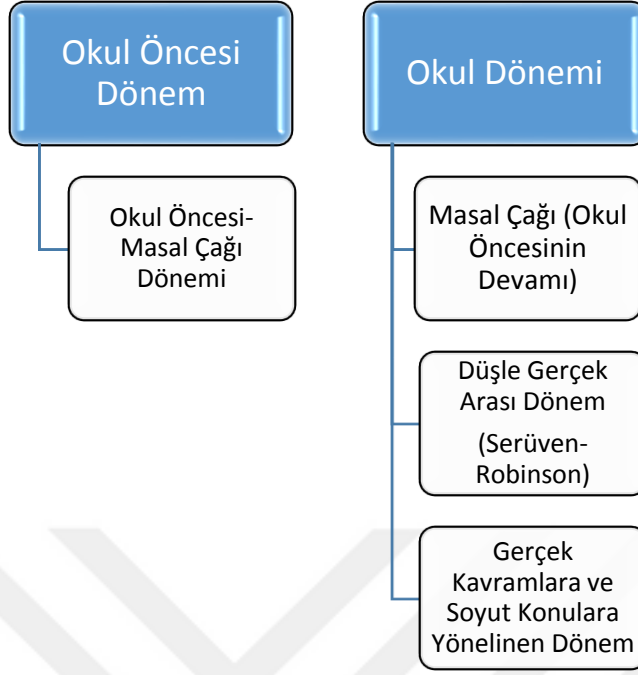
davranış ve benzetmeleri” olarak ifade eder. O halde uzmanlar çocuk gerçekliğini açıklarken, temel olarak çocuk-yetişkin farklılığından hareket ederek, çocuğun kendine has yanlarını ön plana çıkarırlar. Bu durumda uzmanlar, çocukların tamamının aynı gerçekliğe sahip olduğu varsayımını da kabul etmiş olurlar.

Alanyazında belirtilen düşünceler doğrultusunda, “çocuk gerçekliğine” dayalı ürünler iyi ve nitelikli çocuk kitabı olarak kabul edilir. Çocuk, okur olarak muhatap olduğu eserde kendi dünyasının unsurlarını bulmak ister. Kitaplarda kendi dünyasını bulamayan çocuk, kısa süre içinde kitaptan sıkılacaktır. Yazar, kitabını oluştururken mutlaka kurgusal olaylara ve durumlara “çocuk bakışı” temelinden yaklaşmalıdır. Çünkü “iyi çocuk kitabı, çocuğu, çocukluğu ve çocuk gerçekliğini” bilen yazarlar ve çizer tarafından gerçekleştirilen kitaptır.” (Şirin, 2007b, s.55). Ayrıca, çocuk gerçekliği, çocuğa görelilik ile birbirini tamamlayan ve birbirinin ön koşulu iki temel kavramdır.

1.5. Okuyucu zümreleri açısından çocuk edebiyatı. İnsanlar arasındaki yaygın kanaatin aksine, çocuk ile kitap arasındaki ilişki okuryazarlıkla başlamaz. Bebeklik dönemine kadar götürülebilecek bu ilişki çocukların dil gelişimine paralel olarak sürdürülür. Bebeklikten itibaren ebeveynleri tarafından okunan ya da anlatılan çocuk kitaplarını dinleyen çocuklar, zaman geçtikçe; kitaba dokunma, kitabı eline alma, boyama, resimleri inceleme, anlama ve eseri okuma aşamalarından geçerek okuryazar bir birey haline gelir. Bu kadar birbirinden farklı aşamalarda gerçekleşen çocuk-kitap ilişkisi, elbette farklı yaş dönemlerinde farklı ilgi ve ihtiyaçların gelişmesine sebep olacaktır. Bunda çocuğun içinde bulunduğu bilişsel, duyuşsal, sosyal ve psiko-motor gelişime ait ilgi ve ihtiyaçların büyük bir rolü vardır. Çocukların yaş gruplarına göre farklı okuma ilgilerini tespit etmek için birkaç farklı sınıflandırmadan söz edilebilir. Bunlardan ilki; Kıbrıs (2000)’in sınıflandırmasıdır:

Şekil 1

Çocukların okuma ilgilerinin sınıflandırılması

Yukarıda yer alan sınıflamaya göre; çocukların okuma ilgileri, okul öncesi dönem ve okul dönemi olmak üzere ikiye ayrılmıştır. Bu ayrımın temel sebebi, okul öncesi ve okul dönemi arasında çocuk-kitap ilişkisinin birbirinden çok farklı olmasıdır. Kıbrıs (2000)'in belirttiğine göre; okul öncesi dönemde çocukların kitapla ilişkisi okur olmaktan ziyade dokunma, oynama, görsel okuma, resimleri inceleme ve dinleme becerisiyle doğrudan ilgiliyken, okul dönemi çocuklarının kitapla ilişkisi okurluk merkezlidir. Okul döneminin başlamasıyla birlikte çocuklar masal çağının genel özelliklerini korurlar ve genellikle masal ve efsane gibi hayal gücü unsurlarının daha çok olduğu kitapları tercih ederler. Bu dönem yaklaşık 9 yaşına kadar sürer. Masal çağı çocuklarında henüz cinsiyete dayalı ilgiler gelişmemiştir. 9 yaşlarından 12-13 yaşlarına doğru gelindiğinde çocuklar ilgi bakımından bir geçiş dönemi içerisine girerler. Artık düşle gerçek bir aradadır. Serüven Robinson Çağı olarak da adlandırılan bu dönemde kızlar ve erkekler arasında ilgi duyulan konular bakımından bazı farklılıklar ortaya çıkar. Macera, kahramanlık, yaşam öyküleri, gezi, aile ve ev hayatı bu dönemde öne çıkan başlıca konulardır. Okul çağının son dönemi ise, artık soyut düşünme becerisini kazanan çocukların soyut konulara yöneldiği dönemdir. İlköğretimin ikinci

kademisine denk gelen bu yaş grubundaki çocuklar genel olarak soyut, zihinsel ve duygulara seslenen konulara ilgi duyarlar.

Bir diğer sınıflandırma ise Balcı (2013)'ya aittir. Balcı, çocukların okuma eğilimlerini beş grupta incelemektedir:

A)- Resimli kitap ve çocuk tekerlemeleri dönemi. Bu dönem 2-5 yaş arası kapsamaktadır. Çocuklar bu yaş aralığında şekiller, resimler ve oyuncaklara ilgi duyarlar. Kitaplarını resimleri olan birer oyuncak gibi görürler.

B)- Peri masalları dönemi. 5-8 yaş aralığındaki çocukların bulunduğu dönemdir. Bu dönem çocukları; klasik masallar, peri masalları, hayvan masalları gibi hayal güçlerinin gerçeküstü boyutuna temas eden edebiyat ürünlerinden hoşlanırlar.

C)- Gerçeklere yönelme dönemi. 9-12 yaş aralığındaki çocukların yer aldığı dönemdir. Bu dönemde çocuklar masalların olağanüstülüklerle donanmış dünyasından uzaklaşarak gerçekçi konulara yönelmeye başlarlar. Özellikle bu dönemin ilk yıllarında gerçeküstü ve gerçeğin bir arada olduğu yarı gerçekçi edebiyat ürünleri “geçiş süreci” eserleri olarak çocukların ilgi duyduğu konular arasındadır.

D)- Macera dönemi. 12-14 yaşları arasında geçirilen dönemdir. Bu dönemde erkeklerin ve kızların ilgisi cinsiyete göre çeşitlilik gösterir. Özellikle “bağımsız olma” fikrinden hareketle erkekler bu dönemde daha çok macera, tarih, gezi vb. konulu kitaplar okurken, kızlar ev ve aile hayatı ile ilgili kitapları tercih ederler.

E)- Olgunluk dönemi. 14-17 yaş aralığındaki çocukların bulunduğu dönemdir. Bu dönemde cinsiyete göre değişen ilgiler daha da keskinleşir. Kimlik ve değer yargılarının belirginleşmeye başladığı bu dönemde soyut ve düşünsel konulara yönelme görülür.

Çocukların okuma eğilimleri hususunda farklı sınıflandırmalar mevcut olsa da aslında farklılıklar yaş gruplarının biraz daha detaylandırılmasından kaynaklanmaktadır. Görüldüğü üzere, yukarıdaki iki tasnif arasında büyük farklılıklar yoktur.

1.6. Çocuk kitaplarında bulunması gereken özellikler.

1.6.1.Çocuk kitaplarının iç yapı özellikleri. Çocuk edebiyatında iç yapı özellikleri; tema, konu, plan, ileti, karakterler ve dil-anlatımı içermektedir.

1.6.1.1. Tema. Yazarın, eserinde sürekli olarak vurguladığı, eserin bütünü etkileyen, metnin her bir unsurunda izleri doğrudan ya dolaylı olarak görülen temel duygu ya da düşüncelere tema denir. Tema, metnin tamamını kapsayan ana düşünce çatısını oluşturur. Her edebi metnin bir temasının olması gerektiği gibi çocuk edebiyatı ürünlerinin de teması olmazsa olmaz bir içyapı özelliğidir. Ancak çocuk edebiyatı, edebiyat vasfını saklı tutsa da özel bir edebiyat koludur. Bu sebeple tema hususunda da kendi sınırlarını çizmektedir. Bu sınırlar ise çocuğa görelilik ve çocuk gerçekliğidir. “Çocuk kitaplarındaki temler değerlendirildiği zaman üzerinde durulması gereken iki önemli husus yazarın hayat ve toplum hakkında ne iletmek istediği ve bu temin çocuklara uygun olup olmadığıdır.” (Sınar, 2007, s.79).

Alanyazında tema ile ilgili olarak yer alan bilgileri kısaca özetlemek gerekirse; çocuk kitaplarında tema; açık, belirgin ve anlaşılır olmalıdır. Okurunu ulaştırmak istediği nokta net olmayan, vermek istediği temel mesaj ve düşünceler karmaşık olan, belirsizliğin ve çelişkili düşünceler yığınının teşkil ettiği eserler çocuk okuyucu için uygun değildir. Çocuk, eserin dil örgüsü içerisinde yer alan dilsel ve görsel kodları çözerek rahatlıkla temaya ulaşabilmelidir. Bu noktada, çocuk edebiyatı yazar ve çizerinin ustalığı ön plana çıkar. Çünkü çocuk özel bir varlıktır ve ancak özel insanlar özel varlıklara hakkıyla seslenebilir. (Ciravoğlu, 2000; Gökşen, 1980; Nas, 2004; Oğuzkan, 1997; Sever, 2003; Tuncer & Yardımcı, 2000)

Çocuk edebiyatı eserlerinde tema konusunda dikkat edilmesi gereken önemli hususlardan biri de ideolojidir. Sever (1995)'in belirttiğine göre, çocuk kitapları herhangi bir ideolojinin propaganda aracı değildir. Yazar, tema seçimini ve buna bağlı olarak konusunu ve mesajlarını oluştururken ideolojik söylemler kullanmamalıdır. Çocuk kitaplarının amacı

ideolojilere sempatizan yetiştirmek değil, çocuklara edebiyat vasıtasıyla evrensel ahlak ilkelerini çerçevesinde estetik beğeni ve dil zevki kazandırmaktır. Çocuk kitaplarında kullanılması önerilen en yaygın temalar şunlardır: toplum hayatı, aile, sevgi, saygı, yurttaşlık, arkadaşlık, dostluk...

1.6.1.2. Konu. Metinde söz edilen düşünce, olay ya da duruma konu denir. “Konu, bir edebiyat eserinin düşünce, olay ve durumlardan oluşan iskeletine verilen addır.” (Ciravoğlu, 2000, s.189). Tema ile konu arasında çok sıkı bir ilişki vardır. Konu, zihinde tasarlanan bir temanın detaylarla eserde sunulmasıdır. Konu oluşturma sürecinde en temel unsur temadır. Bu nedenle iyi bir çocuk kitabında tema-konu ilişkisi nitelikli olmalıdır. Konu, çocuk okuyucuyu açık bir biçimde temaya ulaştırabilmeli, çocuğun zihninde karmaşa yaratacak boşluklar oluşmasına fırsat vermemelidir.

Sever(2003), çocuk kitaplarının konu seçiminde temel değişkenin çocuk gerçekliği olduğunu belirtir. Buna göre; konu seçiminde yapılacak iş çocuğun dünyasına seslenen ve çocuğun ilgiyle okuyacağı düşünce, olay ya da durumların tasarlanmasıdır. Çocuğun dünyası ile çelişen bir kitabın çocuklar tarafından ilgiyle okunması beklenemez. Bu noktada, çocukların klasik ve güncel beğenileri, bilişsel, ruhsal ve sosyal ihtiyaçları, en önemlisi de okuma eğilimleri göz önüne alınmalıdır. Ayrıca hem milli kültür hem de evrensel kültür dokuları çocuk kitaplarında konu olarak değerlendirilmelidir.

Yaş faktörü de çocuk kitaplarının konu seçiminde önemli bir husustur. Konu seçimi yaşa göre yapılmalıdır. Yaşa paralel olarak konular; bilinenden bilinmeyene, somuttan soyuta, basitten karmaşığa ve yakından uzağa ilkeleriyle oluşturulmalıdır. Çocukların küçük yaşta ihtiyaçı olan konular öncelenmeli, yaş büyüdükçe konu seçimindeki sınırlar genişletilmelidir.

Çocuk kitaplarının konu özellikleri ile ilgili olarak alanyazında belirtilen düşünceler kısaca özetlenirse; çocuk kitaplarının konu seçimlerinde olumsuz konulara belli bir ölçünün üzerinde yer verilmemesi gerektiği görülür. Çünkü baskı, şiddet ve korku içeren eserler

çocukların psikolojisini olumsuz etkiler. Çocuk kitaplarında temel felsefe “sevgi” olmalıdır. Konular kaynağını sevgiden almalıdır. Ancak gerçek hayat; iyi ve kötünün, güzel ile çirkinin, haklı ile haksızın bir arada yaşadığı, güzel olayların yanında kötü ve acımasız olayların da yaşandığı bir yerdir. Çocuklar hayatın gerçeklerinden de tamamen soyutlanamaz. Onların psikolojilerini olumsuz etkilemeyecek şekilde belli ölçüde gerçek hayattan problemler konu olarak seçilebilir. Ancak bu yapılırken kötüye teşvik edici ya da özendirici bir tarz yerine sevgi temelinde doğruya, güzele, erdemli davranışa götüren bir olay örgüsü tercih edilmelidir. (Ciravoğlu, 2000; Gökşen, 1980; Gürel, Temizyürek & Şahbaz, 2007; Oğuzkan, 1997).

Nitekim Sever (2004) de çocukları geleceğe hazırlamak için yaşam gerçeğinin bazı sorunlarının dozu iyi ayarlanmak koşuluyla çocuklarla paylaşılabilceğini belirtir.

1.6.1.3. Plân. Plân; tema çerçevesinde hazırlanan konunun karakterler aracılığıyla, belli bir düzen ve sistem içerisinde esere yerleştirilmesidir. “Plan, bir eserin yapısını ve iç düzenini önceden tasarlamayı sağlayan ve yazma işini bir disipline bağlayan araçtır.” (Oğuzkan, 1997, s.309). Çocuk kitabı nitelikli bir plana sahip olmalıdır. Nitelikli bir plan, edebi eserin tüm unsurları arasında uyumlu bir ilişki kurulmasını sağlar. Ayrıca okuyucunun ana fikre ulaşmasını kolaylaştırır. Böylelikle eserin okuyucu üzerindeki tesir gücünü artırır.

İyi bir plana sahip çocuk kitaplarında bulunması gereken özellikler (Oğuzkan, 1997; Sınar, 2007; Yalçın & Aytaş, 2011; Yılar & Turan, 2010) tarafından şu şekilde belirtilmiştir. İyi bir plana sahip çocuk edebiyatı eserlerinde; giriş, gelişme ve sonuç bölümleri bulunmalıdır. Genellikle yaş düzeyi de dikkate alınarak giriş bölümü kısa tutulmalı, gelişme bölümünde entrikalı olaylar yer almalı, sonuç bölümünde ise beklenmedik bir şekilde metin sonlandırılmalıdır. İyi bir planda gereğinden fazla ayrıntı ve tasvire yer verilmemeli, yalınlık başat olmalıdır. Aynı zamanda statik, hareketsiz ve durağan bir olay örgüsü çocuğun ilgisini dağıtır ve kitaptan çabuk sıkılmasına yol açar. Çocuk kitaplarının olay zinciri hareketli ve canlı olmalıdır.

Çocuk kitaplarında plan oluşturmada en temel ilke yalınlıktır. Çocuklar için kitap yazarken, özellikle de küçük yaş grupları hedef kitle olarak düşünülüyorsa, plan tek bir olayı anlatacak şekilde oluşturulmalıdır. Yaş grubu ilerledikçe basitlikten karmaşığa doğru gidilerek çocukların gelişim özelliklerine uygun bir eğilim içinde olmak gerekir. Yine bu doğrultuda zaman düzeni özellikle küçük yaştaki çocuklar için kronolojik olmalıdır. Zaman, belli bir doğrusal düzlemde ilerlemelidir. Yaş büyüdükçe geri dönüş-eskiye dönüş tekniklerinden yararlanılarak zaman arasında kurgusal gelgitler oluşturulabilir. Ancak genel olarak değerlendirildiğinde çocuk kitaplarında zaman kronolojik olmalıdır.

Çocuk için okuduğu edebi eserin planı önemlidir. Çocuk okurken bunun farkında değildir ancak kitabı anlayabilmesi ve anlatabilmesi için iyi bir plana sahip eserle karşılaşmalıdır. Çocuklar için kitabı anlamak kadar anlatmak da önemlidir. Sınar (2007) çocukların hoşlandıkları bir kitabı anlatmalarını istendiğinde, genellikle eserin planını naklettiklerini belirtir. Bu bakımdan iyi bir plan, çocukların eseri daha rahat kavramasını ve anlatmasını sağlayacak, hem psikolojilerine hem de dil gelişimlerine katkı sağlayacaktır.

Çocuk kitaplarının planı (olay örgüsü) genellikle çatışma üzerine inşa edilmiştir. Çatışma oluşturmaın sebebi ise heyecan, gerilim ve şüpheyi sürdürerek okuyucunun metne ilgisini sürekli kılmaktır. Çatışma oluşturulmasında ana karakter belirleyicidir. Sever (2003), çocuk kitaplarında kişi-kişi çatışması, kişinin kendisiyle olan çatışması, kişi-doğa çatışması ve kişi-toplum çatışması olduğunu belirtir. Çocuk kitapları hazırlanırken olay örgüsü içerisinde bu unsurlar merak ve heyecan oluşturmada önemli rol oynarlar.

1.6.1.4. İleti. İleti, bir metinde verilmek istenen temel düşünce ya da düşünceler olarak tanımlanır. Göğüş (1998, s.70), iletiyi “bir kimsenin başkasına bildirmek istediği haber, görüş, öneri” şeklinde ifade ederken, Sever (2003, s.131)’e göre “ileti, yazarın okurla paylaşmak istediği asıl düşüncedir.” İleti, metnin türüne göre çeşitli şekillerde ortaya çıkar. Bilgi vermeyi amaç edinen metin türleri ve yazınsallığı amaç edinen sanatsal metin türlerinde iletilerin

mahiyeti birbirinden oldukça farklıdır. Bilgilendirici metinlerde ileti; açık, net ve doğrudan verilirken, edebi metinlerde ileti, kurgusal örüntü içerisinde okuyucuya dolaylı olarak sezdirilir.

1.6.1.5. Karakterler. Terim olarak karakter, genellikle kişileri birbirinden ayıran zihinsel, duygusal ve sosyal niteliklerin toplamı anlamında kullanılır. Bununla birlikte, edebiyatta karakter terimi Lukens (2003, 76)'e göre, “bir kişi ya da çocuk edebiyatının içinde bir hayvan ya da nesne” anlamında kullanılır. Karakterler, “şahıs kadrosu” ya da “kişiler” olarak da adlandırılır. “Karakter oluşturma ise sayfa üzerinde kişi yaratma sanatıdır.” (Temple, Martinez, Yokota & Naylor, 1998, s.35) Çocuk kitaplarının en önemli içyapı unsurlarından biri de karakterdir. Nitelikli bir çocuk kitabı yaratmanın en temel koşullarından biri karakterlerin ustaca oluşturulmasıdır.

Çocuk kitaplarında şahıs kadrosu; herhangi bir edebi eserde olduğu gibi ana karakter ve yardımcı karakter olmak üzere ikiye ayrılır. Her çocuk kitabında ana karakter ve yardımcı karakterler bulunur. Sever (2004)'e göre, çocuk kitaplarında mümkün olduğunca az karakter olmalı ve olaylar ana kahraman etrafında şekillenmelidir. Ana kahraman ise çeşitli yollarla tanıtılmalı, eserde tüm özellikleriyle belirgin bir şekilde yer almalıdır. Mutlaka ana kahraman hakkında ayrıntılı ipuçları sunulmalıdır. Temple, Martinez, Yokota ve Naylor (1998), karakter hakkındaki ipuçlarının dört şekilde sunulabileceğini belirtir. Bunlar; karakterlerin eylemleri yoluyla, karakterlerin diğerleri ile ilişkileri yoluyla, karakterlerin kendi hissettikleri yoluyla ve karakterlerin plan içerisinde oynadıkları rol yoluyla bilgi elde edilebilmesidir. Lukens (2003) ise farklı bir sınıflandırma yapar. Ona göre karakterin eylemleri, karakterin konuşmaları, karakterin görünümü, diğer karakterlerin yorumları ve yazarın yorumları yoluyla karakterin özellikleri ortaya çıkar.

Çocukların sosyal gelişiminde rol-model alma bakımından eserlerin içinde yer alan karakterler büyük önem taşır. Çocuklar, özellikle okudukları kitapların ana karakteriyle

özdeşleşme kurarlar. Karakterlerin, fiziksel-ruhsal özelliklerinden ve onların davranış biçimlerinden etkilenirler. (Karatay, 2014). Bu sebeple yazarın karakter oluştururken çocukların bu tutumunu dikkate almaları gerekir. İdealleştirilmiş, abartılmış ve ulaşılmaması mümkün olmayan özelliklerle donatılmış figürler çocuklarda aşağılık duygusunun oluşmasına sebep olabilir. Ayrıca şiddet özelliklerine sahip olan korkutucu karakterler çocuğa kötü örnek olacağı gibi psikolojisini de olumsuz etkiler. Huck ve Kiefer (2004)'e göre, karakterlerin inandırıcılığı yazarın, onların hakiki doğasını, güçlerini ve zayıflıklarını gösterme kabiliyetine bağlıdır. Bu sebeple çocuk kitaplarında sunulan karakterler tek yönlü ve gerçeklerden uzak olmamalıdır. Eğer karakterin tek yönü sunuluyorsa ya da bir özelliğinin üstünde duruluyorsa, sonucun basmakalıp ve ruhsuz olması muhtemeldir. Çocuk kitaplarında karakterler mümkün olduğunca çocuğun dünyasında yer alabilecek kişilerden seçilmelidir. Özellikle de kendi yaşlılarının serüvenlerini okumanın çocuklara keyif verdiği bilinmektedir.

1.6.1.6. Dil ve Anlatım. Çocuk kitaplarında dikkat edilmesi gereken önemli içerik özelliklerinden biri de dil ve anlatımdır. Çünkü Sever (2003)'e göre, dil ve anlatım, çocuk kitaplarının çocuğa göreliğini belirleyen en önemli etkidir. Çocuk edebiyatı eserleri dil ve anlatım özellikleri bakımından kendine özgü bazı hususiyetler taşır. Bu hususiyetler (Aytekin, 2011; Karatay, 2011b; Sever, 2003) gibi alanyazında görüşlerini belirten uzmanların düşüncelerinden hareketle şu şekilde özetlenebilir:

- a-Çocuk kitapları her şeyden önce sade, duru ve açık bir dille yazılmalıdır.
- b-Çocuk kitaplarında yaşayan dilin kelime serveti tercih edilmelidir.
- c-Çocuk kitaplarında devingenliği ve heyecanı sürekli kılmak için kısa ve çeşitlilik arz eden paragraflara yer verilmelidir.
- ç-Çocuk kitaplarının dili konuşma diliyle paralellik arz etmelidir.
- d-Çocuk kitaplarının dili sanat değeri taşımalı, edebi özelliklere sahip olmalıdır.

e-Küçük yaşlardaki çocuklar için yazılan kitaplarda tek özne ve tek yüklemden oluşan cümleler tercih edilmeliyken, yaş ilerledikçe az sayıda da olsa birleşik ve girişik cümle örneklerine yer verilmelidir.

f-Çocuk kitaplarında çok sayıda sıfat kullanımıyla oluşturulmuş tasvir tarzından uzak durulmalıdır.

g-Çocuk kitaplarında anlatımda akıcılığı sağlamak amacıyla çeşitli zaman kiplerine yer verilmelidir.

ğ-Çocuk kitaplarının anlatımında edilgen çatı yerine genellikle etken çatı tercih edilmelidir.

h-Çocuk kitaplarında çocukların kullanmakta zorlandıkları edat ve bağlaçlara yer verilmemelidir.

ı-Çocuk kitaplarında argo sözcükler tercih edilmemelidir.

i-Çocuk kitaplarında tabiat taklidi kelimeler sıklıkla kullanılmalıdır.

j-Çocuk kitaplarında düz anlatım yerine konuşmalara yer veren canlı ve hareketli anlatım tercih edilmelidir. Bu durum kitabın gerçekçiliğini ve somutluğunu artırır.

k-Çocuk kitaplarında dilbilgisi ve yazım hatalarının olmamasına özen gösterilmelidir. Bu yaşlarda yanlış öğrenilen şeylerin kalıcı olma ihtimali yüksektir.

l-Çocuk kitaplarında belli bir dozda deyim ve atasözü kullanımına yer verilmelidir.

m-Çocuk kitaplarında hareket ve canlılık bildiren fiillerin kullanımına ağırlık verilmelidir.

n-Çocuk kitaplarında genellikle üçüncü kişi ağzıyla anlatım yapılmaktadır. Çoklu bakış açısı çocukların görüş ve kavrayış açılarını geliştireceğinden, üçüncü kişinin yanında birinci kişi anlatımına da sıklıkla yer verilmelidir.

o-Çocuk kitaplarında genellikle çocukların dünyasında yer alan bildiği kelimeler yer almalıdır ancak bunun yanında anlamayı zorlaştırmayacak şekilde bilinmeyen kelimelere de

yer verilmelidir. Bu durum çocuğun sözcük dağarcığını geliştirir ve sözlük kullanma alışkanlığı kazanmasını sağlar. Ayrıca kitabın ilgili sayfalarına ya da kitabın sonuna da küçük bir sözlükçe yapılabilir.

ö-Çocuk edebiyatı eserlerinde yer alacak cümleler, yaş gruplarına göre düzenlenmelidir. “Milli Eğitim Bakanlığı Talim Terbiye Kurulunun kitap inceleme ve değerlendirme ölçütleri, birinci sınıflarda altı yedi sözcük, ikinci sınıflarda sekiz dokuz sözcük, üçüncü sınıflarda on sözcük, dördüncü sınıflarda on iki sözcük, beşinci sınıflarda on dört sözcük olarak belirlenmiştir.” (Güleryüz, 2003)

p-Devrik cümle kullanımı az olmalıdır.

r-Yabancı sözcüklere çok gerekmedikçe yer verilmemelidir.

Çocuk, okulöncesi dönemden itibaren çocuk edebiyatı ürünlerinden faydalanarak dil becerilerini geliştirir. Dinleme ve konuşma becerilerinin edinimiyle çocuk edebiyatıyla muhatap olmaya başlayan çocuk, okula başlamasıyla birlikte okuma ve yazmayı öğrenerek edebiyat denizinin içerisine dalar. Çocuk edebiyatının çocuklar için en önemli faydaları, dil becerilerinin geliştirilmesine katkı sağlamak, okuma alışkanlığı kazandırmak ve çocuğun ana dilini daha etkili kullanmasına yardımcı olmaktır. “Çocuğun dilini doğru öğrenmesi, kullanması ve geliştirmesinin başlıca koşullarından birisi doğru bir dille yazılmış kitaplar okumasıdır.” (Özkan, 2001, s.9). Bu noktada en önemli sorumluluk çocuklar için tasarlayan ve üreten yazarlara düşmektedir. Buradan hareketle, iyi bir çocuk kitabı yazmanın ustalık gerektirdiği söylenebilir.

Üstten (2014)’e göre, çocuk edebiyatı eserlerinde dil ve anlatım bakımından yaşanan en büyük sorun sözvarlığıdır. Çocukların yaş gruplarına göre sözvarlığı hakkında elimizde yeteri kadar veri bulunmamaktadır. Bu durum çocuk kitaplarının sözvarlığını, yazarların inisiyatifine ve tecrübelerine bırakmaktadır. Böylelikle bazı eserler göz kararı olarak çocuğa göre bir sözcük hazinesine sahip olurken, bazı eserler çocukların seviyelerine göre düşük ya

da yüksek gelmektedir. Bu durum çocukların kitaba karşı olumsuz tutum geliştirmesine sebep olmaktadır. “Çocukların birçoğu anlamadıkları ve çok zor olduğunu söyledikleri kelimelerin kullanılması bahanesiyle bir kitabı okumaktan vazgeçerler.” (Aytekin, 2011, s.57). Çocuk edebiyatı incelemelerinin sağlıklı yapılabilmesi ve çocuklara dil ve anlatım yönünden daha nitelikli eserlerin üretilmesi için yaş gruplarına göre aktif ve pasif kelime hazinelerini ortaya çıkaran çalışmalara ve kelime sıklık listelerine ihtiyaç vardır.

1.6.2.Çocuk kitaplarının dış yapı özellikleri. Çocuk kitaplarında muhtevaya dair hususların oluşturduğu iç yapı özelliklerinin yanında, biçimsel özelliklerin oluşturduğu dış yapı özellikleri de bulunması gereken nitelikler arasındadır. Dış yapı özellikleri Arıcı (2016)’ya göre; kitabın hacmi, baskısı, ciltlenmesi, sayfa düzeni, harfler, yazım ve noktalama işaretleri, resimlendirme gibi konulardır. Dış yapı özellikleri, çocukların kitaplara karşı ilk izlenimini oluşturur. Vitrinlerde ya da raflarda kitaplara yönelen çocuk ilgisi, dış yapı özelliklerine göre biçimlenir. Çocuklar için tasarlanan kitaplar ve büyükler için tasarlanan kitaplar arasında hedef kitlenin özellikleri bakımından büyük farklar bulunur. “Çocuk, hiçbir zaman bir büyük gibi, biçimsel yönden hiç de çekici olmayan bir kitaba, salt kendisine yararlı olduğu için yönelmez. Bu nedenle bir çocuk kitabı hazırlayıcısının ya da yazarının ön kapaktan arka kapağa dek “Çocuğun ilgisini nasıl çekebilirim” sorusunu dikkate alması gerekir.” (Kıbrıs, 2000, s.26)

Çocuk kitaplarında bulunması gereken dış yapı özellikleri şunlardır:

1.6.2.1. Kitabın Boyutları. Çocuk kitaplarında dikkat edilmesi gereken dış yapı özelliklerinden biri kitabın boyutlarıdır. Kitap boyutlarının belirlenmesinde yaş faktörü önem taşır. Yaş büyüdükçe kitap boyutlarında standartlaşma görülür. Okulöncesi evresindeki çocuklar için hazırlanan kitapların boyutları değişken olmalıdır. “Okul öncesi çocuklar için minyatür veya çok büyük olabilir.” (Zengin & Zengin, 2003, s.177). Bu yaş grubundaki çocuklar sabit ve tekdüze kitaplardan hoşlanmazlar. Sever (2004, s.15)’e göre, “3-6 yaş

grubundaki çocuklar, genellikle değişik boyutlardaki kitapları karıştırmaktan, onların sayfalarını çevirmekten hoşlanırlar.” Okul çağındaki çocuklar için ise uzmanlar tarafından özel hususiyetler belirtilmemiştir. Ancak hedef kitlenin çocuk olduğu göz önüne alınırsa; taşıma kolaylığı, biçimsel ve estetik güzellik ve kütüphane oluşturmada kolaylık sağlaması gibi özellikler dikkat edilmesi gereken kitap boyutu nitelikleri olarak belirtilebilir.

Birçok uzman çocuk kitaplarının boyutları hakkında 16x23 ölçüsünü uygun görmektedir. (Ciravoğlu, 2000; Oğuzkan, 1997; Sever, 2004; Tuncer & Yardımcı, 2000). Bazı araştırmacılar ise, çocuk kitaplarının belirli bir boyutu olmadığını belirtir. (Yılar & Turan, 2010)

1.6.2.2. Kitabın Ağırlığı. Çocuk kitaplarının ağırlığı konusunda henüz standartlar oluşmamıştır. Ancak hedef kitlenin çocuk olduğu düşünülürse, ağırlık konusunda temel ilke kitapların çocuklar tarafından taşınabilirliği olmalıdır. (Kıbrıs, 2000). Kitap ağırlığının belirlenmesinde çocukların yaşı ve gelişim özellikleri de dikkate alınmalıdır. Sonuç olarak; çocuk kitapları çocukların içinde buldukları gelişim dönemine uygun bir çerçevede rahat taşıyabilecekleri ağırlıkta olmalı ve dayanıklılığa engel olmayacak kadar hafif olmalıdır.

1.6.2.3. Kapak ve Cilt. Çocuk kitaplarında kapak ve cilt, dikkat edilmesi gereken dış yapı özelliklerindedir.

Kapak, çocukların kitaplara karşı ilk izlenimlerini edindikleri biçimsel unsurdur. Raflarda, kitaplıklarda, kitapevlerinde çocukların dikkatini ilk çeken şey kitapların kapaklarıdır. Çocuklarda okuma isteği uyandıracak, onların ilgilerine ve beğeni dünyalarına seslenecek tarzda kapak tasarımı oluşturmak çocuk yayınlarının olmazsa olmaz özelliklerinden biridir. İlgili alanyazına göre; çocuk kitaplarında kapak; renkli, canlı, dikkat çekici, konuya uygun ve estetik olmalıdır. Kapak yazıları ve resimler çocukların dünyasına seslenebilmelidir. (Kıbrıs, 2000). Ayrıca kapağın anlatılan konuyu en iyi şekilde ifade eden

bir yönü de olmalıdır. Bu sayede çocuk, “metnin içeriğine ilişkin önceden düşünsel bir hazırlık” yapma imkânı bulur. (Sever, 2004, s.17)

Çocuk yayınlarının kapak ve cilt özelliklerinde en temel ilke dayanıklılıktır. Çocuklar kitaplarla oynamayı, onlarla birlikte yaşamayı, yeri geldiğinde atmayı, çekmeyi, kıvırmayı severler. Kıbrıs (2000)’a göre, kitapları edinirken ona bir oyuncakmış gibi sahip olmaya çalışırlar. Kitaba olan aidiyet bağları çok güçlüdür. Bu durumda kitapların çabuk yıpranmaması, sayfalarının dağılmaması dikkat edilmesi gereken niteliklerdir. Uzmanların alanyazında belirttiklerine göre; iyi ve sağlam bir çocuk kitabında malzeme olarak kalın mukavva ya da kalın Bristol kullanılmalıdır. Tel ciltleme ve yapıştırma yerine, sırttan tutkalla yapıştırılan dikişli cilt tercih edilmelidir. Kapağın yırtılmasını önlemek amacıyla ise selefona ya da lak ile kaplanmalıdır. Ayrıca kendi kütüphanesini oluşturan çocuklar için kitaplarda sırt yazısı da yer almalı ve bu sayede erişebilirlik ve kullanım kolaylığı sağlanmalıdır. (Demiray, 1963; Oğuzkan, 1997; Yurdadoğ, 1994; Zengin & Zengin, 2003)

1.6.2.4. Harfler. Çocuk kitaplarında harfler; karakter ve boyut (yükseklik, genişlik) bakımından bazı niteliklere sahip olmalıdır. Harf tasarımında temel ilke yaş büyüdükçe puntonun küçülmesidir. Üstten (2014), metinde kullanılan yazı karakteri ve boyutunu, yaş seviyesine göre değişmesi gereken bir özellik olarak belirtir. Yılar ve Turan (2010), sınıf düzeylerine göre kullanılması gereken harf büyüklüklerini şöyle belirtir:

- 1.Sınıf için: 20-24 punto
- 2.Sınıf için: 18 punto
- 3.Sınıf için: 14 punto
- 4.Sınıf için: 12 punto
- 5.Sınıf için: 11 punto

Yılar ve Turan tarafından verilen bu standartlar, Talim ve Terbiye Kurulu’nun kendi yayınları için ürettiği standartlar ile de uyumludur.

Çocuk kitaplarının harf özelliklerini belirtirken, yazı karakterini de ele almak gerekir. Türk eğitim sisteminde ilköğretimde bitişik eğik el yazısı karakteri kullanılmaktadır. Ders dışı okuma kitaplarının, bu yazının kullanımı ve geliştirilmesinde önemli bir rol oynayacağı göz ardı edilmemelidir. Çocuklar için tasarlanan kitapların okul eğitimini destekleyici ve tamamlayıcı bir rol oynaması çağdaş eğitim anlayışı açısından bir gereklilik olarak görülmelidir. Ayrıca hedef kitlenin “çocuk” olduğu göz ardı edilmeden hangi karakter kullanılacaksa kullanılsın çocukların algı ve anlama kapasitelerine uygunluk ve ilgi çekicilik dikkate alınmalıdır.

1.6.2.5. Sayfa Düzeni. Matbaa terminolojisinde mizanpaj adı da verilen sayfa düzeni; bir kitapta resim, yazı, satır uzunlukları, satır boşlukları ve sayfalarda yer alan diğer tüm öğelerin oran, denge ve estetik bakımından birbirleriyle ilişkisidir. Aslında sayfa düzeni dış yapı unsurları arasında en kapsamlı öge olarak da değerlendirilebilir. Sayfa içerisinde bulunan tüm fiziki unsurlar sayfa düzenini doğrudan etkiler.

Sayfa düzeni ile ilgili alanyazına bakıldığında; çocuk kitaplarında sayfa düzenini belirleyici unsurların; paragraf uzunluğu, sütun yapısı, satır aralıkları, sayfa kenar boşlukları, resim-yazı yerleşimi ve bütünsel tasarım olduğu görülmektedir. Yine alanyazında yer alan bilgilere göre, sayfa düzeni unsurlarının sahip olması gereken nitelikler kısaca şöyle özetlenebilir. Paragraf uzunlukları ve satır aralıkları yaşa bağlı olarak değişmektedir. Yaş büyüdükçe paragraf kırsadan uzuna doğru gitmeli, satır aralıkları ise yaş büyüdükçe kırsalmalı ve sonra sabitlenmelidir. Satır uzunluğu arttıkça okuma ve takip zorluğu oluşurken, gereğinden kısa satırlar göz kaslarını yorar. Bu sebeple, çocuk kitaplarında satır uzunluğu normal standartlarda olmalıdır. Çocuk kitaplarında, sayfanın sütun yapısı da önemli bir etkidir. Sayfa birden fazla sütundan oluştuğunda çocuklar için okuma güçlüğü oluşturur. Çocuk yayınlarında tek sütun tercih edilmelidir. Çocuk kitaplarında sayfa kenarlarında boşluklar (marj) olmalıdır. Resimler, yazı ile üst üste binmemelidir. (Demiray, 1963; Sever,

2004; Üstten, 2014; Yılar & Turan, 2010). Kaya (2014)'nın da belirttiği gibi, eğer resmin üzerine yazı gelecekse, zemin ve yazı arasında belirgin derecede doku ve ton farkı olmalıdır. Birbirine yakın ton tercih edildiğinde resim ve metin birbiriyle karışacak ve okuma zorluğu oluşturacaktır. Ayrıca, çocuk kitaplarının sayfalarını tasarlarken, yan yana gelen iki sayfanın uyumlu olacak şekilde dizayn edilmesi bütünlük açısından önemli bir özelliktir.

1.6.2.6. Kâğıt Özellikleri. Çocuk kitaplarında özenli davranılması gereken dış yapı unsurlarından biri de kullanılan kâğıdın niteliğidir. “Çocukların kitaba saygı ve sevgi duymalarını sağlayan en önemli etkenlerden birinin kitaplarda kullanılan kâğıt olduğu unutulmamalıdır.” (Tuncer & Yardımcı, 2000, s.16) Çocuk kitaplarında sayfaların kolay açılması, parlaklık-matlık dengesi, okunurluk, dayanıklılık ve sağlamlık gibi ilkeler kâğıt özellikleriyle doğrudan ilgilidir.

Çocuklar için hazırlanan kitaplarda kullanılabilirlik önemli bir özelliktir. Gramajı düşük ve kalitesiz kâğıt kullanılan kitaplar, çocukların kitaba karşı olumsuz tutum geliştirmesine sebep olur. Kitabın bir sayfasını okurken aynı sayfada arka sayfanın görünmesi de karşılaşılabilecek problemlerden biridir. Bu durum okuma sırasında çocuklara zorluk oluşturacak ve kitaba karşı isteklerini azaltacaktır. Ayrıca parlaklık-matlık dengesi de dikkate alınması gereken bir özelliktir. Özellikle kuşe kâğıt parlama yaparak okuma esnasında engel yaratır. Bu durum göz sağlığı açısından da sorun oluşturmaktadır.

Uzmanlar çocuk kitaplarında birinci hamur kâğıdın kullanılmasını tavsiye etmektedirler. (Aytekin, 2011; Gökşen, 1980; Gürel ve diğerleri, 2007; Kıbrıs, 2000; Oğuzkan, 1997; Tuncer & Yardımcı, 2000; Yılar & Turan, 2010) Kaliteli seçildiğinde mat kuşe kâğıt, ikinci hamur kâğıt da çocuk kitaplarında kullanılabilir. Saman kâğıdı, pelür kâğıdı, parlak kuşe kâğıt ve gazete kâğıdı çocuk yayınlarında kullanılmamalıdır.

1.6.2.7. Yazım, Noktalama ve İmla. Çocuk kitaplarında; yazım, noktalama ve imla kuralları özenli olunması gereken konulardandır. Küçük yaşlarda öğrenilen bilgilerin

kalıcılığının bilimsel olarak kanıtlanmış bir olgu olduğu göz önüne alınırsa; küçük yaşlarda doğru öğrenilen bilgilerin kalıcı olacağı gibi, yanlış öğrenilen bilgilerin de uzun yıllar insan hayatında etkili olacağı öngörülmektedir. Buradan hareketle; küçük yaşlarda dilbilgisi konusunda hatalı yayınlara maruz kalan çocuklar, bu durumu sonraki yıllarına aktaracak ve yanlış bilgiyi alışkanlık haline getirecektir. Bu sebeple “çocuk yayınlarında yer alan yazıların dilbilgisi bakımından aksak ve yanlış yönleri bulunmamalı, yazımda kesinlikle birlik sağlanmalıdır. Noktalama işaretlerinin kullanılmasında da kurallara uyulmalıdır.” (Oğuzkan, 1997, s.305)

Çocuk edebiyatının okul eğitimini tamamlayıcı bir yönü vardır. Bunlardan biri de Türkçe eğitimi bakımındandır. Okulda doğru ve esaslı bir Türkçe eğitimi alan çocuk, yazım ve noktalama açısından hatalı çocuk kitaplarıyla karşılaştığında kafası karışacak ve bu durum okul hayatına da olumsuz yansıtacaktır. Çocuk, doğru ve yanlış kullanım konusunda çelişkiye düşecektir. Bu sebeple, çocuk kitaplarını hazırlarken kontrol ve düzeltme mekanizmalarını sık sık devreye sokmak gerekmektedir.

1.6.2.8. Resimler. Çocuk kitaplarında bulunan dış yapı unsurlarından biri de resimlemedir. Bir çocuk kitabında metin ne derece önemliyse, resimler de o derece önem taşımaktadır. Arıcı (2016)'ya göre, çocuk kitaplarının dış yapı özelliklerinin en önemlisi resimlemedir ve resim çocukta duygu oluşumu ve estetik bakımından önem taşımaktadır. Resimleme, çocuklara estetik zevk kazandırmada önemli bir unsurdur. Her ne kadar Atmaca (2014), çocuk kitaplarında resim kullanmanın çocukların hayal gücünü azalttığını ifade etse de, resimlemenin çocukların duygu ve hayal gelişimini geliştirdiği uzmanlarca malumdur.

Çocuk kitaplarında resimleme çeşitli amaçlar için kullanılır. Oğuzkan (1997, s.305), “süsleyici resimler, metni açıklayıcı ve yorumlayıcı resimler ve metni tamamlayıcı resimler” olmak üzere üç farklı amaçtan bahseder. Süsleyici resimler, metni açıklamaktan ziyade sembolik ve estetik bilinç kazandırmak için kullanılır. Metni açıklayıcı ve yorumlayıcı

resimler, metinde anlatılan herhangi bir şeyi daha iyi açıklamak ve var olan hakkında okuyucunun düşünce ve hayal gücünü açılmak içindir. Metni tamamlayıcı resimler ise, metinde eksik bırakılan bazı noktaları okuyucunun zihninde tamamlaması için kullanılan görsel malzemelerdir. Çocuk kitaplarında resimlerin bu işlevlerinin hepsinden yararlanılabilir.

Çocuk kitaplarının resimlendirilmesinde dikkat edilmesi gereken bazı hususlar bulunmaktadır. (Ciravoğlu, 2000; Demiray, 1963; Kıbrıs, 2000; Oğuzkan; 1997)'ın alanyazındaki görüşlerinden hareketle bu hususlar şöyle özetlenebilir. Çocuklar; sade, açık ve anlaşılır resimlerden hoşlanır. Çocuk edebiyatı eserlerinde bu ilgi ve kavrayış biçimi göz ardı edilmemelidir. Çocuk kitaplarında resimler konuyla uyumlu olmalıdır. Konu-resim ilişkisi eserlerde güçlü bir şekilde görülmelidir. Ayrıca resimleme aşamasında kitabın hitap ettiği yaş grubunun özellikleri ve ihtiyaçları göz önüne alınmalıdır.

Çocuk kitaplarının resimlenmesi uzmanlık gerektiren bir konudur. “Çocuk kitaplarının resimlendirilmesi işi ihtisas halini almıştır.” (Demiray, 1963, s.38). Estetik yönü güçlü eserler ancak usta sanatçılar tarafından üretilebilir. Çocuk kitaplarında da başat unsurlardan biri olan resimleme, çocuk psikolojisi ve çocuk gelişiminden anlayan uzman sanatçılar tarafından yapılmalıdır.

1.7. Çocuk edebiyatı türleri.

1.7.1. Masal. Bu bölümde masal türü ile ilgili kuramsal bilgiler yer almaktadır.

1.7.1.1. Masalın Tanımı. Mitlerle birlikte en kadim edebi tür olarak bilinen masal; “Günlük hayatın sınırlı, kuru gerçeğiyle yetinemeyen halk muhayyilesinin tabiat ve gerçek dışı bir âlemde yaşattığı kahramanların hikâyesidir.” (Kabaklı, 1967, s.72). “Masalları, hâkim vasıflarına göre; bilinmeyen bir yerde, bilinmeyen şahıslara ve varlıklara ait hadiselerin macerası, hikâyesi olarak tarif edebiliriz.” (Elçin, 1981, 386). Masallar, gerçeküstü yer, zaman ve mekânlarda gerçeküstü karakterlerle kurgulanan halk yaratılarıdır.

Masallar olağanüstülüklerle örülü bir dünyanın edebi görünümüdür. Masallar, gerçeğin hayallerle çizilen bir düzlemidir. Bu sebeple, tarih boyunca rüya ve masal hep birbirine benzetilmiştir. Realite ve muhayyile, gerçek ile gerçeküstü masalarda bir arada yer alır. Ancak masalların karakterinde olağanüstülükler başattır. Kabaklı (1967)'ya göre, masalarda gerçeküstü unsurlar temeli oluştururken, gerçeklik bunun yanında süs gibi görülür. Masalda, genel olarak yer ve zaman kavramı bulunmaz. Bazı masalarda yer unsurlarına rastlansa da bunlar anlam ve fonksiyon itibarıyla gerçek bir yer belirtmez. Masalda eğer bir yer belirtilmişse bu ya “uzaklık” ifade etmek içindir ya da “büyüklük” ifade etmek içindir. Örneğin; Türk masallarında Halep genellikle büyüklük ifade ederken, Yemen uzaklık ifade etmek amacıyla kullanılır. Masalların sembolleşen yeri genellikle Kafdağı'dır. Masalarda zaman ise “evvel zaman” olarak bilinir. Masallar bilinmeyen bir zamanda ve bilinmeyen bir yerde geçen ve başlangıçta sözlü fantastik hikâyelerdir.

Masalların özellikleri ile ilgili alanyazında yer alan bilgilere bakıldığında; masalların anonim yaratılar olduğu görülmektedir. Sanat masalları dışındaki masalların ortaya çıkmasında bireysel yazarların üretimi değil, toplumun ortak üretimi söz konusudur. Masalların doğuşu; aileden klana, klandan kabileye, sonrasında daha büyük birliklere ve en son ise milletlere doğrudur. Bu durum masalların kolektif bilinci yansıtması sonucunu doğurur. (Kantarcıoğlu, 1991; Sezer, 2011) Masalların dikkat çekici bir yönü de ulusal niteliklerinden çok evrensel niteliklere sahip olmasıdır. Dünyanın birçok farklı toplumundan derlenen masallara bakıldığında, müşterek özelliklerin milli ve ayırıcı özelliklerden daha fazla olduğu görülür. “Masalarda milletleri birbirinden ayıran unsurlar değil, hepsinde ortak olan duygu ve özelemler işlenmiştir.” (Kabaklı, 1967, s.76). Alangu (1983) da masalların tema, motif ve tip açısından çok az derecede ulusal olduklarını belirtir. Ayrıca masal edebiyatını her çağda her milleti kucaklayan “uluslararası bir edebiyat” olarak görür. Masallar, bütün insanlığın ortak mahsulleridir. Bunun yanında az da olsa masalların milli özelliklerinden söz

edilir. Günay (1987, s.132), “masal kahramanları, çevre, inanç, adet ve geleneklerin masalda farklılığı meydana” getirdiğini belirtir. Özellikle anlatıcıdan kaynaklanan yöresel hususiyetler ve üslup biçimi masalda milli bir kimlik oluşturur. (Günay, 1979).

Masal, sözlü kültür ürünleri olan halk hikâyesi ve destanlar ile karıştırılmamalıdır. Masallar, destan ve halk hikâyesine göre kısadır. Halk hikâyesi “gerçeklikten” hareket ederken, masal ve destanın temel yapısı fantastiktir. Destan milletlerin başından geçen kahramanlık olaylarını anlatırken, diğer türlerde böyle bir kısıtlama yoktur. Özetle söylemek gerekirse, masal temel olarak; konu ve uzunluk bakımından destandan; gerçeklik paradigması bakımından ise halk hikâyesinden ayrılır.

1.7.1.2. *Masalın bölümleri.* Enver Naci Gökşen’in 1980 yılında yazdığı Çocuk Edebiyatımız adlı esere göre; masallar üç bölümden oluşmaktadır.

1.Döşeme Bölümü (Masalın Başlangıcı)

2.Asıl Masal Bölümü (Gövde)

3.Üç Elma Bölümü (Masal Sonu)

A)- *Döşeme bölümü.* Masalların giriş kısmını oluşturan bu bölüm, dinleyici ya da okuyucuyu masalın atmosferine hazırlamak için tekerlemelerin söylendiği kısımdır. Aslında döşeme bölümünde anlatılanların masal ile doğrudan ilişkisi yoktur. Bu bölüm, muhatabını masal dünyasının gerçeküstü atmosferine hazırlamak içindir. Döşeme bölümündeki zenginlik, seci sanatının yoğunluğu ve orijinal buluşlarla artar. Bu ise tamamen anlatıcının yeteneğine bağlıdır. (Gökşen, 1980; Tezel, 1990)

B)- *Asıl masal bölümü.* Bu bölüm, masalın içinde geçen olayın ayrıntılarıyla anlatıldığı, karakterlerin tanıtılması ve birdenbire olayın içinde kendini bulmasıyla gelişen olayların geriliminin, çatışmasının ve heyecanının sunulduğu kısımdır. Asıl masal bölümünde olaylar belli bir mantıksal düzen içinde sıralanır. Kahramanların tanıtılmasıyla başlayan masal, kahramanın olayı yaşamıyla devam eder. Döşeme bölümünde yer alan bazı

tekerlemeler, dinleyicinin ilgisini canlı tutmak ve anlatımı etkili kılmak amacıyla yer yer asıl masal bölümünde de görülür. Ayrıca asıl masal bölümünde aralarda “az gittik uz gittik, dere tepe düz gittik” gibi zamanı ileriye alan ifadeler bulunur. Bu ifadelerin amacı asıl masal bölümünü gereksiz ayrıntılardan arındırmak ve kurgu içerisinde geçecek uzun zamanı kısaltmak içindir. (Gökşen, 1980; Nas, 2004; Zengin & Zengin, 2003)

C)- Üç elma bölümü. “Sonuç” ya da “dilek” bölümü olarak da bilinir. Masalın sonlandırıldığı bölümdür. Anlatıcı, bu bölümde masalda geçen olayları yaşamış izlenimi verir. Kötüler cezalandırılır, iyiler ödüllendirilir. Dilekler dilenir. Ardından masal kalıplaşmış bir ifadeyle bitirilir: “Onlar ermiş muradına, biz çikalım kerevetine.” (Nas, 2004)

1.7.1.3. Masalların kaynakları. Masalların nerede doğduğu, kaynağının ne olduğu ve bu kaynaktan nasıl yayıldıkları konusu uzun yıllardır araştırmacıların ilgisini çekmiş, çeşitli inceleme ve araştırmalar sonucunda bu konuda farklı görüşler ortaya atılmıştır. Ancak masalların kaynakları ile ilgili düşünceler günümüzde henüz netlik kazanmamıştır. Bu konuda genel anlamda üç ayrı anlayıştan söz edilebilir:

1-Mitolojik Görüş

2-Hindoloji Görüşü

3-Antropolojik Görüş

Kantarcıoğlu (1991)'nin görüşlerinden hareketle, masalların kaynağı ile ilgili yukarıda yer alan görüşler kısaca açıklanmıştır. Masalların kaynağı ile ilgili görüşlerin ilki mitolojik görüştür. Bu bakış açısına göre masalların kaynağı mitolojidedir ve masallar parçalanmış mitolojik unsurlardır. İkinci görüş ise Hindoloji görüşüdür. Bu düşünceyi savunanların çıkış noktası, masalların kaynağının Hindistan olduğu iddiasıdır. Masalların Hindistan'da doğduktan sonra diğer ülkelere geçtiği düşüncesi bu görüşte hâkimdir. Bilinen ilk masal örneği olan “Paçatantra” bu görüşün temel dayanak noktasıdır. Masalların kaynağı ile ilgili görüşlerin üçüncüsü ise antropolojik görüştür. Bu görüşe göre ilkel kavimlerin

yaşayış ve düşünce şekilleri masalların kaynağını oluşturur. Vahşî bir takım kavimlerin de diğêr milletlerinkine benzer masallarının olduğunun keşfi ile birlikte bu görüş önem kazanmıştır.

Masalların kaynağı ile bu üç temel görüşün dışında farklı düşünceler de bulunmaktadır. Ludvig Laistner, Sigmund Freud ve Van Der Leyen, psikolojik bakışı esas alarak, masalların kaynağını “rüya” olarak görürler. Ayrıca Carl Jung ve Bruno Bettelheim de masalları psikolojik bakış açısıyla incelerler ve masalların bilinçaltına itilen arketiplerin dışa vurulmasıyla ortaya çıktığını savunurlar. Ancak sonuç olarak ifade etmek gerekir ki, birçok farklı görüşe rağmen, masalların kökeni hakkında henüz herkes tarafından kabul gören bir anlayış gelişmemiştir. (Günay, 1975; Sakaoğlu, 1999; Tezel, 1990; Yavuz, 2002; Yücel, 2005)

1.7.1.4. Masal kahramanları. Masal türünde, diğêr çağdaş edebi türlerden farklı olarak sınırlı sayıda kahraman bulunur. Masalarda kahramanlar yüzeysel olarak ele alınır. Masalarda kişi özelliklerinin ayrıntılı olarak anlatılmayışı, aslında kişilerin değil, olay ve eylemlerin esası teşkil ettiğini gösterir. Masal kişileri, masalarda genellikle tek tip özelliklere sahiptir. Kişi, masalın başında iyiyse hep iyi devam eder, kötüyse hep kötü devam eder. Hatta bu durum, genellikle masaldan masala da değişiklik göstermez. Bu sebeple masal kişilerinin çoğu aslında birer tiptir. Türk masallarında da bunun örneği fazlaca görülür. Örneğin; Keloğlan, masalarda zekânın ve şansın temsilcisi olarak öne çıkarken, cadı kötülüğu temsil eder. Masalarda güçlü karşıtlıklar söz konusudur. İyi-kötü, cesur-korkak, güzel-çirkin, kurnaz-aptal gibi karşıtlıklar masal kişileriyle özdeşleşir. Ayrıca masal kişileri genellikle isimlidir ve genel adlara sahiptir. Örneğin; padişah, masalların önemli bir kahramanıdır ancak bu padişahın ismi masalarda yer almaz. Herkes onu padişah olarak tanır. Masal kişileri; insanlar, hayvanlar, bitkiler, eşyalar gibi kaynağını gerçek dünyadan alan kahramanlar olabilirken, olağanüstü özelliklere sahip periler, cinler, devler, ejderhalar gibi...

gerçeküstü varlıklar da masal kahramanı olabilir. Ancak masalarda yer alan insan dışı varlıkların hepsi olay örgüsü içerisinde kişileştirilir. (Tuncer & Yardımcı, 2000)

1.7.1.5. Masalların Dil ve Anlatım Özellikleri. Masal türü, dil ve anlatım özellikleri bakımından kendine özgü bazı niteliklere sahiptir. Ancak sözlü dilde, sadece “icra ortamında” tam anlamıyla kendini gösteren bu nitelikler, alanyazında yer alan görüşler doğrultusunda şöyle özetlenebilir: (Ciravoğlu, 2000; Gökşen, 1980; Tuncer & Yardımcı, 2000; Yücel, 2005)

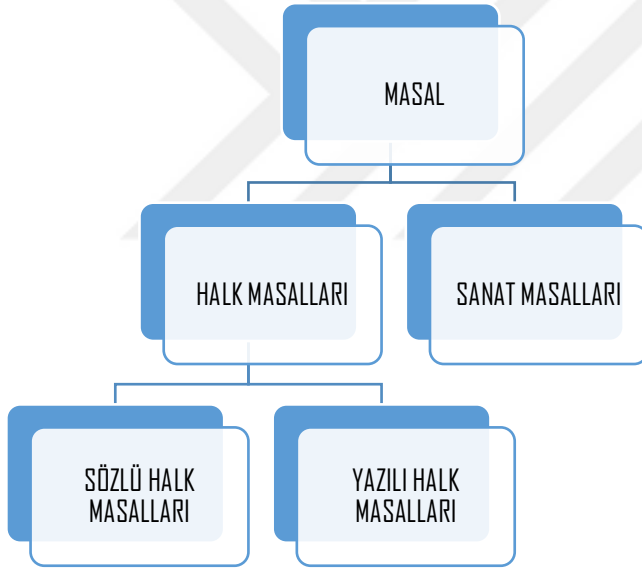
- Masal dilinde yalın bir Türkçe kullanılır.
- Masal dilinde sıfat kullanımı azdır. Bu sebeple betimleme ve betimleyici anlatım pek görülmez.
- Masal dilinde genellikle kısa ve basit cümleler kullanılır.
- Masalarda fiil kullanımı oldukça fazladır. Fiiller masallardaki “hareketli” anlatımı kuran temel bileşenlerdir.
- Masal dilinde anlatımı güçlendirmek bakımından ikilemelere ve ses taklidi sözcüklere sıkça yer verilir. Bu sayede, düşsel bir dünyaya açılan masal penceresi reel seslerle gerçekçi bir dünyaya dönüşür ve masal üslubuna gerçekçilik katılır.
- Masal dilinde toplumun ortak hafızasını yansıtan deyim ve atasözleri sıkça bulunur.
- Masal dilinde benzetmelerden yararlanır.
- Masalarda alkış ve kargışlar (hayır dua ve beddua) yer alır. Özellikle masalın “uç elma” bölümünde dualar sıkça bulunur.
- Masalarda kalıplaşmış ifadeler vardır. “Az gittik uz gittik, dere tepe düz gittik” gibi çeşitli kalıplaşmış ifadeler masalın herhangi bir bölümünde bulunabilir.
- Masalarda tekerleme unsuru önemli bir anlatım özelliğidir. Özellikle de masalın giriş bölümünde yer alan seci sanatıyla oluşturulmuş tekerlemeler, anlatıma canlılık katar.

Tekerlemelerin uyaklı ve tekrarlara dayalı anlatım biçimi dinleyiciler için dikkat çekici bir üslup özelliğidir.

1.7.1.6. *Masalların Sınıflandırılması*. Masalların sınıflandırılması konusunda farklı kaynaklarda çeşitli görüşler ileri sürülmüştür. Kimi araştırmacılar masalları konularına göre tasnif ederken, kimi araştırmacılar anonim gelenek-yazılı gelenek noktasından hareketle ayırma gitmişlerdir. Ancak bu bölümde bütün bu sınıflandırmalar ele alınmayacak, Şirin (2007a)'in sınıflandırması çalışmaya esas kabul edilecektir. Şirin'e göre masallar; halk masalları ve sanat masalları olmak üzere ikiye ayrılır:

Şekil 2

Masalların sınıflandırılması

A)- *Halk Masalları*. Toplumların ya da milletlerin sözlü aktarım yoluyla çağlar boyu anlatarak ortaya çıkardıkları masallara “halk masalları” adı verilir. Halk masallarının yazarı belli değildir, anonimdir. Halk masalları toplumun sözlü kültür hafızasının yaratıdır. Halk masallarının en önemli özelliği sözlü geleneğe dayanmalarındır. Halk masalları; sözlü halk masalları ve yazılı halk masalları olmak üzere ikiye ayrılır. (Şirin, 2007a)

a)-. *Sözlü Halk Masalları*. Sözlü halk masalları, masalların ilk ve özgün halini oluşturan, masal türünün en orijinal şeklidir. Sözlü halk masallarının yaratıcısı halk

muhayyilesidir. Bu tür masalların ifade şekli sözlü anlatımdır. Sözün kudreti, sözlü halk masallarının büyüsunü oluşturur. Bu bakımdan masalların en canlı, en dinamik türüdür. Sözlü halk masalları bir anlatıcı tarafından dinleyenler karşısında icra edilir. Anlatıcının ustalığı bu tarz masalarda oldukça önemlidir. Anlatımın hazırlık aşamasından, anlatımın sonlandığı ana kadar anlatıcı maharetini sergiler. Dinleyicilerin ilgisini sürekli kılmak, anlatıcının temel amaçlarından biridir. Anlatıcı, dinleyicilerin masal sırasındaki tepkilerine göre vurgu-ton değişiklikleri yapar, beden dilini harekete geçirir ya da tekerleme ve kalıplaşmış ifadelerle üslubunu zenginleştirerek, anlatımını gerçekleştirir. Bu sebeple sözlü masalları anlatmak kolay bir iş değildir, ustalık gerektirir. (Gökşen, 1980; Şirin, 2007a)

b)- Yazılı Halk Masalları. Sözlü masal geleneğini icra eden anlatıcılardan, ya da anlatıcı olmasa da masal hazinesi olan ve geçmişten getirdiği birikimi hafızasında saklayan kişilerden derleme yoluyla alınarak yazıya geçirilmiş masallara “yazılı halk masalları” denir. Transkripsiyon yoluyla alınan bu masallar sözlü halindeki gibi tüm ses ve dil özellikleriyle yazıya aktarılmassa da bu özelliklerini önemli ölçüde muhafaza eder. (Şirin, 2007a) Bu tarz masallar sözlü edebiyat kökeninden gelse de yazıya aktarıldıktan sonra “anlatılan” değil “okunan” masal işlevine dönüşür. Bundan dolayı “sözlü halk masalları” kadar işlevsel değildir.

Masalıcı anlatmasını sesinin tonuyla, el hareketleriyle, mimiklerle renklendirir. Masalı yer yer süsleyen tekerlemeleri veya başka şiirli parçaları ayrı bir makamla söyler. Düz anlatma ile konuşmalarda masalcının edası başka başkadır. Bazı konuşmalara taklit oyunları karışır... Sonra, dinleyici ile masalcıyı anlatma süresince birbirine yaklaştıran birtakım alışverişler olur. Masalcı dinleyicilerle konuşur, onlara sorular sorar, onlardan karşılık alır, bazı bazı da dinleyici düşüncelerini, duygularını açığa vurur... Önünde sonunda, derleyicinin elinde mekanik ve soyut bir araçtan başka bir

şey olmayan yazı, bütün bu anlatma ayrıntılarını, okuyucuya ve araştırmacıya kadar getiremeyecektir. (Boratav, 2007, s.28)

B)- Sanat Masalları. Masal türünün temel özelliklerine uygun olarak, herhangi bir yazar tarafından, klasik ya da modern bir dokuyla üretilen masal çeşidine “sanat masalları” denir. Sanat masalları, çeşitli kaynaklarda “yapma masal”, “modern masal”, “edebi masal” olarak da adlandırılır. Şirin (2007a)’e göre, sanat masallarının esin kaynağı halk masallarıdır. Halk masallarının temel unsurları, sanat masallarının da iskeletini oluşturur. Sanat masallarının, halk masalından farkı toplumun ortak sözlü geleneğinin yanında bireysel düşünce ve eğilimlere de yer veriyor olmasıdır. Sanat masalı, yazarının düşünsel ve psikolojik eğilimlerini üzerinde taşır. Sanat masalının, halk masallarından bir farkı da güncellikte olan ilgisidir. Sanat masalları, güncelden beslenir, güncelin izlerini taşır. Halk masalı ise geçmişin izlerini taşır. Değişen çocukluğa seslenmek bakımından sanat masallarının imkânları daha geniştir. Çocukların modern hayatları ve geçmişten bugüne değişen sorunları, sanat masallarının konusu olabilir. Ayrıca sanat masallarında eğitsel kaygı da önemli bir unsurdur. Çocukları eğlendirirken eğitmek amacıyla, halk masallarının uygunsuz içeriği yerine, masalların yeniden işlenmesi yoluyla ya da özgün bir eser vererek, çocuk psikolojisine uygun kitaplar üretmek “çocuk eğitimi” açısından da sanat masallarını ön plana çıkarır. (Dilidüzgün, 2007; Gökşen; 1980; Nas, 2004)

1.7.1.7. Masalların Çocuklar İçin Eğitsel Değeri. Masalların eğitim malzemesi olarak kullanılışı çok eski tarihlere dayanır. Mısır, Hint, İran, Babil, Asur, Fenike, İbrani ve Çin medeniyetlerinde masalların eğitim aracı olarak eskiden beri var olduğunu Kantarcıoğlu (1991) “Eğitimde Masalın Yeri” adlı eserinde bildirmektedir. Günümüze değin masalların eğitimsel işlevini kesin sınırlarla yadsıyan hâkim bir görüş çıkmamıştır. Masalın eğitimde kullanılmasına dair az da olsa yapılan eleştirilerin sembolleşmiş ismi J.J.Rousseau’dur. Rousseau, meşhur eseri Emile’de, çocukların masalları anlayamayacağını ileri sürerek, bu

türün çocuklar için uygun olmadığını iddia etse de bu görüş neredeyse hiç destek bulmamıştır. Masal, çok eski tarihlerden beri kitaplarda yerini almış, yediden yetmişe bütün insanların vazgeçilmezlerinden biri haline gelmiştir. (Rousseau, 2009).

Masallar, çocukların hayal güçlerini geliştirir. Çocukların asıl gerçeği hayalleridir. Çocuklar, masallarda düş ve gerçeğin harmanlandığı düşsel ortamda kendini bulur. Bu yüzden ki çocukların ilk keşfettikleri ve en sevdikleri tür masaldır.

Masallar öğrencilerin karakter eğitimine destek olur. Masallarda kahramanlar başarıyı elde etmek için emek vermek, sorumluluk almak ve karşılaştığı zorluklarla mücadele etmek durumundadır. Başarının bir çaba sonucu gelmesi kuraldır. Masal kahramanlarıyla özdeşleşen çocuklar cesaret ve sorumluluk duygusunu güçlendirirler. Güney (1966) de bu yargıyı destekleyerek, masalların asıl eğitim değerinin, “onları inandıkları yolda yürüyecek, güçlüklerle mücadele edecek şahsiyetli insanlar yapmak” olduğunu belirtir. Ayrıca zıtlıkların mücadelesi olan masal, “üç elma” bölümündeki ödül ve cezaya dayalı sistemiyle çocukların adalet duygusu tesisinde de etkin bir vasıtaadır.

Masal çocukların evrensel bakış açısı kazanmalarına zemin hazırlar. Evrensellik masalların en dikkat çekici niteliğidir. Masalların dünyası tüm insanları kucaklayan bir dünyadır. Bu dünyada ayrılıklardan ziyade, müştereklikler bulunur. Bu durum çocukların evrensel bir bilinç inşa etmelerine yardımcı olur.

Masal aynı zamanda çocukların milli bilinç geliştirmesine de katkı sağlar. Masalların karakteristik özelliği evrensellik olsa da; gelenek görenekler, inanışlar, halk bilgisi gibi çeşitli kültür unsurları da masalların içerisinde bulunur. Masallar aynı zamanda toplum düzeninin de devamlığına işaret ederek toplumsal bilinç geliştirir. Neydim (2003), masalların hiçbir zaman düzeni değiştirmedini, sadece düzeni yöneten otoriteyi değiştirdiğini belirtir.

Masalın eğitimde belki de en işlevsel olduğu alan “anadili” eğitimidir. Masalların anadili eğitimindeki etkin rolünü ifade eden birçok uzman vardır:

“Bir insana anadilini; anlatımı ikilemeler, benzetmeler, uyaklar, deyimler, atasözleri vb. gibi konuşma dilinin bütün incelikleriyle zenginleştirilmiş masallardan daha iyi sözlü veya yazılı hangi edebiyat ürünü öğretebilir ki?” (Yavuz, 2002, s.7)

Çocuğa ana dilinin, bir işçi elindeki alet gibi, nasıl kullanıldığını ilk öğreten, ona bu dilin türlü hünerlerini, kıvraklığını, zenginliğini, inceliğini ilk gösteren, kişiye kendi dilini konuşmayanlardan uzaklaştırıcı, onu konuşanlara yakınlaştırıcı duyguyu – ninnilerin, tekerlemelerin, türkülerin yanı başında, ama herhalde onlardan daha geniş ölçüde – ilk aşlayan masaldır. (Boratav, 2007, s.17)

Masallar, eğitimde layık olduğu yeri aldığıında öğrencilerin; Türkçeyi doğru ve etkin kullanan, kendini ifade edebilen, iletişim kuran, girişimci ve sorun çözen, sorgulayan ve yorumlayan, çevresi ile uyumlu, okumaktan ve dinlemekten zevk alan, üreten ve geleceğe yön veren, eleştiren, tartışabilen bireyler olarak yetişeceği muhakkaktır.

Bunlar da Türkçe öğretiminin hedeflerinin en önemlilerindendir. (Demir, 2014, s.580).

Görüldüğü üzere, anadili eğitiminde masalların kullanımı konusunda, uzmanlar olumlu kanaatlerini dile getirmişlerdir. Peki, anadili eğitimde masallardan nasıl yararlanılabilir?

Anadili eğitimi; okuma, dinleme, konuşma, yazma becerilerinin yanında dilbilgisi ve sözcük öğretimi gibi konuları da içerir. Masalların eğitim aracı olarak kullanılması bütün bu konular için mümkündür. Özellikle okulöncesi dönemde masallar “dinleme eğitimi” için kullanılmalıdır. Çocuklara anadilinin inceliklerini yansıtan masallar okunmalı, onlarla soru cevap yoluyla etkileşime geçilmelidir. Konuşma becerisini geliştirmek amacıyla, çocukla masal hakkında konuşulmalı, gerekirse ona masal anlattırılmalıdır. Okul dönemine gelindiğinde artık çocuklar okumayı öğrenirler. Okumayı yeni öğrenen çocukların okumayı severek “okuma alışkanlığı” geliştirmelerinde, çocukların en sevdiği tür olarak masallar büyük önem taşır. Okudukça hem dilinin zenginliklerini sezen hem de hayal gücüyle birlikte

zihinsel yetilerini güçlerinden çocuk, “yazma becerisinde” de dolaylı da olsa masaldan yararlanır. Masalların etkili olacağı bir diğer konu da sözcük öğretimidir. Anadilinin temel söz varlığını oluşturan aile bireyleri, insanlar, hayvanlar, bitkiler, eşyalar, yiyecekler, doğa ve çevre gibi çeşitli sözcükler masallarda bulunmaktadır. Ayrıca anadilinin söz varlığını oluşturan deyimler ve atasözleri de masalların içerisinde yer alır. Bütün bu sözcükleri okuyan, onları özümseyen ve bağlam içerisinde doğru bir şekilde edime geçiren çocuk daha yetkin bir anadili kullanıcısı olacaktır. (Demir, 2014; Gökşen, 1955; Mert, 2012; Temizyürek, 2003)

Thomas ve East (2007), masalların sözlü geleneğin bir parçası oldukları için, tekrar anlatmaya, dramatisasyona ve sunum becerisini geliştirmeye elverişli bir tür olduğunu belirtir. Aslında masallardan bu bakımlardan da yararlanmak eğitimde etkili sonuçlara ulaşmamıza katkı sağlar. Emre (2000)’ de bu görüşü destekleyerek, masalların çocuklara tekrar ettirilmesi ve masalın oynatılmasının, masallardan gerçek istifade yolu olduğunu ifade eder. Yani masalların okunmasından çok sözlü olarak icra ettirilmesini uygun görür. Bütün bunların sağlanabilmesi için anadili eğitiminde hünerli masal anlatıcılarına ihtiyaç duyulmaktadır. Bu ihtiyaçtan hareketle, Demir (2014)’in öğretmenleri “masal dünyasından” beslenen donanımlı birer “ masal anlatıcısı” olarak yetiştirme önerisi, çözüm yolu olarak değerlendirilebilir.

1.7.1.8. Çocuk Masallarında Olması Gereken Özellikler. Masal; çocukların keşfettiği, içerisinde kendine ait bir dünya bulduğu edebiyat türüdür. Çocuklar, çok eski zamanlardan beri masalların büyülü atmosferinden yararlanırlar. Ancak “ham” haliyle masallar çocuklar için uygun mudur? Masal türünün çocuklara tam anlamıyla hitap etmesi için ne gibi nitelikler gereklidir?

Bilindiği üzere masallar; halk masalları ve sanat masalları olmak üzere ikiye ayrılır. En kadim sözlü gelenekten günümüze uzanan halk masalları, sadece çocuklara mahsus bir tür değildir. Bu sebeple cinsellik, şiddet, korku vb. gibi çocuk psikolojine uygun olmayan öğeler içerebilir. Bu tür masalların okunması çocukların psikolojisini olumsuz etkiler. Çocuklar için

seçilen masallarda titiz olunması gerekir. Çocuk masallarında olması gereken belli başlı nitelikler, alanyazında belirtilen görüşler doğrultusunda şöyle özetlenebilir:

- Çocuk masalları kaynağını olumlu düşünceden (sevgiden, güzellikten) almalıdır. Şiddet, baskı, korku ve ayrımcılık unsurları masalarda yer almamalıdır.
- Çocuk masallarında tasvir unsurları az yer almalı, olaylar canlı ve hareketli olmalıdır.
- Çocuk masallarında seviye gözetilmelidir. Okul öncesi dönemde kısa hayvan masalları daha uygunken, yaş büyüdükçe daha uzun ve konu çeşitliliği olan masallara başvurulmalıdır.
- Çocuk masallarının dili mümkün olduğunca yalın ve anlaşılır olmalıdır. Ana dilinin güzel ve etkili kullanımına özen gösterilmelidir.
- Çocuk masallarında deyim ve atasözü gibi unsurların kullanımı olsa da, anlatım bu unsurlara boğulmamalıdır. Henüz soyut düşünce aşamasına geçememiş, özellikle de okul öncesi düzeyindeki çocuklar için deyim ve atasözü kullanımı sınırlı tutulmalıdır.
- Çocuk masallarında, masal sanatının incelikli örneklerine yer verilmelidir. Özellikle seci sanatının örnekleri olan tekerlemelerle şiirsel sanat zevki duyumsatılmalıdır.
- Çocuk masallarında başat unsur “eğitici”den ziyade “eğlendirici” olmalıdır. Çünkü çocuklar eğlenmediği, benimsemediği, kendini bulmadığı bir dünyada eğitilemez. Bu sebeple çocuk masallarında eğitici ve eğlendirici iç içe olmalı, ancak eğitici birincil amaç olmamalıdır.
- Masallar çocuklara batıl inançlar aşılamamalıdır.
- Çocuk masalları ulusal ve evrensel değerlere ters düşmemelidir. Bir yandan onlara milli kültür unsurlarına ilişkin farkındalık kazandırırken, öbür yandan evrensel bakış açısı geliştirmelerine yardımcı olmalıdır. (Ciravoğlu, 2000; Fırat, Güleç & Şahin, 2013; Gökşen, 1985; Kıbrıs, 2000; Nas, 2000; Sınar, 2007; Tuncer & Yardımcı, 2000).

1.7.1.9. *Türk Edebiyatında Masalın Tarihi*. Sözlü edebiyat kültürünün egemen olduğu dönemlerden bugüne, masallar Türk edebiyatının verimleri arasında yerini almıştır. Asırlarca halk dimağlarında yaşayan masallarımızın yazıya geçirilişi, edebiyat tarihimizde çok eski sayılmaz. Türk edebiyatında masalın tarihi gelişimi, alanyazında belirtilen bilgiler ışığında aşağıda genel hatlarıyla anlatılmıştır.

Türk masallarına rastlanan en eski kaynağın, XVI. Louis Döneminde M. Diegon tarafından 1781 yılında kaleme alınan “Nouveaux Turch et Arabes” adlı eser olduğu belirtilir. (bk. Sakaoğlu, 2012). Türk masallarını ilk derleyen kişi ise, 1887-1889 yıllarında çıkardığı iki ciltlik eseriyle, Macar bilim adamı İgnas Kunos’tur.

Kaynaklara göre, edebiyatımızda ilk yazıya geçirilen masallar, “Billur Köşk” masalları olarak bilinmektedir. Ancak bu masalları yazıya geçirenin kim olduğu bilinmemektedir. Osmanlı döneminde Giritli Aziz Efendi’nin “Muhayyelat” adlı eseri ve K.D. Hanım’ın 1912’de çıkardığı masal kitabı edebiyatımızda ilk dikkat çeken eserler arasındadır.

Cumhuriyet döneminde masal derleme ve masal yazma çalışmaları ivme kazanır. Bu dönemde özellikle Ziya Gökalp öncülük görevi üstlenir. Ziya Gökalp “Küçük Mecmua” da yaptığı derlemelerle ve çeşitli dergilerde yayımlanan yazılarıyla masalların derlenmesi ve yazılması konularına dikkatleri çeker.

1930’lu yıllarda; Bahtaver Hanım’ın “Türk Masalları” (1930), Ali Dehri’nin “Çankırı Masalları” (1933), Y.Ziya Demircioğlu’nun “Yürükler ve Köylerden Masallar” (1934), Suat Salih Arsal’ın “Öz Türk Masalları” (1935), Münir Hayri Egeli’nin “Bu Toprağın Öz Masalları” (1935), Naki Tezel’in “Keloğlan Masalları” (1936), “İstanbul Masalları” (1938) ve “Koroğlu Masalları” (1939), Orhan Şaik Gökyay’ın “Bugünkü Dilde Dede Korkut Masalları” masal edebiyatımızın önemli eserleri arasındadır.

1940’lı yıllar; Türk masal edebiyatında gerek halk masallarının yazıya geçirilmesi konusunda, gerekse de sanatsal masalların ortaya çıkması hususunda önemli bir dönüm

noktası olmuştur. Bu yıllarda masal türünde verilen eserler şunlardır: Cahit Uçuk "Üç Masal" (1944), "Ateş Gözlü Dev" (1945), "Şahnazar" (1945), "Kurnaz Tilki" (1946), "Türk Çocuk Masalları" (1946), "Herte, Verte, Pitte" (1946), Eflatun Cem Güney, "Nar Tanesi" (1946), "En Güzel Türk Masalları" (1948), Mehmet Tuğrul "Malatya'dan Derlenmiş Masallar" (1946), Vasfi Mahir Kocatürk "Türkiye Masalları". Bu dönemin en çok öne çıkan isimleri Cahit Uçuk ve Eflatun Cem Güney olmuştur. (Oğuzkan, 1997; Sakaoğlu, 1999; Sinar, 2007; Şimşek, 2005; Tuncer & Yardımcı, 2000)

1950'li yıllardan sonra masal edebiyatı gelişimini sürdürmeye devam eder. Eflatun Cem Güney bu yıllarda yeni eserler verir. "Akıl Kutusu" (1953), "Bir Varmış Bir Yokmuş" (1956), "Evvel Zaman İçinde" (1957), "Gökten Üç Elma Düştü" (1960), "Az Gittim Uz Gittim" (1961), "Ağlayan Nar İle Gülen Ayva" (1969), "Hasırcı Baba İle Keloğlan" (1969), "Saraydan Uçan Kuş" (1970), "Altın Gergef" (1971), "En Güzel Türk Masalları" (1971), "Onlar Ermiş Muradına" (1972), "Masallar" (1982). Bu dönemin masal yazarlarından biri de Sabih Şendil'dir. "Altın Sakallı Dev" (1958), "Köylü Prenses" (1958), "Tanrı Misafiri" (1959), "Üç Kız Kardeş" (1960), "Beyaz At" (1961) Şendil'in masal türündeki eserleridir. Dönemin en önemli simalarından biri de Oğuz Tansel'dir. Tansel, "Altı Kardeşler" (1959), "Yedi Devler" (1962), "Üç Kızlar" (1963), "Mavi Gelin" (1966) ve "Allı ile Fırfırı" (1976) adlı yapıtlarıyla döneminde dikkat çeken isimler arasındadır. 1977 yılında Tansel, "Allı İle Fırfırı" adlı eseriyle Türk Dil Kurumu Çocuk Yazını Ödülü'nü kazanmıştır. Mustafa Özyürek ve İbrahim Zeki Burdurlu bu dönemde masalları ile bilinen diğer yazarlarımızdır. (Oğuzkan, 1997; Sakaoğlu, 1999; Sinar, 2007; Şimşek, 2005; Tuncer & Yardımcı, 2000)

70'li yıllardan itibaren masal edebiyatı yazarlarının sayısının artışı ile birlikte özgün tarzda yazılan masalarda büyük bir artış görülür. Bu dönemin önemli isimleri şunlardır: Numan Kartal "Keloğlanın Allı Gelini" (1976), "Arslan Keloğlan" (1977), "Keloğlan Geldi" (1978), "Üvey Kız" (1983), "Garip ile Hancı" (1983), Nuri Taner, "Ay Ananın Gün Babanın

Kızı” (1984), “Alev İle Ateşi Kurtaran Şehzadenin Masalı” (1984), “Dere Tepe Düz Gitmiş” (1988), Cahit Zarifoğlu “Motorlu Kuş”, Sadık Yalsızuçanlar “Mavi Kanatlı Bir Kuş”, Mustafa Ruhi Şirin “Guguklu Saatin Kumrusu”, “Kar Altında Bir Kelebek”, Ahmet Yozgat “Masal Sofrası”, Üzeyir Gündüz “Güzel Kulenin Çirkin Bekçisi”, H. Emin Öztürk “Gül Ağacı”, Ahmethan Yılmaz “Karanfilli Dev Amca”, Hasan Latif Sarıyüce “Gökten Üç Elma Düştü”, Tarık Dursun K. “Bir Küçük Adam Varmış”, Sadettin Kaplan “Heybe”, Aytül Akal “Canı Sıkılan Çocuk”, Tarık Demirkan “Her Güne Bir Masal”, Sennur Sezen, Veysel Dinler, Bilge Arduman, Elvan Pektaş, Ataol Behramoğlu, Turan Yüksel, Bestami Yazgan, Ahmet Efe ve Mustafa Özçelik. (Oğuzkan, 1997; Sakaoğlu, 1999; Sınar, 2007; Şimşek, 2005; Tuncer & Yardımcı, 2000)

1.7.2. Hikâye

1.7.2.1. Hikâyenin Tanımı ve Özellikleri. Hikâye ya da diğer adıyla öykü; gerçek hayatta yaşanan ya da yaşanması muhtemel olayları, yer, zaman, çevre ve kişiler etrafında ele alan kısa anlatılardır. Hikâye, “belli bir zaman ve yerde birkaç kişinin başından geçen gerçeğe uygun bir olayı anlatan veya birtakım kimselerin karakterini çizen ve çoğu kez ancak birkaç sayfa tutan kısa yazılara denir.” (Oğuzkan, 1997, s.92). “Hikâye; hayatta olan veya olacak kanısı veren olayları bir ölçü ile anlatan, hayalde tasarlanan ilgi çekici birtakım olayları anlatarak okuyanda heyecan veya zevk uyandıran yazıdır.” (Karaalioğlu, 2011, s.269). “İnsan hayatında olan veya olma ihtimali bulunan olayları, belli bir biçim içinde anlatan metinlere hikâye denir.” (Macit & Soldan, 2005, s.112).

Hikâye, roman türü ile benzerlikler gösterse de, temelde “romanın daha kısa bir mevzu ve daha küçük bir çerçevede yazılan çeşididir.” (Banarlı, 1948, s.176). Roman ve öykü; yer, zaman, çevre ve kişiler olmak üzere aynı temel unsurlara sahiptirler, ancak adı geçen her bir unsurun eserdeki yoğunluğu ve derinliği bakımından birbirinden ayrılırlar. Romanda karakter sayısı daha çoktur ve romanda geçen olaylar çok boyutludur. Genellikle

roman türü, birbirine bağlı zincirleme olaylardan oluşur. Hikâyede ise, karakter sayısı çok azdır ve genelde tek bir olay anlatılır. Roman ayrıntılı karakter tahlillerine, detaylı tasvirlerle ve derin çözümlemelere elverişliken, hikâye için bu durum söz konusu değildir. Hikâyenin karakterleri romanlardaki gibi her yönüyle ele alınmaz, genellikle olayı ilgilendiren yönüyle alınır. Üslup özelliklerine bakıldığında, hikâyelerin dili genellikle –di’li geçmiş zaman kullanılarak oluşturulur. Anlatım genellikle sade ve özlüdür. Gereksiz ayrıntılara ve abartılara yer verilmez. (Karaalioglu, 2011) Olaylar hızlı ve hareketli geçer. Kabaklı (1967)’ya göre, hikâye üslubundaki güzelliği, anlatımın hareketi ve hızı mümkün kılar. Bu bakımdan, hikâyede yazarın her cümlesi ve sözcüğü olayı ilerletmelidir. Hikâyenin beş temel unsuru bulunur. (Kabaklı, 1967; Macit & Soldan, 2005)

1.7.2.2. Hikâyenin Temel Unsurları. Hikâyenin temel unsurları; olay, çevre, kişiler, zaman ve bakış açısidir.

A)- Olay. Hikâyede anlatılan konuyu geliştiren ve yapılandıran; iş, hadise, vaka, olgu ve yaşantılara olay adı verilir. Olay, hikâyenin temel unsurlarından biridir. Hikâyede genellikle tek bir olay anlatılır. Romandan en büyük farkı da budur. “Roman bir vakayı alır, zaman içinde geliştirir; olayların doğuş, ilerleyiş ve bitişini gösterir. Hikaye ise bir <an>ı yakalar, projektör gibi onun üstüne abanır, birdenbire aydınlatır.” (Kabaklı, 1967, s.502).

B)- Çevre. Olayların yaşandığı “yer” ya da “mekân” olarak tanımlanır. Çevre, hikâyenin olmazsa olmaz unsurlarından biridir. Hikâyede çevre sınırlıdır ve genellikle detayları çok belirgin değildir. Olay içerisinde, tasvir üslubuyla kısaca anlatılır. Olayın içinde geçen kimi unsurlar, okuyucuya çevre hakkında ipuçları verebilir. Hikayede çevre genellikle gerçek bir coğrafi yer iken, az da olsa bazı öyküler gerçeküstü ya da ütöpik özellikler taşıyabilir. (Aytaş & diğerleri, 2013; Ekiz, 2005; Kudret, 1983)

C)- Kişiler

Hikâyenin kurmaca olay örgüsü içerisinde olayı yaşayan ya da olayın oluşmasında rol oynayan kişi ya da kişiler, şahıs kadrosunu oluşturur. Herhangi bir hikâyede, ana karakterler ve yardımcı karakterler bulunur. Hikâyede yer alan kişiler sınırlıdır ve ayrıntılı tasvirleri yer almaz, genellikle kişilerin belli başlı bazı özellikleri anlatılır. (Aytaş & diğerleri, 2013)

D)- Zaman. Olayın yaşandığı saat, an, gün, ay, mevsim ya da yıldır. Masal ve destanların aksine, hikâyelerde belirli bir zaman dilimi mevcuttur. Hikâyelerde genellikle kısa bir zaman dilimi anlatılır. Olay öykülerinde zaman net ve belirgin iken, durum öykülerinde her zaman bu durum söz konusu olmaz. Durum öykülerinde bazen zaman ipuçları verilerek sezdirilir. (Aytaş & diğerleri, 2013; Ekiz, 2005).

E)- Bakış açısı. “Bakış açısı, anlatma esasına bağlı metinlerde vak’a zincirinin ve bu zincirin meydana gelmesinde kullanılan mekân, zaman ve şahıs kadrosu gibi unsurların kim tarafından görüldüğü, idrak edildiği ve kim tarafından kime nakledilmekte olduğu sorularına verilen cevaptan başka bir şey değildir.” (Aktaş, 2000, s.73-74). Bakış açısı, anlatıcının kim olduğu ve anlatmak istediklerini nasıl ilettiği ile ilgili bir kavramdır. Genel olarak hikâyelerde iki bakış açısı kullanılır.

a)- Kahraman Bakış Açısı. Birinci tekil kişi, “ben” anlatıcısı da denilmektedir. Bu bakış açısına göre, anlatıcı ana ya da yardımcı kahramanlardan birisidir. Kahraman bakış açısında anlatıcı, kendi duygu, düşünce ve izlenimlerini okuyucuya hissettirir. (Aktaş, 2000)

b)- Hâkim Bakış Açısı. Üçüncü tekil kişi, “o” anlatıcısı olarak ifade edilebileceği gibi, bazı kaynaklarda tanrısal ya da ilahi bakış açısı terimleriyle de adlandırılır. Anlatıcı, olay akışı içerisinde geçmiş, şimdi ve gelecekte neler olduğunu bilir. Gören, izleyen ve dışarıdan gözlemleyen konumundadır. Üçüncü tekil kişi üslubuyla konuşur. Gürel ve diğerleri (2007)’ne göre, hâkim bakış açısıyla kaleme alınan öyküler, kendini kahramanın yerine koyan çocuklar için uygun değildir.

1.7.2.3. Hikâyede plân. Hikâyeler, genel olarak şu üç unsur etrafında planlanır:

A)- *Serim*. Bu bölüm “giriş” bölümü olarak da adlandırılır. Serim bölümünde, olayın yaşandığı çevre ve hikâyenin kişileri tanıtılarak, okuyucu asıl anlatılacak olaya hazırlanır.

B)- *Düğüm*. Sergileme ya da gelişme bölümü olarak da adlandırılır. Hikâyeyi oluşturan olayın detaylarıyla anlatıldığı bölümdür. Okuyucuda merak duygusu ve gerilim atmosferini oluşturacak bazı unsurlar bu bölümde yer alır. Okuyucu eserin sonunda ne olacak diye düşünür. Bu tür öğeler sayesinde okuyucu hikâyenin sonucuna hazırlanır.

C)- *Çözüm*. Sonuç bölümü olarak da adlandırılır. Düğüm bölümünde detaylarıyla anlatılan öykünün sona erdirildiği bölümdür.

1.7.2.4. *Hikâye türleri*. Hikâye türleri, olay hikâyesi, durum hikâyesi ve küçük hikâye olmak üzere ikiye ayrılır.

A)- *Olay hikâyesi*. Olay hikâyeleri, “klasik vak’a öyküleri” olarak da adlandırılır. Ayrıca bu türün ilk örneklerini Fransız yazar Guy De Mouppassant verdiği için, “Mouppassant tarzı hikâye” olarak da ifade edilmektedir. Bu tür hikâyelerde plan önemli bir içyapı özelliğidir ve serim-düğüm-çözüm bölümleri belirgin olarak görülür. Olaylar, zaman unsuruna göre mantıklı bir sıralama içinde sunulur. Olay hikâyelerinde gözlem ve gerçek önemlidir. Kabaklı (1967), bütün bu özelliklerle ilişkilendirerek aslında olay hikâyelerinin küçük bir romana benzediğini belirtir. Türk edebiyatında olay öyküleriyle ün kazanmış yazarlarımız arasında Ömer Seyfeddin ve Refik Halit Karay gösterilebilir.

B)- *Durum hikâyesi*. Durum hikâyeleri, “kesit hikâyeleri” olarak da adlandırılır. Ayrıca bu türün ilk örneklerini Rus yazar Anton Çehov verdiği için, “Çehov tarzı hikâye” olarak da ifade edilmektedir. Bu tür hikâyelerin roman ve klasik öyküden ayrı bir kuruluşu vardır. Kişiler, zaman ve çevre ayrıntılı olarak tanıtılmaz. Durum hikâyelerinde, serim-düğüm-çözüm öğeleriyle doğrusal bir plan çizilmez. Olay hikâyelerindeki gibi, bir olay baştan sona ulaşan mantıklı bir dizge içerisinde ele alınmaz. Durum hikâyeleri bu özelliğiyle, hayale

ve sezgiye olay hikâyelerine göre daha çok imkân tanır. Türk edebiyatında durum öyküleriyle ün kazanmış yazarlarımız Sait Faik Abasıyanık ve Mahmut Şevket Esendal'dır.

C)- Küçürek hikâye: Hikâyenin çok kısa şekli olarak tanımlanan edebi türdür. Kısa hikâye ya da minimalist hikâye olarak da bilinir. “Ramazan Korkmaz küçürek öykünün belli başlı özelliklerini şöyle sayıyor: Küçürek öykü, vazetmez, nasihatte bulunmaz, karakter geliştirmez, okuyucuyu bir yere taşımaz. Ancak bazı değişmez hakikatleri sezdirir, insanları onlarla yüzleştirerek şok uyarmalar yapar.” Korkmaz (akt. Yumuşak, 2012, s.290).

1.7.2.5. Hikâyede anlatım teknikleri. Roman ve hikâyelerde, anlatım özelliklerini zenginleştirmek amacıyla bazı teknikler kullanılır. Sınar (2007); tasvir, tahlil, diyalog, monolog, gözlem, iç gözlem, mektup, günlük gibi tekniklerin çocuk hikâyelerinde de kullanılabileceğini belirtir. Öykülerde kullanılabilecek belli başlı anlatım teknikleri şunlardır:

- İç Monolog Tekniği
- Bilinç Akışı Tekniği
- Betimleme Tekniği
- Gösterme (Anlatma / Sahneleme) Tekniği
- Leit Motif Tekniği
- Mektup Tekniği
- Günlük Tekniği
- Geriye Dönüş Tekniği (Flashback)
- Diyalog Tekniği
- İç Diyalog Tekniği
- İç Çözümleme Tekniği
- Montaj Tekniği
- Üst Kurmaca Tekniği
- Yabancılaştırma Tekniği

- Sinema Tekniği (Aslan, 2007a; Erol, 2009)

1.7.2.6. *Hikâyenin çocuklar için önemi.* Hikâye, çocukların hayal döneminden gerçekliğe yöneldikleri ilk adımlarıdır. Fabl ve masalların fantastik dünyasından, gerçeklik dünyasına doğru adım atan çocuğun karşısına çıkan ilk edebi tür öyküdür. Bu sebeple hikâye türü, genellikle ilk gençlik çağından itibaren tercih edilmeye başlanır. Hikâyelerin çocuklara birçok yararı bulunmaktadır.

Hikâye, tıpkı diğer edebi türler gibi dil becerilerinin geliştirilmesinde önemli bir yardımcıdır. Çocuklar, ana dillerinin en güzel ve en incelikli örneklerini hikâyelerin içerisinde bulurlar. Ana dillerinin çok eski zamanlardan süzerek getirdiği deyimler ve atasözlerini bağlamlar içerisinde okur ya da dinlerler, söz varlıklarını zenginleştirirler. Öğrendikleri yeni kelimeleri dağarcıklarına eklerler. Hikâyeler ayrıca çocukların düşünce ve hayal güçlerini ilerletir. Zekâlarını besler ve akıl yürütme yeteneklerini geliştirir. Eleştirme ve yorumlama becerilerinin gelişimine önemli katkılar sağlar. (Temizyürek, 2003; Tosun, 2005)

Sağlıklı, yeterli ve gelişmiş kişilik özelliklerine sahip olmanın en temel koşullarından biri okumaktır. Bireyin hayatında bu denli önemli olan okuma alışkanlığının kazandırılmasında en kritik yıllar ise çocukluk dönemidir. Hikâye bu dönemde, çocukların okuma alışkanlığı geliştirmesinde en yararlı yardımcılarından biridir. Hikâyelerin dünyasıyla tanışan çocuk, okudukça ve okumanın hazzını elde ettikçe tekrar tekrar okumak ister. Hikâyenin üç-beş sayfalık satırları arasında kendine yeni bir evren oluşturan çocuk, bu evren vasıtasıyla okumayı hayatında bir rutine dönüştürür. Ömrü boyunca sahip olacağı bir haslete kavuşur. (Tosun, 2005)

Öykülerin çocuklar için bir önemi de milli ve evrensel değerlerin aktarımına ve karakter eğitime elverişli oluşudur. Çocuklar okudukları ya da dinledikleri öyküler sayesinde toplumun yerel ve uluslararası düzeyde sahip olduğu ortak his, duygu, düşünce ve kabuller hakkında farkındalık kazanacak, müşterek kültürel kodlara edebiyat yoluyla

erişecektir. Öykü tüm bu özellikleri itibariyle, çocuklar için önemli ve gerekli bir edebi türdür. (Batur & Yücel, 2012; Karatay, 2011a; Özbay & Tayşi, 2011).

1.7.2.7. Çocuk hikâyelerinde olması gereken özellikler

Alanyazında yer alan bilgiler doğrultusunda, çocuk hikâyelerinde olması gereken başlıca özellikler şunlardır:

- Çocuk öykülerinde, çocuk edebiyatının vazgeçilmez iki temel ilkesi olan çocuk gerçekliği ve çocuğa görelilik mutlaka bulunmalıdır.
- Çocuk öykülerinde eğlenme ve öğrenme dengesi iyi kurulmalıdır. Aşırı öğreticilikten kaçınılmalıdır.
- Çocuk öyküleri; doğrudan öğüt verici ve yol gösterici olmamalı, aksine öğrenciye verilmek istenen iletiler olay örgüsü içerisinde, olaylar ve durumlar vasıtasıyla kurgusal bir tecrübe olarak verilmelidir.
- Çocuk öyküleri; ideolojik ve politik amaçlara hizmet etmemeli, herhangi bir dünya görüşü aşılacak için kaleme alınmamalıdır.
- Çocuk öykülerinde, çocukların psikolojisini zedeleyecek cinsellik, baskı, vahşet ve şiddet unsurlarına yer verilmemelidir.
- Çocuk öykülerinde, milli ve evrensel değerlere aykırı öğeler bulunmamalıdır.
- Çocuk öykülerinde, kullanılan görsel malzemeler (çizimler, resimler vb.) öykünün içeriği ile uyumlu olmalı, eser biçim ve içerik özellikleriyle bütünlük taşımalıdır.
- Çocuk öyküleri çok uzun olmamalıdır. Ancak öykü uzunluğunun belirlenmesinde yaş faktörü dikkate alınmalıdır. Yaş büyüdükçe uzunluk artmalı, yaş küçüldükçe azalmalıdır.
- Çocuklar için seçilecek öykülerde kişiler az sayıda olmalı ve bunların özellikleri eserde belirgin bir şekilde görülmelidir. Kişiler her yönüyle değil, olayı ilgilendiren yönleriyle tanıtılmalıdır.

- Çocuk öykülerinde zaman küçük yaşlarda kronolojik bir sıra izlemelidir, ancak yaşın büyümesiyle orantılı olarak geriye dönüşler ve çeşitli zaman kurguları çocuklar için elverişlidir.
- Çocuk öykülerinde ayrıntılı betimlemelere yer verilmemeli, diyaloglar ve fiil kullanımlarıyla olay akışının canlı ve hareketli olması sağlanmalıdır.
- Çocuk öykülerinde dil; sade, açık ve anlaşılır olmalıdır.
- Çocuk öykülerinde cümleler çok uzun olmamalı, en fazla 7-8 sözcükle kurulmalıdır. Yapısına göre basit cümleler daha çok tercih edilmeli, anlamı kapalı olan soyut cümlelerden sakınılmalıdır.
- Çocuk öykülerinde paragraflar kısa olmalı ve anlam bütünlüğüne sahip olmalıdır.
- Çocuk öyküleri; okullardaki öğretim programını desteklemeli, dil ve imla hataları konusunda özenle hazırlanmalıdır. (Aytekin, 2011; Ciravoğlu, 2000; Demiray, 1963; Emre, 2000; Gökşen, 1980; Güteryüz, 2003; Gürel & diğerleri, 2007; Karatay, 2011b; Nas, 2004; Oğuzkan, 1997; Tuncer & Yardımcı, 2000)

1.7.2.8. *Türk edebiyatında çocuk hikâyeleri.* Hikâye türünün Türk edebiyatındaki tarihi gelişimi, alanyazında belirtilen bilgiler ışığında genel hatlarıyla aşağıda anlatılmıştır.

Düz yazı geleneği geç bir tarihten itibaren oluşmaya başlayan Türk edebiyatında ilk öykü kitapları Tanzimat Dönemi ile birlikte görülür. Emin Nihat'ın "Müsameretname"si bu türün edebiyatımızdaki ilk örneği olarak kabul edilir. (bk. Kabaklı, 1967) Ahmet Mithat Efendi'nin "Letaif-i Rivayat", Samipaşazade Sezai'nin "Küçük Şeyler", Nabızade Nazım'ın "Karabibik" adlı eserleri Tanzimat Dönemi'nde öykü türünde verilen diğer eserlerdir. Servet-i Fünun Döneminde ise Halit Ziya Uşaklıgil, Mehmet Rauf, Ahmet Hikmet Müftüoğlu ve Hüseyin Cahit Yalçın öykü türünde eserler veren yazarlarımızdır. Servet-i Fünun ile Cumhuriyet Dönemi arasında, Hüseyin Rahmi Gürpınar öyküleriyle öne çıkar. (Aslan, 2007b;

Gökşen, 1980; Oğuzkan, 1997; Sınar, 2007b; Soysal, 2012; Şimşek, 2005; Tuncer & Yardımcı, 2000; Yalçın & Aytas, 2011)

Çocuk edebiyatı tarihimiz açısından bakıldığında, Cumhuriyet Dönemi'ne kadar olan eserleri çocuk öykülerinin miladı olarak kabul edemeyiz. Ancak Cumhuriyet Dönemi ile birlikte, dilde sadeleşme hareketlerinin edebiyata yansması ve edebi eserlerin konularında çeşitlenmelerin görülmesi nedeniyle öykü türü eserler çocuklar için daha elverişli bir hale gelir. Bu dönemde özellikle Ömer Seyfeddin'in öykülerinin çocukların çok ilgisini çektiği görülür. Özellikle; "Ant", "Kaşağı", "Perili Köşk", "Pembe İncili Kaftan" ve "Falaka" gibi eserler hala çocukların severek okudukları kitaplar arasındadır. Cumhuriyet Dönemi'nde verilen eserler aslında çocuklar için yazılmamış olmasına rağmen gerek dil özellikleri, gerek de konu uygunluğu sebebiyle çocuklar tarafından sevilmiş ve okunmuşlardır. Şimşek (2005), tema ve anlatım bakımından bu dönem öykülerinin çocuksu duyarlığa sahip olduğunu belirtir. Bu dönemde eser veren önemli yazarlar şunlardır; Aka Gündüz, Refik Halit, Mahmut Yesari, Halide Edip, Memduh Şevket ve Reşat Nuri Güntekin. (Aslan, 2007b; Gökşen, 1980; Oğuzkan, 1997; Sınar, 2007b; Soysal, 2012; Şimşek, 2005; Tuncer & Yardımcı, 2000; Yalçın & Aytas, 2011)

Cumhuriyet Dönemi sonrasında da edebiyatımızda öykü türü gelişmeye devam eder. 1970'li yıllara kadar Kemalettin Tuğcu "Küçük Mirasyedi", "Sokak Köpeği", "Dağdaki Yabancı", "Şeytan Çocuk"; Mehmet Seyda "Beyaz Duvar", "Kör Şeytan", "Anahtarcı Salih"; Cahit Uçuk "Ormanın Küçük Meleği", "Kırmızı Mantarlar", "Unutulmaz Gezi"; Talip Apaydın "O Güzel İnsanlar", "Yangın"; Mükerrerrem Kamil Su "Yuvasız Çocuk", "Meksika Bataklıklarında", "Okumaya Başladım", "Doğan'ın Kamp Hatıraları", "Sakarya Yollarında", "Malazgirt Zaferi", "Millet Malı", "Vatan Toprağı"; Kemal Bilbaşar "Anadolu'dan Hikâyeler", "Cevizli Bahçe", "Pembe Kurt"; İbrahim Örs "Göl Çocukları" ve Mümtaz Zeki Taşkın "Çocuklara Kahramanlık Hikâyeleri" adlı eserleriyle öykü türünün başarılı örneklerini

sunmuşlardır. (Aslan, 2007b; Gökşen, 1980; Oğuzkan, 1997; Sınar, 2007b; Soysal, 2012; Şimşek, 2005; Tuncer & Yardımcı, 2000; Yalçın & Aytaş, 2011)

Türk çocuk edebiyatında hikâye türü asıl büyük patlamasını 1970’li yıllardan itibaren yapar. Bu dönemde; Muzaffer İzgü (“Anneannem Süsleniyor”, “Yumurtadan Çıkan Öğretmen”, “Ekmek Parası”, “Anneannem Askere Gidiyor”), Gülten Dayıoğlu (“Uçan Motor”, “Kırmızı Bisikletin Binicisi”, “Leylek Karda Kaldı”, “Şenlik Günü”, “Kır Gezisi”, “Azat Kuşu”, “Kumluktaki Yavru Martı”, “Sıcak Ekmek”, “Uçurtma”, “Küskün Ayıcık”, “Yaşanmış Hayvan Öyküleri-I-II”), İpek Ongun, Ayla Kutlu (“Başı Kuşlu Çocuk”), Hüseyin Yurttaş (“Çamlı Kuledeki Giz”), Fatih Erdoğan (“Haberim Yok, Kuşumu Kim Kışkışladı”), Hakkı Özkan, Nezihe Meriç (“Dur Dünya Çocukları Bekle”), Ayla Çınaroğlu (“Mavi Boya”), Aysel Gürmen (“Keskin Gözlü Dişi Kartal”), Aytül Akal (“Kırmızı Şemsiye”), Nur İçözü (“Bugün Ne Cadılık Yaptım”), Sulhi Dölek (“Kestane Şekeri”), Gülsüm Cengiz (“Bez Bebek”), Erol Büyükmeriç (“Gizemli Anne), Mehmet Başaran (“Söğütler Ses Verince), Üzeyir Gündüz (“Anneler ve Kuzular”), Hidayet Karakuş (“Akıllı Tavşanlar”), Sadettin Kaplan (“Camda Sinek Ezmek”), Mustafa Ruhi Şirin (“Her Çocuğun Bir Yıldızı Var”), Mustafa Kutlu (“Yıldız Tozu”), Niyazi Birinci (“Yaramaz Pıtı”), Necati Güngör (“Babamın Sedefli Çakısı”), Mustafa Balel (“Kurnaz Tilki”), Sevim Ak (“Kırık Şemsiye”, “Domates Saçlı Kız”), Behiç Ak (“Gülümseten Öyküler”), Tolga Gümüşay (“Keskin Naneli Öyküler”) ve Tarık Dursun K. (“İyilikçi Tilki”) çocuk öyküsü türünde önemli eserler veren isimlerdir. (Aslan, 2007b; Gökşen, 1980; Oğuzkan, 1997; Sınar, 2007b; Soysal, 2012; Şimşek, 2005; Tuncer & Yardımcı, 2000; Yalçın & Aytaş, 2011)

2. Çerçeve Olarak Çocuk Eğitimi

2.1. Çocuk Edebiyatı Eserlerinde Eğitsellik

Çocuk kitaplarında eğlendiricilik kadar eğiticilik de önem taşır. Kitaplar çocukların hoş vakit geçirmelerine yardımcı olduğu kadar, aynı zamanda onların eğitilmelerine de

önemli katkıları sağlamaktadır. “Çocuk kitaplarında eğitsellik kaçınılmazdır. Çünkü eğitimle çocuğa, dünyanın en zor uğraşı olan yaşama sanatıyla ilgili ipuçları sunulmaktadır. Eğitim, yaşamla çocuk arasında bir tür göbek bağı işlevini görmektedir.” (Dayıoğlu, 2000, s.523)

Kitaplar vasıtasıyla kazanılan ve çocuğun doğasını iyiye, güzele, insani olana çeviren eğitsel iletiler; onları eğlendirirken eğiten önemli birer eğitim malzemesidir. “Türü ne olursa olsun çocuk edebiyatı ürünleri; ele aldıkları konular, anlatım teknikleri ve kişi kadrosu bakımından çocukların renkli ve masum dünyasını olumlu yönde geliştirmeye, onlara bir takım değerleri ve doğru davranış kalıplarını kazandırmaya yöneliktir.” (Arseven, 2005, s.51) Erdal (2009) da benzer bir şekilde çocuklara kazandırılmak istenen olumlu davranış şekillerinin yazınsal eserlerle verilebileceğini belirtir. Bu bakımdan iyi bir çocuk kitabının niteliği, kurgusal yapı içerisine ustaca yerleştirilmiş eğitsel iletilerin varlığıyla doğru orantılıdır.

Çocuk edebiyatı metinlerinin eğiticilik açısından nitelikli olabilmesi, içerdiği iletilerin eğitsel olup olmadığıyla doğrudan ilişkilidir. Akçay ve Baş (2015)’ın da belirttiği gibi, eserlerde yer alan iletiler bazen eğitsellikten uzak olabilir. Ancak bu durum çocuklar için uygun değildir. Çocuk kitaplarında iletilerin seçiminde eğitsellik merkeze alınmalıdır. Nitelikli bir çocuk kitabında eğitsel iletilerin, “çocuğu iyiye ve güzele yönlendirmesi, milli ve manevi değerleri taşıması, kadercı inanıştan uzak olması, çocukları azimli ve çalışkan olmaya özendirilmesi, insanlar arasında hiçbir ayrımcılığa yöneltmemesi gerekmektedir.” (Yurtseven, 2001, s.32)

Çocuk edebiyatı eserlerinde eğitsellikle ilgili diğer bir konu da iletilerin aktarım şeklidir. Çocuk kitaplarında eğitsel iletinin ne olduğu kadar, nasıl aktarıldığı da önem taşımaktadır. Çünkü iletilerin çocuğun dünyasında kalıcı olabilmesi, onların aktarım şekilleriyle mümkün olmaktadır. Çocuk kitaplarında eğitsellik boyutu öğüt verici bir üslupla işlenmemeli, otoriter ve ahlak aşıl原因ıcı bir paradigma geliştirilmemelidir. Parmak sallayan ve öğüt makinesi işlevi gören kitapların, çocukları okumaya karşı soğutmaktan başka bir işe

yaramayacağı unutulmamalıdır. Peki, bu durum nasıl başarılacaktır? Bu konuda Arpacı (2006, s.59)'nın tespitleri oldukça önemli ve kapsayıcıdır:

“İletilerin seçiminde çocuk gelişimi ve eğitimi ön plana çıkarken iletilerin aktarım biçiminde öne çıkan ölçüt yazınsallıktır. Yazınsal özellikler taşıyan kitaplarda doğrudan bilgi verme ya da öğretme amacı yoktur. Çocuklara çeşitli duygu ve düşünceleri sezdirerek, iletilerin metne başarıyla yerleştirilmesi gerekmektedir. Doğrudan aktarılan cümlelerde ise otoriter, ahlak dersi veren bir üsluptan öte anlama ve sorgulamaya dayalı ifadeler tercih edilmelidir. Bu özellikleri dikkate alan yazar, çocukla daha sağlıklı bir iletişim kurarak kazandırmak istediği duyguları ve düşünceleri daha kolay ulaştıracaktır.”

Eğitsel iletiler konusunda ele alınması gereken bir diğer konu da sınıflandırmadır. İletilerin sınıflandırılması, çocuk edebiyatı incelemelerinde kolaylık sağlamaktadır. Ayrıca edebi eserlerin çocuklara hangi gelişim türü bakımından katkı sağladığının da görülmesine imkân tanımaktadır. Bu araştırmada Yavuz (2002, s.37)'un sınıflandırması kullanılmıştır:

“A-Etik İletiler

B-Psikolojik İletiler

C-Sosyolojik İletiler

D-Ekonomik İletiler

E-Öteki İletiler”

2.2. Değerler eğitimi ve çocuk edebiyatı

2.2.1. Değer kavramı ve değerler eğitimi. Eğitimciler insan gelişiminin bilişsel, duyuşsal ve psiko-motor olmak üzere üç farklı temel boyutu olduğunu belirtirler. Bilişsel gelişim, zihinsel faaliyetleri odak noktası olarak alırken, psiko-motor gelişim, zihin-kas koordinasyonunu esas alır. Duyuşsal gelişim ise, bireyin duygularını, tercihlerini, sevinçlerini, inanç ve değerlerini kapsar. (Topses, 2014)

Duyuşsal gelişim çerçevesinde ortaya atılan ve insanın yaşam felsefesini inşa eden “değer” kavramı birçok bilim adamı tarafından tarif edilmiştir. “Değer; bir şeyin önemini belirlemeye yarayan soyut ölçü, bir şeyin değdiği karşılık, kıymet, yüksek ve yararlı niteliklidir.” (Ulusoy & Dilmaç, 2014, s.15). “Değer, bireylerin herhangi bir kişi, varlık, olay, durum vb. karşısında ortaya koyduğu duyarlılıklarıdır.” (Yaman, 2012, s.17). “Değer, bir sosyal yapının varlık, birlik, işleyiş ve devamının sebebi olarak kabul edilen, tasvip ve teşvik gören, korunmaya çalışılan inanışlara denilir.” (Ulusoy & Dilmaç, 2014, s.15). Değerler; kendileri iyi kabul edilir şeyler (güzellik, doğruluk, sadakat, dürüstlük gibi) ve kişisel ya da sosyal tercihlerdir. (Halstead & Taylor, 1996). Yukarıda belirtilen tanımlardan anlaşıldığı üzere, değerler insan davranışlarını açıklamada ve toplumsal yapının devamlılığında önemli bir yere sahiptir. Değerler, insanların tutum ve davranışlarını belirler ve yönlendirir, kişilik oluşumuna katkı sağlar. Birey, özümsemiği değerleri davranışa dönüştürerek kişiliğini inşa eder. Aynı zamanda bir toplumu ayakta tutan, toplum üyelerinin sahip olduğu ortak değerlerdir. Bu boyutuyla, değerler bireysel olabildiği gibi aynı zamanda da toplumsal hüviyet de taşır. Sağlıklı bir birey ve sağlıklı bir toplum için “değer eğitiminin” gereği yadsınamaz bir gerçekliktir. O halde “değer kazanma ve kazandırma süreçlerine değerler eğitimi” adı verilir. (Yaman, 2012, s.18).

Toplumlar, çok eski tarihlerden beri değer sahibi ve erdemli bireyler yetiştirmek için çaba göstermişlerdir. Özellikle de dini faktörlerin etkisiyle ahlak gelişiminin tarih boyunca önemsendiği görülür. Ancak 19. yüzyılın ikinci yarısından itibaren, pozitivism ve ampirik bilgiye dayalı yeni anlayışın önem kazanmasıyla birlikte, bireylerin ahlaki gelişimi eğitimin amaçları arasındaki yerini kaybetme noktasına gelir. Modernizmin bu katı etkisinin yanında, C.Darwin, K. Marx, S.Freud ve F. Nietzsche'nin görüşleri de ahlak eğitimi noktasında geleneksel anlayışın yok olmasına zemin hazırlar. Ancak İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra modernizm ve getirdiği felaketler sorgulanmaya başlanınca ahlak ve değer eğitimi tekrar

gündeme gelir. Bilgi çağında, bilimsel bilgiyi odak noktası yaparak diğer bilgi türlerini gözardı eden modernite, yetiştirdiği insan tipinin bilgi yüklü büyük gücünü insanlık yararına kullanıp kullanmayacağını hesap edemez. Hiroşima ve Nagazaki’de binlerce insanın felakete sürüklenişi, modernist tahakkümün tahtının sallandığı ve ahlak tartışmalarının tekrar gündeme geldiği zamanlar olarak tarihe geçer. Bütün bu yaşanan tarihsel tecrübe sonunda, eğitimin sadece öğretim demek olmadığı, eğitimin duyuşsal anlamda da bireyin davranışlarını olumlu yönde değiştirmeyi hedeflemesi gerektiği gündeme gelir ve “değerler eğitimi” tekrar keşfedilir. (Bohlin, 2005)

Değerler eğitiminin tekrar gündeme gelişinde, çocuk ve gençlerde görülen ahlaki problemler de etkili olmuştur. Madde bağımlılığı, sigara ve uyuşturucu kullanımı, şiddet olayları, hırsızlık, nezaketsizlik ve cinsel problemler gibi çeşitli nedenler değerler eğitimine duyulan ihtiyacı gözler önüne serer.

Değerler eğitimi hayat boyu süren dinamik bir süreç olmasına rağmen, kişilik gelişimi açısından çocukluk dönemi büyük bir öneme sahiptir. Selçuk (2003), özellikle ilköğretim yıllarının duyuşsal gelişim açısından çok kritik olduğunu belirtir. Bu süreçte de çocuğun hayatında aile ve okul büyük bir yer tutar. Öyleyse nitelikli değerler eğitimi için en temel iki etken, aile ve okuldur.

Bireyin doğduğu andan itibaren içinde bulunduğu ilk kurum olan ailedir. Küçük yaşlarda kişilik gelişiminin önemli bir bölümünün tamamlandığı göz önüne alınırsa, aile kurumu çocuğa değer kazandırılmasında hayati bir role sahiptir. Aile içerisinde verilen değerler eğitimi, bireyin kişiliğinin oluşmasında en belirleyici görevi üstlenmektedir. Ailelerin bu süreçte bilinçli olması, çocuklarının değer kazanma adımlarını doğrudan etkiler. Değerler eğitimi ile doğrudan ilgili bir diğer kurum da okuldur. Aileler, okul seçiminde öğretim faaliyetleri kadar, öğrencinin duyuşsal özelliklerini ve ahlak gelişimi destekleyen faaliyetlere de dikkat etmelidir. Çünkü Yörükoğlu (1983)’na göre, çocuğun erdemli bir birey olarak

toplumda yerini alması, en az iyi bir öğrenim kadar önemlidir. Okullar olmaksızın, sadece aile içinde kalan değerler eğitimi eksik kalacaktır. Bu noktada özellikle öğretmen-veli işbirliği özelinde, okul-ebeveyn koordinasyonu büyük bir önem taşır. Uzlaşılan değerler hususunda okulun aileyi, ailenin okulu tamamlayıcı bir işlev üstlenmesi gerekir. Bu süreçte öğretmenin model olması ve sınıfta demokratik bir ortam oluşturması beklenir. Bütün bu süreçte okulda uygulanan eğitim-öğretim programı haricinde örtük programdan da yararlanılmalıdır.

(Meydan, 2012; Ulusoy & Dilmaç, 2014).

2.2.2. Türkçe öğretimi ve değerler eğitimi. Ülkemizde hazırlanan öğretim programlarında “Değerler Eğitimi” ya da “Karakter Eğitimi” müstakil bir ders olarak bulunmamaktadır. Bazı okullarda rehberlik öğretmenleri tarafından yürütülen bu eğitim, ülkemizde henüz yaygınlık kazanmış değildir. Ancak Milli Eğitim Bakanlığı, 2003 yılından itibaren değerler eğitimine önem vermeye başlamıştır. Bu çalışmalar neticesinde de bazı öğretim programlarına dolaylı, bazılarında ise doğrudan olmak üzere değerler eğitimi ile ilgili içerik eklemiştir. 2004 yılında hazırlanan ve 2005 yılında uygulamaya geçen Sosyal Bilgiler Öğretim Programlarında (4-5 ve 6-7.sınıflar için), değerler eğitimi ilk kez ayrıntılı olarak yer alır. Bu programlarda, teorik olarak değerler eğitimi tanıtılmış, temel değer yaklaşımları ele alınmış, ardından da programın kazandırmayı amaçladığı değerler belirtilmiştir. Bu değerler; adil olma, aile birliğine önem verme, bağımsızlık, barış, bilimsellik, çalışkanlık, dayanışma, duyarlılık, dürüstlük, estetik, hoşgörü, misafirperverlik, özgürlük, sağlıklı olmaya önem verme, saygı, sevgi, sorumluluk, temizlik, vatanseverlik ve yardımseverliktir. Yine 2010 yılında hazırlanan Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretim Programı da değerler eğitimi konusunda ayrıntılı bilgilere yer verir. Bu programın Sosyal Bilgiler Öğretim Programından farklı olarak kazandırmayı öngördüğü değerler arasında şunlar vardır: iffet, hakikat severlik, kanaat, nezaket, paylaşımcı olmak vb.

Değerler eğitimi uygulamalarına olanak sağlayan en temel derslerden biri de Türkçe dersleridir. Geçmişten günümüze Türkçe dersi, öğrencilerin milli ve evrensel değerlerinin geliştirilmesinde temel bir başvuru dersi olmuştur. Ancak modern anlamda değerler eğitimi, Türkçe derslerinde ilk kez 2006 Türkçe Öğretim Programı (6-8) ile dolaylı olarak verilmeye başlanır. Bu programın genel amaçları arasında “eserler aracılığıyla milli ve evrensel kültürünün tanınması” ve “milli, manevi ve ahlaki değerlere önem vermek, bu değerlerle ilgili duygu ve düşünceleri güçlendirmek” yer alır. Ayrıca programın ara disiplin alan kazanımları içerisinde “Kendi değerlerini örneklerle ifade eder.” (Milli Eğitim Bakanlığı (MEB), 2006, s.54) kazanımı bulunur. Programda yer alan okuma ve dinleme metinlerinin seçiminde de değer vurgusu yer alırken, insan hak ve özgürlüklerine ve demokratik değerlere aykırı öğeler uygun görülmez. 2006 Türkçe (6-8) Öğretim Programı içerisinde değerler eğitimi görüldüğü üzere dolaylı ve sınırlı kalmıştır. 2009 yılında Türkçe (1-5) Öğretim Programı yayımlanır. Bu program, Türkçe derslerinde değerler eğitimine doğrudan yer veren ilk program olma özelliğini taşır. Programın genel amaçları arasında öğrencilerin “milli, manevi, ahlaki, tarihi, kültürel, sosyal, estetik ve sanatsal değerlere önem vermelerini sağlamak, milli duygu ve düşüncelerini güçlendirmek” bulunur. (MEB, 2009, s.12) Programın derslerde kazandırmayı öngördüğü temel beceriler arasında “Kişisel ve sosyal değerlere önem verme” maddesi yer alır. Programda değerler eğitimi ile ilgili olarak en önemli vurgu “tema” konusundadır. Programın zorunlu tema olarak gördüğü başlıkların arasında “Değerlerimiz” bulunur. Özellikle de Türk kültürü ve Türk büyükleri konuları vasıtasıyla yapılan milli değer vurgusu programın dikkat çeken yönlerinden biridir. 2006 ve 2009 programları karşılaştırıldığında, 2006 programının değerler konusunda sınırlı ve dolaylı bir stratejisi olduğu gözlemlenirken, 2009 programıyla birlikte Türkçe derslerinde değerler eğitiminin daha ön plana çıktığı açıkça görülmektedir.

2015 yılında 1-8. Sınıf Türkçe derslerinin öğretim programı birleştirilerek, 2015 Türkçe (1-8) Öğretim Programı adıyla yayımlanmıştır. Hacim olarak eski yıllardaki programlara nazaran çok dar kapsamlı hazırlanan bu program da değerler eğitimi konusunda 2009 programına benzer vurgular içerir. Programın genel amaçları arasında öğrencilerin “Milli, manevi, ahlaki, tarihi, kültürel, sosyal, estetik ve sanatsal değerlere önem vermelerini sağlamak” ve “Türk ve dünya kültür ve sanatına ait eserler aracılığıyla milli ve evrensel değerleri tanımalarını sağlamak” yer alır. (MEB, 2015, s.5) 2015 programını değerler eğitimi hususunda, diğer Türkçe öğretim programlarından ayıran en önemli nokta, temalar içerisinde değerlere yoğun olarak yer vermesidir. 2015 programında “Biz ve Değerlerimiz” teması bulunur. Ayrıca, hem bu tema içinde, hem de diğer temalar içerisinde birçok değer konu başlığı olarak görülür. Bu değerler; dostluk, vefa, aile büyükleri, sadakat, merhamet, saygı, sevgi, paylaşma, dayanışma, yardımlaşma, arkadaşlık, sözünde durma, çalışkanlık, dürüstlük, kahramanlık, cesaret, fedakârlık, eşitlik, özgürlük, sorumluluk, adalet, hukukun üstünlüğü, çalışma, üretme, emeğin değeri, vergi bilinci vb.dir.

Özetle; modern anlamda değerler eğitimi, Türkçe öğretim programlarına 2006 yılından itibaren girmiştir. Ancak bu programda değerler sınırlı ve dolaylı olarak görülür. Sonraki yıllarda hazırlanan 2009 ve 2015 programlarında değerler doğrudan ve 2006 programına kıyasla daha ayrıntılı olarak yer alır. Bu programların en dikkat çeken yönü, bizzat değerler eğitimi ile ilgili tema ve konuları içermesidir. 2015 programı dar ve kısa bir program olmasına rağmen, değerler eğitimi vurgusu en kapsamlı olan programdır. Buradan hareketle, Türkçe öğretim programlarında her geçen gün değerler eğitiminin önem kazandığı görülmektedir.

2.2.3. Değerler eğitiminde bir vasıta olarak edebiyat. Değerler eğitimi ya da özel bir yaklaşım alanı olarak karakter eğitimi, son yıllarda ülkelerin eğitim sistemlerinde hızla yerleşen ve eğitim içerisinde önemi giderek artan bir konuma ulaşmaktadır. Değerler eğitimi,

teori ve uygulama boyutlarıyla uzmanlarca tartışılmakta, değerlerin en iyi nasıl aktarılacağı hususunda yöntemler, stratejiler ve yaklaşımlar geliştirilmektedir. Son yıllarda geliştirilen yaklaşımlarda ise, tüm boyutlarıyla okulla işbirliği içerisinde hazırlanmış değerler eğitimi programları öne çıkmaktadır. Değerler eğitimi ile ilgili yaklaşımlardan biri de, değerlerin kazandırılmasında “edebiyattan” yararlanılmasıdır. (Edgington, 2002; Gibbs & Earley, 1994)

Edebiyat; insanı, insana, insanca anlatan, konularını gerçek ya da fantastik yaşamdan alan kurmaca bir sanat dalıdır. Edebiyat, içeriği itibarıyla kurmacaya dayalı yeni bir dünyadır. Bu dünyanın içerisinde duygularıyla, eğilimleriyle, değerleriyle çok çeşitli karakter, farklı olaylar ve durumlar yer alır. Yazarların yaratıcılığı ölçüsünde, milyonlarca kişi, konu ve olay edebi eserlerin içerisinde bulunur. Bu yönüyle edebiyat, hazır bir şekilde insana sunulmuş hayat deneyimidir. Aytaç (2009) da edebiyatın eğitim açısından “hayat deneyimi sağlamak” işlevi olduğunu belirtir. Elbette, insanın bu büyük deneyimi değerlendirmemesi düşünülemez.

Edebiyat, eğitimin beslendiği alanların en önemlilerinden biridir ve edebiyat, eğitim açısından bazı imkânlarla sahiptir. Kavcar (1982, s.5)’a göre, “eğitim bakımından edebiyatın değeri, insana çok çeşitli duyma, düşünme ve hareket etme örnekleri vermesidir.” Edebiyat; insanların eğilimlerini, seçimlerini, duygu ve düşüncelerini, sağladığı çeşitli bakış açılarıyla, örnekler sunarak zenginleştirir. Bu bakımdan edebiyat, insan hayatının temel felsefesi olan değerlerin eğitimi noktasında da önemli bir eğitim aracı olarak görülür.

Değerler eğitiminin edebi eserler vasıtasıyla yapılabileceği ile ilgili literatürde pek çok düşünce mevcuttur:

Millet olma bilincini kazanmamış bireylerden oluşan bir topluluk yok olmaya mahkûmdur. Bir milleti ayakta tutan temel öge, sahip olunan ortak değerlerdir. Bu değerler de bireylere küçük yaşlardan itibaren kazandırılır. Toplumda farkında olmadan değer kazanımı başlasa da, bunun bilinçli olması kültürü yansıtan eserler vasıtasıyla olur. (Özbay & Tayşi, 2011, s.30).

“Öğrenim çağında bireye kazandırılmak istenen temel değerler, edebi eserler vasıtasıyla kazandırılabilir.” (Zengin, 2015, s.144)

“Bir milletin çocuk edebiyatına ait ürünleri, o milletin nasıl bir gelecek istediği ile yakından ilgilidir. Çocuğa verilmesi gereken pek çok değer, edebi eserler aracılığıyla daha ilgi çekici hale getirilebilir.” (Erdal, 2008, s.160).

Edebiyat eserleri, insana özgü bazı değer ve niteliklerin yerleşip kökleşmesi, toplumsal yaşamın ve çağın gerektirdiği değerlerin benimsenmesi yolunda önemli roller oynar. Kısacası edebi eserler hem bireysel hayatla, hem de sosyal hayatla ilgili olarak, iyiye, güzele ve doğruya yönelme yolunda telkinlerde bulunur, insanları bunlar doğrultusunda eğitir. (Kavcar, 1982, s.6-7)

“Edebiyat, değer aktarımında eğitimin en büyük yardımcısıdır.” (Yılmaz, 2015, s.35)

“Çocuklar; dinledikleri hikâyeler, hakkında okudukları ve düşündükleri karakterler ve edebi durumlar vasıtasıyla, örneğin; dürüstlük ve adil olmak gibi, iyi olmanın ne olduğunu anlarlar.” (Gibbs & Earley, 1994, s.11)

Görüldüğü üzere, edebi eserler vasıtasıyla değerler eğitimi, birçok uzmanın üzerinde hem fikir olduğu bir konudur. Edebiyatın, öğrenciye değerleri olduğu gibi doğrudan aktarmak yerine, değerleri kahramanlar aracılığıyla rol model olarak ve neden-niçinlerini ayrıntılı görme fırsatı vererek kazandırması etkili bir eğitim aracına dönüşmesinin en büyük sebebidir.

“Doğru veya yanlış bir davranışın olumlu veya olumsuz taraflarını sözlü olarak telkin etmek yerine, öyküleyici bir eserde bunun yararlarını veya zararlarını öykü kahramanlarının kişiliğinde çocuğa yaşatmak, değer olarak iyi-kötü, doğru-yanlış vb. bir davranış olduğunu göstermek daha etkilidir.” (Karatay, 2011a, s.1445)

Değerler eğitiminde bütün edebi eserlerden yararlanılabilir. Ancak etkili bir karakter eğitimi vermek için edebi eserlerin bazı niteliklere sahip olması gerekir. Karakter eğitimi için seçilen kitaplarda, karakterler birçok farklı davranış sergilemelidir. Çünkü kahramanların yer

yer çelişkili olan farklı tutumları, öğrenciye değer noktasında zengin bakış açıları sunar ve değer seçimlerinde muhakeme yapabilmelerine olanak tanır. Yine bu amaçla seçilen eserler, kahraman davranışlarını konu bütünlüğü içinde net ve doğrudan yansıtmalıdır. (Karatay, 2011a). O’Sullivan (2004)’a göre, bir edebi eser ne kadar derin ve zenginse, karakterler ne kadar güçlüyse, eserin karakter eğitiminde kullanımı o kadar kolaydır. Bu sebeple, karakter eğitiminde edebi eser seçimi son derece önemlidir. Nitekim Arthur (2003)’da bu konuyu vurgulayarak, ebeveyn ve öğretmenler tarafından iyi bir hikâyenin seçiminin çok hassas bir konu olduğunu belirtir.

Son yıllarda, edebiyat vasıtasıyla karakter eğitimi oldukça yaygınlaşmıştır. Sadece edebiyat temelli karakter eğitiminde değil, değerler eğitiminin diğer yaklaşımları olan değer analizi, değer açıklama, ahlaki muhakeme, değer berraklaştırma gibi yaklaşımlarda da edebiyatın kullanılabileceği uzmanlarca belirtilmiştir. (Edgington, 2002; Karatay, 2011a) Edebiyatın bütün bu yaklaşımlara en temel katkısı yaşam deneyimlerine dayalı malzeme sunmasıdır. Geçmiş, şimdi ve gelecek ile büyük bir yaşantısal birikim olan edebiyatın, değerler eğitiminde önemli bir vasıta olarak giderek daha da değer kazanacağı düşünülmektedir.

2.3. Türkçe eğitimi açısından çocuk edebiyatı. Dil becerileri, anlama ve anlatma becerileri olarak ikiye ayrılır. Anlama becerileri dinleme ve okuma, anlatma becerileri ise konuşma ve yazmadır. Ana dili eğitimi, dört temel dil becerisi (dinleme, konuşma, okuma, yazma) ve dil bilgisi üzerine inşa edilir. Bu eğitimin amacı; temel dil becerilerini geliştirmek ve ana dilimizin yapısını ve işleyiş kurallarını öğretmektir. (Özbay, 2014).

Son yıllarda, temel dil becerilerinin geliştirilmesinde çocuk edebiyatının işlevi üzerine çalışmaların yapıldığı görülmektedir. Çocuk edebiyatının, dil eğitiminin malzemelerinden olduğu düşünülmektedir. Baş (2012), anlama becerilerinin hamurunu, anlatma becerilerinin de mayasını çocuk edebiyatının oluşturduğunu belirtir. Dinleme ve okuma becerileri hamur

benzetmesiyle ifade edildiği gibi, doğrudan çocuk edebiyatı ürünleriyle geliştirilirken, konuşma ve yazma becerisinin geliştirilmesinde ise çocuk edebiyatı bir maya olarak bireyin sözlü ve yazılı ifade imkânlarının arka plânındaki oluşturuçusudur.

Çocuk edebiyatı, bebeklik döneminden başlayarak okul öncesi dönemi ve okul döneminde dil becerilerinin geliştirilmesinde etkili bir malzemedir. Sağlıklı bir bireyin dil gelişimi anne karnından itibaren başlamaktadır. Doğum öncesinden başlayarak bebeklik ile devam eden süreçte beynin uyarılması dil gelişimi açısından büyük önem taşımaktadır. Bebeğe anne karnından itibaren müzik dinletilmesi, onunla konuşulması, ona yönelik çeşitli okumalar yapılması, beynin uyarılmasını sağlayarak bebeğin dil ve zihin gelişimine katkı sağlamaktadır. Bu süreçte aile tarafından sistemsiz olarak verilen dil eğitimi çocuk edebiyatı ürünleriyle desteklenmelidir. Anne babalar tarafından bebeğe çocuk şarkıları dinletilebilir, masallar anlatılabilir ya da çeşitli kitaplar okunabilir. Okul öncesi dönemine gelindiğinde de çocuğun dil gelişiminde bebeklik dönemindeki gibi ailenin sorumluluğu ön plana çıkmaktadır. Bu dönemde dil eğitimi açısından konuşma ve dinleme becerilerini geliştirici çalışmalar yapmak önem taşırken; masallar, fabllar, fıkralar ve çizgi filmler, ailelerin bu amacı gerçekleştirmede kullanabileceği önemli çocuk edebiyatı materyalleridir. Okul dönemine gelindiğinde ise çocuk okulun dil eğitim sistemine dâhil olmaktadır. Bu dönemde okullarda, ana dili dersleri kapsamında çocuk edebiyatı ürünleriyle oluşturulmuş öğretim materyalleri vasıtasıyla çocuğun dil becerilerini geliştirilmektedir. Aileler, okulda verilen dil eğitimini evde de desteklemeli buna yönelik planlamalar yapmalıdır. Doğan (2013), çocuğun okula başlamasıyla birlikte anne babaların sorumluluklarının okul etkinliklerini destekleme ve geliştirme şeklinde devam etmesi gerektiğini belirtmiştir.

İnsanın ilk edindiği dil becerisi, dinleme becerisidir. Anne karnında edinilmeye başlanan dinleme becerisi, çocuğun ana dilini kavramasında büyük bir öneme sahiptir. Henüz okuma-yazma bilmeyen, konuşamayan çocuklar dinleme edimleri sayesinde dünyayı dil

vasıtasıyla anlamlandırırılar. Dil gelişimlerini dinleme becerisi üzerine inşa ederler. Bu sebeple, anne karnından itibaren dinleme becerisinin geliştirilmesi ana dili eğitimi açısından kaçınılmaz bir hedeftir. (Doğan, 2013; Kurt; 2008; Özbay, 2009)

Dinleme becerisinin geliştirilmesinde okul öncesi dönemi önemli bir yere sahiptir. Doğan (2013), okul öncesi dönemin dinleme yeteneğinin biçimlendirilmesi için çok uygun olduğunu ve bu dönemde yapılan dinleme etkinliklerinin ses hafızası ve dinleme dikkatini geliştirici nitelikte olduğunu ifade etmiştir. Bu dönemde çocuk, dinlemekten keyif aldığı edebî türler aracılığıyla dinleme becerisinin temelini oluşturur. Okul döneminde ise yine beğenisine seslenen edebî ürünler vasıtasıyla oluşturduğu temeli geliştirir. Bu açıdan bakıldığında dinleme becerisi, çocuk edebiyatı ile biçimlendirilir. Özellikle küçük yaşlarda ilgisini çeken sözlü kültür ürünleriyle tanışan çocuk; ninnilerin, masalların ve öykülerin dünyasında yetişir. Beğeni dünyasına seslenen edebiyat ürünlerini dinleyerek keşfeder. Çocukluktan gençliğe geçiş aşamasında ise bireyin hayatına yeni türler girmeye başlar. Şiir, anı, fıkra vb. türler bu dönemde bireyin dinlemekten keyif aldığı türlerdir. Görüldüğü üzere yetişkinliğe kadar, çocuk edebiyatı çocuğun dünyasındadır ve dinleme becerisinin gelişimini doğrudan etkilemektedir. (Doğan, 2013; Kurt; 2008; Özbay, 2009)

Konuşma becerisi, dinlemeden sonra kazanılan ikinci beceridir. İnsan, doğası gereği kendini ifade etme ihtiyacı hisseder. Bunu gerçekleştirmesi için yazılı veya sözlü anlatıma başvurması gerekir. Konuşma, ifadenin malzemesi söze dayalı biçimdir. Bireyin, toplum hayatında başarılı, özgüven sahibi, kendini iyi ifade edebilen bir konumda olması için, konuşma becerisini geliştirmesi gerekmektedir.

Konuşma becerisinin geliştirilmesinde çocuk edebiyatı önemli bir işleve sahiptir. Okul öncesi dönemde anı, fıkra, çocuk oyunu, bilmece vb. türler konuşma becerisinin geliştirilmesinde öne çıkmaktadır. (Temizyürek, Erdem & Temizkan, 2013). Bu dönemde çocuklar, birbirlerine anılarını anlatarak arkadaşlıklarını pekiştirmekte, fıkralar anlatarak

eğlenmekte, bilmeceleer söyleyerek oyun ihtiyaçlarını karşılamakta ve bütün bunları yaparken aynı zamanda konuşma becerilerini geliştirmektedirler. Okul döneminde ise bu türlerin yanı sıra çocuk edebiyatı temelli drama etkinlikleri konuşma becerisinin geliştirilmesinde etkilidir. Aykaç (2011), drama etkinlikleri uygulanarak eğitim alan çocukların, drama etkinlikleri uygulanmayanlara göre konuşma becerisi bakımından daha ileri düzeyde olduğunu tespit etmiştir.

Çocukların dünyasına hitap eden edebi türlerin eğitim ortamlarına aktarılması da büyük önem taşımaktadır. Öğretmen, çocukların beğeni dünyalarına seslenen türleri eğitim-öğretim sürecinde kullanmalı, bu türlerin imkânlarından yararlanmalıdır. Örneğin şiir türü, öğrencilere vurgu, tonlama ve telaffuz çalışmaları için imkân sağlamaktadır. Öğretmenlerin, hangi türün konuşma becerisi açısından ne gibi olanaklar taşıdığını tespit ederek, derslerinde kullanması konuşma becerisi bakımından önemli bir noktadır.

Okuma becerisi, çocuğun okula gitmesiyle birlikte edinilir. Okumayı öğrenen çocuk, doğru ve akıcı okumayı gerçekleştirmek için okuma materyallerine ihtiyaç duyar. Çocuk edebiyatının iyi örnekleri bu noktada çocuklar için en uygun okuma materyalleridir. Çocuk edebiyatı dil becerilerinin içerisinde en çok okuma ile bağlantılıdır. Çocukların okuma alışkanlığı kazanmasında çocuk edebiyatından yararlanmaları doğrudan etkilidir. Dilidüzgün (2003), çocuk edebiyatının okuma alışkanlığı kazandırmada geniş bir etki alanı olduğunu belirtmiştir. Küçük yaşlarda ninni ve masal türü, okul çağından itibaren ise öykü, fıkra vb. türler çocukların ilgisini çekmektedir. Bu süreçte, çocuklar okuma eğilimleri doğrultusunda iyi kitaplarla tanıştırılmalıdır. Çocuk edebiyatının seçkin örnekleri onlara sunulmalıdır. Ancak bu sayede okuma ilgisi uyandırılabilir ve okuma alışkanlığı kazandırılabilir. (Arıcı, 2008; Balcı, 2013)

Yazma becerisi, konuşma becerisi ile birlikte insana kendini ifade etme olanağı sunar. Yazma, ifadenin yazılı boyutudur. Yazma eğitimi okulda başlar ve zaman içerisinde kademeli olarak geliştirilir. (Öz, 2011)

Yazma becerisinin geliştirilmesinde çocuk edebiyatından yararlanır. Çünkü bir dilin en güzel eserleri, en nitelikli yazıları o dilin edebiyatında gizlidir. Yazmayı öğrenen çocuk, bu becerisini geliştirmek için çocuk edebiyatının nitelikli örnekleriyle karşılaşarak, yazarken onlardan öğrendiği ifade kalıplarını, söz varlığı unsurlarını, üslup özelliklerini ve anlatım zenginliklerini yazılı anlatımlarında kullanır. Çeşitli edebî türlerde yazılar oluşturarak yazma becerisini geliştirir.

Çocuk edebiyatı, söz varlığının geliştirilmesinde de önemli bir role sahiptir. Baş (2010: 152), çocuk edebiyatının söz varlığı üzerinde “eğitim ortamı oluşturmak” ve “malzeme olmak” şeklinde etkili olduğunu belirtmiştir. Her edebî türün kendine özgü bir sözcük dağarcığının olması eğitim ortamlarına katkı sağlarken, söz varlığının geliştirilmesinde bir malzeme olarak da çocuk edebiyatından yararlanılmaktadır. Dinleyerek ya da okuyarak bağlam içerisinde sözcükleri, deyimleri, atasözlerini, kalıp sözleri öğrenen çocuk; yazarak ya da konuşarak bu unsurları kullanır ve söz varlığını zenginleştirir. Bir milletin kültürü, o milletin söz varlığında hayat bulmaktadır. Çocuk, ninnilerden, masallardan, fıkralardan, bilmecelelerden ve hikâyelerden mensup olduğu milletin kültür hazinesine ait kelime ve kavramları öğrenir. Her öğrendiği söz varlığı unsuru sayesinde anlama ufkunu genişletir ve anlatma düzeyini geliştirir. (Temizyürek, 2003)

Çocuk edebiyatı, görsel okuma becerisi için de önemli bir kaynaktır. İyi çizilmiş, resimli, illüstrasyonlu, karikatürlü kitaplar, hem çocukların ilgisini çeker, hem de onların görselleri okuma ve yorumlama becerilerini geliştirir. Okul öncesi dönemde, gördüğü resimler hakkında düşünen, konuşan çocuklar sonraki dönemlerde okudukları ya da dinledikleri metinlerle görseller arasındaki ilişkileri yorumlayarak görsel okuma becerilerini geliştirirler.

Bu aşamada, çocuk ve gençlere, onların dünyalarına seslenen iyi örnekler sunmak önemlidir.

(Sever, 2003)

Sonuç olarak, çocuk edebiyatı, dört temel dil becerisinin geliştirilmesinde, söz varlığının ve görsel okuma becerisinin geliştirilmesinde çeşitli katkılara ve imkânlarla sahiptir. Aytekin (2011), çocuk edebiyatının çocukların dil becerilerini geliştirmek için kullanılabilecek ideal bir öğretim aracı olduğunu belirtmiştir. Baş (2012) ise Türkçe öğretiminin niteliğinin, çocuk edebiyatından faydalanma düzeyiyle ilişkili olduğunu ifade etmiştir. Türkçe eğitiminde çocuk edebiyatı disiplininden yararlanmak, verilen ana dili eğitiminin niteliğini artıracak gibi, çocukların ruh ve dimağ dünyalarını zenginleştirecek, bilişsel, sosyal ve psikolojik gelişimlerine katkı sağlayacak onların eğlenme ve öğrenme ihtiyaçlarını karşılayacaktır.

2.4.Türkçe Eğitiminin Genel Amaçları

Türkçe dersinin, 2015 Türkçe Dersi (1-8. Sınıflar) Öğretim Programında belirtilen amaçları şunlardır:

“1-Sözlü iletişim, okuma ve yazma becerilerini geliştirmek

2-Türkçeyi, konuşma ve yazma kurallarına uygun olarak bilinçli, doğru ve özenli kullanmalarını sağlamak

3-Düşünme, anlama, sıralama, sınıflama, sorgulama, ilişki kurma, eleştirme, tahmin etme, yorumlama, analiz-sentez yapma ve değerlendirme becerilerini geliştirmek

4-Okuduğu, dinlediği ve izlediğinden hareketle, söz varlığını zenginleştirerek dil zevki ve bilincine ulaşmalarını; duygu, düşünce ve hayal dünyalarını geliştirmelerini sağlamak

5-Okuma ve yazma sevgisi ile alışkanlığını kazanmalarını sağlamak

6-Duygu ve düşünceleri ile bir konudaki görüşlerini veya tezini sözlü ve yazılı olarak etkili ve anlaşılır biçimde ifade etmelerini sağlamak

Milli Kültürümüz	Yurdumuz, özellikli şehirler, yerler, kültürel, tarihi vb. önemli mekânlar, geleneksel sporlar, gelenekler, dinî bayramlar, vatan, bayrak, millî bayramlar, tarihî şahsiyetler vb.	X	X	X	X	X	X	X	X
Milli Mücadele ve	Millî mücadele, kahramanlık, cesaret, fedakârlık, Çanakkale vb.	X	X	X	X	X	X	X	X
Atatürk Vatandaşlık Bilinci	Eşitlik, özgürlük, sorumluluk, görev bilinci, adalet, hukukun üstünlüğü, çalışma, üretme, paylaşma, emeğin değeri, vergi bilinci, tüketici bilinci vb.	X	X	X	X	X	X	X	X
Sağlık, Spor ve Oyun	Temizlik, beslenme, ilk yardım, hastalıklardan korunma, ilaç kullanımı, spor, spor kültürü, dinlenme, eğlenme, oyun, geleneksel çocuk oyunları, bilgisayar oyunları vb.	X	X	X	X	X	X	X	X
Sanat ve Toplum	Sanat, estetik, insan ve toplum, müzik, resim, tiyatro, mimari eserler, sinema vb.					X	X	X	X
Bilim ve Teknoloji	Teknoloji, ulaşım, iletişim, haberleşme, sosyal medya, merak duygusu, keşif ve icatlar vb.	X	X	X	X	X	X	X	X

(MEB, 2015, s.9)

3. Numan Kartal (Hayatı-Sanatı-Eserleri)

3.1. Numan Kartal'ın hayatı. Bu bölümde yazar Numan Kartal'ın hayatı ana çizgileriyle ele alınmıştır.

3.1.1. Ailesi, doğumu ve çocukluk yılları. Yazar Numan Kartal'ın ailesi, eski Yugoslavya'nın Makedonya bölgesinde yer alan Manastır ilinin Debre kazasının Kocacık nahiyesi halkındandır. Halk arasında bölge insanına "Kocacıklılar" denilir. Kocacık'ta aileler, eski dönemlerde belirli sülale adlarıyla anılırlar. Kartal'ın baba tarafının tarihteki adı "Golalar" iken, anne tarafının adı "İşkodralar" olarak bilinir. Aile, 1930 yılının Ekim ayında Türkiye'ye kaçak olarak göç eder ve bir süre Tekirdağ civarlarında gizlenir. Üç ay sonra ise devlet tarafından İzmit'in Akmeşe nahiyesine iskân edilir. Yaklaşık 18 yıl burada yaşayan aile, 1948 yılında Bursa'nın İnegöl ilçesinin Cerrah Köyü'ne yerleşir.

Kartal, ailesinin Türkiye'ye gelişinden beş yıl sonra, 24 Kasım 1935 Pazar gecesi, İzmit'in Akmeşe nahiyesinde dünyaya gelir. Doğum tarihi nüfus cüzdanında 15 Ocak 1935, ansiklopedilerde 23 Kasım 1936 olmasına karşın, doğrusu 24 Kasım 1935'tir.

Kartal'ın babasının adı Lütfü olup asıl mesleği çobanlıktır. Çevresinde Behlül Kâhya diye tanınır. Lütfü Bey, 1943 yılında yazarımız henüz 8 yaşındayken vefat eder. Kartal'ı, annesi Behiye Hanım büyütür. Behiye Hanım ev kadınıdır. O yıllarda çevresinde Rumeli şivesiyle "Beliye" adıyla bilinmektedir. Kartal, annesini de 1969 yılında kaybeder.

Numan Kartal, Lütfü Bey ve Behiye Hanım'ın üç erkek çocuğundan en büyüğüdür. Kardeşlerinden birisi İnegöl Hava Kurumu'ndan emekli Abdullah Kartal, diğeri ise serbest din adamlığı yapan Muzaffer Kartal'dır.

Kartal'ın çocukluk yılları 8 yaşına kadar Akmeşe'de geçer. Özellikle İkinci Dünya Savaşı yıllarında, ailesiyle birlikte büyük sıkıntı ve yokluklar yaşar. Behiye Hanımın amcasının oğlunun İnegöl'ün Cerrah köyünde ikamet ettiğini öğrenen aile, taşınma kararı alır ve akrabalarının yanına Cerrah'a göçer. Burada yazarın kendi ifadesiyle uzun yıllar iki odalı küçük bir evde yaşarlar. Genç yaşında ailesinin yükünü omuzlamak durumunda kalan Kartal, çok zor şartlar ve imkânsızlıklar içerisinde çocukluk yıllarını geçirir.

3.1.2. Eğitim hayatı. Yazar Numan Kartal, tahsil hayatına 1943-1944 eğitim-öğretim yılında İzmit'in Akmeşe İlkokuluna kayıt olmasıyla birlikte başlar. Kartal'ın beş yılı Akmeşe'de ilkokul sıralarında geçer. Ermenilerden kalan dört katlı büyük bir papaz okulundan çevrilme okulunda yaklaşık 350 öğrenciyle birlikte eğitim görür. Başarılı bir öğrenci olan Kartal, sınıfında okumayı söken ilk kişidir. Öğretmenleri tarafından diğer öğrencilere örnek gösterilir. Ancak 1948'de babasının vefatından oldukça etkilenir ve başarısında bir miktar düşüş görülür. 1948-1949 eğitim-öğretim yılında Bursa ili İnegöl ilçesinin Cerrah Köyü İlkokulunu bitirerek ilk tahsilini tamamlar. Aslında yazar, ilkokulun tamamını İzmit'in Akmeşe İlkokulunda okur. Son sınıfta da Arifiye Köy Enstitüsü'ne gitmek ister. O dönemler, okula kayıt için yaş-boy-kilo arasında uyuma bakıldığından, fiziki şartları uymaz ve bu nedenle öğretmenleri tarafından bir yıl sınıfta bırakılır. Bir yıl içinde yazar

büyür, gelişir ancak ailecek İnegöl'e göç etmeleri nedeniyle Cerrah köyünde okumak zorunda kalır. Burada ilkokulu tamamlar.

Kartal, ilkokulu bitirdikten sonra sınava girer fakat başarılı olamaz. 1949-1950 yıllarında boş gezer. Ardından ikinci yıl tekrar sınava girer ve İnegöl'den sınava giren 126 öğrenci arasından ilk üçe girerek Arifiye Köy Enstitüsü'nü kazanır. Yaklaşık iki ay bu okulda okuyan yazar, devletin okullar arası öğrenci aktarımı yapması nedeniyle kırk beş arkadaşıyla birlikte Kastamonu Göl Köy Enstitüsü'ne nakil olur ve buradan mezun olur. Başarılı bir öğrencilik geçiren Kartal, Göl Köy'de sadece beşinci sınıf fizik ve matematik derslerinden bütünlemeye kalır. Yazar köy enstitüsü dönemlerinde yaşadığı bir anıyı şöyle anlatır:

Okul başlar başlamaz bizi sınıfça toplu olarak hamama aldılar. Ancak peştamal filan vermediler. Kırk beş kişinin çırılçıplak hamama girişinde çok utanmıştım, bunu unutamam. Ardından bizi mısır tarlasına mısır kırmaya götürmüşlerdi. Olayı çok yadırgadım ve ben buraya mısır kırmaya mı, okuyup öğretmen olmaya mı geldim diyerek kaçmaya karar vermiştim. Durum Arifiye okulunun müdürü İsmail Safa beye iletilmiş. O da beni çağırdı, köy enstitülerinin güzelliklerini ballandıra ballandıra anlattı. Okula alıştım, bir de geriye dönüş için gerekli yol parasını bulamadım. Bu nedenle okumak zorunda kaldım. Yoksa bugün öğretmen olamamış olacaktım.

(N.Kartal, kişisel görüşme, 1999)

Yazar eğitim hayatı boyunca yaşadığı sıkıntıları ise şöyle anlatır:

Tahsil hayatımda maddi ve manevi zorlukları çok çektim. İnanılacak gibi değil ama inanınız, ben tahsil hayatım boyunca bir gün olsun cebimde bir çay parası görmedim. Hatta tıraş param bile yoktu. Sıra arkadaşlarım uzayan saçlarımla uçlarını çoğu kez kâğıt makasıyla keserdi. Zaten saç uzatmazdık. Tıraş makinesiyle üç numara tıraş olurduk. Maddi yokluğun yanı sıra okulumuzun memleketimize olan uzaklığı, anne

baba hasreti bizi mahvetmişti. Tatillerde bile parasızlıktan evimize gelemiyorduk.

Kısacası aile şefkatinden yoksun olarak büyüdük. (N.Kartal, kişisel görüşme, 1999)

Tahsil hayatı zorluklar içerisinde geçen Kartal, Göl Köy Enstitü'nü tamamladıktan sonra meslek hayatına atılır. Ancak bu süre zarfında da eğitim hayatına devam eder. 1959-1961 yılları arasında Bursa Eğitim Enstitüsü'nü ve 1966-1967'de Türkiye ve Orta Doğu Amme İdaresi Enstitüsü (TODAİE)'nü tamamlar. Ardından 1969 yılında, Milli Eğitim Bakanlığı'nın açtığı Edebiyat 1-2 Hizmet İçi Eğitim Kursunu Trabzon'un Beşikdüzü İlköğretmen Okulu'nda bitirir.

3.1.3. Evliliği ve çocukları. Numan Kartal, öğretmenlik mesleğine başladığı yıllarda kendisi gibi Rumeli göçmeni olan komşusu Sebahat Hanımla evlenir. Sebahat Hanımdan iki erkek çocuğu olur. Büyük çocuğu Ufuk Kartal, maden mühendisliğini bitirir. Küçük oğlu Umur Kartal ise Hacettepe Üniversitesi Tıp Fakültesinden mezun olur. Kartal'ın her iki oğlu da şu sıralar İstanbul'da ikamet etmektedir.

3.1.4. Çalışma hayatı. Kartal, tahsil hayatını tamamladığında öğretmen olarak çalışmaya başlar. Meslek hayatı boyunca çalıştığı kurumlar şunlardır:

- a)- Kandıra (Kocaeli) Bakırlı Köyü İlkokulu başöğretmenliği ve öğretmenliği, 1956-1958.
- b)- İnegöl (Bursa) Bayramşah Köyü İlkokulu Başöğretmenliği ve öğretmenliği. 1958-1959.
- c)- Bursa Eğitim Enstitüsü Öğrenciliği, 1959-1961.
- d)- Bursa Erkek Lisesi Öğretmenliği- 1961 (depo tayin)
- e)- Gaziantep Ticaret Meslek Lisesi Türkçe-Edebiyat Öğretmenliği, 1961-1962 (altı ay)
- f)- Mersin Ticaret Lisesi Türkçe ve Edebiyat Öğretmenliği, 1961-1962. (beş ay).
- g)- Tuzla Piyade Yedek Subay Okulu, 1962. (altı ay).
- h)- Edremit (Balıkesir) 57. Piyade Er Eğitim Tugayında Eğitim Subaylığı, 1962-1964.

ı)- Balıkesir Ticaret Lisesi Türkçe ve Edebiyat Öğretmenliği, 1964-1966.

i)- Sivas Ticaret Lisesi Türkçe ve Edebiyat Öğretmenliği. (Sivas Kongre Lisesinde görevli edebiyat öğretmeni), 1967-1971.

j)- İnegöl Lisesi Türkçe Öğretmenliği ve Müdür Yardımcılığı, 1971-1982.

k)- İnegöl İmam Hatip Lisesi Türkçe Öğretmenliği, 1984- 18 Ocak 1993.

Kartal, 1977'de Bursa Eğitim Enstitüsü edebiyat öğretmenliğine atanmasına rağmen anarşi ortamı yüzünden bu göreve gitmez. Aynı yıl önerilen bakanlık müfettişliğini de aile düzenini bozmamak için kabul etmez. 18 Ocak 1993'te emekliye ayrılır ve sanat faaliyetlerine odaklanır.

3.1.5. Düşünce dünyası. Numan Kartal'ın düşünce dünyası, temelde ulusal ve evrensel değerleri kucaklayan bir sentezden oluşur. Fikir yapısının oluşmasında okullarda görmüş olduğu eğitimin etkisi büyüktür. Kendi ifadeleriyle; "Ben ve benim kuşağım okullarda Atatürk ilkeleri, çağdaş koşullar, evrensel değerler temelleri doğrultusunda yetiştirildik. Çıktık açık alında on yılda her savaştan dizelerinin duygusallığında göreve başladık. Yurt, bayrak, Atatürk sevgisinin coşkusu içinde idealizmi ülkü edinerek çalıştık." (N.Kartal, kişisel görüşme, 1999)

Kendisini ortanın solunda bir ulusalcı olarak tanımlayan Kartal, Atatürkçülüğü kendine kılavuz olarak görür. Atatürk'ü duygusal, düşünsel, mantıksal ve eylemsel açıdan ele alıp değerlendirmek gerektiğini savunur. Ancak sağın da solun da Atatürk yorumlarına katılmaz. Edebiyat ve düşünce dünyamızın en köklü dergisi olan Varlık'ta çıkan ilk yazısı da tam olarak bu konuyla ilgilidir. Özellikle de sola yaptığı eleştiriler dikkatleri çeker:

O devrimci kesim ki, düne kadar Atatürk'e de Atatürkçülüğe de sahip çıkıyordu. Sağın benden değildir dediği Atatürk'ü savunacağım diyerek göbek çatlatıyordu. Ama bugün öyle mi? Bakıyorsunuz bölük pörçük dergilerde, yirmi yaşlarında teorisyen geçinenler ortaya çıkıyor; Atatürk'e <<O bir Osmanlı paşasıdır, faşist ordu

kurucusudur, Kürtleri Türk toplumu içinde asimile etmek isteyen bir ırkçıdır.

Yaptıkları devrim adı altında bir burjuva yutturmacasıdır >> diyerek verip veriştiriyor.

Hızlı devrimcilik adına hem de çekinmeden, utanmadan, sıkılmadan, arlanmadan...

(Kartal, 1978, s.7)

Kartal, öğretmenlik yaptığı çeşitli şehirlerde, ülkenin içinde bulunduğu siyasi bunalımın da etkisiyle anlaşılmaz ya da yanlış anlaşılır. Sağ düşünceye de, sol düşünceye de kendini sevdiremez. Hatta bu yüzden meslek hayatında birçok problemle karşılaşır. (bk. Ek.1) Sivas'ta görev yaparken sağ görüş mensuplarının "komünist" yaftasını yer. Velilerin de kısıktılmasıyla büyük bir baskı altına alınır. Hatta bu isimlerin arasında o dönemlerde Sivas'ta avukatlık yapan şair Yavuz Bülent Bakiler de vardır. Kartal, İnegöl'de öğretmenlik yaptığı yıllarda da üzücü bir olay yaşar. 1980 öncesi dönemde İnegöl Lisesi'nde görev yaparken Varlık Dergisi'nde aşırı sol grupları eleştiren bir yazı kaleme aldığı için, 21.12.1979 sabahı kendilerine Kurtuluşçular diyen radikal kişilerin saldırısına uğrar. Olay ilçede büyük yankı bulur, öğretmenler ve sivil toplum örgütleri tarafından kınanır. Bu üzücü olay ulusal basına taşınır ve 13.01.1979 tarihli Günaydın Gazetesi'nde Necati Zincirkıran'ın sütununda çıkar. Kartal, yaşadıklarından çok etkilenir:

Okuduğum öğretim kurumlarında Atatürk ülküsüyle yetiştirildim. İdealizmi ilke edindim. Olaylara Atatürk ilkeleri, çağdaş koşullar, anayasa ilkeleri açısından baktım. Kalemin özgürce ama ülke yararına kullanılması gerektiği görüşünden hareket ettim. Kemalizm adını verdiğimiz Atatürkçülüğü tek yol belledim. Yazık ki; bir kısım çevrelerce yanlış değerlendirildim, anlaşılamadım; anlaşılamamamın ve hak ettiğim görevlere getirilmememin, ülkeme daha iyi hizmetler verme şansını yakalayamamamın hep acısını çektim. (Kartal, 1993, s.116).

Kartal, Atatürkçülüğün sadece taraftarı değil aynı zamanda kalemi olur. Eserleri arasında Atatürk ile ilgili inceleme ve araştırma çalışmaları sıkça yer alır. Özellikle Varlık

Dergisi'ndeki yazıları ve "Atatürk ve Kocacık Türkleri" kitabı bunlardan en önemlileridir. Atatürk'ün soyu hakkındaki çalışmaları ülke çapında dikkat çeker. Çünkü tarihçi Enver Behnan Şapolyo'nun; Atatürk'ün babasının Selanik'e Makedonya Kocacıktan göç ettiği iddiasını ve dolayısıyla Atatürk'ün soyu hakkındaki asılsız fikirlerin mesnetsiz olduğunu canlı tanıklarıyla ve tarihi kanıtlarla ispat eder. Aynı zamanda fikirlerine büyük kıymet verdiği Atatürk'ün kendi hemşerisi çıkması tarihin güzel bir cilvesi olarak belirtilebilir.

3.1.6. Hastalığı ve vefatı. Türk edebiyatının değerli isimlerinden Numan Kartal, ileri yaşlarına kadar önemli bir sağlık problemi geçirmez. 70 yaşında yakalandığı prostat kanserini yenmeyi başarır. Ancak ömrünün son yıllarında Parkinson hastalığına yakalanır ve bu hastalık onu derinden etkiler. Ayrıca aort damarından da ameliyat olur. İleri yaşının da getirmiş olduğu bitkinlikle vücudu iyice zayıf düşer ve yoğun bakıma alınır. Son günlerini İstanbul Çapa Tıp Fakültesi Hastanesi'nde geçiren Kartal, 4 Ağustos 2016 Perşembe gecesi hayata gözlerini yumar. Cenazesi ise vefatından iki gün sonra, 6 Ağustos Cumartesi günü öğle namazına müteakip İnegöl'ün Cerrah Mahallesi Mezarlığı'na defnedilir.

3.2. Numan Kartal'ın sanatı.

3.2.1. Sanat hayatına başlangıcı ve ilk eserleri. Numan Kartal'ın edebiyata ilgisi küçük yaşlarda başlar. Henüz okul sıralarında; bir yandan edebi eserler okuyarak ruh ve düşünce dünyasını zenginleştirirken, diğer yandan da çeşitli edebi türlerde yazma denemeleri yaparak yazarlığa ilk adımını atar.

Edebiyata heves duymam orta ikinci sınıfta Türkçe öğretmenim Mustafa Muşlu'nun okuduğu güzel şiirlerle başladı. Onun şiir okuyuşu o kadar hoşuma gitmişti ki şiirler karalamaya başladım. Sonraları kendimi hikâye-roman okumaya verdim. Ömer Seyfeddin'in hikâyeleri, Esat Mahmut Karakurt'un romanları derken Türk ve dünya yazarlarının tüm eserlerini gözden geçirdim diyebilirim. (N.Kartal, kişisel görüşme, 1999)

Kartal'ın fikir ve hayal dünyasının gelişmesinde diğer hocalarının da önemli bir yeri vardır. Özellikle Bursa Eğitim Enstitüsü'nde okurken hocası olan ünlü pedagog ve felsefeci Halis Özgü'den çok etkilenir. Halis Özgü, her hafta sonu Türk edebiyatının önemli isimlerini Bursa'ya konferansa davet eder. Kartal, Mustafa Nihat Özön ve N. Sami Banarlı gibi isimleri burada bizzat tanıma imkânı bulur. Onu etkileyen diğer bir hocası da Orta Doğu Amme İdaresi'nden hocası ünlü sosyolog Mümtaz Soysal olur.

Küçük yaşlarda sanat ve düşünce dünyasının girdabına dalan Kartal, kısa bir süre içerisinde kendisini kabul ettirir. Yazarlığa ilk adımını 1956 yılında Ankara'da çıkan "Köy ve Eğitim Dergisi"nde atar. İlk yazısı, "Öğretmen Köyden Niçin Kaçar" başlığıyla yayımlanır. 1961'de Cumhuriyet Gazetesi'nin fıkra yarışmasına katılan Kartal, 1200 kişi içerisinde ilk yüze kalır ve fıkrası gazetede yayımlanır. Bu tarihten sonra yazar; çeşitli folklor araştırmalarını, edebiyat ve inceleme yazılarını, sanatsal metinlerini, siyasi ve düşünce yazılarını dönemin önemli dergi ve gazetelerine gönderir. Türk Folkloru Araştırmaları Dergisi, Türk Folkloru, Halk Kültürü, Ilgaz Dergisi, Türk Dili Dergisi, Şölen Dergisi, Kitaplar Dergisi, Varlık Dergisi, Ulus Gazetesi, Vatan Gazetesi, Akşam Gazetesi ve Cumhuriyet Gazetesi gibi süreli yayınlarda yazıları yayımlanır. Ülkenin en kıymetli dergilerinde çıkan yazıları onun ününü arttırsa da kendisi yazarlığa kabul edilmişinde Varlık Dergisini milat olarak görür:

Benim zamanımda edebiyat dünyasına adım atmak için iki kişinin referansını almak gerekirdi. Şiirde Nurullah Ataç... Onun süzgecinden geçmeyene şair denmezdi. Edebiyatın diğer her dalında ise Yaşar Nabi'nin süzgecinden geçmeyen edebiyat dünyasına adım atamazdı. Varlık Dergisi'nde yazısı çıkana edebiyatçı gözüyle bakılırdı. Ben 10 yıl boyunca bu dergiye her ay yazı yazdım, gönderdim. Ama çıkmadı. En sonunda Kasım 1978 Kasım sayısında "Nedir Atatürkçülük" adında bir

makalem çıktı. Ondan sonra ben yazar dünyasına kabul edildim. Yaşar Nabi'nin sayesinde kabul edildim. (N. Kartal, kişisel görüşme, 5 Eylül 2015).

Kartal, için Varlık Dergisi'nden sonra ikinci milat ise 1976'da çıkardığı ilk kitabı "Keloğlan'ın Allı Gelini" olur. Yazar bu kitabı çıktığında, kendi ifadesiyle "yeni evladı olmuş bir baba gibi" sevinir. Sonrasında ise daha birçok eser vererek Türk edebiyatına hizmet etmeye devam eder.

3.2.2. Sanat anlayışı. Bu bölümde yazar Numan Kartal'ın sanat anlayışı ele alınacaktır.

A)- *Numan Kartal ve folklor.* Numan Kartal'ın edebi kişiliğinin en belirgin özelliği folklor ile ilgili yanıdır. Yazar çeşitli mecralarda folklor ile ilgili düşüncelerini dile getirir: Folklor (halk bilimi); toplumlar ile ulusların geçmiş kültürünü araştırıp gün ışığına çıkaran bilim dalıdır. O kültürde toplumun geçmiş yaşantısı, gelenekler, görenekleri, ince beğenisi; doğa, insan, evren sevgisi ile yaşam felsefesi vardır. Gelecek kuşakların daha iyiye, güzele, doğruya yönelmeleri, mutlu bir yaşamın yolu ile yöntemini öğrenmeleri bu kültürü iyi bilmelerine ve çağdaş kültürle birleştirip yeni bir senteze varmalarına bağlıdır. Bir yerde folklor, geçmişle geleceği birbirine bağlayan bir köprüdür, geleceğin temelidir. (Kartal, 2002, s.XVII)

Kartal'ın folklor ile ilgili çalışmaları iki başlıkta incelenebilir:

a)- *Derleme ve inceleme çalışmaları.* Numan Kartal, derleme çalışmalarına 1956 yılında öğretmen olarak görev yaptığı Kandıra'nın Bakırlı Köyü'nde başlar. Kartal'ın derlemeleri arasında halk edebiyatının her türünden verimler bulunur. Derlemelerinin önemli bir bölümü, ülkemizin önemli halk bilimi mecmualarından "Türk Folklor Araştırmaları", "Halk Kültürü" ve "Türk Folkloru" dergilerinde yayımlanır. Bu dergilerde yayımlanan çalışmalar azımsanmayacak kadar çok sayıdadır. Ayrıca Kartal, bazı halk bilimi çalışmalarını

yurt içi ve yurt dışında düzenlenen önemli folklor kongrelerinde de dile getirir. Yazarın en önemli eserleri ise folklor üzerine çıkardığı üç ayrı kitabıdır:

- İnegöl Folkloru: İnegöl'n folklor verimlerinin ilk kez derlendiği bu çalışma, yazarın ömrünün büyük bir bölümünü geçirdiği Bursa'nın İnegöl ilçesinden derlenir. Eser  bölümden oluşur: Sözlü Halk Edebiyatı Metinleri, Gelenekler-Görenekler-İnançlar ve Maddi Kültür. Yazar, sözlü halk edebiyatı metinleri başlığında, İnegöl'den derlediği tekerleme, ninni, bilmece, deyim, atasözü, mani, türkü, masal, halk hikyesi ve söylenceleri paylaŐır. Gelenekler-görenekler-inançlar bölümünde; loğusalık geleneği, bebeğe ad koyma geleneği, sünnet geleneği, askerlik geleneği, düğün gelenekleri, bayram gelenekleri, hıdrellez gelenekleri, ölüm gelenekleri, mezar taşları, dedeler, batıl inanışlar, ilençler, hayır duaları, isimler, takma adlar, duvar yazıları, halk ilaçları ve ocuk oyunlarına yer verir. Maddi kültür bölümünde ise yazar, İnegöl halkından derlediği yemekleri, eski Türk evlerini ve el sanatlarını inceler. İnegöl Folkloru eseri, yazarın 30 yıllık birikiminin ürünüdür.
- Atatürk ve Kocacık Türkleri: Kartal'ın Kültür Bakanlığı tarafından yayımlanan bu eserinde, Kocacık hakkında genel bilgiler ve Kocacık folkloru yer alır. Eser; genel kültür, halk edebiyatı verimleri, gelenek-görenek-inançlar ve maddi kültür olmak üzere dört başlıktan oluşur. Yazar, eserinin ilk bölümünde, Kocacık hakkında genel bilgiler verir ve aslen Kocacıklı olan Atatürk'ün kökenini sözlü ve yazılı kaynakları kullanarak ispat etmeye çalışır. İkinci bölüm olan halk edebiyatı verimleri bölümünde, Kocacık'a ait ninni, deyim, atasözü, mani, türkü, destan, masal, efsane ve öykülere yer verir. Ayrıca Kocacık'ın ağız özelliklerini inceler. nc bölümde, Kocacık'ın gelenek-görenek ve inançlarını ele alır. Bu verimler arasında; aile yaşamı, hayat anlayışı ve sosyal ilişkiler, düğün-evlenme-ölüm gelenekler, halk oyunları, çocukla ilgili gelenekler, ad koyma gelenekleri, sofrta gelenekleri, bayram gelenekleri, bahar

gelenekleri, batıl inanışları, ilençler, iyi dilekler, halk ilaçları ve yerel ölçü birimleri gibi çok çeşitli bir yelpazeyi okuyucuya sunar. Son bölümde ise yazar, Kocacık'ın yemek, cami, konut, giyim-kuşam, dokumacılık ve el işleri gibi maddi kültür unsurlarını anlatır.

- Bir Varmış Bir Yokmuş Otantik Masallar: Kartal, İnegöl Belediyesi tarafından yayımlanan bu eserinde derlediği otantik masalları sunar. Eser, Kandıra-Bakırlı Köyü masalları, İnegöl masalları ve Kocacık masalları olmak üzere üç bölümden oluşur.

Kartal'ın derleme ve inceleme yaptığı yöreler; Bakırlı, İnegöl ve Kocacık'tır. İnegöl ve Kocacık folklorunu kitaplaştıran yazar, Bakırlı folklorunu da hazırlamış ancak ömrü elvermediği için basmaya muvaffak olamamıştır.

b)- Masalları modernize etme çalışmaları. Kartal'ın folklor ile ilişkisinin ikinci boyutu olan masal modernizasyonu çalışmaları, yazarın derlediği masalları çağdaş bir yorumla yeniden ele alma faaliyetleridir. Kartal, halkın binlerce yıllık hafızasından derlediği verimleri yeni bir bakış açısıyla; çağın akıl, mantık ve beğenisine uygun olarak yeniden yazar. Bunu gerçekleştirirken masalların özüne, ritüellerine ve motiflerine sadık kalır. Masal modernizasyonu yaptığı eserler, aynı zamanda çocuklar için yazdığı kitaplardır. Bu eserler; Üvey Kız, Bülbül Sarayı, Çil Horoz, Yoksul Baba, Aslan Keloğlan, Çoban Kızı, Keloğlanın Düşü, Tembel Kız ve Ali Baba'dır.

Aslında Kartal'ın masal-folklor ilişkisi sadece masal modernizasyonu ile de sınırlanamaz. O, eserlerinde folkloru hem bir içerik hem de bir form olarak kullanır.

Kartal, masallarında folklordan üç farklı şekilde yararlanır:

1. Derlediği veya anonimleşmiş halk verimlerini eserlerinin arasına olduğu gibi yerleştirmiştir. (Örneğin; derlediği bir tekerlemeyi masallarının arasında görebiliriz.)

2. Derleme yaptığı halk verimlerini otantik halindeki temel motiflere sadık kalarak yeniden üretmiştir. Yazar bu tarz masallarda nasıl bir teknik kullandığını şöyle anlatır:

Tarafımdan derlenen otantik masalların pek çoğunun çağdaş anlamda yorumlanıp yorumlanamayacağını düşündüm. Gizemli yüzüğü öperek olayların çözüm döneminin çok geride kaldığı sonucuna vardım. Masallarda anlatılanların çağımızın koşullarında çözümünün nasıl olabileceğini düşündüm. Masalların özüne, ritüellerine dokunmamak koşuluyla onları yeniden yorumladım. (N. Kartal, kişisel görüşme, 30 Aralık 2015)

3.Halk edebiyatı türlerini sadece form olarak kullanarak çağdaş ve çocuğa göre bir dille özgün eserler yazmıştır.

B)- Numan Kartal ve çocuk edebiyatı. Bu bölümde yazar Numan Kartal'ın çocuk edebiyatı ile ilişkisi ele alınacaktır.

a)- Çocuk edebiyatı hakkındaki görüşleri. Yazar Numan Kartal, çocuk yazarı olarak çocuklar için muhtelif masal ve hikâyeler kaleme aldığı gibi, aynı zamanda da çocuk ve çocuk edebiyatı nazariyatı ile ilgili düşüncelerini de çeşitli ortamlarda dile getirir. Kartal'ın sanatını iyi bir şekilde yorumlamak bakımından bu görüşler büyük önem taşımaktadır.

Yazarın dünyasında çocukların büyük bir yeri vardır. Mesleğinin de etkisiyle ömrü boyunca çocuklarla iç içe olan Kartal, onlara karşı büyük bir sevgi besler.

Çocukları oldum olası seviyorum. Evrenin bütün güzelliklerini onlarda görüyorum.

Geleceğin temelinde çocukların olduğunu düşünüyorum. Onların açmaya yüz tutmuş tomurcuk çiçekler olduğunu, her türlü kötülüğün dışında saf (temiz) varlıklar halinde karşımızda bizlere gülümsediğini görüyorum. Bu nedenle onlar için yazmaktan doyumsuz bir zevk alıyorum. (N.Kartal, kişisel görüşme, 1999)

Kartal'ın çocuk edebiyatı ile görüşleri iki genel çerçevede ele alınabilir. İlki; çocuk edebiyatı ile yetişkin edebiyatının sadece dil ve şekil açısından ayrıldığı temeline dayanan görüşüdür. Yazara göre çocuk edebiyatı; çocuktan bahseden edebiyat olmadığı gibi, çocukların yarattığı edebiyat da değildir. Kartal; çocukların kendilerine özgü bir ruh ve dünyası olmasına karşın, bu dünyanın büyüklerin dünyasından fazla farklı olmadığı

görüştüğüdür. Ayrıca çocuklar için yazılan kitapların biçim yönünden ilgi çekici olması gerektiğini savunur.

Çocuk edebiyatı, edebiyatın çocukların anlayabileceği dilden yazılmış biçimdir.

Örneğin; arkadaşlık, dostluk, kahramanlık, aile sevgisi, iyilik, güzellik, erdem, hatta aşk gibi gurbet, yurt sevgisi vb. temaların işlendiği eserlerden büyükler de küçükler de zevk alır. Bu tür eserler zevkle okunur. Çocukların zevkle okuması, bu temaların onların anlayabileceği dille yazılmasına ve güzel görünümlü kitaplar halinde kendilerine sunulmasına bağlıdır. Bana göre çocuk edebiyatı yapıtlarını büyükler için yazılan edebi verimlerden ayıran özellik dil ve şekil özelliğidir, yoksa içerik açısından herhangi bir fark yoktur. (N.Kartal, kişisel görüşme, 1999)

Kartal'ın ikinci görüşü ise, “çocuğa görelik prensibi odaklı” ilk görüşlerine yapılan önemli bir ilaveden ibarettir. Aslında yazar; çağın şartlarına ve bilgi anlayışına göre bakış açısını zenginleştirerek, çocuk edebiyatı konusunda zihni bir dönüşüm yaşar. Bu ilave ise; çocukların yetişkinlerden bambaşka bir algılarının, bambaşka bir dünyalarının olduğu fikridir. Yani “çocuk gerçekliği”dir. “Çocuk edebiyatının ayrı bir dal olduğu inancındayım. Onların dünyasına hitap edecek düzeyde yazılmasına gerek var diyorum. Şekilde ve özde onlar büyüklerden çok farklı.” (N.Kartal, kişisel görüşme, 30 Aralık 2015)

Çocuğun da bilim ve sanatla beslenen bir dünyası ve yazını vardır, insanlık var oldukça da olacaktır. Asıl olan çocuğa değersiz, gereksiz, çirkin yazıları vermek değil; karşıtı iyiyi, güzeli, doğruyu, gösterecek; sanat, duyunç ve beğenisini geliştirecek, beğeni üstünlüğünü uyandıracak, barış ve insanlık sevgisi ile insanın değerini çocuğa kavratacak yapıtlarla karşılaşmasını sağlamaktır. En önemlisi de yapıtları; çocukların diliyle, söz dağarcıklarına, duygu ile düşüncelerine, kavrama yeteneklerine göre yazıp sunabilmektir. (Kartal, 1980, s.16)

Kartal, çağımızdaki çocukların daha iyi yetişmesi için çocuk edebiyatına büyük gereksinim olduğunu düşünür. Ona göre; çocukların fikri ve zihni yönden gelişmesi, ruhsal ve sosyal olgunluğa erişmesi çocuk edebiyatıyla beslenmelerine bağlıdır. Kartal, ayrıca çocuk edebiyatının bütün bu özellikleri sağlaması için ilkesel olarak oluşturulması fikrindedir.

“Yakın zamana değin; çocuk yazını denilince usa çok basit, kolay anlaşılır, içerik yönünden önemsiz türden öykü, masal, şiir gibi yazılar geliyordu. Oysa bugün; çocuğun düşün, duyunc, bilgi, sanat eğitimine yarayacak türden; ilkeleri, ereği, tekniği olan yazın gelmektedir usa.”
(Kartal, 1980, s.16)

Kartal, Varlık Dergisi’nde çıkan “Bizde Çocuk Yazını” adlı yazısında çocuk edebiyatının dünyadaki ve ülkemizdeki gelişimini ele alır. 17.yüzyılda oluşmaya başlayan klasiklerin müstakil bir çocuk edebiyatının oluşmasına nasıl katkı sağladığını irdeler. Klasiklerin çocuklar tarafından çok sevmelerinin nedenlerini sorgular ve bu eserlerde ortak olan yanları belirlemeye çalışır. Burada yazarın yaptığı tespitler ve kullandığı kavramlar, zamanına göre oldukça dikkat çekicidir. Ona göre çocuk klasiklerinin ortak yönleri:

- “Çocuğa görelilik
- Çocuğun sanat, duyunc beğenisini geliştirmek
- Çocuğu, iyiye, güzele, doğruya yöneltmek
- Beğeni üstünlüğü uyandırmak
- Barışın önemini, insanın değerini kavratmak
- Çocuğa insanı ve yaşamı sevdirmek
- Onları çağdaş uygarlığın verileriyle karşı karşıya getirmek
- Düşünme alışkanlığını kazandırmak
- Sağlam bir erdemi (karakteri) geliştirmek
- Duyan, düşünen, yaratıcı çağdaş kafalar oluşturmak
- Çocukların diliyle söz dağarcıklarına uygun bir anlatımı geliştirmek

- Kusursuz bir baskı ve albeni.”dir. (Kartal, 1980, s.16)

Kartal’ın ele aldığı bir diğer konu da çeviri çocuk yazını meselesidir. Yazar, çeviri çocuk yazınına temkinli ve şartlı olarak yaklaşır, çevrilen kitaplarla yapılan kültür emperyalizmine dikkatleri çeker. Toptancı bir çeviri anlayışını şiddetle reddeder ve çevrilecek kitapların birtakım özelliklere sahip olması gerektiğini savunur. Ona göre, çocuklara önce kendi milletinin yazarları okutulmalıdır, sonra çeviri eserler verilmelidir. “Çeviri çocuk yazınında gerekli ölçüler iyi saptanmalıdır. Bu ölçü de: çocuklarda kültür emperyalizmi yaratmayacak yönde, tüm dünya çocuklarının evrensel beğenisini kazanmış nitelikte, klasik türde yapıtlar çevrilerek çocuklarımıza sunulmalıdır biçiminde ortaya konabilir.” (Kartal, 1980, s.16)

Kartal, çocuk edebiyatı-ideoloji ilişki konusunda da çeşitli düşüncelere sahiptir. Ona göre; çocuk edebiyatında ideolojinin teorik olarak yeri yoktur. Ancak eserlerde milli ve evrensel değerlerin göz önüne alınması gerekir. Ona göre çocuk yayınları: “iyiye, güzele ve doğruya yöneltici; barışsever, insan sever ve toplumsal değerlere saygılı bir yetiştirici” olmayı hedeflemelidir. (Kartal, 1980, s.16)

Numan Kartal çocuk edebiyatı yazarı olarak kaleme aldığı sanat eserlerinin yanında, çeşitli ortamlarda çocuk edebiyatı hakkındaki düşüncelerini de belirtmiştir. Çocuk edebiyatının içeriği, önemi, özellikleri ve çeşitleri hakkında fikirlerini ifade etmiştir. Kartal’ın bütün bu konulardaki görüşleri, onun sanatını doğru anlamak noktasında önemli bir referans olmaktadır.

b)- Çocuk kitaplarındaki sanat tarzı. Numan Kartal’ın eserlerinin; dil, anlatım ve içerik bakımından belirgin bazı özellikleri bulunmaktadır. Bu özellikler, yazarın eserlerini oluşturma yöntemini ve sanat tarzını ortaya çıkarır.

Kartal’ın çocuk kitaplarında görülen en önemli özelliklerinden biri eserlerin folklorik özellikler taşımalarıdır. Enver Naci Gökşen (1976, s.4)’in ifadesiyle; “bunlar ham folklor

malzemesi, hazır, bilinen kavramlar değil, halkın yaratışına yakın kişisel buluşlar, düşler”dir. Numan Kartal, folklor konusundaki büyük birikimini sanatçılığıyla ve çocuk duyarlılığıyla birleştirerek çocuk edebiyatı eserlerine aktarır. Eserlerinde; atasözü, deyim, tekerleme, mani, bilmece, dua vb. folklorik unsurlardan sıklıkla yararlanır.

Kartal’ın çocuk kitaplarının dil özelliklerine bakıldığında; dilde yer etmiş, arı Türkçe kelimelerin tercih edildiği görülür. Eserlerinde cümleler kısa ve sade, dil anlaşılır ve akıcıdır. Yazar, deyim ve atasözlerinden de sıklıkla yararlanır. Kitaplarının dikkat çekici özelliklerinden biri de somut kavramlara sıkça yer vermesidir. Enver Naci Gökşen, Numan Kartal’ın eserlerinin dil özelliklerini şöyle özetler:

Halk masallarının başlıca özelliği olan şiirsellik, sesteş sözlerin ardarda gelmiş olmasına sık sık rastlıyoruz. Kartal’ın masallarında, ama bu hiç de basmakalıp değil. Çağımız çocuklarının zevkle okuyabilecekleri etkin ve güzel sözler... Masallardaki dil ne beylik ne de yapay ve özentili. Üstelik de başarı ile kullanılmış arı, duru bir anlatım... (Gökşen, 1976, s.4)

Kartal’ın çocuk kitaplarında anlatım canlı ve hareketlidir. Özellikle masallarında görülen en dikkat çekici anlatım özelliği şiirselliktir. Anlatıma devingenlik sağlamak için her masalda değişik tekerlemelerden yararlanır. Hayvan sesleri gibi çeşitli ses yansımaları sözcükleri bolca kullanarak anlatımı zenginleştirir. Cümlelerinde, seci sanatının etkisi hissedilir. Betimlemeli anlatımlar kısa, yalın ve çocuğa göredir. Ayrıca yazarın icat ettiği atasözlerine benzer şiirsel özdeyişler, anlatımın gücünü artırır.

“Dünya kazan biz kepçeyiz.

Düzenli yaşamak için

Akıl yolunu seçmeliyiz.

Ne sen yücesin

Ne ben cüceyim

Kişi bunları bilmeli,
 Tüm insanlar aynı güce ermeli
 O zaman dirlik olur
 Yaşam kurulur.”

Kartal’ın çocuk kitaplarında olağanüstülük ve gerçekçilik bir arada bulunur. Mantiğa ve gerçekliğe büyük önem veren yazar, düş ile usu sentezleme yoluna giderek; kahramanları, konuları ve olayları seçerken gerçek yaşamın tanıklığına başvurur. Bu unsurları belirlerken gerçek yaşamı kılavuz olarak kullanır. “Masal yazarken masal türünün temel özelliklerini korumaya çalışıyorum. Her masalda olaya uygun giriş, gerçekçi bitiş, akıcı dil, olayı yerelleştirme ilkeleriyle yazıyorum. Hayal ile gerçeği bağdaştırmak amacını güdüyorum.” (N.Kartal, kişisel görüşme, 30 Aralık 2015)

Kartal’ın bazı eserlerinde kişiler tamamen gerçek yaşamın ürünüyken, bazı eserlerinde “devler, periler, kişileştirilmiş hayvanlar” gibi gerçeküstü unsurlar yer alır. Kartal’ın eserlerinde problemlerin çözümünde “mantık” olağanüstülüğe göre daha çok ön plandadır. Sorunların çözümünde karakterler ellerinden gelen çabayı gösterirler ve akıl yürütürler. Sihir, büyü gibi akıldışı unsurlar çözüm yolu olarak sunulmaz. Yaptırımlar keyfi değil, bir yargı organından geçirildikten sonra uygulanma yoluna gidilir. Bu bakımdan eserler, rastlantısallık bakımından abartılı özellikler göstermez. “Gizemli yüzüğü öperek olayların çözüm döneminin çok geride kaldığı sonucuna vardım. Masalarda anlatılanların çağımızın koşullarında çözümünün nasıl olabileceğini düşündüm.” (N. Kartal, kişisel görüşme, 30 Aralık 2015)

Kartal’ın masal edebiyatına getirdiği yeniliklerden birisi de Keloğlan konusundadır. Yazar, Keloğlan’ı klasikleşmiş özelliklerinin dışına çıkarmaya çalışır. “Karakterleri olayın niteliğine göre belirlerim. En beğendiğim karakter; başaran, tuttuğunu koparan, iyiden ve adaletten yana olan karakterdir. Keloğlan, masalarda genelde pısrıktır. İlk defa ben Türk

edebiyatında onu başaran bir karaktere getirdim. Keloğlan artık tuttuğunu koparan biridir.”
(N.Kartal, kişisel görüşme, 30 Aralık 2015).

Kartal’ın eserlerinin belirgin özelliklerinden biri de “yerelleştirme” unsurlarının oldukça fazla olmasıdır. Kartal, eserlerinde olayların geçtiği yerleri, çoğunlukla yaşadığı yerlerden seçer. Onun eserlerinde Kafdağı’nın yanında Uludağ da görülür. İnegöl’ün çeşitli tepeleri, dereleri, ırmakları, ovaları ve diğer coğrafya adları eserlerinin mekânları arasındadır. Halk botaniği, halk inanışları ve halk gelenekleri de yerelleştirme unsuru olarak eserlerinde göze çarpar.

Numan Kartal eserlerinde; umudu, birlik ruhunu, us yolunun doğruluğunu, düzenin (hukukun) yüceliğini, bilimin şaşmazlığını, gerçeklerin hiçbir zaman gizlenemeyeceğini ve haksızlığa asla ödün verilmemesi gerektiğini yaygın olarak vurgular. Kartal bütün bu anlatılanlardan hareketle; dil, anlatım ve içerik özellikleriyle kendine has özgün bir sanat anlayışı geliştirir.

c)- Türk çocuk edebiyatındaki yeri. Numan Kartal’ın çocuk edebiyatı sahasında eserleri; masal ve öykü kitapları ile çeşitli türlerde kaleme almış olduğu çocuk dergilerindeki yazılarından oluşur.

Kartal, edebiyata ilgili duyduğu yıllardan beri masal derlemeciliği yaparak çeşitli edebi muhitlerde bunları yayımlasa da, bunlar halk masallarıyla sınırlı kaldığından, çocuk edebiyatına doğrudan girişi muhtelif çocuk dergilerinde yayımladığı öykü ve masallarla başlar. Döneminin en saygın çocuk dergilerinde, kaleme aldığı yazılar yayımlanır. 1981, 1982, 1983 ve 1984 yıllarında, ülkemizin en popüler çocuk dergisi olan Milliyet Çocuk Dergisi’nde masal ve öyküleri çıkar. Ardından İş Bankası tarafından çıkarılan İş Gazetesi ve Kumbara Dergisi’nde çocuklar için hazırladığı yazıları yayımlanır. O dönemlerde ismi zikredilen dergilerde kalem oynatan diğer yazarlar ise çocuk edebiyatımızın en kıymetli isimleridir: Yalvaç Ural, Enver Naci Gökşen, Ahmet Köklügiller, Yusuf Çotuksöken, Aydın

Oy, İbrahim Örs, Mümtaz Zeki Taşkın, Hikmet Altınkaynak, Adnan Özyalçın, Subutay Hikmet vb...

Kartal, dergilerde yayımlanan yazıları dışında masal ve öykü türünde kitaplar yazmıştır. Kartal'ın masal türündeki eserleri; Üvey Kız, Bülbül Sarayı, Çil Horoz, Yoksul Baba, Aslan Keloğlan. Çoban Kızı, Keloğlanın Düşü, Tembel Kız ve Ali Baba'yken, öykü türündeki eseri ise; Küçük Simitçi'dir. Kartal'ın çocuk edebiyatımız içindeki konumunu oluşturan asıl eserleri masallarıdır. Eflatun Cem Güney'i örnek alan Kartal, masalları modernize ederek Türk çocuklarına kazandırmak ve özgün sanat masalları yazmak konusunda başarılı çalışmalar ortaya koyar.

Eserlerimi belli alanlardaki boşlukları doldurmak için yazdım. Bizde masalın babası Eflatun Cem Güney sayılır. Gerçekten büyük bir yazardır. Yazık ki onun dışında masala önem veren pek olmamıştır. Tabii çağdaş anlamda modern masal yazmaya önem veren olmamıştır. Ben, acaba bu yazarımızdan geriye kalan, boşalan çağdaş masal yazarlığının yerini doldurabilir miyim diye düşündüm. Bu amaçla masal yazdım. (N. Kartal, kişisel görüşme, 5 Eylül 2015)

Şirin (2000a), çocuk edebiyatımızın zenginleşmesinin iki yönü olduğunu belirterek, bunlardan ilkinin “sözlü gelenekten yararlanarak modern eserler üretmek” olduğunu ifade ederken, diğerinin ise çocuk edebiyatı yazarlarımızın kuracakları yeni bir çocuk edebiyatı olduğunun altını çizer. Kartal'ın Türk çocuk edebiyatımızdaki yerini, bunlardan ilkinin dâhilinde “masal edebiyatı” içerisinde konumlandırabiliriz. 40 ve 50'li yıllarda Cahit Uçuk ve Eflatun Cem Güney'in başarılı örneklerini verdiği masal edebiyatı, sonraki yıllarda Oğuz Tansel'in başarılı çalışmalarıyla ilerlemiştir. 1970'li yıllardan sonra ise, Numan Kartal çocuklar için başarılı masal örnekleri yazmış ve bu alandaki yerini almıştır. 70'li yıllardan sonra masal edebiyatımızda hareketlenme görülse de, birçok yazarımız sadece masala yoğunlaşmamıştır. Oysa Kartal, yılların verdiği folklor bilgi ve tecrübesinin de yardımıyla

tüm mesaisini Eflatun Cem Güney'in bıraktığı boşluğu doldurmak için harcamıştır. Yayınevlerinin istekleri doğrultusunda hazırladığı yardımcı edebiyat kitapları, masal çalışmalarını yavaşlatsa da Numan Kartal verdiği eserlerle çocuk edebiyatımızda çağdaş masal geleneğinin en önemli isimleri arasındadır.

C)- Dil hakkındaki görüşleri. Kartal, dil konusunda ılımlı ve orta yol izleyen görüşlere sahiptir. Dilde yeniden yanadır ancak dilde kullanılan, dilde yer etmiş kelimeleri tercih eder. Öz Türkçeyi savunsa da dilimize mal olmuş “cennet, cehennem” gibi kelimeleri kullanır. Aşırı özleşmeye karşıdır. “Dil duru Türkçe olmalıdır. Dilin özleşmesinden korkulmamalıdır. Ancak dile yerleşmiş “cennet, cehennem” gibi kelimeler de özleşmeye kurban edilmemelidir. Yani orta bir yol izlenmeli, her şey akla, mantığa uygun yapılmalıdır.” (N. Kartal, kişisel görüşme, 30 Aralık 2015)

3.2.3. Sanatına etki eden unsurlar. Bu bölümde yazar Numan Kartal'ın sanatına etki eden unsurlar ele alınacaktır.

A)-Etkilendiği edebi şahsiyetler. Her edebi şahsiyetin fikir ve sanat dünyasını besleyen, ona edebiyat ve yazarlık sevgisi aşıl原因 sanatçılar bulunur. Yazar Numan Kartal'ın da yazarlığa adım atmasında ve kendine has bir sanat tarzı geliştirmesinde beslendiği isimler vardır.

Kartal'ın etkilendiği isimlerin başında Eflatun Cem Güney gelir. Özellikle Dede Korkut kitabının anlatım tarzı onu derinden etkiler. Yakup Kadri Karaosmanoğlu'nun “Yaban”, Kemal Tahir'in “Devlet Ana”, Kemal Bilbaşar'ın “Cemo”, Refik Halit Karay'ın “Memleket Hikâyeleri”, Yaşar Kemal'in “İnce Memed”, Şevket Süreyya Aydemir'in “Suyu Arayan Adam”, Panait Istrati'nin “Arkadaş”, İvo Andriç'in “Drina Köprüsü”, John Steinbeck'in “Gazap Üzümleri”, Mari Jose De Carolina'in “Çöplük”, Falih Rıfkı Atay'ın “Zeytindağı” ve “Çankaya” eserlerinden etkilenir. Ruh dünyasını besleyen diğer isimler ise;

Orhan Veli, Oktay Rıfat, Fazıl Hüsni, Nazım Hikmet, Sezai Karakoç, Orhan Şaik Gökyay, Ömer Seyfeddin, Tarık Dursun Kakinç, Sait Faik Abasıyanık ve Stendhal'dır.

B)-. *Sanat çevresi.* Her sanatçının kendine göre bir edebi muhiti olduğu gibi, yazar Numan Kartal'ın da belli bir sanat çevresi bulunur. Ancak Kartal; İstanbul, Ankara ve İzmir gibi büyük şehirlerde yaşamadığından, aksine öğretmenlik mesleğini icra ettiği Anadolu'nun çeşitli şehirlerinde yaşadığından dolayı edebi ilişkilerini daha çok mektuplar ve bilimsel kongreler üzerinden gerçekleştirir. Özellikle ömrünün birçoğunu geçirdiği İnegöl'de edebi bir ortam yoktur. Ancak yazarın çeşitli vesilelerle tanıştığı, ara ara mektuplaştığı ve ilişkilerini sürdürdüğü yazarlar vardır. Bu yazarlar arasında; Orhan Şaik Gökyay, Kemal Bilbaşar, Şakir Ülkütaşır, Hasan İzzettin Dinamo, Enver Naci Gökşen, Mehmet Aydın, Ahmet Köklügiller ve Subutay Hikmet gibi önemli isimler sayılabilir. (bk. Ek.2-5). Özellikle çocuk edebiyatımızın değerli isimleri Enver Naci Gökşen, Tarık Dursun ve Ahmet Köklügiller yazarın hayatında önemli bir etkiye sahiptir. Tarık Dursun, yazarın ilk eserlerini yayımlamasında onun elinden tutar. Kartal'ın çocuklar için masal yazmasında en büyük destekçisi ve yer yer eleştirileriyle ona yol gösteren Enver Naci'dir. O dönem Bilgi Başarı Test Yayınevi'nin çocuk edebiyatı danışmanı olan Enver Naci, Kartal'ın kitaplarını büyük bir titizlikle okur ve düşüncelerini aktarır. Numan Kartal'ı çocuk edebiyatı yazarlığı konusunda en çok teşvik eden ise Enver Naci'nin Eflatun Cem Güney ile aralarında geçen bir anısıdır. Kartal, bu anıdan oldukça etkilenir:

Bir gün Enver Naci, Eflatun Cem Güney'e gitmiş. "Hocam çok yorgunsun ama sana bir masal okusam acaba dinleyebilir misin? Katlanır mısın?" diye sormuş. Benim Çil Horoz masalımı okumuş. Hoca dinlemiş, dinlemiş... Şöyle demiş; Enver, aman bu çocuğun elinden tutun, bu ilerde benim yerimi alabilir. (N. Kartal, kişisel görüşme, 5 Eylül 2015)

Anadolu'nun küçük bir kentinde yaşayan yazarın edebi çevresi, imkânlardan ötürü geniş değildir. Yazar, kendi uğraş ve çabalarıyla bugünkü konumuna gelmeyi başarır. Mektuplaşmalar dışında, zaman zaman bilgi şöleni ve kongrelerde birlikte olduğu bilim adamları ve İstanbul'a gittiğinde bir araya geldiği yazar arkadaşları onun edebi çevresini oluşturur.

3.2.4. Yazma ortamı. Yazar Numan Kartal'ın yazma ortamı evinin kendisine ayrılan bir odasıdır. Çocuklarının erken yaşta okumak için gurbete gitmesiyle, kullandığı oda çocuk odası olur. Çocuk odasında çocuk kitapları yazıyor oluşu da kaderin ayrı bir cilvesi olmuştur. Kartal, yazarlığının ailesini nasıl etkilediğini şöyle anlatır:

Yazarlığım aile ortamımı olumsuz etkiliyor. Çünkü ben, olabildiğine sessiz ortamı ve geceyi tercih ediyorum. Ailemin konuşmamasını, soru sormamasını, tıkırtı yapmamasını diliyorum. Yani onları konuşmaktan mahrum ediyorum. Bir de dağınıklığım var ki, sormayın. Eşimi çileden çıkarıyorum. Ama başarıyı onlara borçluyum. Yasaklarına uydular, bana tahammül ettiler. (N. Kartal, kişisel görüşme, 30 Aralık 2015)

3.2.5. Yazma biçimi. Her yazarın kendince bir yazım tarzı olduğu gibi, Numan Kartal da eserlerinin hazırlık ve yazım süreçlerinde kendine özgü bir tarz geliştirir. Yazar, yazma biçimini kendi ifadeleriyle şöyle anlatır:

Yazarken zorlanmam. Hiçbir zaman karalama yapmam. Kâğıdı daktiloya takarım, hemen yazmaya başlarım. Ancak daktilo başına oturmadan önce uzun bir zihni hazırlık yaparım. Ne yazacağımı, hangi konuyu anlatacağımı, nasıl bir sonuca varacağımı önceden tasarlarım. Yazarken kimi değişiklikler de yaparım.

Yazarken konunun en iyi biçimde anlatılmasına, dilinin olabildiğince akıcı ve güzel olmasına özen gösteririm. Yazdıklarımın alanındaki yazılmışların bir kopyası olmaması için çalışırım. Bu nedenle her masal ve hikâyemde yazılmışlardan farklı

yönlerin olmasına, buluş niteliği taşıyan değişikliklerin yapılmasına çalışırım. Nitekim benim masallarımın başlangıç ve bitişleri, anlatım açısından dili, konuların çözümü klasik masallardan farklıdır. Bu, sürekli bir arayış içinde olmamdan ileri gelir.

Ben, cebimde sürekli küçük bir bloknot bulundururum. Gezdiğim, dolaştığım her yerde sürekli gözlem yaparım. İlgimi çeken bir görüntüyü, duyduğum ilginç bir sözü hemen not ederim. Gördüklerimden ilginç olanı konu olarak seçer, önceden ne yazacağımı, nasıl yazacağımı, varmak istediğim sonucu kafamda tasarlar, masama otururum ve yazmaya başlarım. Yazdıkça olayın akışına kapılırım, yazdığımı geliştiririm. (N. Kartal, kişisel görüşme, 30 Aralık 2015)

3.2.6. Aldığı teşekkür belgeleri-ödülleri. Numan Kartal'ın aldığı teşekkür belgeleri ve ödüller şunlardır:

- Gaziantep Çocuk Yuvasındaki fahri çalışmalarından ötürü Türkiye Çocuk Esirgeme Kurumu Genel Merkezi'nin 21 Aralık 1961 tarih ve I-132/26-7380 sayılı teşekkür belgesi.
- Millet Yapar Kampanyasında gösterdiği duyarlılık üzerine Hava Kuvvetleri Komutanlığı 9. Ana Jet Üs Komutanlığı- Balıkesir 22 Mayıs 1965 tarih ve 4000-65 22 Mayıs 1965 tarih ve 4000-65/565 sayılı teşekkür belgesi.
- Türk diline yaptığı katkılardan dolayı Türk Dil Kurumu'nun 27.12.1967 tarih ve III.-1042 sayılı teşekkür yazısı.
- İnegöl Rotary Kulübü Derneği 1994-1995 meslek ödülü
- Türk kültürüne hizmetten ötürü Kültür Bakanlığına teşekkür belgesi, 28 Haziran 1996.
- Türk Folklor Kurumununun 2000 yılında verdiği "Türk Halk Kültürüne Hizmet Ödülü"
- İnegöl Belediyesi tarafından verilen çeşitli ödül ve teşekkür belgeleri

3.3. Numan Kartal'ın eserleri. Bu bölümde yazar Numan Kartal'ın eserleri ele alınmıştır.

3.3.1. Kitapları. Kartal'ın kitapları; türlerine göre hikâye kitapları, masal kitapları, edebiyat incelemeleri ve yardımcı edebiyat kitapları, sözlükler, folklor araştırmaları, pedagojik kitapları ve kitap bölümleri olmak üzere yedi başlıkta incelenebilir:

Hikâye kitapları

1. Kartal, N. (1986). Küçük Simitçi.(Birinci Baskı). İstanbul: Yuva Yayınları.

2. Kartal, N. (1986). Atatürk ve Yavrutürk. İstanbul: İnkılap Kitabevi.

Not: Küçük Simitçi eseri ile tamamen aynıdır. 2. Baskıda kitabın ismi değiştirilmiştir.

3. Kartal, N. (1994). Atatürk ve Yavrutürk. İstanbul: İnkılap Kitabevi.

4. Kartal, N. (2004). Atatürk ve Yavrutürk. İstanbul: Özyürek Yayınevi.

5. Kartal, N. (2011). *Küçük Simitçi*. İstanbul: Yaz Yayınları.

6. Kartal, N. (2012). *Bir Öğretmenin Anıları*. İstanbul: Yaz Yayınları.

Masal kitapları

1. Kartal, N. (1976). Keloğlanın Allı Gelini. İstanbul: Kendi Yayını.

Not: Bu eser Numan Kartal'ın Göl Köy Enstitüsünden hocası, daha sonraları da Gazi Üniversitesinde öğretim üyeliği yapan ünlü ressamımız Nevzat Akoral tarafından resimlenmiştir. Ayrıca bu eserdeki masallar otantiktir.

2. Kartal, N. (1977). Arslan Keloğlan. İstanbul: Koza Yayınevi.

3. Kartal, N. (1981). Arslan Keloğlan. (İkinci Baskı) İstanbul: Koza Yayınevi.

4. Kartal, N. (1978). Keloğlan Geldi. İstanbul: Koza Yayınevi.

5. Kartal, N. (1984). Keloğlan Geldi. (İkinci Baskı) İstanbul: Koza Yayınevi.

6. Kartal, N. (1981). Keloğlan Dağlar Padişahı. İstanbul: Koza Yayınevi.

7. Kartal, N. (1983). Üvey Kız. İstanbul: Bilgi Başarı Test Yayınevi.

8. Kartal, N. (1988). Üvey Kız. (İkinci Baskı) İstanbul: Bilgi Başarı Test Yayınevi.

9. Kartal, N. (1991). Üvey Kız. (Üçüncü Baskı) İstanbul: Bilgi Başarı Test Yayınevi.

10. Kartal, N. (1983). Garip ile Hancı. İstanbul: Bilgi Başarı Test Yayınevi.

11. Kartal, N. (1988). Garip ile Hancı. (İkinci Baskı) İstanbul: Bilgi Başarı Test Yayınevi.
12. Kartal, N. (1991). Garip ile Hancı. (Üçüncü Baskı) İstanbul: Bilgi Başarı Test Yayınevi.
13. Kartal, N. (1999). Üvey Kız. İstanbul: Kaya Yayınları.
14. Kartal, N. (1995). Çil Horoz. İstanbul: İnkılap Yayınevi.
15. Kartal, N. (1996). Sarı Kızlar. İstanbul: İnkılap Yayınevi.
16. Kartal, N. (2004). Sarı Kızlar. İstanbul: Özyürek Yayınevi.
17. Kartal, N. (1996). Keloğlanın Düşü. İstanbul: İnkılap Yayınevi.
18. Kartal, N. (2004). Keloğlanın Düşü. İstanbul: Özyürek Yayınevi.
19. Kartal, N. (1999). Keloğlanın Düşü. İstanbul: İnkılap Kitabevi.
20. Kartal, N. (2004). Çil Horoz. İstanbul: Özyürek Yayınevi.
21. Kartal, N. (2004). Ali Baba. İstanbul: Yuva Yayınları.
22. Kartal, N. (2009). Çoban Kız. İstanbul: Yuva Yayınları.
23. Kartal, N. (2009). Ali Baba. İstanbul: Yuva Yayınları.
24. Kartal, N. (2009). Bülbül Sarayı. İstanbul: Yuva Yayınları.
25. Kartal, N. (2011). Üvey Kız. İstanbul: Yaz Yayınları.
26. Kartal, N. (2011). Bülbül Sarayı. İstanbul: Yaz Yayınları.
27. Kartal, N. (2011). Çil Horoz. İstanbul: Yaz Yayınları.
28. Kartal, N. (2011). Yoksul Baba. İstanbul: Yaz Yayınları.
29. Kartal, N. (2011). Aslan Keloğlan. İstanbul: Yaz Yayınları.
30. Kartal, N. (2011). Çoban Kızı. İstanbul: Yaz Yayınları.
31. Kartal, N. (2011). Keloğlanın Düşü. İstanbul: Yaz Yayınları.
32. Kartal, N. (2011). Tembel Kız. İstanbul: Yaz Yayınları.
33. Kartal, N. (2011). Ali Baba. İstanbul: Yaz Yayınları.

Not: “Sarı Kızlar” adlı eserdeki masallar sonradan diğer kitapların içerisinde yayımlanır.

Edebiyat incelemeleri ve yardımcı edebiyat kitapları

A- Sarıcaların Kitaplarına Uygun Olarak:

1. Kartal, N. (1995). Lise 1: Açıklamalı Yardımcı Edebiyat Kitabı, İstanbul: Birsen Yayınevi.
2. Kartal, N. (1995). Lise 2: Açıklamalı Yardımcı Edebiyat Kitabı, İstanbul: Birsen Yayınevi.
3. Kartal, N. (1995). Lise 3: Açıklamalı Yardımcı Edebiyat Kitabı, İstanbul: Birsen Yayınevi.

B- Milli Eğitim Bakanlığının Kitaplarına Uygun Olarak:

4. Kartal, N. (1994). Lise 1. Dönem Açıklamalı Yardımcı Edebiyat, İstanbul: İnkılap Kitabevi.
5. Kartal, N. (1996). Lise 2. Dönem Açıklamalı Yardımcı Edebiyat, İstanbul: İnkılap Kitabevi.
6. Kartal, N. (1995). Lise 3. Dönem Açıklamalı Yardımcı Edebiyat, İstanbul: İnkılap Kitabevi.

(kredi sistemine göre)

C- İnkılap Kitabevinin Yeni Edebiyat Ders Kitaplarına Uygun Olarak:

7. Kartal, N. (1997). Açıklamalı Yardımcı Edebiyat 1, İstanbul: İnkılap Kitabevi.
8. Kartal, N. (1998). Açıklamalı Yardımcı Edebiyat 2, İstanbul: İnkılap Kitabevi.

3.3.1.4. Sözlükleri

1. Kartal, N. (1986). Türkçe Deyimler Sözlüğü, İstanbul: Birsen Yayınevi.

Not: Bu eser üst üste 4 baskı yapılmıştır.

2. Kartal, N. (1996). Türkçe Deyimler Sözlüğü, İstanbul: İnkılap Yayınevi.

3. Kartal, N. (1996). Liseler İçin Açıklamalı Türkçe Sözlük, İstanbul: İnkılap Kitabevi.
4. Kartal, N. (1999). Atasözleri ve Deyimler Sözlüğü, İstanbul: İnkılap Kitabevi.

Not: Bu eser 10 baskı yapılmıştır.

5. Kartal, N. (1999). İlköğretim Okulları İçin Açıklamalı Türkçe Sözlük. İstanbul: İnkılap Kitabevi.
6. Kartal, N. (2006). Atasözleri ve Deyimler Sözlüğü. İstanbul: Farklı Yayıncılık.
7. Kartal, N. (2011). Ninnilerle Çocuk İsimleri Sözlüğü, İstanbul: Yaz Yayınları.

Folklor araştırmaları

1. Kartal, N. (1998). İnegöl Folkloru, İnegöl: Köseleciler Kitap-Kırtasiye.
2. Kartal, N. (2002). Atatürk ve Kocacık Türkleri, Ankara: T.C. Kültür Bakanlığı.
3. Kartal, N. (2015). Bir Varmış Bir Yokmuş Otantik Masallar, İnegöl: İnegöl Belediyesi.

Pedagojik kitapları

1. Kartal, N. (2011). Eğitimi Güç Çocukları İnceleme Tekniği. İstanbul: Yaz Yayınları.

3.3.1.7. Kitap bölümleri

1. Kartal, N. (1984). Kocacıkta Türk Efsaneleri. *Folklor ve Etnografya Araştırmalar* içinde (s.211-215). İstanbul: Anadolu Sanat Yayınları.

2. Kartal, N. (1990). İnegöl'de Hıdrellez Geleneği. *Türk Halk Kültüründen Derlemeler 1990 Hıdrellez Özel Sayısı* içinde. (s.93-105). Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.

3.3.2. Süreli yayınlarda yayımlanan yazıları.

Dergilerde çıkan yazıları. Bu bölümde yazar Numan Kartal'ın dergilerde çıkan yazıları yer almaktadır.

Türk Folkloru Araştırmaları Dergisi

1. Kartal, N. (1963). İnegöl ve Dolaylarından Halk Edebiyatında Tekerlemeler. *Türk Folkloru Araştırmaları Dergisi*,170.

2. Kartal, N. (1964). Halktan Özdeyişler. *Türk Folkloru Araştırmaları Dergisi*,173.
3. Kartal, N. (1965). Halktan Maniler ve Özellikleri. *Türk Folkloru Araştırmaları Dergisi*,187.
4. Kartal, N. (1965). Halk Zekâ Oyunları. *Türk Folkloru Araştırmaları Dergisi*,193.
5. Kartal, N. (1965). Turgut Alp, Mezarı ve Çarık Çıkartan Hastalığı. *Türk Folkloru Araştırmaları Dergisi*,195.
6. Kartal, N. (1966). Avcı İle Karaca. *Türk Folkloru Araştırmaları Dergisi*, 198.
7. Kartal, N. (1966). Züriya (Masal). *Türk Folkloru Araştırmaları Dergisi*, 199.
8. Kartal, N. (1966). Altın Tas (Masal). *Türk Folkloru Araştırmaları Dergisi*, 202.
9. Kartal, N. (1966). Fatmacıkla Tokmacık (Masal). *Türk Folkloru Araştırmaları Dergisi*, 203.
10. Kartal, N. (1966). Fatmacık ile Yusufçuk (Masal). *Türk Folkloru Araştırmaları Dergisi*, 204.
11. Kartal, N. (1966). Çobanla Köpeği (Masal). *Türk Folkloru Araştırmaları Dergisi*, 205.
12. Kartal, N. (1966). Balıkçının Oğlu (Masal). *Türk Folkloru Araştırmaları Dergisi*, 207.
13. Kartal, N. (1966). Hüsnu Yusuf (Masal). *Türk Folkloru Araştırmaları Dergisi*,208.
14. Kartal, N. (1966). Namlı Kemankeş. *Türk Folkloru Araştırmaları Dergisi*, 209.
15. Kartal, N. (1968). Bakırlı Köyü ve Adı Hakkında. *Türk Folkloru Araştırmaları Dergisi*, 225.
16. Kartal, N. (1968). Onüçler (Masal). *Türk Folkloru Araştırmaları Dergisi*, 229.
17. Kartal, N. (1969). Kurnaz Kurt Masalı. *Türk Folkloru Araştırmaları Dergisi*,234.
18. Kartal, N. (1969). Üç Haylaz Masalı. *Türk Folkloru Araştırmaları Dergisi*, 235.
19. Kartal, N. (1969). Tavuk Çobanı Dede Masalı. *Türk Folkloru Araştırmaları Dergisi*, 236.
20. Kartal, N. (1969). Kambur Köse (Masal). *Türk Folkloru Araştırmaları Dergisi*,239.

21. Kartal, N. (1970). Atatürk ve Manastır'da Kocacıklılar Ailesi. *Türk Folkloru Araştırmaları Dergisi*, 256.
22. Kartal, N. (1973). Keloğlan Masalı. *Türk Folkloru Araştırmaları Dergisi*, 288.
23. Kartal, N. (1973). Ayı ile Tilki. *Türk Folkloru Araştırmaları Dergisi*, 290.
24. Kartal, N. (1973). Elmaya Dadanan Dev (Masal). *Türk Folkloru Araştırmaları Dergisi*, 291.
25. Kartal, N. (1973). Dere Kızı Masalı. *Türk Folkloru Araştırmaları Dergisi*, 292.
26. Kartal, N. (1974). Delinin Aklı (Masal). *Türk Folkloru Araştırmaları Dergisi*, 294.
27. Kartal, N. (1974). Avcının Avı Masalı. *Türk Folkloru Araştırmaları Dergisi*, 298.
28. Kartal, N. (1974). Delinin Marifeti (Masal). *Türk Folkloru Araştırmaları Dergisi*, 301.
29. Kartal, N. (1974). Üç Oğlan Masalı. *Türk Folkloru Araştırmaları Dergisi*, 305.
30. Kartal, N. (1975). Üvey Kız Masalı. *Türk Folkloru Araştırmaları Dergisi*, 309.
31. Kartal, N. (1975). Kışkış Masalı. *Türk Folkloru Araştırmaları Dergisi*, 315.
32. Kartal, N. (1963). Gelinböceği ile Sıçan (Masal). *Türk Folkloru Araştırmaları Dergisi*, 317. !

Türk Folkloru

1. Kartal, N. (1982). Türklerde Çiçekle İlgili Bazı Gelenekler. *Türk Folkloru*, 33.
2. Kartal, N. (1982). İnegöl'den Üç Türkü. *Türk Folkloru*, 34.
3. Kartal, N. (1982). Bir Köroğlu Türküsü. *Türk Folkloru*, 35.
4. Kartal, N. (1982). Kocacık Halk Oyunları ve Oyun Havaları. *Türk Folkloru*, 36.
5. Kartal, N. (1982). Kocacıkta Söylenen Türküler. *Türk Folkloru*, 37.
6. Kartal, N. (1982). Kocacıkta Söylenen Türküler (2). *Türk Folkloru*, 38.
7. Kartal, N. (1982). Kocacıkta Halk Masalları (1). *Türk Folkloru*, 41.
8. Kartal, N. (1983). Kocacıkta Halk Masalları (2). *Türk Folkloru*, 42.
9. Kartal, N. (1983). Supara Sözü'nün Anlamı. *Türk Folkloru*, 43.

10. Kartal, N. (1983). Kocacıkta Söylenen Manilerden Bir Demet. *Türk Folkloru*, 46.

11. Kartal, N. (1983). Mezar Taşları. *Türk Folkloru*, 51.

12. Kartal, N. (1984). İnegöl'de Söylenen Atasözlerinden Bir Seçki. *Türk Folkloru*, 56.

Halk Kültürü

1. Kartal, N. (1984). Kocacık ve Kocacık Türklerinin Halk Edebiyatı. *Halk Kültürü*, 2.

2. Kartal, N. (1985). İnegöl ve İnegöl'de Ölümle İlgili Gelenekler. *Halk Kültürü*, 2.

Ilgaz Dergisi

1. Kartal, N. (1976). Okullarda Edebiyat Öğretimi ve Edebiyatın Önemi. *Ilgaz Dergisi*, 183.

2. Kartal, N. (1977). Anadolu'da Tevfik Fikret Tartışması. *Ilgaz Dergisi*, 186.

3. Kartal, N. (1977). Orhan Kemal'in Yapıtları. *Ilgaz Dergisi*, 191.

4. Kartal, N. (1977). Duymayı Düşünmeyi Dile Getirme. *Ilgaz Dergisi*, 192.

5. Kartal, N. (1977). Sivas Yolculuğu (Şiir). *Ilgaz Dergisi*, 193.

6. Kartal, N. (1977). Atatürk Tek Kurtuluş Yolu Olamaz mı ?. *Ilgaz Dergisi*, 195.

7. Kartal, N. (1978). İnönü, İnönü Savaşları ve Ulusal Bilinç. *Ilgaz Dergisi*, 196.

8. Kartal, N. (1979). Ulusal Eğitim Bakanlığı. *Ilgaz Dergisi*, 213.

9. Kartal, N. (1980). Gençan'ın Ardından. *Ilgaz Dergisi*, 227.

10. Kartal, N. (1980). Dilde Özleşme ve Güzel Türkçe. *Ilgaz Dergisi*, 230.

11. Kartal, N. (1980). Atatürk Yılı Yaklaşırken. *Ilgaz Dergisi*, 228.

12. Kartal, N. (1980). Kubilay'ın Ardından. *Ilgaz Dergisi*, 230.

13. Kartal, N. (1980). Zupa Debarsko. *Ilgaz Dergisi*, 232-233.

Türk Dili Dergisi

1. Kartal, N. (1967). Okullarımızda Dil Sorunu. *Türk Dili Dergisi*, 185.

2. Kartal, N. (1968). Dil Çabamız. *Türk Dili Dergisi*, 185.

3. Kartal, N. (1977). Gizli Kalan Bir Tiyatro: Bolu Beyi. *Türk Dili Dergisi*, 185.

4. Kartal, N. (1981). Ölüm Yıldönümünde Tahir Nejat Gencan. *Türk Dili Dergisi*, 359.

Şölen Dergisi

1. Kartal, N. (1966). Yaşama Çabası (Öykü). *Şölen Dergisi*, 32.

Kitaplar Dergisi

2. Kartal, N. (1980). Atatürk Yılına Doğru. *Kitaplar Dergisi*, 12.

Varlık Dergisi

1. Kartal, N. (1978). Atatürkçü Olamaz mıyız ?. *Varlık Dergisi*, 854.

2. Kartal, N. (1979). Çocuklar ve Biz. *Varlık Dergisi*, 861.

3. Kartal, N. (1979). Çekiştirilen, Eleştirilen Tevfik Fikret. *Varlık Dergisi*, 865.

4. Kartal, N. (1979). Neden Atatürk Nedir Atatürkçülük. *Varlık Dergisi*, 866.

5. Kartal, N. (1979). Yazarlar, Yapıtlar, Yarınlar. *Varlık Dergisi*, 867.

6. Kartal, N. (1980). Hanife Hala (Öykü). *Varlık Dergisi*, 869.

7. Kartal, N. (1980). Dünya Çocuk Yılıının Ardından. *Varlık Dergisi*, 870.

8. Kartal, N. (1980). Bizde Çocuk Yazını. *Varlık Dergisi*, 872.

9. Kartal, N. (1980). Atatürk Yılında Atatürk. *Varlık Dergisi*, 876.

10. Kartal, N. (1980). Atatürk ve Türk Gençliği. *Varlık Dergisi*, 878.

11. Kartal, N. (1981). Eğitim Planlaması. *Varlık Dergisi*, 881.

12. Kartal, N. (1981). Atatürk'ün Baba Yanı. *Varlık Dergisi*, 890.

13. Kartal, N. (1979). Atatürk, Kocacık Türkleri ve Zupa Debarska. *Varlık Dergisi*, 902.

Milliyet Çocuk Dergisi

1. Kartal, N. (1981). Karagöz Kuzum (Öykü). *Milliyet Çocuk Dergisi*, 39.

2. Kartal, N. (1982). Kır Gezintisi (Öykü). *Milliyet Çocuk Dergisi*, 31.

3. Kartal, N. (1983). Kuşçalı Osman (Öykü). *Milliyet Çocuk Dergisi*, 13

4. Kartal, N. (1984). Atatürk ve Yavrutürk (Öykü). *Milliyet Çocuk Dergisi*, 45.

Başak Çocuk Dergisi

1. Kartal, N. (1984). Minik Bir Kuş (Öykü). *Başak Çocuk Dergisi*, 18.

Kumbara Dergisi

1. Kartal, N. (1983). Çil Horoz (Masal). *Kumbara Dergisi*, 51.

Yön Dergisi

1. Kartal, N. (1965). Köy Çocukları Okumak İstiyor (Röportaj). *Yön Dergisi*, 123.

2. Kartal, N. (1966). Taşa Karşı Anayasa (Röportaj). *Yön Dergisi*, 163.

3. Kartal, N. (1966). Barış Gönüllüleri ve Türk Köylüleri (Röportaj). *Yön Dergisi*, sayı 75.

Sivas Gardaş Dergisi

1. Kartal, N. (1970). Orhan Kemal'in Yapıtları. *Sivas Gardaş Dergisi*, 1.

2. Kartal, N. (1970). Tek Kurtuluş Yolu Kemalizm. *Sivas Gardaş Dergisi*, 2.

Eğitim Öğretim Dergisi

1. Kartal, N. (1978). Unutamadığım Öğretmenler: Halis Özgü. *Eğitim Öğretim Dergisi*, 231.

2. Kartal, N. (1979). Unutamadığım Öğretmenler: Adil Tol. *Eğitim Öğretim Dergisi*, 242.

3. Kartal, N. (1979). Unutamadığım Öğretmenler: Nehriye Karapınar. *Eğitim Öğretim Dergisi*, 243.

4. Kartal, N. (1979). Unutamadığım Öğretmenler: Mehmet Aydın. *Eğitim Öğretim Dergisi*, 246.

Yeşil Bursa Kent Kültürü ve Yaşam Dergisi

1. Kartal, N. (2016). Kocacık'tan Anadolu'ya (Öykü). *Yeşil Bursa Dergisi*, 12, s.48-51.

Gazetelerde Çıkan Yazıları. Bu bölümde yazar Numan Kartal'ın gazetelerde çıkan

yazıları yer almaktadır.

Devrim Gazetesi

1. Kartal, N. (1971, 20 Nisan). Devrim Üzerine. *Devrim Gazetesi*.

Ulus Gazetesi

1. Kartal, N. (1968, 17 Haziran). Dil Çabamız. *Ulus Gazetesi*.

2. Kartal, N. (1968, 19 Temmuz). Şeriat Özlemi Duyan Gençler. *Ulus Gazetesi*.

3. Kartal, N. (1968, 31 Aralık). Orta Öğretimde Edebiyat Öğretimi. *Ulus Gazetesi*.

4. Kartal, N. (1969, 14 Ocak). Mehmet Emin Yurdakul. *Ulus Gazetesi*.

5. Kartal, N. (1969, 23 Eylül). Öğretmenin Görevi. *Ulus Gazetesi*.

6. Kartal, N. (1970, 07 Nisan). Atatürk ve Manastırda Kocacıklılar Ailesi. *Ulus Gazetesi*.

7. Kartal, N. (1970, 19 Mayıs). Milos Kırımı (Röportaj). *Ulus Gazetesi*.

Vatan Gazetesi

1. Kartal, N. (1977, 10 Kasım). Gençliğin Savaşı. *Vatan Gazetesi*.

2. Kartal, N. (1977, 28 Aralık). Dünya Çocuk Yılı. *Vatan Gazetesi*.

3. Kartal, N. (1978, 13 Ocak). Öğretmen Yönetim Çatışması Ya da Kavgası. *Vatan Gazetesi*.

4. Kartal, N. (1978, 28 Ocak). Eğitim Üretim İçin Olmalıdır. *Vatan Gazetesi*.

5. Kartal, N. (1978, 11 Şubat). Çocuk Yazını Üzerine. *Vatan Gazetesi*.

6. Kartal, N. (1978, 19 Şubat). Devrimci Bilinç Üzerine. *Vatan Gazetesi*.

7. Kartal, N. (1978, 22 Şubat). Köylüler Kralı Dozsa ve Bizim Dozsalar. *Vatan Gazetesi*.

8. Kartal, N. (1978, 02 Mart). İyi Vatandaş Reçetesi Ya da Bildirgesi. *Vatan Gazetesi*.

Akşam Gazetesi

1. Kartal, N. (1967, 11 Ocak). Okullarımızda Dil Sorunu. *Akşam Gazetesi*.

2. Kartal, N. (1967, Şubat). Barış Gönüllüleri. *Akşam Gazetesi*.

Yeni Ortam Gazetesi

1. Kartal, N. (1972, 07 Aralık). Okullarda Edebiyat Öğretimi. *Yeni Ortam Gazetesi*.

2. Kartal, N. (1973, 03 Ocak). Yugoslavyalı Türk Yazarı İlhami Emin. *Yeni Ortam Gazetesi*.
3. Kartal, N. (1973, 06 Mayıs). Aşık Veysel'den İzlenimler. *Yeni Ortam Gazetesi*.
İş Gazetesi
1. Kartal, N. (1982). Kuşçalı Osman (Öykü). *İş Gazetesi*, 99.
Balıkesir Ateş Gazetesi
1. Kartal, N. (1965, 09 Mayıs). Millet Yapar. *Balıkesir Ateş Gazetesi*.
Cumhuriyet Gazetesi
1. Kartal, N. (1977, 30 Ağustos). 62. Ölüm Yılında Tevfik Fikret. *Cumhuriyet Gazetesi*.
Tercuman Gazetesi
1. Kartal, N. (1969). Turistik Belde Cerrah Köyü (Röportaj). *Tercüman Gazetesi*.
İnegöl Haber Gazetesi
1. Kartal, N. (1994). İkilem (Deneme). *İnegöl Haber*, 23.
2. Kartal, N. (1995, 01 Şubat). Kendini Bilmek-Kendine Gelmek. *İnegöl Haber Gazetesi*,
s.5.
Öğretmenler Gazetesi
1. Gazi Şehir Gaziantep isimli tiyatro eseri. Bu eser daha sonra Antalya Finike Lisesinde
sahnelenir. Destansı bir küçük hikâyedir.
Olay Gazetesi
1. Kartal, N. (1993, 17 Ocak). Yeni Gün. *Olay Gazetesi Pazar Eki*.

3.3.3. Yıllıklara ve seçkilere giren yazıları. Bu bölümde yazar Numan Kartal'ın yıllıklara ve seçkilere giren yazıları yer almaktadır.

1. Kartal, N. (1969). Şeriat Özlemi Duyan Gençler. *Varlık Yıllığı*.
2. Kartal, N. (1980). Çekiştirilen, Eleştirilen Tevfik Fikret. *Nesin Vakfı Edebiyat Yıllığı*,
s. 794.

3. Kartal, N. (1982). Ölüm Yıldönümünde Tahir Nihat Gencan. *Nesin Vakfı Edebiyat Yıllığı, c.2, s.1248-1250.*
4. Kartal, N. (1984). Kocacıkta Türk Efsaneleri. *Folklor ve Etnografya Araştırmaları, s.201-214.*
5. Kartal, N. (1989). İnegöl'de Söylenen Bazı Atasözleri. *Türk Folklorundan Derlemeler, s. 177-198*:Kültür Bakanlığı Yayını.
6. Kartal, N. (1990). İnegöl'de Hıdrallez Gelenekleri. *Türk Halk Kültüründen Derlemeler-Hıdrallez Özel Sayısı, 93-104.* :Kültür Bakanlığı Yayını.

3.3.4. Tamamlanmış olmasına rağmen henüz yayımlanmamış çalışmaları. Bu bölümde yazar Numan Kartal'ın tamamlamış olmasına rağmen yayımlayamadığı çalışmaları yer almaktadır.

1. Bakırlı Köyü Folkloru
2. Milos Kırımı (Röportaj)
3. Hasat (Yazarın öğrencilerinden derlenmiş şiir ve yazılardan oluşan bir kitaptır.)
4. Kocacık'tan Sevgilerle (Hikâye)
5. Mektuplar (Edebiyat, kültür ve siyaset dünyasından önemli isimlerle mektuplaşmaları)
6. Türkçedeki Açıklamalı Yabancı Sözlükler Sözlüğü

3.3.5. Katıldığı kongre, seminer ve bilimsel toplantılar. Bu bölümde yazar Numan Kartal'ın katıldığı kongre, seminer ve bilimsel toplantılar yer almaktadır.

1. II. Milletlerarası Türk Folklor Kongresi, 23-28 Haziran 1981, BURSA. Tebliğ:
Kocacık ve Kocacık Türklerinin Etnografyası.

Not: Bu kongrede sunulan bildiriler Mifad Yayınları tarafından basılmıştır. Kartal'ın bildirisinin tam künyesi şudur:

Kartal, N. (1983). Kocacık ve Kocacık Türklerinin Etnografyası. *II. Milletlerarası Türk Folklor Kongresi Bildirileri V.Cilt Maddi Kültür.* (s.125-139). Ankara: Mifad Yayınları.

2. Uluslararası 7.Balkan Ülkeleri Folklor Sempozyumu, Temmuz 1981, Ohri, YUGOSLAVYA. Tebliğ: Kocacık ve Kocacık Türklerinin Halk Edebiyatı.

Not: Tebliğ Üsküp Marke Çemenkov Folklor Enstitüsü'nün 31/1983 sayılı yayın organında Fransızca olarak neşredilmiştir.

3. III. Milletlerarası Türk Folklor Kongresi, 23-28 Haziran 1986, İZMİR. Tebliğ: Kocacık Türklerindeki Düğün Gelenekleri ve Anadolu'daki İzleri.

Not: Bu kongrede sunulan tebliğ, bildiri kitapçığında basılmıştır. Künyesi şudur: Kartal, N. (1987). Kocacık ve Kocacık Türklerinin Etnografyası. *III. Milletlerarası Türk Folklor Kongresi Bildirileri IV.Cilt Gelenek, Görenek ve İnançlar.* (s.209-221). Ankara: Mifad Yayınları.

4. II. Milletlerarası Karacaoğlan Semineri, 19 Kasım 1991, Çukurova Üniversitesi, ADANA. Tebliğ: Karacaoğlan'ın Şiirlerinde Görülen Kimi Dil Özellikleri.
5. V. Milletlerarası Türk Folklor Kongresi, 23-28 Haziran 1996, ANKARA. Tebliğ: Kocacık Türklerinde Hidrallez Gelenekleri.
6. 1.Çocuk Edebiyatı Sempozyumu, 23 Nisan 1994, ANKARA.

Not: Tartışmacı olarak katılmıştır.

7. Atatürk Sempozyumu, 1991, ANKARA.

Not: Tartışmacı olarak katılmıştır.

3.3.6. Konuşmacı olarak katıldığı medya programları. Bu bölümde yazar Numan Kartal'ın konuşmacı olarak katıldığı medya programları yer almaktadır.

Numan Kartal'ın konuşmacı olarak katıldığı radyo ve televizyon programları şunlardır:

- 1.Programın Adı: İçimizden Biri.

Bu programda yazarın hayat hikâyesi, düşünceleri, eserlerinin 10 dakikalık bir belgesel şeklinde tanıtımı gösterildi. Program İnegöl Televizyonunda 13.02.1993 akşamı saat 19.10'da yayımlandı.

2.Piriştine Televizyonunda Kocacık Folkloru Üzerine Bir röportajı yayımlandı.

3.Masalları İstanbul ve Üsküp radyolarında okundu.

4.Programın Adı: Numan Kartalla Söyleşi”

07.12.1998 tarihinde 20.30-21.00 saatleri arasında İnegöl Kütüphane Müdürü Kenan Kahraman yönetiminde gerçekleştirildi.

5. Programın Adı: Gençlerle

18. 07. 1999 Pazar günü, Saat 09.00-10.00 arasında Trt-1’de İnkılap Yayınlarından çıkan “Keloğlanın Düşü” adlı eseri tanıtıldı. Kitap çocuklara armağan edildi.

3.3.7. Hakkında çeşitli mecralarda yayımlanan yazılar. Bu bölümde yazar Numan Kartal’ın hakkında çeşitli mecralarda yayımlanan yazılar yer almaktadır.

1. Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi, Cilt.5, s.201, İstanbul, 1982.
2. Bursa Ansiklopedisi, s.580.
3. Edebiyat Dünyamızın İnegöl’deki Kalemi, Hazırlayan: Erdal Özdemir – Ufuk Karaoğlan. Haber Haftalık Siyasi Gazete. 8 Şubat 1994, Sayı:4.
4. Ahmet Köklügiller, Şairler ve Yazarlar, s.230, Kaya Yayınları, İstanbul, 1997.
5. Atatürk İlke ve Devrimlerinden Ödün Vermeyen Gerçek Atatürkçü Yazar Numan Kartal’ın Onurlu Yaşamı-1. Hazırlayan: Kadri Cinkarataş, Bizim İnegöl Gazetesi, 20 Ocak 1993, s.3.
6. Atatürk İlke ve Devrimlerinden Ödün Vermeyen Gerçek Atatürkçü Yazar Numan Kartal’ın Onurlu Yaşamı-2. Hazırlayan: Kadri Cinkarataş, Bizim İnegöl Gazetesi, 21 Ocak 1993, s.3.
7. Atatürk İlke ve Devrimlerinden Ödün Vermeyen Gerçek Atatürkçü Yazar Numan Kartal’ın Onurlu Yaşamı-3. Hazırlayan: Kadri Cinkarataş, *Bizim İnegöl Gazetesi*, 22 Ocak 1993, s.3.

8. Leylek Leylek Havada, Nahit Kayabaşı, *Bursa Olay Gazetesi Pazar İlavesi*, 13 Eylül 1998, s.7.
9. (1980, 18 Aralık). Numan Kartal Kimdir, *Bizim İnegöl Gazetesi*, s.133/1034, s.2.
10. Sesler Dergisi, Üsküp-Yugoslavya, Haziran 1980, s.147.
11. Numan Kartal Emekli Oldu, *Olay Gazetesinin Pazar Eki: Yeni Gün*, s.116, 17 Ocak 1993.
12. Taner, Y. (1999, 17 Ağustos). Edebiyata ve Folkloru Adanmış Bir Hayat: Numan Kartal. *Altı Eylül Haftalık Tarafsız Siyasi Gazete*, s.3
13. Sarıyüce, H.L. (2012). *Türk Çocuk ve Gençlik Edebiyatı Ansiklopedisi*. İstanbul: Nar Edebiyat.
14. Kartal, N. (2016). Atatürk'ün Yazar Hemşerisi Numan Kartal (Röportaj-Hüseyin Genç). *Yeşil Bursa Dergisi*, 12, s.30-34.
15. Tan, N.(2016). Yitirdiklerimiz: Prof. Dr. Halil İbrahim İnalçık- Haydar Ali Diriöz – Kazım Mirşan – Numan Kartal. *Türk Dili Dergisi*, 777.

3.3.8. Yazarın kitapları hakkında çıkan eleştiri ve tanıtım yazıları. Bu bölümde yazar Numan Kartal'ın eserleri hakkında çıkan eleştiri ve tanıtım yazıları yer almaktadır.

1. Gökşen, E.N (1976). Keloğlanın Allı Gelini. *Çağımız Dergisi*, s.4.
2. Uysal, A. (1976, 01 Haziran). Keloğlanın Allı Gelini. *Vatan Gazetesi*.
3. Hızlan, D. (1978, 16 Şubat). Arslan Keloğlan. *Cumhuriyet Gazetesi*.
4. Atok, O.K. (1978). Halk Öyküleri. *İlgaz Dergisi*, s.201.
5. Aydın, M. (1979). Keloğlan Geleneği. *Öğrenci Yazıları Dergisi*, s.7-8.
6. Uyguner, M. Keloğlanın Allı Gelini. *Varlık Dergisi*.
7. Abla, A. (1976, 29 Aralık). Keloğlan ve Allı Gelini. *Bursa Hakimiyet Gazetesi*.
8. (1977, 15 Şubat). Keloğlanın Allı Gelinini Okudunuz mu? *Biga Birlik Gazetesi*,s.1.
9. (1977, 29 Aralık). Numan Kartal İkinci Kitabını Yayımladı. *İnegöl Altı Eylül Gazetesi*.

10. (1979). Kitap: Keloğlan Geldi. *Kumbara Dergisi*, s.5.
11. (1982). Kitap: Keloğlan Dağlar Padişahi. *Kumbara Dergisi*, s.45.
12. (1979). Kitap: Arslan Keloğlan. *Kumbara Dergisi*, s.45.
13. İvgin, H. (1982). Arslan Keloğlan. *Size Dergisi*, s.70.
14. Nasratinoğlu, İ.Ü. (1976, 09 Ekim). Keloğlanın Allı Gelini. *Gündem Gazetesi*.
15. Kayacan, İ. (1978, 06 şubat). Çocuklar İçin. *Demokrat Gazetesi, Isparta*.
16. Kayacan, İ. (1976, 23 Temmuz). Keloğlan Geleneği. *Gün Gazetesi-Ankara*.
17. Kayacan, İ. (1976, 04 Eylül). Keloğlan. *Tasvir Gazetesi- Ankara*.
18. Altınkaynak, H. (1987). Garip ile Hancı. *Milliyet Çocuk Dergisi*, s.1.
19. Uzoğuz, A. (1984, 16 şubat). Çocuk Kitapları. *Bursa Hâkimiyet Gazetesi*
20. Ertop, K. (1990, 20 Temmuz). Herkes Uyur Keloğlan Uyanık. *Cumhuriyet Kitap Eki*.
21. Selçuk, K. (1998, 14 Eylül). Gelecek, Folklorunu Yaratacak. *Olay Aktüel*, s. 4.

III.Bölüm

Yöntem

Bu bölümde; araştırmanın modeli, araştırmanın kapsamı, araştırma verilerinin toplanması ve araştırma verilerinin analiz ve yorumlanma süreci ile ilgili bilgiler yer almaktadır.

1.Araştırma Modeli

Numan Kartal'ın çocuk kitaplarının biçim ve içerik özelliklerinden hareketle çocuk edebiyatı ölçütlerine uygunluğunu ve eğitim değerini incelemeyi amaçlayan bu araştırmada nitel araştırma metodlarından betimsel tarama modeli kullanılmıştır.

2.Araştırmanın Kapsamı

Numan Kartal'ın çocuklar için yazmış olduğu 10 kitap araştırmanın örneklemini oluşturmaktadır. Araştırmanın örneklemini oluşturan eserler şunlardır:

- ✓ Küçük Simitçi (öykü)
- ✓ Çil Horoz (masal)
- ✓ Ali Baba (masal)
- ✓ Tembel Kız (masal)
- ✓ Keloğlanın Düşü (masal)
- ✓ Çoban Kızı (masal)
- ✓ Aslan Keloğlan (masal)
- ✓ Yoksul Baba (masal)
- ✓ Bülbül Sarayı (masal)
- ✓ Üvey Kız (masal)

3.Verilerin Toplanması

Bu araştırmada veriler doküman incelemesi ve görüşme tekniği ile toplanmıştır.

Doküman incelemesi alanyazında “doküman metodu ya da belgesel tarama” olarak da adlandırılır. Sosyal bilimler araştırmalarında veri toplama basamağında en çok kullanılan tekniklerin başında gelen doküman incelemesi; Yıldırım ve Şimşek (2013, s.217)’ e göre “araştırılması hedeflenen olgu ve olgular hakkında bilgi içeren yazılı materyallerin analizini kapsar.” Bu araştırmada verilerin toplanması sürecinin başat aracı doküman incelemesidir. Çalışma kapsamında, Numan Kartal’ın bütün kitapları ve süreli yayınlarda kaleme aldığı yazıları; kütüphaneler, kişisel arşivler ve yayınevleri vasıtasıyla toplanmış, ardından çocuk edebiyatıyla ilişkili olanlar veri olarak kabul edilmiştir. Sonrasında bu veriler arasında da yeni bir inceleme yapılmış, Kartal’ın çocuklar için çeşitli edebi türlerde kaleme aldığı sanat yazıları bir araya toplanmıştır. Bu çalışmada doküman incelemesi tekniğı çerçevesinde şu beş aşama takip edilmiştir:

Şekil 3

Araştırmanın doküman inceleme aşamaları

Çalışmamızın ikinci veri toplama aracı görüşmedir. “Görüşme, sözlü iletişim yoluyla veri toplama (soruşturma) tekniğidir.” (Karasar, 2014, s.165). Görüşme tekniğı, araştırma hakkında ilk elden veri toplanması bakımından önemlidir. Bu çalışmada, yazar Numan Kartal’ın hayatı, sanatı ve eserleri hakkında detaylı bilgi edinmek için yazar ile iki ayrı bireysel görüşme yapılmıştır. İlk görüşme, 30 Aralık 2015 tarihinde yapılan yapılandırılmamış görüşmedir. Bu görüşme sohbet ortamında gerçekleştirilmiş ve veriler ses kayıt cihazı ile kaydedilmiştir. Çalışmada kullanılan ikinci görüşme ise 5 Eylül 2015 tarihinde yapılan yapılandırılmış görüşmedir. Bu doğrultuda, yazara önceden belirlenmiş sorular sorulmuş ve yazar bu soruları yazılı olarak yanıtlamıştır.

4.Verilerin Analizi ve Yorumlanması

Bu çalışmada verilerin analizi ve yorumlanması sürecinde “içerik analizi” metodundan faydalanılmıştır. İçerik çözümlemesi olarak da bilinen içerik analizi, sosyal bilimler araştırmalarında en çok yararlanılan tekniklerden biridir. Büyüköztürk, Çakmak, Akgün, Karadeniz ve Demirel (2014, s.246) içerik analizini “bir mesajın belli özelliklerinin objektif ve sistematik bir şekilde tanınmasına yönelik çıkarımların yapıldığı” bir metot olarak tanımlar ve bu metodu şöyle açıklar: “İçerik analizi, metin veya metinlerden oluşan bir kümenin içindeki belli kelimelerin veya kavramların varlığını belirlemeye yönelik yapılır. Araştırmacılar bu kelime veya kavramların varlığını, anlamlarını ve ilişkilerini belirler ve analiz ederek metinlerdeki mesaja ilişkin çıkarımlarda bulunur.” Çepni (2004, s.186), içerik analizinin uygulama aşamalarını şöyle ifade eder:

1. Verilerin kodlanması
2. Temaların Bulunması
3. Kodların ve Temaların Düzenlenmesi
4. Bulguların Tanımlanması ve Yorumlanması

Bu araştırmanın veri analizi ve yorumlanması sürecinde yukarıda yer alan işlem basamakları takip edilmiştir. Buna göre; ilk aşama verilerin kodlanmasıdır. İçerik analizinde verilerin kodlanması birkaç farklı şekilde yapılabilir. Bunlardan biri de önceden belirlenen kavramlara göre yapılan kodlamadır. Yıldırım ve Şimşek (2013, s.261)’e göre “Araştırmanın temelini oluşturan bir kuram ya da kavramsal çerçevenin olduğu durumlarda, veriler toplanmadan önce bir kod listesi çıkarmak mümkündür. Bu kod listesi hem temalar, hem de temalar altında yer alabilecek kavramlar düzeyinde olabilir.” Buradan hareketle çalışmamızda kavramsal çerçeve içerisinden önceden belirlenen kapak, punto, resim, ileti, değer, dil, üslup vb. temel kavramlar kodlara dönüştürülmüştür. Kod listesi hazırlanmıştır.

İçerik analizinin ikinci aşaması, temaların bulunmasıdır. Bu aşamada, birinci basamakta hazırlanan kodlamalar arasındaki ilişkiler tespit edilir ve kavramlar arasındaki

benzer ve ortak yönler ortaya çıkarılır. Burada amaç, verilerin genel düzeyde açıklanmasına olanak sağlamak ve bu doğrultuda kodları kategorize ederek temalara ulaşmaktır. Bu araştırmada, önce kodlar bir araya toplanmış ve “kapak, cilt, baskı, resim” gibi kavramların çocuk kitaplarının biçim özelliklerini belirttiği, “dil, üslup ve iletiler” vb. kavramların içerik özelliklerini yansıttığından hareketle benzer özellikleri olan kodlar birbirleriyle ilişkilendirilerek daha genel başlıklara ulaşılmıştır.

İçerik analizinin ikinci aşaması olan “temaların bulunması” aşamasında dikkat edilmesi gereken bazı ilkeler vardır. Bunlar; iç tutarlılık ve dış tutarlılık olarak ikiye ayrılır. Yıldırım ve Şimşek (2013, s.269), iç tutarlılığı “ortaya çıkan temanın altında yer alan verilerin anlamlı bir bütün oluşturup oluşturmadığı” şeklinde tanımlarken, dış tutarlılığı “temaların, birbirinden farklı olmakla birlikte, kendi aralarında anlamlı bir bütün oluşturması” olarak ifade eder. Bu doğrultuda çalışmamızda temalar belirlenirken, iç ve dış tutarlılık ölçütlerine dikkat edilmiş ve zaten hâlihazırda kavramsal çerçevede yer alan kod ve temalardan yararlanıldığı için hata payı en aza düşürülmüştür.

İçerik analizinin üçüncü aşaması, kodların ve temaların düzenlenmesidir. Araştırmacı, bu bölümde ikinci aşamada belirlediği kategorik verileri bir düzene koyarak okuyucular için anlaşılır hale getirir ve bir sistem oluşturur. Çalışmamızda bu doğrultuda, önceki basamaklarda tespit edilen kodlar ve bu kodların ortak özelliklerden yola çıkılarak hazırlanan temalar liste haline getirilerek düzenlenmiş, inceleme planı oluşturulmuştur.

İçerik analizinin son aşaması ise bulguların tanımlanması ve yorumlanmasıdır. Çalışmamızın bu aşamasında, inceleme planı çerçevesinde elde edilen bulgular ortaya konulmuş ve bu bulgulardan hareketle araştırmacı tarafından yorumlar yapılmıştır.

IV. Bölüm

Bulgular

1.Eserlerin Dış Yapı Özelliklerinin İncelenmesi

1.1. Küçük Simitçi

Kitap Künyesi: İncelenen eserin künyesi aşağıdadır:

Kartal, N. (2011). *Küçük Simitçi*. İstanbul: Yaz Yayınları.

Sayfa Sayısı: Eserin toplam sayfa sayısı 96'dır.

Kitap İçeriği: İncelenen kitabın içeriği şu şekildedir:

1-Atatürk ve Yavrutürk (7-15 s.)

2-Kır Gezintisi (15-24 s.)

3-Minik Bir Kuş (24-31 s.)

4-Kuşçalı Osman (31-42 s.)

5-Mehmet (42-50 s.)

6-Karagöz Kuzum (50-61 s.)

7-Acıyı Bal Eylemek (61- 71 s.)

8-Küçük Simitçi (71-79 s.)

9-Kocacık'tan Sevgilerle (79-90 s.)

10-Köye Yolculuk (90-96 s.)

Kitap Boyutları: İncelenen kitabın boyutları 13,5 x 19,5 cm'dir. Kitap, kolay taşınabilir boyutlara sahiptir.

Kitap Ağırlığı: İncelenen eser çocuklara uygun bir ağırlıktadır. Taşıma zorluğu bulunmamaktadır.

Kapak ve Cilt: İncelenen eser, cilt ve kapak özellikleri bakımından ilgi çekicidir. Tasarım özellikleri bakımından renkli ve başarılıdır. Amerikan Bristol cinsinde kapak kullanılmıştır. Serideki 10 kitabın her biri farklı renkte kapağa sahiptir. İncelenen masalın sırt

kapağı, arka kapağı ve ön kapağındaki resim dışında kalan yerleri pembedir. Kapak resmi, Gürhan Doğaç tarafından çizilmiştir ve eserin içerisindeki Küçük Simitçi öyküsüyle ilgilidir. Aynı zamanda bu öykü, kitabın adını da oluşturduğundan kitap kapağının içeriğe ve konuya uygun olduğu görülür. Kitap, Amerikan cilt ile ciltlenmiştir. Sayfalar, sırttan tutkalla birleştirilmiştir. İncelenen kitap dayanıklılık açısından standartlara uygundur. Kapak telefon ile kaplıdır. Eserde sırt yazısı da bulunmaktadır. Sırt yazısında; kitabın adı, yazarın adı soyadı ve yayınevinin adı yer almaktadır. Ön kapağın en üstünde eserin edebi türü ve yayımlandığı dizinin adı, hemen altında kitabın adı ve daha altında da yazarın adı bulunmaktadır. Ön kapağın en alt sağ köşesinde ise yayınevinin logosu yer almaktadır. Arka kapakta üst bölümde; yayınevinin logosu ve eserin yayımlandığı dizinin adı yan yan verilmiştir. Hemen altında Küçük Simitçi kitabının kısaca tanıtımı yapılmıştır. En altta ise yazar Numan Kartal'ın biyografisine ve eski bir fotoğrafına yer verilmiştir.

Harfler: Eserde yazı karakteri olarak “Times New Roman” kullanılmıştır. Yazı tipi olarak harflerin düz bir şekilde yazılması esasına dayanır. Eserde eğik ya da kalın olarak kullanılmamıştır. Sadece öykülerin başlıklarında kalın yazı karakteri görülür. İncelenen kitabın yazı boyutu 12 puntodur.

Sayfa Düzeni: İncelenen kitap, sayfa düzeni bakımından genel olarak aranan niteliklere uygundur. Yazılar tek sütun olarak verilmiştir. Satır boşluğu bir karakter uzunluğu kadardır. Sayfa kenarlarında marjlar bulunmaktadır. Satır uzunlukları çocuklara uygundur. Metnin yazı rengi ile kâğıt rengi arasında zıtlık olduğundan okuma güçlüğü oluşturmamaktadır. Resimler yazı ile hiçbir şekilde üst üste binmemektedir. Kitapta bulunan 4 resim de farklı mizanpaj özelliklerine sahiptir. Sayfanın altında, üstünde, sağında ya da müstakil bir tam sayfa olarak resimler konumlandırılmıştır.

Kâğıt Özellikleri: İncelenen kitapta 80 gramlık 2. hamur kâğıt kullanılmıştır. Kullanılan kâğıdın cinsi çocuk kitapları için uygun olmasa da gramaj arttırılarak dayanıklılık

sağlanmıştır. Kâğıdın parlaklık-matlık dengesi okunurluk açısından problem oluşturmamaktadır.

Yazım ve Noktalama: İncelenen öykü kitabının kapağında ya da kapak arkasındaki iç sayfalarında herhangi bir yazım yanlışlığı tespit edilmemiştir. Ancak kitabın içeriğinde bazı masallarda çeşitli yazım yanlışlıkları bulunmaktadır. Bu yanlışlıklar içyapı özellikleri bölümünde her masal için ayrıntılı olarak ele alınmıştır.

Resimler: İncelenen öykü kitabının içerisinde toplam 4 adet resim bulunmaktadır. Bu resimler 4 ayrı öyküde yer almaktadır. Geriye kalan 5 öyküde resim yoktur. Resimler estetik değer açısından kalitelidir. Çocuk edebiyatımızın en ünlü çizerlerinden olan Mustafa Delioğlu tarafından kaleme alınmıştır. Resimler siyah beyazdır. Resim-içerik ilişkisi açısından bakıldığında, Küçük Simitçi öyküsünde yer alan resim metni tamamlamaktadır. Ana karakter Murat Amca ve diğer karakterler birlikte resmedilmiştir. Kır Gezintisi öyküsünde, tam sayfa olarak sırtında azık taşıyan bir çocuk resmi bulunmaktadır. Bu resim, bir ailenin doğada birlikte geçirdiği güzel bir günü anlatan öykü ile uyumsuzdur. Resim metinle de ilgisizdir. Uzaktan görünen tepeler dışında metinde anlatılan doğa unsurları resme yansıtılmamıştır. Resimde yer alan bir diğer resim de Minik Bir Kuş öyküsündedir. Bu resim öykünün kahramanlarından Üzeyir Dayı ve torununu kuşa bakarken yansıtmıştır. Öykünün içeriğiyle uyumludur ve açıklayıcı bir rol üstlenmiştir. Eserde yer alan son resim ise Küçük Simitçi öyküsündedir. Yarım sayfa olarak verilen bu resim, öykünün en önemli bölümünü resmederek okuyucu için tamamlayıcı bir unsur olmuştur. Metin-resim ilişkisi bu öyküde başarıyla yansıtılmıştır.

1.2. Aslan Keloğlan

Kitap Künyesi: İncelenen eserin künyesi aşağıdadır:

Kartal, N. (2011). *Aslan Keloğlan*. İstanbul: Yaz Yayınları.

Sayfa Sayısı: Eserin toplam sayfa sayısı 80'dir.

Kitap İçeriği: İncelenen kitabın içeriği Şu Şekildedir:

- 1-Aslan Keloğlan (5-40 s.)
- 2-Dağlar Padişahının obanı Keloğlan (40-59 s.)
- 3-Keloğlan Geldi (59-70 s.)
- 4-Keloğlan ile Devler (70-80 s.)

Kitap Boyutları: İncelenen kitabın boyutları 13,5 x 19,5 cm'dir. Kitap, kolay taşınabilir boyutlara sahiptir.

Kitap Ağırlığı: İncelenen eser çocuklara uygun bir ağırlıktadır. Taşıma zorluğu bulunmamaktadır.

Kapak ve Cilt: İncelenen eser, cilt ve kapak özellikleri bakımından ilgi çekicidir. Tasarım zellikleri bakımından renkli ve başarılıdır. Amerikan Bristol cinsinde kapak kullanılmıştır. Serideki 10 kitabın her biri farklı renkte kapağa sahiptir. İncelenen masalın sırt kapağı, arka kapağı ve n kapağındaki resim dışında kalan yerleri beyazdır. Kapak resmi, Utkan Görgüç tarafından kaleme alınmıştır ve eserin içerisindeki Keloğlan ile Devler masalıyla ilgilidir. Kitabın adı Aslan Keloğlan masalından geldiği halde, kapak resminin başka bir masaldan alınması tutarsızlık oluŐurmaktadır. Aynı zamanda kapak resmi ile Keloğlan ile Devler masalında yer alan iki Dev karakterin resimleri birbirlerine benzememektedir. Kapak resmi ve kitap resimlerinin ayrı sanatçılar tarafından çizilmesi bu duruma sebep olarak gösterilebilir. Aslan Keloğlan kitabının kapağında, elinde kılıcı ile Keloğlan ve ellerinde sopalarıyla iki Dev karakter bulunmaktadır. Bu karakterlerin Şiddeti ađrıŐtırmalarından dolayı, kapak resmi çocuklar için uygun değildir.

Kitap, Amerikan cilt ile ciltlenmiştir. Sayfalar, sırttan tutkalla birleştirilmiştir. İncelenen kitap dayanıklılık açısından standartlara uygundur. Kapak telefon ile kaplıdır. Eserde sırt yazısı da bulunmaktadır. Sırt yazısında; kitabın adı, yazarın adı soyadı ve yayınevinin adı yer almaktadır. n kapağın en üstünde eserin edebi türü ve yayımlandığı

dizinin adı, hemen altında kitabın adı ve daha altında da yazarın adı bulunmaktadır. Ön kapağın en alt sağ köşesinde ise yayınevinin logosu yer almaktadır. Arka kapakta üst bölümde; eserin yayımlandığı dizinin adı verilmiştir. Hemen altında Aslan Keloğlan kitabının kısaca tanıtımı yapılmıştır. Bu tanıtım yazısının yanında ise ip merdiven şeklinde güzel bir görselle kitabın hangi yaş grubu için önerildiği ve hangi metin türüne sahip olduğu yer almaktadır. Ancak masal türünde yazılan Aslan Keloğlan kitabının, bu bölümde öykü olarak tarif edilmesi kapak özellikleri bakımından yanlış sebeptir. En alt sol köşede ise yayınevinin logosu bulunmaktadır.

Harfler: Eserde yazı karakteri olarak “Times New Roman” kullanılmıştır. Bu yazı karakteri, harflerin düz bir şekilde yazılması esasına dayanır. Kitapta sadece masal başlıklarında aynı yazı karakterinin kalın şekli tercih edilmiştir. İncelenen kitabın yazı boyutu 12 puntodur.

Sayfa Düzeni: İncelenen kitap, sayfa düzeni bakımından genel olarak aranan niteliklere uygundur. Yazılar tek sütun olarak verilmiştir. Satır boşluğu bir karakter uzunluğu kadardır. Sayfa kenarlarında marjlar bulunmaktadır. Satır uzunlukları çocuklara uygundur. Metnin yazı rengi ile kâğıt rengi arasında zıtlık olduğundan okuma güçlüğü oluşturmamaktadır. Resimler yazı ile hiçbir şekilde üst üste binmemektedir. Kitapta bulunan resimler farklı mizanpaj özelliklerine sahiptir. Sayfanın altında, müstakil bir tam sayfa olarak ya da yan yana gelen iki sayfanın bütünlüğünde resimler konumlandırılmıştır. Bu kitabın dikkat çekici mizanpaj özelliği yan yan gelen iki sayfadaki resimlerle oluşturulan bütünlüktür. 9 resim bu şekilde tasarlanmıştır. Her birinin metne göre konumu yaklaşık olarak aynıdır. Her bir resim metnin altına konumlandırılmıştır. Yan yana açılan iki sayfada metinler yukarıda bir bütün, resimler aşağıda bir bütün oluşturmaktadır.

Kâğıt Özellikleri: İncelenen kitapta 80 gramlık 2. hamur kâğıt kullanılmıştır. Kullanılan kâğıdın cinsi çocuk kitapları için uygun olmasa da gramaj arttırılarak dayanıklılık

sağlanmıştır. Kâğıdın parlaklık-matlık dengesi okunurluk açısından problem oluşturmamaktadır.

Yazım ve Noktalama: İncelenen masal kitabının kapağında ya da kapak arkasındaki iç sayfalarında herhangi bir yazım yanlışlığı tespit edilmemiştir. Ancak kitabın içeriğinde bazı masallarda çeşitli yazım ve noktalama yanlışları bulunmaktadır. Bu yanlışlar içyapı özellikleri bölümünde her masal için ayrıntılı olarak ele alınmıştır.

Resimler: İncelenen kitap resimleme bakımından çok zengindir. Kitabın içeriğinde yer alan tüm masalarda resim bulunmaktadır. Kitaptaki tüm resimler siyah beyazdır. Resimler estetik değer açısından kalitelidir. Çocuk edebiyatımızın en ünlü çizerlerinden olan Mustafa Delioğlu tarafından kaleme alınmıştır. İlk masal olan Aslan Keloğlan'da yan yan açılan iki sayfayı kaplayan 4 ayrı resim ve 2 tane de yarım sayfa resim bulunmaktadır. Bu resimler metinle uyumludur ve metinde anlatılanları tamamlamaktadır. Ancak s. 24'te bulunan demirci resmi, metnin ilgili bölümünden 2 sayfa önce aktarılmıştır. Bu durum resim-metin uyumu bakımından karışıklık yaratmaktadır. Aslan Keloğlan masalındaki resimlerin büyük bir kısmı ana kahraman Keloğlan ile ilgilidir. Dağlar Padişahının Çobanı masalında 4 farklı resim bulunmaktadır. Bu resimlerin 3'ü yan yan açılan iki sayfayı da kaplarken, diğer resim yarım sayfadır. Masaldaki resimlerin 3'ü ana kahraman Keloğlan ile ilgilidir. Diğerleri ise Bilge karakterini resmetmiştir. Resimlerin tamamı metin ile uyumludur ve metni tamamlayıcı bir rol üstlenmiştir. Keloğlan Geldi masalında yan yan açılan iki sayfayı kaplayan 2 ayrı resim bulunmaktadır. Bu iki resim de metinle uyumludur ve ana kahraman Keloğlan'ı anlatmaktadır. Kitabın içindeki son masal olan Keloğlan ile Devler'de ise 1 tam sayfa, 1 tam sayfaya yakın, 1'de yarım sayfa olmak üzere üç ayrı resim bulunmaktadır. Resimlerin ikisinde sadece devler resmedilirken, birinde ana kahraman Keloğlan anlatılmıştır. Sayfa 78'deki resim ise şiddet sahnesini açıkça göstermesi bakımından çocuklara uygun değildir.

1.3. Keloğlanın Düşü

Kitap Künyesi: İncelenen eserin künyesi aşağıdadır:

Kartal, N. (2011). *Keloğlanın Düşü*. İstanbul: Yaz Yayınları.

Sayfa Sayısı: Eserin toplam sayfa sayısı 80'dir.

Kitap İçeriği: İncelenen kitabın içeriği şu şekildedir:

1-Keloğlan'ın Serüveni (7-28 s.)

2-Keloğlan'ın Allı Gelini (28-42 s.)

3-Keloğlan'ın Düşü (42-59 s.)

4-Çoban Oğlu Keloğlan (59-80 s.)

Kitap Boyutları: İncelenen kitabın boyutları 13,5 x 19,5 cm'dir. Kitap, kolay taşınabilir boyutlara sahiptir.

Kitap Ağırlığı: İncelenen eser çocuklara uygun bir ağırlıktadır. Taşıma zorluğu bulunmamaktadır.

Kapak ve Cilt: İncelenen eser, cilt ve kapak özellikleri bakımından ilgi çekicidir. Tasarım özellikleri bakımından renkli ve başarılıdır. Amerikan Bristol cinsinde kapak kullanılmıştır. Serideki 10 kitabın her biri farklı renkte kapağa sahiptir. İncelenen masalın sırt kapağı, arka kapağı ve ön kapağındaki resim dışında kalan yerleri beyazdır. Kapak resmi, Utkan Görgüç tarafından çizilmiştir. Kapak resmi, kitabın içerisindeki masallarla doğrudan ilgili değildir. Masallardaki olay örgüsünden bağımsız bir resim içermektedir. Ancak kapak resminde bulunan Keloğlan, kitap ve fantastik iki kahraman resimleri; kitapta geçen Keloğlan tiptemesine gönderme yapmaktadır. Çünkü Keloğlan hem aklını kullanan hem de fantastik dostlarının yardımıyla düğümleri çözümleyen bir niteliğe sahiptir. Bu bakımdan kapak resminin, kitabın içeriğinde yer alan tüm masalları kapsadığı söylenebilir.

Kitap, Amerikan cilt ile ciltlenmiştir. Sayfalar, sırttan tutkalla birleştirilmiştir. İncelenen kitap dayanıklılık açısından standartlara uygundur. Kapak sefyon ile kaplıdır. Eserde sırt yazısı da bulunmaktadır. Sırt yazısında; kitabın adı, yazarın adı soyadı ve

yayınevinin adı yer almaktadır. Ön kapağın en üstünde eserin edebi türü ve yayımlandığı dizinin adı, hemen altında kitabın adı ve daha altında da yazarın adı bulunmaktadır. Ön kapağın en alt sağ köşesinde ise yayınevinin logosu yer almaktadır. Arka kapakta üst bölümde; eserin yayımlandığı dizinin adı verilmiştir. Hemen altında Keloğlan'ın Düşü kitabının kısaca tanıtımı yapılmıştır. Bu tanıtım yazısının yanında ise ip merdiven şeklinde güzel bir görselle kitabın hangi yaş grubu için önerildiği ve hangi metin türüne sahip olduğu yer almaktadır. Ancak masal türünde yazılan Keloğlan'ın Düşü kitabının, bu bölümde öykü olarak tarif edilmesi kapak özellikleri bakımından yanlışlığa sebep olmuştur. En alt sol köşede ise yayınevinin logosu bulunmaktadır.

Harfler: Eserde yazı karakteri olarak “Times New Roman” kullanılmıştır. Bu yazı karakteri, harflerin düz bir şekilde yazılması esasına dayanır. Kitapta sadece masal başlıklarında aynı yazı karakterinin kalın şekli tercih edilmiştir. İncelenen kitabın yazı boyutu 12 puntodur.

Sayfa Düzeni: İncelenen kitap, sayfa düzeni bakımından genel olarak aranan niteliklere uygundur. Yazılar tek sütun olarak verilmiştir. Satır boşluğu bir karakter uzunluğu kadardır. Sayfa kenarlarında marjlar bulunmaktadır. Satır uzunlukları çocuklara uygundur. Metnin yazı rengi ile kâğıt rengi arasında zıtlık olduğundan okuma güçlüğü oluşturmamaktadır. Resimler yazı ile hiçbir şekilde üst üste binmemektedir. Kitapta bulunan resimler aynı mizanpaj özelliklerine sahiptir. Kitapta toplam 7 resim bulunmaktadır. Bu resimlerin tamamı kitapta müstakil bir tam sayfa olarak konumlandırılmıştır.

Kâğıt Özellikleri: İncelenen kitapta 80 gramlık 2. hamur kâğıt kullanılmıştır. Kullanılan kâğıdın cinsi çocuk kitapları için uygun olmasa da gramaj arttırılarak dayanıklılık sağlanmıştır. Kâğıdın parlaklık-matlık dengesi okunurluk açısından problem oluşturmamaktadır.

Yazım ve Noktalama: İncelenen masal kitabının kapağında ya da kapak arkasındaki iç sayfalarında herhangi bir yazım yanlışı tespit edilmemiştir. Ancak kitabın içeriğinde bazı masalarda çeşitli yazım ve noktalama yanlışları bulunmaktadır. Bu yanlışlar içyapı özellikleri bölümünde her masal için ayrıntılı olarak ele alınmıştır.

Resimler: İncelenen kitapta toplam 7 sayfa resim bulunmaktadır. Bu resimlerin hepsi tam sayfa ve siyah beyazdır. Resimler estetik değer açısından kalitelidir. Çocuk edebiyatımızın en ünlü çizerlerinden olan Mustafa Delioğlu tarafından kaleme alınmıştır. Kitabın içerisindeki ilk masal olan Keloğlan'ın Serüveni'nde iki ayrı tam sayfa resim bulunmaktadır. Resimlerin ilkinde Keloğlan, babası ve Off bulunmaktadır. İkinci resimde ise Dev karakteri çizilmiştir. Her iki resim de metinle uyumlu ve tamamlayıcıdır. Keloğlan'ın Allı Gelini masasında da iki ayrı tam sayfa resim vardır. Her ikisi de ana kahraman Keloğlan'ı anlatmaktadır. Her iki resim de metinde anlatılanlarla örtüşmektedir. Keloğlan'ın Düşü adlı masalda da iki farklı tam sayfa resim yer almaktadır. Bu iki resim de ana kahraman Keloğlan ile ilgilidir. Resim de metinle uyumludur. Ancak öykü metninde Keloğlan'ın yardım ettiği güvercini elleriyle uçurmaya çalıştığı anlatılmazken, resimde bu şekilde aktarılmıştır. Bu durum okuyucunun aklında kalan boşlukları tamamlaması açısından olumlu bir nitelik olarak belirtilebilir. Kitapta yer alan son masal ise Çoban Oğlu Keloğlan masalıdır. Bu masalda sadece bir tam sayfa resim bulunmaktadır. İlgili resim masal metni uyumludur. Ayrıca Keloğlan'ın Aslan'a yaptığı iyiliği resmettiği için çocuklar açısından iyiliğe yöneltici olması bakımından niteliklidir.

1.4. Çil Horoz

Kitap Künyesi: İncelenen eserin künyesi aşağıdadır:

Kartal, N. (2011). *Çil Horoz*. İstanbul: Yaz Yayınları.

Sayfa Sayısı: Eserin toplam sayfa sayısı 96'dır.

Kitap İçeriği: İncelenen kitabın içeriği şu şekildedir:

- 1-Keloğlan'ın Zorlu Serüveni (5-16 s.)
- 2-Çil Horoz (16-29 s.)
- 3-Keloğlan ve Kùlahın Gizemi(29-42 s.)
- 4-Kara Hatçe ile Sülebeyi (42-54 s.)
- 5-Kurtla Kuzu (54-63 s.)
- 6-Kuyruksuz Tilki (63-72 s.)
- 7-Anasını Kazana Atan Deli (72-82 s.)
- 8-Altın Taslı Kız (82-96 s.)

Kitap Boyutları: İncelenen kitabın boyutları 13,5 x 19,5 cm'dir. Kitap, kolay taşınabilir boyutlara sahiptir.

Kitap Ağırlığı: İncelenen eser çocuklara uygun bir ağırlıktadır. Taşıma zorluğu bulunmamaktadır.

Kapak ve Cilt: İncelenen eser, cilt ve kapak özellikleri bakımından ilgi çekicidir. Tasarım özellikleri bakımından renkli ve başarılıdır. Amerikan Bristol cinsinde kapak kullanılmıştır. Serideki 10 kitabın her biri farklı renkte kapağa sahiptir. İncelenen masalın sırt kapağı, arka kapağı ve ön kapağındaki resim dışında kalan yerleri yeşildir. Kapak resmi, Mustafa Delioğlu tarafından kaleme alınmıştır ve eserin içerisindeki Çil Horoz masalıyla ilgilidir. Aynı zamanda bu masal, kitabın adını da oluşturduğundan eser-kapak ilişkisinin içeriğe ve konuya uygun olduğu görülür.

Kitap, Amerikan cilt ile ciltlenmiştir. Sayfalar, sırttan tutkalla birleştirilmiştir. İncelenen kitap dayanıklılık açısından standartlara uygundur. Kapak telefon ile kaplıdır. Eserde sırt yazısı da bulunmaktadır. Sırt yazısında; kitabın adı, yazarın adı soyadı ve yayınevinin adı yer almaktadır. Ön kapağın en üstünde eserin edebi türü ve yayımlandığı dizinin adı, hemen altında kitabın adı ve daha altında da yazarın adı bulunmaktadır. Ön kapağın en alt sağ köşesinde ise yayınevinin logosu yer almaktadır. Arka kapağın üst

bölümünde; yayınevinin logosu ve eserin yayımlandığı dizinin adı yan yana verilmiştir.

Hemen altında Çil Horoz kitabının kısaca tanıtımı yapılmıştır. En altta ise yazar Numan Kartal'ın biyografisine ve eski bir fotoğrafına yer verilmiştir.

Harfler: Eserde yazı karakteri olarak “Times New Roman” kullanılmıştır. Bu yazı karakteri, harflerin düz bir şekilde yazılması esasına dayanır. Masal metinlerinin büyük bir bölümü kalın ya da eğik olarak verilmemiştir. Ancak masal başlıklarında ve döşeme bölümü tekerlemelerinde aynı yazı karakterinin kalın şekli tercih edilmiştir. Ayrıca Keloğlan'ın Zorlu Serüveni masalında masal ortası tekerlemesi de kalın olarak yazılmıştır. Ancak diğer masalarda bu durum görülmez. Bu bakımdan kitapta tutarsızlık bulunmaktadır. İncelenen kitabın yazı boyutu 12 puntodur.

Sayfa Düzeni: İncelenen kitap, sayfa düzeni bakımından genel olarak aranan niteliklere uygundur. Yazılar tek sütun olarak verilmiştir. Satır boşluğu bir karakter uzunluğu kadardır. Sayfa kenarlarında marjlar bulunmaktadır. Satır uzunlukları çocuklara uygundur. Sayfanın altında ortalanmış bir şekilde sayfa numaraları yer alır. Metnin yazı rengi ile kâğıt rengi arasında zıtlık olduğundan okuma güçlüğü oluşturmamaktadır. Resimler yazı ile hiçbir şekilde üst üste binmemektedir. Kitapta bulunan resimler farklı mizanpaj özelliklerine sahiptir. Sayfanın üstünde, müstakil bir tam sayfa olarak ya da yan yana gelen iki sayfanın bütünlüğünde resimler konumlandırılmıştır. Kitapta bulunan resimlerin büyük bir bölümü müstakil bir tam sayfa olarak tasarlanmıştır.

Kâğıt Özellikleri: İncelenen kitapta 80 gramlık 2. hamur kâğıt kullanılmıştır. Kullanılan kâğıdın cinsi çocuk kitapları için uygun olmasa da gramaj artırılarak dayanıklılık sağlanmıştır. Kâğıdın parlaklık-matlık dengesi okunurluk açısından problem oluşturmamaktadır.

Yazım ve Noktalama: İncelenen masal kitabının kapağında ya da kapak arkasındaki iç sayfalarında herhangi bir yazım yanlışı tespit edilmemiştir. Ancak kitabın içeriğinde bazı

masallarda çeşitli yazım ve noktalama yanlışları bulunmaktadır. Bu yanlışlar içyapı özellikleri bölümünde her masal için ayrıntılı olarak ele alınmıştır.

Resimler: İncelenen masal kitabında toplam 11 resim bulunmaktadır. Ancak bu resimler 8 masala orantısız bir şekilde dağıtılmıştır. Resimler estetik değer açısından kalitelidir. Resimler siyah-beyazdır ve farklı boyutlardadır. Çocuk edebiyatımızın en ünlü çizerlerinden olan Mustafa Delioğlu tarafından kaleme alınmıştır. Kitaptaki ilk masal olan Keloğlan'ın Zorlu Serüveni'nde 1 tam sayfa resim bulunmaktadır. Masalın ana kahramanı olan Keloğlan anlatılmaktadır. İlgili resim, masal metnine uygunluk göstermektedir. Kitapta en çok resim içeren masal Çil Horoz'dur. Bu masalda; bir yarım sayfa, bir tam sayfa, iki de yan yan gelen iki sayfada bütünlük oluşturacak şekilde çizilen resim bulunur. Masaldaki resimlerin Çoban'ı anlatan bir tanesi hariç, diğer hepsi ana kahraman Çil Horoz'u ifade etmektedir. Masalda tespit edilen resimlerin tamamı masal metniyle uygunluk göstermektedir. Resim-metin uyumu niteliklidir. Keloğlan ve Külahın Gizemi adlı masalda bir tam sayfa resim bulunmaktadır. Resim, Keloğlan'ın denizi geçtiği bölümü anlatmaktadır. Resim ve masal metni uyumludur. İlgili resim metinde belirtilenleri açıklamak amacıyla bulunmaktadır. Bu bakımdan açıklayıcı ve yorumlayıcı bir resim olarak belirtilir. Kara Hatçe ve Sülebeyi masalında da bir tam sayfa resim bulunmaktadır. İlgili resim, masalın ana kahramanı Kara Hatçe ile Çoban'ın diyalogunu anlatmaktadır. Resim, metin ile uyumludur. Açıklayıcı ve yorumlayıcıdır. Ancak masalda daha önemli bölümler varken, çok da önemli olmayan bir sahnenin resmedilmesi olumsuz bir eleştiri olarak kabul edilebilir. Kurtla Kuzu masalında da bir tam sayfa resim bulunmaktadır. Resim ilgili metinle uyumludur ancak resim bir şiddet sahnesini ele almaktadır. Bu durum çocuk psikolojisi için uygun değildir. Kuyruksuz Tilki masalında da bir tam sayfa resim bulunmaktadır. Resim, masalın ilgili bölümüyle paralellik göstermektedir. Ancak bu masalda da şiddet sahnesi resmedilmiştir ve bu bakımdan çocuk psikolojisine uygun değildir. Anasını Kazana Atan Deli Masalında

herhangi bir resim bulunmamaktadır. Kitabın içindeki son masal olan Altın Taslı Kız'da ise bir tam sayfa resim yer almaktadır. Ancak resim metinle ilgisizdir. Masalda anlatılanlarla ilgisi yoktur.

1.5. Bülbül Sarayı

Kitap Künyesi: İncelenen eserin künyesi aşağıdadır:

Kartal, N. (2011). *Bülbül Sarayı*. İstanbul: Yaz Yayınları.

Sayfa Sayısı: Eserin toplam sayfa sayısı 94'tür.

Kitap İçeriği: İncelenen kitabın içeriği şu şekildedir:

- 1-Bülbül Sarayı (7-21 s.)
- 2-Dere Kızı Dere Vere (21-39 s.)
- 3-Elma ile Dev (39-53 s.)
- 4-Garip ile Hancı (53-67 s.)
- 5-Padişah Kızı ile Beyoğlu (53-94 s.)

Kitap Boyutları: İncelenen kitabın boyutları 13,5 x 19,5 cm'dir. Kitap, kolay taşınabilir boyutlara sahiptir.

Kitap Ağırlığı: İncelenen eser çocuklara uygun bir ağırlıktadır. Taşıma zorluğu bulunmamaktadır.

Kapak ve Cilt: İncelenen eser, cilt ve kapak özellikleri bakımından ilgi çekici ve canlıdır. Tasarım özellikleri bakımından renkli ve başarılıdır. Amerikan Bristol cinsinde kapak kullanılmıştır. Serideki 10 kitabın her biri farklı renkte kapağa sahiptir. İncelenen masalın sırt kapağı, arka kapağı ve ön kapağındaki resim dışında kalan yerleri haki renktedir. Kapak resmi, Utkan Görgüç tarafından çizilmiştir ve eserin içerisindeki Bülbül Sarayı masalıyla ilgilidir. Aynı zamanda bu masal, kitabın adını da oluşturduğundan eser-kapak ilişkisinin içeriğe ve konuya uygun olduğu görülür.

Kitap, Amerikan cilt ile ciltlenmiştir. Sayfalar, sırttan tutkalla birleştirilmiştir. İncelenen kitap dayanıklılık açısından standartlara uygundur. Kapak selefona ile kaplıdır. Eserde sırt yazısı da bulunmaktadır. Sırt yazısında; kitabın adı, yazarın adı soyadı ve yayınevinin adı yer almaktadır. Ön kapağın en üstünde eserin edebi türü ve yayımlandığı dizinin adı, hemen altında kitabın adı ve daha altında da yazarın adı bulunmaktadır. Ön kapağın en alt sağ köşesinde ise yayınevinin logosu yer almaktadır. Arka kapağın üst bölümünde; yayınevinin logosu ve eserin yayımlandığı dizinin adı yan yana verilmiştir. Hemen altında Bülbül Sarayı kitabının kısaca tanıtımı yapılmıştır. En altta ise yazar Numan Kartal'ın biyografisine ve eski bir fotoğrafına yer verilmiştir.

Harfler: Eserde yazı karakteri olarak “Times New Roman” kullanılmıştır. Bu yazı karakteri, harflerin düz bir şekilde yazılması esasına dayanır. Masal metinlerinin büyük bir bölümü kalın ya da eğik olarak verilmemiştir. Ancak masal başlıklarında ve döşeme bölümü tekerlemelerinde aynı yazı karakterinin kalın şekli tercih edilmiştir. İncelenen kitabın yazı boyutu 12 puntodur.

Sayfa Düzeni: İncelenen kitap, sayfa düzeni bakımından genel olarak aranan niteliklere uygundur. Yazılar tek sütun olarak verilmiştir. Satır boşluğu bir karakter uzunluğu kadardır. Sayfa kenarlarında marjlar bulunmaktadır. Satır uzunlukları çocuklara uygundur. Sayfanın altında ortalanmış bir şekilde sayfa numaraları yer alır. Metnin yazı rengi ile kâğıt rengi arasında zıtlık olduğundan okuma güçlüğü oluşturmamaktadır. Resimler yazı ile hiçbir şekilde üst üste binmemektedir. Kitapta resimlerin konumlandırılması bakımından iki farklı eğilim görülmektedir. Buna göre resimlerin büyük bir bölümü sayfanın üçte ikilik kısmını kaplayacak ve metinle üst üste gelmeyecek şekilde konumlandırılmıştır. Sadece kitapta bulunan ilk resmin küçük bir bölümü metinle üst üste binmektedir. Ancak renk tonu farkı olduğundan herhangi bir okuma güçlüğü oluşturmamaktadır. Kitapta yer alan bir resim ise müstakil bir tam sayfa olarak tasarlanmıştır.

Kâğıt Özellikleri: İncelenen kitapta 80 gramlık 2. hamur kâğıt kullanılmıştır.

Kullanılan kâğıdın cinsi çocuk kitapları için uygun olmasa da gramaj artırılarak dayanıklılık sağlanmıştır. Kâğıdın parlaklık-matlık dengesi okunurluk açısından problem oluşturmamaktadır.

Yazım ve Noktalama: İncelenen masal kitabının kapağında ya da kapak arkasındaki iç sayfalarında herhangi bir yazım yanlışı tespit edilmemiştir. Ancak kitabın içeriğinde bazı masalarda çeşitli yazım ve noktalama yanlışları bulunmaktadır. Bu yanlışlar içyapı özellikleri bölümünde her masal için ayrıntılı olarak ele alınmıştır.

Resimler: İncelenen kitapta toplam 10 resim bulunmaktadır. Resimler, her masalda iki tane olacak şekilde orantılı olarak dağıtılmıştır. Resimler estetik değer açısından kalitelidir, siyah-beyazdır ve farklı boyutlardadır. Çocuk edebiyatımızın en ünlü çizerlerinden olan Mustafa Delioğlu tarafından kaleme alınmıştır. Kitabın içerisindeki ilk masal olan Bülbül Sarayı'nda iki farklı resim bulunmaktadır. Her iki resim de metinle uyumludur ve ana kahramanı anlatmaktadır. Dere Kızı Dere Vere masalında da iki farklı resim bulunmaktadır. Her iki resim de ana kahraman olan Padişahın Oğlu'nu anlatmaktadır. İlgili resimler masal metniyle uyumludur. Metni açıklayıcı ve yorumlayıcı bir rol üstlenmiştir. Elma ile Dev masalında da iki ayrı resim bulunmaktadır. Her iki resim de ana kahramanları yansıtmaktadır. Özellikle Dev karakteri metinde belirtilen özellikleriyle aktarılmıştır. Bu bakımdan hem resimdeki kahramanların fiziki özellikleri metinle uyumludur hem de resim ilgili metindeki olaylarla uyumludur. Garip ile Hancı masalında da iki farklı resim bulunmaktadır. İki resimde de masalın ana kahramanları resmedilmiştir. Her iki resim de içerikle uyumludur ve metindeki ilgili bölümden hemen sonra yer almıştır. Kitaptaki son masal ise Padişah Kızı ile Beyoğlu'dur. Bu masalda da 2 farklı resim bulunmaktadır. Resimler metinle uyumludur ve metni açıklamaktadır.

1.6. Ali Baba

Kitap Künyesi: İncelenen eserin künyesi aşağıdadır:

Kartal, N. (2011). *Ali Baba*. İstanbul: Yaz Yayınları.

Sayfa Sayısı: Eserin toplam sayfa sayısı 95'tir.

Kitap İçeriği: İncelenen kitabın içeriği şu şekildedir:

1-Ali Baba (7-24 s.)

2-Başkan Oğulları (24-39 s.)

3-Çoban ve Köpeği (39-62 s.)

4-Padişah Hazinesini Çalan Hırsızlar (62-79 s.)

5-Çiftçi Babanın Terzi Çocukları (79-95 s.)

Kitap Boyutları: İncelenen kitabın boyutları 13,5 x 19,5 cm'dir. Kitap, kolay taşınabilir boyutlara sahiptir.

Kitap Ağırlığı: İncelenen eser çocuklara uygun bir ağırlıktadır. Taşıma zorluğu bulunmamaktadır.

Kapak ve Cilt: İncelenen eser, cilt ve kapak özellikleri bakımından ilgi çekici ve canlıdır. Tasarım özellikleri bakımından renkli ve başarılıdır. Amerikan Bristol cinsinde kapak kullanılmıştır. Serideki 10 kitabın her biri farklı renkte kapağa sahiptir. İncelenen masalın sırt kapağı, arka kapağı ve ön kapağındaki resim dışında kalan yerleri açık mavidir. Gerçekçi bir içeriğe sahiptir. Kapak resminin kimin tarafından çizildiği belirtilmemiştir. Kapak resmi, eserin içerisindeki Ali Baba masalıyla ilgilidir. Aynı zamanda bu masal, kitabın adını da oluşturduğundan eser-kapak ilişkisinin içeriğe ve konuya uygun olduğu görülür.

Kitap, Amerikan cilt ile ciltlenmiştir. Sayfalar, sırttan tutkalla birleştirilmiştir. İncelenen kitap dayanıklılık açısından standartlara uygundur. Kapak selefona kaplıdır. Eserde sırt yazısı da bulunmaktadır. Sırt yazısında; kitabın adı, yazarın adı soyadı ve yayınevinin adı yer almaktadır. Ön kapağın en üstünde eserin edebi türü ve yayımlandığı dizinin adı, hemen altında kitabın adı ve daha altında da yazarın adı bulunmaktadır. Ön

kapağın en alt sağ köşesinde ise yayınevinin logosu yer almaktadır. Arka kapağın üst bölümünde; yayınevinin logosu ve eserin yayımlandığı dizinin adı yan yana verilmiştir. Hemen altında Ali Baba kitabının kısaca tanıtımı yapılmıştır. En altta ise yazar Numan Kartal'ın biyografisine ve eski bir fotoğrafına yer verilmiştir.

Harfler: Eserde yazı karakteri olarak “Times New Roman” kullanılmıştır. Bu yazı karakteri, harflerin düz bir şekilde yazılması esasına dayanır. Masal metinlerinin büyük bir bölümü kalın ya da eğik olarak verilmemiştir. Ancak masal başlıklarında ve döşeme bölümü tekerlemelerinde aynı yazı karakterinin kalın şekli tercih edilmiştir. İncelenen kitabın yazı boyutu 12 puntodur.

Sayfa Düzeni: İncelenen kitap, sayfa düzeni bakımından genel olarak aranan niteliklere uygundur. Yazılar tek sütun olarak verilmiştir. Satır boşluğu bir karakter uzunluğu kadardır. Sayfa kenarlarında marjlar bulunmaktadır. Satır uzunlukları çocuklara uygundur. Sayfanın altında ortalanmış bir şekilde sayfa numaraları yer alır. Metnin yazı rengi ile kâğıt rengi arasında zıtlık olduğundan okuma güçlüğü oluşturmamaktadır. Resimler yazı ile hiçbir şekilde üst üste binmemektedir. Kitapta bulunan tüm resimler aynı şekilde konumlandırılmıştır. Buna göre kitaptaki tüm resimler müstakil bir tam sayfa şeklindedir.

Kâğıt Özellikleri: İncelenen kitapta 80 gramlık 2. hamur kâğıt kullanılmıştır. Kullanılan kâğıdın cinsi çocuk kitapları için uygun olmasa da gramaj arttırılarak dayanıklılık sağlanmıştır. Kâğıdın parlaklık-matlık dengesi okunurluk açısından problem oluşturmamaktadır.

Yazım ve Noktalama: İncelenen masal kitabının kapağında ya da kapak arkasındaki iç sayfalarında herhangi bir yazım yanlışlığı tespit edilmemiştir. Ancak kitabın içeriğinde bazı masalarda çeşitli yazım ve noktalama yanlışlıkları bulunmaktadır. Bu yanlışlıklar içyapı özellikleri bölümünde her masal için ayrıntılı olarak ele alınmıştır.

Resimler: İncelenen masalda toplam 9 resim bulunmaktadır. Resimler ilk dört masal orantılı bir şekilde dağıtılırken, son masalda sadece bir resim bulunmaktadır. Resimler, siyah beyaz ve tam sayfadır. Türk çocuk edebiyatının en ünlü çizerlerinden Mustafa Delioğlu tarafından kaleme alınmıştır. Estetik değerleri güçlüdür. Kitabın içindeki tüm masallar metindeki ilgili bölümleriyle uyumludur. Metni açıklayıcı ve yorumlayıcı bir şekilde çizilmişlerdir. Çocuk psikolojisini olumsuz yönde etkileyecek herhangi bir unsur barındırmamaktadırlar.

1.7. Üvey Kız

Kitap Künyesi: İncelenen eserin künyesi aşağıdadır:

Kartal, N. (2011). *Üvey Kız*. İstanbul: Yaz Yayınları.

Sayfa Sayısı: Eserin toplam sayfa sayısı 95'tir.

Kitap İçeriği: İncelenen kitabın içeriği şu şekildedir:

1-Değirmenci Köse (7-36 s.)

2-Üvey Kız (36-51 s.)

3-Avcı ile Karaca (51-65 s.)

4-Akıllı Deli (65-76 s.)

5-Akıllı Geçinen Aptal Adam (76-95 s.)

Kitap Boyutları: İncelenen kitabın boyutları 13,5 x 19,5 cm'dir. Kitap, kolay taşınabilir boyutlara sahiptir.

Kitap Ağırlığı: İncelenen eser çocuklara uygun bir ağırlıktadır. Taşıma zorluğu bulunmamaktadır.

Kapak ve Cilt: İncelenen eser, cilt ve kapak özellikleri bakımından ilgi çekici ve canlıdır. Tasarım özellikleri bakımından renkli ve başarılıdır. Amerikan Bristol cinsinde kapak kullanılmıştır. Serideki 10 kitabın her biri farklı renkte kapağa sahiptir. İncelenen masalın sırt kapağı, arka kapağı ve ön kapağındaki resim dışında kalan yerleri turuncudur.

Kapak resminin kimin tarafından çizildiği belirtilmemiştir. Kapak resmi, eserin içerisindeki Üvey Kız masalıyla ilgilidir. Aynı zamanda bu masal, kitabın adını da oluşturduğundan eser-kapak ilişkisinin içeriğe ve konuya uygun olduğu görülür. Ancak kapakta yer alan Üvey Kız resmi, masal metninin içinde birebir var olan bir olayı anlatmamaktadır. Üvey Kız karakterini bulutların üstünde fantastik bir dünyada yansıtmaktadır. Bu durum okuyucuyu fantastik dünyaya hazırlamak bakımından tıpkı tekerlemeler gibi işlev gören bir özellik olarak düşünülebilir.

Kitap, Amerikan cilt ile ciltlenmiştir. Sayfalar, sırttan tutkalla birleştirilmiştir. İncelenen kitap dayanıklılık açısından standartlara uygundur. Kapak selefona ile kaplıdır. Eserde sırt yazısı da bulunmaktadır. Sırt yazısında; kitabın adı, yazarın adı soyadı ve yayınevinin adı yer almaktadır. Ön kapağın en üstünde eserin edebi türü ve yayımlandığı dizinin adı, hemen altında kitabın adı ve daha altında da yazarın adı bulunmaktadır. Ön kapağın en alt sağ köşesinde ise yayınevinin logosu yer almaktadır. Arka kapağın üst bölümünde; yayınevinin logosu ve eserin yayımlandığı dizinin adı yan yana verilmiştir. Hemen altında Üvey Kız kitabının kısaca tanıtımı yapılmıştır. En altta ise yazar Numan Kartal'ın biyografisine ve eski bir fotoğrafına yer verilmiştir.

Harfler: Eserde yazı karakteri olarak “Times New Roman” kullanılmıştır. Bu yazı karakteri, harflerin düz bir şekilde yazılması esasına dayanır. Masal metninin büyük bir bölümü kalın ya da eğik olarak verilmemiştir. Ancak masal başlıklarında ve döşeme bölümünde yer alan manzum tekerlemelerde aynı yazı karakterinin kalın şekli tercih edilmiştir. İlk ve son masalda döşeme bölümünde bulunan düz yazı şeklindeki tekerlemelerde aynı durum söz konusu değildir. İncelenen kitabın yazı boyutu 12 puntodur.

Sayfa Düzeni: İncelenen kitap, sayfa düzeni bakımından genel olarak aranan niteliklere uygundur. Yazılar tek sütun olarak verilmiştir. Satır boşluğu bir karakter uzunluğu kadardır. Sayfa kenarlarında marjlar bulunmaktadır. Satır uzunlukları çocuklara uygundur.

Sayfanın altında ortalanmış bir şekilde sayfa numaraları yer alır. Metnin yazı rengi ile kâğıt rengi arasında zıtlık olduğundan okuma güçlüğü oluşturmamaktadır. Resimler yazı ile hiçbir şekilde üst üste binmemektedir. Kitapta resimlerin metne göre konumu hususunda farklı eğilimler görülmektedir. Buna göre; resimler yan yana açılan iki sayfada, müstakil bir tam sayfada, metnin altında, metnin üstünde ve metnin sağında olmak üzere beş farklı şekilde konumlandırılmıştır. Ancak resimlerin büyük bir bölümü müstakil bir tam sayfa olarak tasarlanmıştır.

Kâğıt Özellikleri: İncelenen kitapta 80 gramlık 2. hamur kâğıt kullanılmıştır.

Kullanılan kâğıdın cinsi çocuk kitapları için uygun olmasa da gramaj artırılarak dayanıklılık sağlanmıştır. Kâğıdın parlaklık-matlık dengesi okunurluk açısından problem oluşturmamaktadır.

Yazım ve Noktalama: İncelenen masal kitabının kapağında ya da kapak arkasındaki iç sayfalarında herhangi bir yazım yanlışı tespit edilmemiştir. Ancak kitabın içeriğinde bazı masalarda çeşitli yazım ve noktalama yanlışları bulunmaktadır. Bu yanlışlar içyapı özellikleri bölümünde her masal için ayrıntılı olarak ele alınmıştır.

Resimler: İncelenen kitapta toplam 16 resim bulunmaktadır. Ancak bu 16 resmin 5 masala dağılımı orantısızdır. Üvey Kız ve Akıllı Deli masallarında hiçbir resim bulunmamaktadır. Değirmenci Köse masalında 6, Avcı ile Karaca masalında 3 ve Akıllı Geçinen Aptal Adam masalında 6 masal bulunmaktadır. Değirmenci Köse masalında yer alan resimler masalın içeriğiyle uyumludur. Ancak bazı resimler açıklayıcı ve yorumlayıcıyken, bazı resimler tamamlayıcı bir rol üstlenmiştir. Avcı ile Karaca masalında bulunan resimler metni açıklayıcıdır. Metin-resim ilişkisi güçlüdür. Masalın ana kahramanları resmedilmiştir. Akıllı Geçinen Aptal Adam ise kitabın resim bakımından en zengin masallarından biridir. Resimler, içerikle uyumludur. Ana kahramanın serüvenlerinde karşılaştığı kişiler sırasıyla

resmedilmiştir. Çocuk psikolojisine uymayan herhangi bir şiddet, baskı, korku ve cinsellik unsuru bulunmamaktadır.

1.8. Yoksul Baba

Kitap Künyesi: İncelenen eserin künyesi aşağıdadır:

Kartal, N. (2011). *Yoksul Baba*. İstanbul: Yaz Yayınları.

Sayfa Sayısı: Eserin toplam sayfa sayısı 96'dır.

Kitap İçeriği: İncelenen kitabın içeriği şu şekildedir:

1-Yoksul Baba (7-31 s.)

2-Sarı Kızlar (31-46 s.)

3-Üç Oğlan (46-65 s.)

4-Yoksul Babanın Çocukları (65-84 s.)

5-Tıtı ile Pıtı (84-96 s.)

Kitap Boyutları: İncelenen kitabın boyutları 13,5 x 19,5 cm'dir. Kitap, kolay taşınabilir boyutlara sahiptir.

Kitap Ağırlığı: İncelenen eser çocuklara uygun bir ağırlıktadır. Taşıma zorluğu bulunmamaktadır.

Kapak ve Cilt: İncelenen eser, cilt ve kapak özellikleri bakımından ilgi çekici ve canlıdır. Tasarım özellikleri bakımından renkli ve başarılıdır. Amerikan Bristol cinsinde kapak kullanılmıştır. Serideki 10 kitabın her biri farklı renkte kapağa sahiptir. İncelenen masalın sırt kapağı, arka kapağı ve ön kapağındaki resim dışında kalan yerleri kırmızıdır. Utkan Görgüç tarafından gerçekçi bir tarzda kaleme alınmıştır. Kapak resmi, eserin içerisindeki Yoksul Baba masalıyla ilgilidir. Aynı zamanda bu masal, kitabın adını da oluşturduğundan eser-kapak ilişkisinin içeriğe ve konuya uygun olduğu görülür.

Kitap, Amerikan cilt ile ciltlenmiştir. Sayfalar, sırttan tutkalla birleştirilmiştir. İncelenen kitap dayanıklılık açısından standartlara uygundur. Kapak telefon ile kaplıdır.

Eserde sırt yazısı da bulunmaktadır. Sırt yazısında; kitabın adı, yazarın adı soyadı ve yayınevinin adı yer almaktadır. Ön kapağın en üstünde eserin edebi türü ve yayımlandığı dizinin adı, hemen altında kitabın adı ve daha altında da yazarın adı bulunmaktadır. Ön kapağın en alt sağ köşesinde ise yayınevinin logosu yer almaktadır. Arka kapağın üst bölümünde; yayınevinin logosu ve eserin yayımlandığı dizinin adı yan yana verilmiştir. Hemen altında Yoksul Baba kitabının kısaca tanıtımı yapılmıştır. En altta ise yazar Numan Kartal'ın biyografisine ve eski bir fotoğrafına yer verilmiştir.

Harfler: Eserde yazı karakteri olarak “Times New Roman” kullanılmıştır. Bu yazı karakteri, harflerin düz bir şekilde yazılması esasına dayanır. Masal metinlerinin büyük bir bölümü kalın ya da eğik olarak verilmemiştir. Ancak masal başlıklarında ve döşeme bölümünde yer alan manzum tekerlemelerde aynı yazı karakterinin kalın şekli tercih edilmiştir. Sarı Kızlar masalında ve kitaptaki son masal olan Tıtı ile Pıtı'da döşeme bölümü tekerlemelerinde aynı durum söz konusu değildir. Bu iki masalda da giriş tekerlemeleri manzum değil, düzyazıdır. Bu bakımdan eserde tutarlılık görülmektedir. İncelenen kitabın yazı boyutu 12 puntodur.

Sayfa Düzeni: İncelenen kitap, sayfa düzeni bakımından genel olarak aranan niteliklere uygundur. Yazılar tek sütun olarak verilmiştir. Satır boşluğu bir karakter uzunluğu kadardır. Sayfa kenarlarında marjlar bulunmaktadır. Satır uzunlukları çocuklara uygundur. Sayfanın altında ortalanmış bir şekilde sayfa numaraları yer alır. Metnin yazı rengi ile kâğıt rengi arasında zıtlık olduğundan okuma güçlüğü oluşturmamaktadır. Resimler yazı ile hiçbir şekilde üst üste binmemektedir. Kitapta resimlerin metne göre konumu hususunda farklı eğilimler görülmektedir. Buna göre; müstakil bir tam sayfada, metnin altında ve metnin üstünde olmak üzere üç farklı şekilde konumlandırılmıştır.

Kâğıt Özellikleri: İncelenen kitapta 80 gramlık 2. hamur kâğıt kullanılmıştır. Kullanılan kâğıdın cinsi çocuk kitapları için uygun olmasa da gramaj arttırılarak dayanıklılık

sağlanmıştır. Kâğıdın parlaklık-matlık dengesi okunurluk açısından problem oluşturmamaktadır.

Yazım ve Noktalama: İncelenen masal kitabının kapağında ya da kapak arkasındaki iç sayfalarında herhangi bir yazım yanlışı tespit edilmemiştir. Ancak kitabın içeriğinde bazı masalarda çeşitli yazım ve noktalama yanlışları bulunmaktadır. Bu yanlışlar içyapı özellikleri bölümünde her masal için ayrıntılı olarak ele alınmıştır.

Resimler: İncelenen masalda toplam 9 resim bulunmaktadır. Resimler ilk dört masala orantılı bir şekilde dağıtılırken, son masalda sadece bir resim bulunmaktadır. Resimler, siyah beyaz ve tam sayfadır. Türk çocuk edebiyatının en ünlü çizerlerinden Mustafa Delioğlu tarafından kaleme alınmıştır. Estetik değerleri güçlüdür. Yoksul Baba masalında 2 resim bulunmaktadır. Resimler, içerikle uyumludur. Ancak her iki resimde de korku unsurları bulunmaktadır. Sarı Kızlar masalında da iki resim yer alır. Resimlerde ana kahraman olan Sarı Kızlar görülmektedir. Bu resimler, masalın ilgili bölümüyle uyumludur. Üç Oğlan masalında da diğer iki masal gibi iki resim bulunmaktadır. Her iki resim de içeriği açıklayıcı ve yorumlayıcı bir rol üstlenmiştir. Yoksul Babanın Çocukları masalında iki, Tıtı ile Pıtı masalında da bir resim bulunmaktadır. Her iki masalda yer alan resimler de metinle uyumlu ve çocuk psikolojisine uygundur.

1.9. Tembel Kız

Kitap Künyesi: İncelenen eserin künyesi aşağıdadır:

Kartal, N. (2011). *Tembel Kız*. İstanbul: Yaz Yayınları.

Sayfa Sayısı: Eserin toplam sayfa sayısı 96'dır.

Kitap İçeriği: İncelenen kitabın içeriği şu şekildedir:

1-Tembel Kız (7-19 s.)

2-Kurbağa ile Akrep (19-48 s.)

3-Kara Vezirin Karası (48-63 s.)

4-Kurtla Koyun (63-79 s.)

5-Tavuk obanı Dede (79-96 s.)

Kitap Boyutları: İncelenen kitabın boyutları 13,5 x 19,5 cm'dir. Kitap, kolay taşınabilir boyutlara sahiptir.

Kitap Ağırlığı: İncelenen eser çocuklara uygun bir ağırlıktadır. Taşıma zorluğu bulunmamaktadır.

Kapak ve Cilt: İncelenen eser, cilt ve kapak özellikleri bakımından ilgi çekici ve canlıdır. Tasarım özellikleri bakımından renkli ve başarılıdır. Amerikan Bristol cinsinde kapak kullanılmıştır Serideki 10 kitabın her biri farklı renkte kapağa sahiptir. İncelenen masalın sırt kapağı, arka kapağı ve ön kapağındaki resim dışında kalan yerleri liladır. Utkan Görgüç tarafından gerçekçi bir tarzda çizilmiştir. Kapak resmi, eserin içerisindeki Tembel Kız masalıyla ilgilidir. Aynı zamanda bu masal, kitabın adını da oluşturduğundan eser-kapak ilişkisinin içeriğe ve konuya uygun olduğu görülür. Ancak kapakta yer alan Üvey Kız resmi, masalın içerisinde birebir aynı sahneyi anlatan resimle farklılıklara sahiptir. Üvey Kız'ın üzerindeki elbiseler farklıdır ve tipler birbirine benzese de yakından bakıldığında kapak resminden farklı oldukları görülmektedir. Bu durum resimler arasında bir tutarsızlık oluşturmaktadır.

Kitap, Amerikan cilt ile ciltlenmiştir. Sayfalar, sırttan tutkalla birleştirilmiştir. İncelenen kitap dayanıklılık açısından standartlara uygundur. Kapak selefon ile kaplıdır. Eserde sırt yazısı da bulunmaktadır. Sırt yazısında; kitabın adı, yazarın adı soyadı ve yayınevinin adı yer almaktadır. Ön kapağın en üstünde eserin edebi türü ve yayımlandığı dizinin adı, hemen altında kitabın adı ve daha altında da yazarın adı bulunmaktadır. Ön kapağın en alt sağ köşesinde ise yayınevinin logosu yer almaktadır. Arka kapağın üst bölümünde; yayınevinin logosu ve eserin yayımlandığı dizinin adı yan yana verilmiştir.

Hemen altında Tembel Kız kitabının kısaca tanıtımı yapılmıştır. En altta ise yazar Numan Kartal'ın biyografisine ve eski bir fotoğrafına yer verilmiştir.

Harfler: Eserde yazı karakteri olarak “Times New Roman” kullanılmıştır. Bu yazı karakteri, harflerin düz bir şekilde yazılması esasına dayanır. Masal metinlerinin büyük bir bölümü kalın ya da eğik olarak verilmemiştir. Ancak masal başlıklarında ve döşeme bölümünde yer alan manzum tekerlemelerde aynı yazı karakterinin kalın şekli tercih edilmiştir. Tembel Kız kitabında Kara Vezirin Karası masalı dışında manzum tekerlemeyle başlayan bölüm olmadığından sadece bu masalın girişinde kalın yazı karakteri tercih edilmiştir. İncelenen kitabın yazı boyutu 12 puntodur.

Sayfa Düzeni: İncelenen kitap, sayfa düzeni bakımından genel olarak aranan niteliklere uygundur. Yazılar tek sütun olarak verilmiştir. Satır boşluğu bir karakter uzunluğu kadardır. Sayfa kenarlarında marjlar bulunmaktadır. Satır uzunlukları çocuklara uygundur. Sayfanın altında ortalanmış bir şekilde sayfa numaraları yer alır. Metnin yazı rengi ile kâğıt rengi arasında zıtlık olduğundan okuma güçlüğü oluşturmamaktadır. Resimler yazı ile hiçbir şekilde üst üste binmemektedir. Kitapta resimlerin metne göre konumu hususunda farklı eğilimler görülmektedir. Buna göre; resimler müstakil bir tam sayfada ve metnin altında olmak üzere iki farklı şekilde konumlandırılmıştır. Ancak resimlerin büyük bir bölümü metnin altında konumlandırılarak tasarlanmıştır.

Kâğıt Özellikleri: İncelenen kitapta 80 gramlık 2. hamur kâğıt kullanılmıştır. Kullanılan kâğıdın cinsi çocuk kitapları için uygun olmasa da gramaj arttırılarak dayanıklılık sağlanmıştır. Kâğıdın parlaklık-matlık dengesi okunurluk açısından problem oluşturmamaktadır.

Yazım ve Noktalama: İncelenen masal kitabının kapağında ya da kapak arkasındaki iç sayfalarında herhangi bir yazım yanlışı tespit edilmemiştir. Ancak kitabın içeriğinde bazı

masalarda çeşitli yazım ve noktalama yanlışları bulunmaktadır. Bu yanlışlar içyapı özellikleri bölümünde her masal için ayrıntılı olarak ele alınmıştır.

Resimler: İncelenen kitapta toplam 16 resim bulunmaktadır. Ancak bu 16 resmin 5 masala dağılımı orantısızdır. Tembel Kız masalında 4, Kurbağa İle Akrep'te 4, Kara Vezirin Karası'nda 3, Kurtla Koyun'da 3 ve Tavuk Çobanı Dede'de 2 resim bulunmaktadır. Tembel Kız masalında yer alan resimler metni açıklayıcı ve yorumlayıcı bir tarzda çizilmiştir. Resimler, metinle oldukça uyumludur. Kurbağa ile Akrep masalı için de aynı durum söz konusudur. Resim-metin uyumu güçlüdür. Ancak bu masaldaki son resim içerisinde şiddet unsurları barındırmaktadır ve çocuk psikolojisine uygun değildir. Akrep'in halka kurularak yakılması sahnesini anlatmaktadır. Kara Vezirin Karası masalında 3 resim bulunmaktadır. Bu üç resim de metni açıklayıcı ve yorumlayıcı bir rol üstlenmiştir. Metinde anlatılanlarla uyumludur. Kurtla Koyun ve Tavuk Çobanı Dede masallarında da resimler hem çocuk psikolojisine hem de ilgili masal metnine uygundur. Ayrıca kitapta yer alan tüm resimler, çocuk edebiyatımızın ünlü çizeri Mustafa Delioğlu tarafından kaleme alınmıştır. Estetik değere sahiptirler.

1.10. Çoban Kızı

Kitap Künyesi: İncelenen eserin künyesi aşağıdadır:

Kartal, N. (2011). *Çoban Kızı*. İstanbul: Yaz Yayınları.

Sayfa Sayısı: Eserin toplam sayfa sayısı 96'dır.

Kitap İçeriği: İncelenen kitabın içeriği şu şekildedir:

1-Çoban Kızı (7-23 s.)

2-Ayı ile Tilki (23-39 s.)

3-Yoksul Adam (39-54 s.)

4-Delinin Başına Gelenler (54-66 s.)

5-Gelin Böceği ile Sıçan (66-79 s.)

6- Çobanla Kurt (79-96 s.)

Kitap Boyutları: İncelenen kitabın boyutları 13,5 x 19,5 cm'dir. Kitap, kolay taşınabilir boyutlara sahiptir.

Kitap Ağırlığı: İncelenen eser çocuklara uygun bir ağırlıktadır. Taşıma zorluğu bulunmamaktadır.

Kapak ve Cilt: İncelenen eser, cilt ve kapak özellikleri bakımından ilgi çekici ve canlıdır. Tasarım özellikleri bakımından renkli ve başarılıdır. Amerikan Bristol cinsinde kapak kullanılmıştır. Serideki 10 kitabın her biri farklı renkte kapağa sahiptir. İncelenen masalın sırt kapağı, arka kapağı ve ön kapağındaki resim dışında kalan yerleri açık kahverengidir. Kapak resminin kimin tarafından çizildiği belirtilmemiştir. Kapak resmi, eserin içerisindeki Çoban Kızı masalıyla ilgilidir. Aynı zamanda bu masal, kitabın adını da oluşturduğundan eser-kapak ilişkisinin içeriğe ve konuya uygun olduğu görülür.

Kitap, Amerikan cilt ile ciltlenmiştir. Sayfalar, sırttan tutkalla birleştirilmiştir. İncelenen kitap dayanıklılık açısından standartlara uygundur. Kapak selefona ile kaplıdır. Eserde sırt yazısı da bulunmaktadır. Sırt yazısında; kitabın adı, yazarın adı soyadı ve yayınevinin adı yer almaktadır. Ön kapağın en üstünde eserin edebi türü ve yayımlandığı dizinin adı, hemen altında kitabın adı ve daha altında da yazarın adı bulunmaktadır. Ön kapağın en alt sağ köşesinde ise yayınevinin logosu yer almaktadır. Arka kapağın üst bölümünde; yayınevinin logosu ve eserin yayımlandığı dizinin adı yan yana verilmiştir. Hemen altında Çoban Kızı kitabının kısaca tanıtımı yapılmıştır. En altta ise yazar Numan Kartal'ın biyografisine ve eski bir fotoğrafına yer verilmiştir.

Harfler: Eserde yazı karakteri olarak "Times New Roman" kullanılmıştır. Bu yazı karakteri, harflerin düz bir şekilde yazılması esasına dayanır. Masal metinlerinin büyük bir bölümü kalın ya da eğik olarak verilmemiştir. Ancak masal başlıklarında ve döşeme bölümünde yer alan manzum tekerlemelerde aynı yazı karakterinin kalın şekli tercih

edilmiştir. Çoban Kızı eserindeki tüm masallar şiir şeklinde giriş tekerlemesiyle başlamaktadır ve bu sebeple kalın yazı karakteri ile yazılmıştır. İncelenen kitabın yazı boyutu 12 puntodur.

Sayfa Düzeni: İncelenen kitap, sayfa düzeni bakımından genel olarak aranan niteliklere uygundur. Yazılar tek sütun olarak verilmiştir. Satır boşluğu bir karakter uzunluğu kadardır. Sayfa kenarlarında marjlar bulunmaktadır. Satır uzunlukları çocuklara uygundur. Sayfanın altında ortalanmış bir şekilde sayfa numaraları yer alır. Metnin yazı rengi ile kâğıt rengi arasında zıtlık olduğundan okuma güçlüğü oluşturmamaktadır. Resimler yazı ile hiçbir şekilde üst üste binmemektedir. Kitapta resimlerin metne göre konumu hususunda farklı eğilimler görülmektedir. Buna göre; resimler yan yana açılan iki sayfada, müstakil bir tam sayfada ve metnin altında olmak üzere üç farklı şekilde konumlandırılmıştır.

Kâğıt Özellikleri: İncelenen kitapta 80 gramlık 2. hamur kâğıt kullanılmıştır. Kullanılan kâğıdın cinsi çocuk kitapları için uygun olmasa da gramaj artırılarak dayanıklılık sağlanmıştır. Kâğıdın parlaklık-matlık dengesi okunurluk açısından problem oluşturmamaktadır.

Yazım ve Noktalama: İncelenen masal kitabının kapağında ya da kapak arkasındaki iç sayfalarında herhangi bir yazım yanlışı tespit edilmemiştir. Ancak kitabın içeriğinde bazı masallarda çeşitli yazım ve noktalama yanlışları bulunmaktadır. Bu yanlışlar içyapı özellikleri bölümünde her masal için ayrıntılı olarak ele alınmıştır.

Resimler: İncelenen kitapta toplam 13 resim bulunmaktadır. İlk beş masalda ikişer, son masalda ise üç resim vardır. Resimler çocuk edebiyatımızın ünlü çizeri Mustafa Delioğlu tarafından kaleme alınmıştır. Kitaba siyah-beyaz olarak yerleştirilmiştir. Estetik değer bakımından güçlüdür. Çoban Kızı masalında resimler masalın ana kahramanlarını konu edinmiştir. Masalın önemli bölümlerini ifade etmektedir ve metinle uyumu güçlüdür. Açıklayıcı ve yorumlayıcı olarak tasarlanmıştır. Ayı ile Tilki masalında 2 ayrı resim bulunmaktadır. Her iki resim de masal metniyle uyumludur. Ancak ilk resimde şiddet öğeleri

yer almaktadır. Bu bakımdan çocuk psikolojisine uygun değildir. Kitapta yer alan diğer tüm masallarda bulunan resimler metinle uyumludur. Ayrıca herhangi bir şiddet, korku, baskı ve cinsellik unsuru içermemektedir.

2.Eserlerin İç Yapı Özelliklerinin İncelenmesi

2.1. Atatürk ve Yavrutürk

Tür: Olay Öyküsü

Tema: Öykünün teması Atatürk sevgisidir. Tema; açık, belirgin ve anlaşılırdır. Tema, Milli Eğitim Bakanlığının Türkçe derslerinde zorunlu olarak yer verdiği Atatürkçülük fikrine uymaktadır. Öykü ideolojik bir niteliktedir, ancak bu ideoloji ülkemizin eğitim felsefesine uygun ve eğitim amaçlarımızla örtüşen bir yapıdadır.

Ana Fikir: Atatürk'ü sevmeliyiz ve onu örnek almalıyız.

Konu: Murat Amca adında yaşlı bir adamın çocukken Atatürk ile yaşadığı bir anıyı sınıfta öğrencilere anlatması öykünün konusu oluşturmaktadır. Konu, tüm özellikleriyle okuyucuyu temaya kolaylıkla ulaştırabilmektedir. Öykü tamamen gerçekçidir. Olağanüstü unsurlar içermemektedir. Ayrıca eserde herhangi bir şiddet unsuru bulunmamaktadır. Tarihi bir konunun işlenmesi özellikle erkek öğrencilerin okuma eğilimlerine uygundur.

Plân: Öyküde giriş, gelişme ve sonuç bölümleri belirgindir. Betimlemeler kararında ve yalındır. Murat Amca'nın sınıfa gelişi ve geriye dönüş tekniğiyle anlattıkları nedeniyle öyküde iki farklı olay olduğu görülür.

Çevre ve Zaman: Öyküde zaman "bir 10 Kasım günü"dür. Atatürk'ü anma töreninden sonra olay, bir sınıf ortamında geçer. Murat Amca karakterinin anlattığı anı ise Balkan Savaşları sırasında Selanik'in işgal edildiği günlerdir. Geriye dönüş tekniğinden yararlanılmıştır. Eserde olay bir kapalı mekân olan sınıfta geçmektedir.

Karakterler: Öykü şahıs kadrosu bakımından çocuklara uygundur. Karakterler az sayıdadır. Ancak eserde idealize bazı karakter özellikleri görülür. Tüm sınıfın coşkuyla bir anda andımızı söylemeye başlaması bu duruma örnek oluşturur.

Murat Amca: Öykünün ana karakteridir. Öğrencilere Atatürk ile ilgili çocukluk anısını anlatan yaşlı bir dededir. O, çocukları ve Atatürk'ü çok sevmektedir.

Erkan: Sınıftaki öğrencilerden biridir. Fiziksel özelliklerine dair verilen tek bilgi boyunun uzun oluşudur.

Öğretmen: Sınıfın öğretmenidir. Murat Amca'yı okula getiren kişidir.

Mustafa Ağa: Murat Amca'yı çocukken hizmetine alan ardından da zamanla evlat edinen çiftlik sahibidir.

Fatma Anne: Mustafa Ağa'nın eşidir.

Celepçi Emin Efendi: Atatürk'ü karşılama hazırlıklarına katılan eşraftan bir kişidir.

Emre: Murat Amca'ya sınıfta soru soran öğrencidir.

Neyire: Sınıfın öğrencilerindedir.

Eğitsel İletiler: Öyküdeki ilk ileti, aynı zamanda ana ileti olarak da düşünebileceğimiz “Atatürk'ü sevmeliyiz ve takip etmeliyiz” yargısıdır. “*Şarkılarda, sözlerde Atatürk... O büyük insan, önder, kumandan, çağın insanı.*” (K.S., s.7) “*O büyük adam Atatürk...*” (K.S., s.8) “*Ey büyük Atatürk, açtığın yolda, gösterdiğin hedefe durmadan yürüyeceğime ant içerim.*” (K.S., s.14)

Düzenli olma fikri de öyküde ele alınan bir diğer iletidir. “*Tek tek, düzenli bir biçimde sıralarımıza geçtik, yerlerimize oturduk*” (K.S., s.7). Bu ileti, ilgili ifadelerde örtük olarak okuyucuya aktarılmıştır.

Savaşların insan hayatında olumsuz duygular yaratması, öyküde vurgulanan iletilerden biridir. “*Balkan Savaşı'nın insana korku ve ürküntü veren günlerinden birinde*

memleketten ayrıldım” (K.S., s.9) “O günler Selanik’in işgalinin ilk günleriydi. Günlerimiz korkulu geçiyordu.” (K.S., s.9)

“İnsan ilişkilerinin merkezine sevgi konulursa, sosyal statülerden kaynaklanan farklılara rağmen kişiler arasında ileri derece yakınlık kurulabilir” düşüncesi de öykü de ele alınan iletiler arasındadır. *“Zamanla kendimi sevdirdim, hizmetli olmaktan çıktım, Mustafa Ağa’ya evlat oldum.” (K.S., s.8)*

Yaratıcının insan hayatındaki önemli konumu da öyküde ele alınan iletiler arasındadır. *“Emri Tanrıdan almalı insan” (K.S., s.11) “Tanrı yardım eder...” (K.S., s.12)*

Önemli bir kahramanlık göstermenin insanları yücelttiği fikri de öyküde tespit edilen iletilerdendir. *“Dedem Plevne Savaşına katılmış değil miydi? Öyleyse ondan büyüğü olamazdı bana göre.” (K.S., s.12)*

“Doğru ve çalışkan olmak Türk milletinin özellikleri arasındadır” düşüncesi de öyküde yer alan iletilerdendir. *“Türküm, doğruyum, çalışkanım.” (K.S., s.14)*

Küçükleri korumak ve kendinden büyük kişilere saygı göstermek düşüncesi öyküdeki iletilerdendir. *“İlkem; küçüklerimi korumak, büyüklerimi saymak...” (K.S., s.14)*

Millet ve yurt sevgisinin insanın kendi değerinden daha yüksek bir değere sahip olduğu fikri öyküdeki iletilerden bir diğeridir. *“İlkem; yurdumu, milletimi özümden çok sevmektir.” (K.S., s.14) “Varlığım Türk varlığına armağan olsun.” (K.S., s.14)*

Kişilerin hedefi, kendini geliştirmek ve her zaman daha ileriye gidebilmek olmalıdır düşüncesi de öyküde yer alan eğitsel iletilerdendir. *“Ülküm; yükselmek, ileri gitmektir.” (K.S., s.14)*

Öyküde toplam 11 ileti tespit edilmiştir.

Değerler: Masalda tespit edilen değerler; Atatürk sevgisi, millet sevgisi, dini değerler, düzen, çalışkanlık, doğruluk ve kahramanlıktır. Bu değerlerin öyküdeki karşılıkları eğitsel iletiler bölümünde ayrıntılı olarak ele alınmıştır.

Dil ve Anlatım Özellikleri: Öykü; dil ve anlatım özellikleri bakımından sade, açık ve anlaşılırdır. Çocukların seviyesine uygun olmayan sözcükler “mevkii, tabur ve istihkâm”dır. Eserin söz varlığı büyük ölçüde somut kelimelerden oluşan bilindik kelimelerdir. Ancak öyküde az sayıda soyut kelime de bulunmaktadır. Öyküde herhangi bir atasözü kullanılmazken, deyim ve ikilemeler yer yer görülür. Öykü içerisinde kullanılan deyimler; *göz göze gelmek, kendinden geçmek, sevinç duymak, iç geçirmek, göğsü kabarmak, yola devam etmek, akla getirmek, eline geçmek, saldırıya geçmek, yanıt vermek, gözleri yaşarmak, ant içmek, kıvanç duymak* ikilemeler; *tek tek, öbek öbek, iri yarı, tatlı sert*'tir.

Öykü yaklaşık 7 sayfa uzunluğundadır. Öykünün toplam paragraf sayısı 51 iken, ortalama cümle uzunluğu 8-9 sözcük civarındadır. Bir satırda en fazla 9 sözcük yer almaktadır. Öykü, cümle özellikleri açısından değerlendirildiğinde, eylem cümlelerinin ad cümlelerine göre sayıca fazlalığı göze çarpar. Cümleler genellikle olumlu ve kurallıdır. Ancak devrik ve olumsuz cümle çeşitleri de eserde mevcuttur. Öyküde soru cümlesi, ünlem cümlesi ve eksilteli cümlelere örnekler bulunur. Öyküdeki basit cümleler bileşik cümlelere oranla daha fazladır. Ancak özellikle diyalog ifadelerinde iç içe girişik cümle örnekleri sıkça görülür.

Öykünün anlatıcıları, ana karakterler Erkan ve Murat Amacadır. Anlatıcılar olayın içindedir. Bu sebeple öyküde kahraman bakış açısı kullanılır. Ayrıca öykü anlatım teknikleri açısından zengindir. Geriye dönüş ve montaj teknikleri öyküde kendisini gösterir. Öykünü ana karakteri Murat Amcanın Atatürk ile ilgili anısını anlatmak için çocukluk döneminde yaşadığı bir olayı okuyucuya aktarması geriye dönüş tekniğine örnek teşkil ederken, öykünün bir bölümünde “Andımız”ın doğrudan iktibas edilmesi montaj tekniğinden yararlandığını kanıtlamaktadır. Ayrıca eserde diyalog bölümlerinde ‘tırnak işaretinin’ kullanımı dışında herhangi bir yazım, imla ya da noktalama yanlışı bulunmamaktadır.

2.2. Kır Gezintisi

Tür: Olay Öyküsü

Tema: Öykünün teması doğa sevgisidir. Tema; belirgin, açık ve anlaşılırdır. Tema; özellikleri itibariyle çocuğa göredir ve çocuk gerçekliğine uygundur. Temada herhangi ideolojik yön bulunmamaktadır.

Ana Fikir: Doğaya zarar vermek aslında kendimize zarar vermektir.

Konu: Bir ailenin doğada geziye çıkması sırasında yaşadıkları maceralar ve bu gezi sırasında yaşadıklarından etkilenen iki kardeşin doğaya zarar verme konusundaki tutumlarının değişimi öykünün konusunu oluşturur. Konu, okuyucuyu kolaylıkla temaya götürebilmektedir. Ayrıca doğa sevgisi ile ilgili bir konu olması da çocukların okuma eğilimlerine paralellik göstermektedir. Öyküde herhangi bir şiddet unsuru bulunmamaktadır.

Plân: Öyküde giriş, gelişme ve sonuç bölümü belirgindir. Masalın giriş bölümünde bir aile kır gezisi yapmaya karar verir. Gelişme bölümünde güzel bir kır gezisi yaparak günlerini değerlendirirler. Sonuç bölümünde ise kır gezisi babanın çocuklara verdiği dersle son bulur. Öyküde doğa betimlemeleri vardır ancak bu betimlemeler yalın ve karardır.

Çevre ve Zaman: Öykü sabit bir çevrede geçmemektedir. Öykü, köyde başlar ve doğanın eşsiz güzellikleri arasında Uludağ'ın eteklerinde tamamlanır. Eserde geçen yer isimleri; köy, Uludağ, Kalburt Deresi, tarlalar ve yamaçlardır. Öykünün zamanı “güneşli bir temmuz günü”dür.

Karakterler: Öykü karakter sayısı ve karakter nitelikleri bakımından çocuklara uygundur. Özellikle de çocuk okurların özdeşleşebileceği çocuk kahramanların tek bir yönleriyle idealize edilerek ele alınmamaları karakter nitelikleri bakımından eserin değerini artırmaktadır.

Baba: Öykünün ana kahramanıdır. Doğayı seven, doğa unsurlarıyla tıpkı bir insanmış gibi konuşan ve doğanın kıymetini ailesine anlatmaya çalışan bir tavır içerisindedir.

Büyük Oğlan: Babanın büyük oğludur.

Küçük Oğlan: Babanın küçük oğludur.

Hanım: Babanın eşidir.

Hasan Ağa: Çilek tarlasının sahibidir.

Erik Ağacı: Babayla konuşan ağaçtır. Dallarını eğerek meyvesinden ikram eder.

Diğer Meyveler: Çileği kıskanarak aileye meyvelerinden ikram eden ağaçlardır.

Eğitsel İletiler: Öyküde doğa ile ilgili çeşitli iletiler yer almaktadır. İlki, “bitkiler de tıpkı insanlar gibi canlıdır” düşüncesidir. *“Onlar da insan gibidirler. Doğarlar, büyürler, meyve verirler. Sizler gibi nazlı birer çiçektirler.” (K.S., s.18)*

“Doğaya zarar vermek doğanın güzelliğini bozar ve aslında böyle davranarak kendimiz de zarar görürüz” fikri doğa ile ilgili bir diğer iletidir. *“Bakın çocuklar, görüyorum ki, mutlusunuz. Ama bazen çakı çakmak, bıçak mıçak elde yaş dalları, körpe fidanları kesiyorsunuz. Şimdi söyleyin bakalım, fidanlar kesilirse doğa böyle güzel olur mu? Size dinlenecek yer bulunur mu?” (K.S., s.22)*

Öyküde yer alan diğer ileti ise, “başkasının malına el uzatmamalıyız” düşüncesidir. *“Gözümüz yeşiller arasında gezinirken pempe pembe gülümseyen üç beş çilekle karşılaştı. Hemen elimi uzattım, bir tanesini kopardım, küçük oğluma verdim. O almak istemedi. Yine kaygılı bir sesle: “Babaaa! Başkasının malına el uzatmak doğru değil” dedi.” (K.S., s.20)*

“Yemek yedikten sonra yaratıcıya şükretmek gerekir” düşüncesi öyküde tespit edilen bir diğer iletidir. *“Beyaz peynir, domates, yeşil biber, haşlanmış yumurta, ızgara köfteden oluşan yemeğimizi yedik. Buz gibi suyu içtik. Ellerimizi göğe açtık, tanrım binlerce şükürler olsun sana dedik.” (K.S., s.21)*

Öyküde yer alan son ileti ise; “göz hakkı yanlış bir davranış değildir” düşüncesidir. *“Çocuklar!” dedim, “Dürüstlüğünüze hayranım, size saygı duyuyorum. Ama ben, sadece göz hakkımı alıyorum. Özendim, özentimi gideriyorum. Başkasının malına inanın el uzatmıyorum. Tatmak değil, malın tümüne el atmak ayıptır. Hem görüyorsunuz ki, doğa anamız çok cömerttir, eli açıktır. Böyle üç beş meyveyi bizden esirgemez.” (K.S., s.20) “Başkasına ait*

ağaçtan meyve koparmak doğru değildi, biliyorum. Ama “göz hakkı” denilen bir şey vardı.

Ben, özencimi gideriyordum, başkalarının malını toplamıyordum ki...” (K.S., s.16)

Öyküde toplam 5 ileti tespit edilmiştir.

Değerler: Masalda tespit edilen değerler; doğa sevgisi, hukuka saygı ve dini değerlerdir. Bu değerler, eğitsel iletiler bölümünde ayrıntılı olarak ele alınmıştır.

Dil ve Anlatım Özellikleri: Öykü; dil ve anlatım özellikleri bakımından sade, açık ve anlaşılırdır. Öykünün en önemli özelliği, doğa kelime ve kavramlarına ilişkin zengin söz varlığıdır. *Güneş, ağaç, köy, kuş, taş, su, gök, kelebek, erik, buğday, arpa, mısır, yonca, ceviz, kiraz, armut, kestane, kavak, biber, fasulye, dal, fidan, kertenkele, karınca, hanım böcekleri* vb. doğa, bitki ve hayvan adları anlatımı zenginleştirmiş ve öykünün adı gibi okuyucuyu adeta kır gezisine çıkarmıştır.

Öykünün dil özelliklerine bakıldığında; atasözü kullanımı görülmezken, deyim ve ses yansımaları sözcüklerin kullanıldığı görülür. Eserde geçen deyimler; *“kendini kaptırmak, teşekkür etmek, örnek olmak, göz hakkı, kol kanat germek, yer almak, göğü delmek, meydan okumak, yankı yapmak, sözünü kesmek, dile gelmek, kem küm etmek, ant içmek”* iken ses yansımaları sözcükler ise; *“vızz ve şırıltıdır.”* Ayrıca öyküde anlatımı güçlendirmek amacıyla ikileme ve pekiştirmelerden de yararlanılmıştır. İkilemeler: *“ipil ipil, pırıl pırıl, yavaş yavaş, bıçak mıçak”* pekiştirmeler ise: *“bembeyaz, yemyeşil, masmavi”* dir.

Eser, ana karakter olan “baba”nın ağzından anlatılmıştır. Anlatıcı olayın içerisinde. Bu sebeple öykü kahraman bakış açısı ile yazılmıştır. Öyküde bulunan cümlelerin ortalama uzunluğu 9-10 sözcüktür. Öyküde yer alan her bir satır ise en fazla 8 sözcükten oluşmaktadır. Ayrıca öykünün toplam paragraf sayısı ise 52’dir. Eserde eylem cümleleri, ad cümlelerine göre sayıca fazladır. Eserde devrik cümleler yer alsa da sınırlı sayıdadır. Anlatım zenginliği oluşturmak amacıyla soru cümleleri, eksilteli cümleler ve ünlem cümleleri de kullanılmıştır. Öyküde karakterler iç içe birleşik cümleler yoluyla konuşturulmuştur. Konuşma çizgisi

kullanılarak diyalog oluşturma tarzı öyküde görülmez. “*Bak, ağaç gerçekten bizi selamlıyor,*” dedi.” (K.S., s.18)

2.3. Minik Bir Kuş

Tür: Durum Hikâyesi

Tema: Eserde belirgin bir tema bulunmamaktadır. Yaşam mücadelesi, hayvan sevgisi ve anneliğin önemi öykünün belirli kısımlarında bulunsa da eserin tamamında hissedilen bir tema tespit edilmemiştir.

Ana Fikir: Karşılaştığımız zorluklara rağmen hayatımıza devam etmeliyiz.

Konu: Minik bir saka kuşunun köy kahvesine konmasıyla birlikte insanların ona karşı sergilediği davranışlar bu öykünün konusudur. Rasim’in minik kuşa sürekli taş atması ve bunun sonucunda davranışını değiştirecek hiçbir olumlu olayın olmayışı çocuklar için uygun değildir. Ayrıca Üzeyir Dayının Rasim’i uyarırken beddua etmesi ve bastonunu fırlatması da şiddet unsurları taşıdığından çocuk psikolojisine uygun değildir.

Plân: Öyküde plan unsurları belirgin değildir. Öykü yaşamın herhangi bir anını ele almaktadır. Herhangi bir olaya dayanmadığı için giriş, gelişme ve sonuçtan söz edilemez. Rasim ve Üzeyir Dayı üzerinden kişi-kişi çatışması yaratıldığı söylenebilir.

Çevre ve Zaman: Öykü, içinde çınar ağacı olan, su kenarında bir meydan kahvesinde geçer. İpuçları burasının bir köy kahvesi olduğunu düşündürür. Ayrıca, öyküde geçen suyun Cerrah Deresi olduğu belirtilir.

Öyküde zaman “yaz sıcağında bir ikinci vakti” (K.S., s.24) olarak belirtilir.

Karakterler: Öykü karakter sayısı ve karakter niteliği bakımından çocuklara uygundur. Karakterler idealize değildir. Örneğin hayvanlar konusunda duyarlı olan Üzeyir Dayı, başka konularda olumsuz özelliklere sahiptir.

Minik Sakacık: Öykünün ana karakterlerindedir. Sağ ayağı bileğinden kırıktır. Dört yavrusu vardır. Öyküde şöyle tarif edilir: “*Sağ ayağı bilekten kırıktı. Kırık ayak, bebek gibi*

küçücük, minnoştı; parmakları da etleri dökülmüş bir iskelet gibi kuru ama kupkuruydu.”

(K.S., s.24)

Üzeyir Dayı: Yuvarlak yüzlü, sakallı, 90 yaşlarında bir ihtiyardır. Eserin diğer ana karakteridir.

Rasim: Öyküde Bakkal Hüseyin’in oğlu olarak tanıtılır. Minik kuşa taş atarak yaramazlık yapar, Üzeyir Dayının söylenmelerine aldırış etmez, bu kötü davranışını sürekli tekrar eder.

Üzeyir Dayının Torunu: Öyküde, sarı saçlı ve öksüz olduğu belirtilir.

Yeğen Remzi: Kahvede oturan kişilerden biridir.

Kuşun dört yavrusu: Minik saka kuşunun yeni tüylenmiş ve yeni kanatlanmış yavrularıdır.

Arnavut Şevki: Öyküde kilolu bir adam olduğu belirtilir. “*Yan masada oturan Arnavut Şevki, koca göbeğini hoplatarak öksürdü.*” (s.28)

Kahve Sakinleri: Meydan kahvesinde oturan kişilerdir.

Hacı Latif Ağa: Meydan kahvesinin yakınlarında evi olduğu anlaşılan bir kişidir.

Eğitsel İletiler: Öyküde hayvanlara zarar vermenin acımasızlık olduğu düşüncesi yer almaktadır: “*Ah minik kuş, küçük kuş, güzel kuş! Hangi acımasız el ayağını kırdı? Acımasız el, acımasız el...*” (K.S., s.25)

Ayrıca öyküde geçen bir diğer ileti de annelerin fedakârlığı ve önemi ile ilgilidir. Minik saka kuşunun bulduğu yiyecekleri kendisi yemeyip yavrularının birer birer ağzına koyması ve Üzeyir Dayının annelik ile ilgili söylediği sözler, bu düşünce hakkında ipuçları vermektedir. “*Yavruları uçmaya çalıştı. Yarı uçma yarı koşma biçiminde, bir çırpıda annelerinin yanına geldiler. Minik kuş, sevinç içinde onların da ağızlarına birer kırıntı koyuverdi. Onları izleyen kahve sakinlerinin şaşkınlıkları giderek artıyordu. Üzeyir Dayı*

güngörmüşlüğüünün deneyimi içinde: “Ben bir dilim mısır ekmeğinin altın sarısında güneşin ateş sıcaklığını tatmış insanım, analık oğul, analık” yanıtını verdi.” (K.S., s.27)

Öyküde toplam 2 ileti tespit edilmiştir.

Değerler: Öyküde tespit edilen değerler; hayvan sevgisi ve anne sevgisidir. Bu değerler eğitsel iletiler bölümünde ayrıntılı olarak ele alınmıştır.

Dil ve Anlatım Özellikleri: Öykü; dil ve anlatım özellikleri bakımından sade, açık ve anlaşılırdır. Kurgu içerisinde kullanılan deyimler, pekiştirmeler ve sürekli tekrar eden ses yansımaları sözcükler anlatıma zenginlik katmaktadır. Öyküde kullanılan deyimler; *kanat çırpamak, gözü dalmak, orali olmamak, çevresinde fır dönmek, dillerde dolaşmak, tur atmak ve gününü gün etmek*, pekiştirmeler; *kupkuru*, ikilemeler; *hop hop, dalgin dalgin*, ses yansımaları sözcükler; *hışırta, pır, cik cik, şıkırtı, şakırdamak, tıkırtı*’dır. Öyküde herhangi bir atasözü kullanımı tespit edilmemiştir. Ayrıca öykü içerisinde gibi edatıyla kurulan benzetmeler de bulunmaktadır: *Bebek gibi küçücük, iskelet gibi kuru, ninni gibi bir ses*. Öyküde çocuklar için zor olduğu düşünülen kelimeler şunlardır: *sıvazlamak, saçak, deyirmi,, düşeş, car, se sözleri*.

Öyküde anlatıma devingenlik ve hareket katmak amacıyla kısa sıralı cümleler sıkça görülür. *“İki hopladı, bir sıçradı, kanat çırptı.” (K.S., s.24)*. Ayrıca eylem cümlelerinin ad cümlelerine göre daha fazla oluşu da anlatıma hareket katan bir diğer unsurdur. Yazar, bol sıfat kullanımı ile kişiler ve çevrenin niteliklerini kısaca tarif eder. Öyküde ayrıntılı betimlemeler yer almaz. Eserde kullanılan sıfatlar genellikle temel söz varlığına ait basit sıfatlardır. *Küçük, minik, kuru, geniş, yuvarlak...*

Öykü, 3. tekil kişinin ağzından anlatılır. Anlatıcı, olayları bir kamera gibi gözlemleyerek sunar. Bu sebeple öykü gözlemci (müşahit) bakış açısıyla ele alınmıştır. Öyküde bulunan cümlelerin ortalama uzunluğu 9-10 sözcüktür. Öyküde yer alan her bir satır ise en fazla 9 sözcükten oluşmaktadır. Ayrıca öykünün toplam paragraf sayısı ise 38’dir. Birkaç cümlelik kısa paragraflar vasıtasıyla anlatımdaki devingenlik arttırılmıştır. Anlatım

zenginliği oluşturmak amacıyla soru cümleleri, eksilteli cümleler ve ünlem cümleleri de kullanılmıştır. Devrik cümle kullanımları görülse de bu sınırlı sayıdadır. Az sayıda kullanılan devrik cümleler ile anlatım tekdüzelikten kurtarılmıştır. Öyküde karakterler iç-içe girişik cümleler yoluyla konuşturulmuştur. Konuşma çizgisi kullanılarak diyalog oluşturma tarzı öyküde görülmez. Ayrıca öyküde, çocukların kelime ve kavram dünyasını zorlayan bağlaç kullanımları yer almaz. Öyküde geçen bir beddua ifadesi ise çocuklar için uygun değildir.

“Ah kırdın kuşun kanadını be, kırılın elin!” (K.S., s. 28)

Öyküde, karakterlerin bazı davranış ve ifadeleri birkaç kez tekrarlamaları leitmotif anlatım tekniğinden yararlandığını gösterir. Minik kuşun kısa aralıklarla aynı sesleri çıkarması, kahve sakinlerinin oyunlarını ara ara tekrarlamaları, Rasim’in minik kuşa taş atmaya devam etmesi buna örnek olarak gösterilebilir. Ayrıca, öykü yazım ve noktalama özellikleri bakımından özenle hazırlanmıştır, herhangi bir yazım yanlışı tespit edilmemiştir.

2.4. Kuşçalı Osman

Tür: Olay Öyküsü

Tema: Öykünün teması eğitimin önemidir. Tema; açık, belirgin ve anlaşılırdır.

Nitelikleri bakımından çocuğa göre ve çocuk gerçekliğine uygundur. Temanın herhangi bir ideolojik boyutu yoktur.

Ana Fikir: Varlık içinde yaşasak da eğer bilgisiz bir kişiysek bu yaşam anlamsızdır ve bizi mutsuz kılar.

Konu: Öğretmen Kaya Bey ve eski öğrencisi Kuşçalı Osman’ın tesadüfen karşılaşmaları ve ayrılana kadar aralarında geçmişe ve bugüne dair geçen konuşmalar öykünün konusunu teşkil etmektedir. Konu okuyucuyu kolaylıkla temaya ulaştırmaktadır. Metinde herhangi bir şiddet unsuru bulunmamaktadır. Ayrıca öğretmen ve öğrencinin kahraman olarak alınması çocukların dünyalarına uymaktadır.

Plân: Öykünün planı belirgin ve açıktır. Giriş, gelişme ve sonuç bölümleri net bir şekilde öyküden çıkarılabilmektedir.

Çevre ve Zaman: Öyküde olay Adapazarı'nın Kocatepe otobüsleri yazıhanesinin yanındaki Göçmen Hasan'ın kahvesinde geçer. Ancak kahramanların konuşmalarında geçen birtakım yer isimleri de mevcuttur. *Bakırlı, Hamburg, Kuşça Köyü, Adapazarı, Koyunali Köyü, Tepecik Köyü, Ağacık Köyü, Almanya...*

Öyküde zaman “sıcak bir yaz günü” olarak belirtilir.

Karakterler: Eser karakter sayısı bakımından çocuk öykülerine göre kalabalıktır. Karakter sayısının çok oluşu karışıklığa sebep olmaktadır. Karakter nitelikleri ise çocuklara uygundur.

Ana Karakterler

Öğretmen Kaya Bey: Öykünün ana karakterlerinden ilkidir. Olaylar onun bakış açısıyla anlatıldığı için kurgu içerisinde kendisi hakkında bilgiler verir. Bir bakıma kendi kendisini tanıtır. Öyküde, olayı ilgilendiren boyutuyla ayrıntılı olarak tanıtılır. Öğretmenliğe başladığı yıllardaki tutum ve davranışları, Kuşçalı Osman'ın öğretmeni olduğu zamanlardaki öğrencilere bakış açısı ve öğretmenlik hakkındaki düşünceleri belirtilir.

Kuşçalı Osman: Öykünün diğer ana karakteridir. Öyküde hem kendi ifadelerinden hem de öğretmen Kaya Bey'in anlatımlarından hangi özelliklere sahip olduğu anlaşılmaktadır. Osman'ın fiziksel özellikleri ile ilgili öğretmen Kaya Bey ipuçları verir: “*Gülüştü kahkahalı, güldükçe çukurlaşan yanakları allı; sözü esprili; yürüyüşü badi gibi.*” (K.S., s.32) Osman'a “Kuşçalı Osman” lakabını öğretmeni takar. Osman, sırf okuyabilmek için hergün beş kilometrelik yolu teperek okula gelir. Kuşçalı Osman çok zeki ve yaşına göre oldukça bilgili bir öğrencidir. Öyküde doktor ile geçen konuşmalarında doktor da bunu tasdik eder. Öğretmeni de Osman'ın sınıf içerisindeki durumunu ve zekâsını takdir etmektedir. Osman çok başarılı bir öğrenci olmasına rağmen ailesinin katı tutumu ve yaşadığı diğer zorluklar

nedeniyle eğitimini tamamlayamaz. İçinde hep bir eğitim açlığı, bilgi boşluğu hisseder. Bundan dolayı çok üzülür. Aslında varlıklısıdır, ancak varlıklı olması onun içindeki bilgi ateşini söndüremez. Zamanla evlenir, dört çocuk sahibi olur. Almanya’da bir çelik fabrikasında çalışır.

Yardımcı Karakterler

Doktor: Öğretmen Kaya Bey’in tanıdığı bir doktordur. Adapazarı’nda görev yapmaktadır. Öyküde, muayene olmaya gelen Kuşçalı Osman’a sorular sorar ve sorduğu sorulara verdiği başarılı ve bilgiç cevaplardan ötürü onu takdir eder.

Salih Ağa: Öğretmen Kaya Bey’in öğretmenlik yaptığı Bakırlı Köyü’nün muhtarısıdır. Kuşçalı Osman’ı okutmak istemeyen Aliş Dayıyla konuşur ve onu bu fikrinden caydırmaya çalışır.

Aliş Dayı: Kuşçalı Osman’ın babasıdır. Eğitimin kıymetini anlamamış bir kişidir. Öyküde yer adlığı şekliyle eğitim hakkındaki düşünceleri şu şekildedir: “*Okuyacak da ne olacak? Gâvur olacak! Ben kapımda gâvur istemem!*” (K.S., s.38). Sonraki yıllarda felç geçirir.

Postacı Enis: Postacıdır. Köye mektup getirmektedir. Öyküde kekeme olduğu belirtilmektedir.

Diğer Karakterler

Sarı Necip: Öğretmen Kaya Bey’in Bakırlı Köyündeki öğrencilerindedir. Eserde sadece ismi geçmektedir.

Kara Hayriye: Öğretmen Kaya Bey’in Bakırlı Köyündeki öğrencilerindedir. Eserde sadece ismi geçmektedir.

Tombik Ahmet: Öğretmen Kaya Bey’in Bakırlı Köyündeki öğrencilerindedir. Eserde sadece ismi geçmektedir.

Sarı Mehmet: Öğretmen Kaya Bey'in Bakırlı Köyündeki öğrencilerindendir. Eserde sadece ismi geçmektedir.

Akyalılar'ın Halil: Öğretmen Kaya Bey'in Bakırlı Köyündeki öğrencilerindendir. Eserde sadece ismi geçmektedir.

Eğitmen İbrahim Efendi: Öğretmen Kaya Bey'in Bakırlı Köyündeki arkadaşlarındandır. Eserde sadece ismi geçmektedir.

Eğitsel İletiler: Eğitim almaksızın ve bilgiyle donanmaksızın maddi güce sahip olmanın, varlıklı bir hayat sürmenin hiçbir anlamı olmadığı düşüncesi öykünün temel iletisidir. Öyküye göre, Kuşçalı Osman zengin bir kişidir. Yurtdışında çalışarak birçok varlığa sahip olmuştur. Ancak eğitim eksikliği yüzünden büyük bir vicdan azabı duyar ve mutlu olamaz. Bu durumu ifade ederken de oldukça hüzünlenir. *“Çok para kazandım, ev bark yaptım, tarla tokat aldım; ama okuyamadım! Okuyamadım be öğretmenim! Varlık içinde bilgisiz yaşamın, ne anlamı var ki sayın hocam!”* (K.S., s.35)

Büyüklerle karşı çekinik olmamak gerektiği, onlara da saygı çerçevesinde merak ettiklerimizi sormamız gerektiği fikri de eserde yer alan iletiler arasındadır. *“Büyüklerini de saygı ölçüleri içinde terletmekten hoşlanırdı Kuşçalı Osman. Hiç unutmam, bir teftiş sırasında müfettişe; “Efendim, hep siz bize soru sordunuz. İzin verirsiniz bizim de size bir sorumuz var. Söyleseniz bize. Osmanlı Devleti'nin kurucusu Osman Gazi olmasına karşın ilk Osmanlı padişahı olarak oğlu Orhan Bey bilinir, niçin ?” demişti. Bu soru karşısında müfettişin düştüğü zor durum şimdi bile gözlerimin önünde...”* (K.S., s.37) Ayrıca okul ve öğretmen sevgisini işleyen düşünceler de öyküde yer almaktadır. Kuşçalı Osman'ın öğretmenine yazdığı mektup ve mektubun altında yer alan şiir de bu düşünceler ayrıntılı olarak görülür. *“Okulu yuvam, aydınlık ışığınızı mayam bilirim”.* (K.S., s.39)

Eser de yer alan bir ileti de çocuk psikolojisine pek de uygun olmayan “okumak insanı kendi değerlerine yabancı kılar, yabancılaştırır” düşüncesidir. Öyküde Aliş Dayı, bu durumu

argo kelimelerle ifade eder. “*Ya babası Aliş Dayı... Ayak diretiyordu, o günün moda deyimiyle: “Okuyacak da ne olacak? Gavur olacak! Ben kapımda gavur istemem!” (K.S., s.38)*

Eserde toplam 5 ileti yer alırken, bunlardan 1 tanesi olumsuz ilettir.

Değerler: Öyküde tespit edilen değerler; bilimsel merak, okul sevgisi ve özgüvendir.

Bu değerler eğitsel iletiler bölümüne ayrıntılı olarak ele alınmıştır.

Dil ve Anlatım Özellikleri: Öykü; dil ve anlatım özellikleri bakımından sade, açık ve anlaşılırdır. “Hararet ve ilişmek” gibi birkaç kelimenin dışında eserdeki sözcükler genellikle çocukların söz dağarcığı seviyesine uygundur. Sözcükler büyük ölçüde somut iken, bazı soyut kavramların da eserde olduğu görülür: *barış, özgürlük, uygarlık, onur, gurur*. Öyküde atasözü bulunmazken, halkın günlük dilde kullandığı ve artık anonimleşen ifadeler göze çarpar:

“*Alamanya, Alamanya senden iyisini bulamam ya. (K.S., s.33)*” Öykünün kelime kadrosu içerisinde tabiat taklidi kelimeler tespit edilmemiştir. Ancak deyim, ikileme ve pekiştirmeler sıklıkla görülür. Bulgulanan deyimler; *iki adımlık yer, gözlerinin içi gülmek, göz açıp kapayana dek sürmek, iki arada bir derede kalmak, içi cız etmek, çiçeği burnunda, nuh deyip peygamber dememek, kulaklarında çınlamak, ikilemeler; çoluk çocuk, ev bark, tarla tokat, pekiştirmeler; masmavi*’dir. Öyküde çok sayıda sıfat kullanımı da göze çarpar. Bunlar *sıcak, masmavi, sevecen, tatlı, esprili, iri* gibi çocukların temel sözvarlığına uygun olan basit sıfatlardır. Ayrıca Öyküde argo kullanımı örnekleri vardır. Öyküde birkaç kez tekrar edilen “*gâvur*” sözcüğü argo oluşundan ötürü çocuklar için uygun değildir.

Öyküde olay, Öğretmen Kaya Bey’in ağzından aktarılmıştır. Anlatıcı olayı yaşayan bir karakterdir. Bu sebeple öyküde kahraman bakış açısı kullanılmıştır. Ayrıca eserin anlatım olarak çeşitli zenginlikleri bulunmaktadır. Örneğin; kekeme bir karakterin konuşması sırasında kekemelik diyaloglara yansıtılır. “*Ho ho hoca, me mek tu mektubunu... (K.S., s.38).*” Bir başka anlatım zenginliği de geçmişe ait bir mektubun içindeki çocuk şiiiriyle

birlikte iktibas edilmesidir. Öykünün dikkat çeken bir özelliği de metinlerarasılıkla ilgilidir. Öykünün 36. sayfasında “Atatürk’ün Avar Öğretmeni”ne gönderme yapılmıştır ve örnek gösterilmiştir: “*Atatürk’ün Avar Öğretmeni gibi çalışmalıydım.*” (K.S., s.36). Ayrıca öyküde iç monolog anlatım tekniği örnekleri de görülür: “*Öff, diyorum, otobüsün içi fırın gibidir şimdi. Yanıp kavrulacağız, ya susuzluğa nasıl dayanacağız!.. Aman boşver!*” (K.S., s.31)

Öyküde Türkçe hassasiyeti gözle görülür bir şekilde hissedilir. Konuşma dilinde halkın genellikle yabancı kökenlilerini kullanmayı tercih ettiği sözcükler yerine Türkçe kökenli sözcükler kullanılır. Örneğin; *yazgı, kıvanç, düş...vb.* Ayrıca eserde yabancı dilde ifadeler de yer almaktadır. Ancak bunlar kurgu içerisinde karakterin özelliklerini daha iyi ifade edebilmek içindir. Almanya’da yaşayan Kuşçalı Osman’ın arada bir ağızından Almanca sözcükler kaçırması buna örnektir. Ancak hem öğretmen karakteri hem de Kuşçalı Osman öykünün içerisinde bu durumu eleştirir ve okuyucuya farkındalık kazandırır. “*İnsan iki arada bir derede kalırsa böyle konuşur öğretmenim kusura bakma!... dedi.*” (K.S., s.34)

Öykü toplam 11 sayfadır. Öyküde bulunan cümlelerin ortalama uzunluğu 8-9 sözcüktür. Öyküde yer alan her bir satır ise en fazla 9 sözcükten oluşmaktadır. Ayrıca öykünün toplam paragraf sayısı ise 69’dur.

Öykünün yazım ve noktalama özelliklerine bakıldığında bazı hatalar görülür. Bu hataların bir kısmı yazım yanlışlarıdır. Örneğin; “yazıhane” sözcüğü “*yazihane*” (K.S., s.31), “alacaktır” sözcüğü “*alacaklı*” (K.S., s.34), “yoktu” sözcüğü “*yoklu*” (K.S., s.36) şeklinde yazılmıştır. Öyküdeki diğer hata türü ise noktalama ile ilgilidir. Öyküde kahramanlar konuşururken, konuşma bölümünden önce “:” konulur ve paragraf başı yapılır. Paragraf konuşma çizgisiyle başlar. Ancak bu öyküde sistematik olarak hata yapılmış ve konuşma çizgisi yerine tırnak işareti kullanılmıştır.

2.5. Mehmet

Tür: Olay Hikâyesi

Tema: İncelenen öykünün teması fedakârlıktır. Tema; açık, anlaşılır ve belirgindir.

Herhangi bir ideoloji ile ilişkili değildir.

Ana Fikir: Öğretmenlik öğrenciler için her türlü fedakârlığı yapmayı gerektirir.

Konu: Hayatında hiç köyden çıkmamış bir köy çocuğu olan Mehmet'in kente inmesi esnasında bir lokantanın vitrininde gördüğü yemeklere özendiğini gören öğretmenin aybaşını bekleyene kadar çektiği sıkıntı ve maaşını almasıyla birlikte Mehmet'i ağırlaması bu öykünün konusunu oluşturur. Konu, okuyucuyu kolaylıkla temaya götürebilmektedir. Öğretmen ve öğrencinin birlikte ele alındığı bir olay örgüsüne sahip olmasından dolayı konu çocukların dünyasına ve okuma eğilimlerine uygundur. Öyküde herhangi bir şiddet unsuru yer almamaktadır. Ancak eserde öğretmenin birkaç kez sigara içmesi, kötü örnek oluşturması ve çocukların öğretmen algılarını etkilemesi bakımından çocuklar için uygun değildir.

Plân: İncelenen öykü plan özellikleri bakımından çocuklara uygundur. Öyküde giriş, gelişme ve sonuç bölümleri belirgindir. Bu özelliğiyle eser kolay anlatılmaya da elverişlidir.

Çevre ve Zaman: Öyküde olay kentte geçmektedir. Öğretmen Mehmet'i kent lokantasının önünde görür, sonra maaşını aldığı anda onu evine davet eder. Birlikte yemek yedikleri bölüm öğretmenin evinde geçer. Öyküde yer alan diğer yer ifadeleri ise şunlardır: *köy, Akçay, Atatürk alanı, lokanta, okul.*

Eserde zaman olarak "kent pazarının kurulduğu bir Perşembe günü" ifadesi yer alır.

Karakterler: İncelenen eserde karakter sayısı çocuklar için uygundur. Karakter nitelikleri ise idealize değildir. Kişiler tek bir yönleriyle abartılı bir biçimde ele alınmamıştır. Öğretmenin olumlu özelliklerinin yanında aynı zamanda sigara gibi olumsuz özelliklerinin de yansıtılması karakterlerin idealize edilmediğine örnek teşkil etmektedir.

Ana Karakterler

Öğretmen: Mehmet'in öğretmenidir. Öyküde belirtildiği üzere orta yaşlı, ince, uzun boyludur. Anadolunun kıraç yaylalarının birinde doğar. Doğmadan önce babasını kaybeder.

Annesi ile büyük zorluklar içinde geçim mücadelesi verir. Köy okulunda öğretmenlik yapmaktadır. Öyküde, öğrencisi Mehmet'in yemekleri özendiğini görünce zor şartlarda geçen kendi çocukluğunu hatırlar ve hüzünlenir. Öğrencisi için masraflarına ve biriken borçlarına rağmen alışveriş yapar, fedakâr bir davranışta bulunur. Öyküde fedakârlığı temsil eder.

Mehmet: Hayatında hiç köyünden çıkmamış bir köy çocuğudur. Öğrencidir. Fiziksel olarak; ince vücutlu, düz göğüslü, yay kaşlı, iri ela gözlüdür. Köy kültürüyle yetiştiği için elbiseleri özensiz ve yırtıktır. Öyküde kent kültürüne merak duyan, duydukları sonucu kente gitmeye özenen bir çocuk olarak tanıtılır. Hareketleri köy insanları gibi doğal ve gösterişten uzaktır.

Yardımcı Karakterler

Öğretmenin Hanımı: Öğretmenin hanımıdır. Öyküde; düşünceli, çalışkan ve hamarat bir kişi olarak ifade edilir.

Diğer Karakterler

Öğretmenin Çocukları: Öyküde sadece “öğretmenin çocukları” olarak isimleri geçer.

Eğitsel İletiler: Öyküde yer alan en hâkim düşünce öğretmenlerin öğrencilerine karşı fedakâr olmasıdır. Öğretmen, lokantadaki yemeklere özenirken gördüğü öğrencisi Mehmet'e parasızlıktan yemek ısmarlayamamanın hüznünü ve sıkıntısını yaşar. Günlerini evinde bunu düşünerek geçirir. Aybaşında maaş alacağı günü ipe çeker. Maaş aldığı anda ise birçok masrafına rağmen, kasaba aldığı et çeşitlerini yazdırarak evinde öğrencisi Mehmet için sofrayı hazırlar. “*Öğretmen anladı durumu. Özlemine gidermek geldi içinden Mehmet'in. Elini cebine attı, yazık ki parası yoktu. O günkü Pazar alışverişi, cebinden ne varsa alıp götürmüştü. Yüzü sarardı. Yürümeye koyuldu, ama ayakları gitmiyordu.*” (K.S., s.45)

Eser verilen bir diğer düşünce ise örtük olarak verilen “empati yapmak” insanları anlamamızı kolaylaştırır ve onlara karşı daha fedakar davranmamızı sağlar” iletisidir. Öyküde öğretmenin Mehmet'i görünce eski yaşamını hatırlaması, çocukken içtiği tarhana çorbası ve

25 kuruşluk helvayla ne kadar da mutlu olduğunu düşünmesi, onun Mehmet’i anlamasını kolaylaştırmış ve fedakârlık yaparak öğrencisini mutlu etmek istemiştir. “*Yirmi beş kuruşluk helvaya bayram ettiği günleri anımsadı.*” (K.S., s.45)

Eserde verilen son ileti ise olumsuz ileti özelliği taşımaktadır. Öğretmenin düşünceli olduğu zamanlarda tekrarlayan bir şekilde sigara içmesi, sıkıntılı zamanlarda sigara içmek gerekir düşüncesini akla getirmektedir. Ayrıca bu davranışı sergileyen kişinin de öğretmen olması, öğrencilerin onları rol model aldığı düşünülürse, çocuklar için olumsuz örnek olacaktır. “*Bir sigara yaktı. Kıvrıla kıvrıla yükselen dumanına baktı.*” (K.S., s.45) “*İstekle bir sigara daha yaktı.*” (K.S., s.45)

Eserde toplam üç ileti tespit edilmiştir. Ancak bunlardan bir tanesi olumsuz ilettir.

Değerler: İncelenen öyküde tespit edilen değerler; fedakârlık ve empatidir. Bu değerler, eğitsel iletiler bölümünde ayrıntılı olarak ele alınmıştır.

Dil ve Anlatım Özellikleri: Öykü; dil ve anlatım özellikleri bakımından sade, açık ve anlaşılırdır. Çocukların seviyesine zor denilebilecek tek sözcük “pürçek ’tir” Eserin söz varlığı büyük ölçüde somut kelimelerden oluşan bilindik kelimelerdir. Öyküde herhangi bir atasözü kullanılmamıştır. Kurgu içerisinde kullanılan deyimler, pekiştirmeler, ses yansımaları sözcükler ve sıfatlar anlatıma zenginlik katmaktadır. Öyküde kullanılan deyimler; *burun buruna gelmek, iç geçirmek, gözleri parlamak, ağzı sulanmak, renkten renge girmek, gözleri dalmak, dünyaya gözlerini açmak, bayram etmek), gönlüne ferahlık vermek, yüzüne kan gelmek, ikilemeler, baka baka, buram buram, pekiştirmeler; bembeyaz, ses yansımaları sözcükler; şapırdatmak ve sıfatlar; kirli, iri, mavi, beyaz, ince, uzun, sıcak*’tır. Eserdeki sıfatlar, temel söz varlığında yer alan günlük hayatta çok kullandığımız sözcüklerdir. Ayrıca *ela, mavi, beyaz* gibi renk adları da öyküde bulunurken, herhangi bir argo sözcük öyküde yer almamaktadır.

Öyküde genellikle kısa cümleler tercih edilmiştir. Ortalama cümle uzunluğu 7-8 kelime civarındadır. Öykünün toplam paragraf sayısı 37'dir. Toplam uzunluğu ise 7 sayfadır. Eserde kısa cümlelerle birlikte, eylem cümlelerinin sayıca fazla olması anlatıma canlılık ve hareket kazandırmıştır. Karakterlerin konuşurulmasında diyaloglardan yararlanılması bu etkiyi iyice güçlendirmiştir. Kahramanların konuşurulmasında diyalogların yanında iç-içe girişik cümleler de kullanılmıştır. “*Öğretmen, ‘Yaz kara kaplı deftere, ay başında öderiz.’ dedi.*” (K.S., s.47). Öyküde *bakıvermek, iniverdi vb.* tezlük yardımcı fiili ile kurulan cümleler de dikkat çeker.

Öykünün anlatıcısı olayın kahramanlarından biri değildir. Anlatıcı her şeyi bilen, gören ve karakterlerin iç dünyasını da okuyabilen bir kişidir. Bu sebeple eserde hâkim bakış açısı kullanılmıştır. Ayrıca metinlerarasılık ve leitmotif tekniği ile ilgili örnekler de öyküde mevcuttur. Sanatçı Muzaffer Akgün’ün türkülerine gönderme yapılması ve öğretmenin ısrarla “*Mehmet, Mehmetler...*” ifadesini tekrar etmesine buna örnektir. “*Elleri, fileleri hanımına verirken, dili hala Mehmet, Mehmetler” diyordu.*” (K.S., s.45) Eserin bir diğer anlatım özelliği de gibi edatı ile kurulan benzetmelerdir: “*nar gibi kızarmış kadayıf.*” (K.S., s.48)” Ayrıca eserde herhangi bir yazım, noktalama ve imla hatası bulunmamaktadır.

2.6. Karagöz Kuzum

Tür: Olay Hikâyesi

Tema: İncelenen öykünün teması hayvan sevgisidir. Tema; açık, belirgin ve anlaşılırdır. Çocuğa göre ve çocuk gerçekliğine uygundur.

Ana Fikir: İnsanlar anılarıyla yaşarlar düşüncesi öykünün ana fikridir.

Konu: Bir kişinin çocukluğunda çok sevdiği kara gözlü kuzusuyla ilgili yaşadığı olaylar öykünün konusunu oluşturmaktadır. Konu, okuyucuyu kolaylıkla temaya götürmektedir. Hayvanları anlatan eserler çocukların en sevdiği kitaplar arasındadır. Bu

sebeple, eser konu özellikleri itibariyle çocukların okuma eğilimlerine uygundur. Öyküde herhangi bir şiddet unsuru yer almamaktadır.

Plân: İncelenen öyküde giriş, gelişme ve sonuç bölümleri belirgindir. Betimlemeler kararında ve yalındır. Olay örgüsü hareketlidir.

Çevre ve Zaman: Öyküde zaman “Rus-Alman Savaşı yılları” olarak belirtilir. Eserdeki diğer ipuçlarıyla birleştirildiğinde öykünün zamanının 2.Dünya Savaşı yılları olduğu anlaşılmaktadır. Öykü İzmit’te bir köyde geçmektedir.

Karakterler: İncelenen öykü karakter sayısı ve karakter nitelikleri bakımından çocuğa göredir. Olayların ana karakter olan çocuğun gözünden anlatılması okuyucunun özleşleşme kurması için elverişlidir. Öykü karakterleri idealize edilmemiştir. Çocuğun hayvan sevgisi gibi olumlu özelliklerinin yanında hırsızlık gibi olumsuz özellikleri de yansıtılmıştır. Ayrıca ana karakter tüm özellikleriyle eserde belirgin olarak yer almaktadır.

Ana Karakterler

Çocuk: Öykünün ana karakteridir. Öykünün başında yetişkin bir kişi olarak çocukluk anısını anlatır. Anıya göre 7 yaşındadır. Kuzulara çok özenir. Çocuk eserde fiziksel ve ruhsal olarak ayrıntılı tanıtılmaz. Öykünün sonunda anısını bitirir ve geçmişe özlem duyan, anılarla yaşamayı seven bir kişi olduğu ifade edilir.

Yardımcı Karakterler

Baba: Çocuğun babasıdır. Mesleği çobanlıktır. Oğlunun kendisinden daha iyi bir mesleğe sahip olmasını ister ve bu yüzden oğlunun kuzu isteğini gerçekleştirmez. Ayrıca eşine karşı kötü davranır ve gelenekselliği temsil eder.

Nine: Çocuğun ninesidir. Eserdeki ifadeye göre Osmanlı kadınıdır. Evde sözü geçen güngörmüş kişidir. Eserde nine karakterinin fiziksel özelliklerine dair ipuçları yer almaktadır.

“Ninem, oturduğu köşesinden, buruşuk alnına dökülen ak saçlarını mor damarlı elleriyle düzeltirken babama gürlüyor.” (K.S., s.52)

Anne: Çocuğun babasıdır. Öyküye göre ev içerisinde sözü geçmeyen, ezilen, pasif bir kadındır. Geleneksel özellikleri temsil eder. Nine tarafından gelin olarak görülür.

Komşu: Çocuk ve ailesinin komşusudur. Öyküde belirtildiği üzere sürü sahibidir. Çocuğun kandırarak gizlice aldığı kuzunun gerçek sahibidir ve sonradan bu kuzuyu çocuğa hediye eden kişidir.

Muzaffer: Çocuğun, babası askerdeyken doğan küçük kardeşidir.

Kuzuyu Alan Kişi: Çocuk, ailesi ile birlikte başka bir şehre taşınırken kuzusunu satın alan kişidir.

Eğitsel İletiler: Eserde en çok vurgulanan, en baskın düşünce hayvanlara duyulan sevginin güzelliğidir. Öykünün ana karakteri, çocukluğunda hep bir kuzusu olsun ister ve kuzuyu elde ettikten sonra tüm vaktini onunla geçirir. Ona büyük sevgi duyar. Tüylerini tarar, birlikte uyur ve ona karşı derin sevgi besler. *“Sabahı iple çektim. Koşar adımlarla samanlığa gittim. Karagöz kuzumun beni beklediğini gördüm, sevindim. Onu sevginin en güzeliyle kucakladım. Minik ellerimle okşadım. Küçükçük dudaklarımdan dökülen öpücükleri gözlerine, ağzına, burnuna kondurdum.”* (K.S., s.53)

Öykünün bir bölümünde olumsuz ileti örnekleri de bulunmaktadır. Öyküde çocuğun ailesi, anne, baba ve nineden oluşur. Ancak bu aile geleneksel aile olarak kurgulanmıştır ve bu ailede annenin yeri demokratik temele dayanmaz. Aile bireyleri gelenekseldir ve anne gelin olarak görülerek aile içinde az önemsenir. Baba tarafından küçümsenir ve düşüncelerine değer verilmez. Nine ise anneyi ezici sözler söyler. *“Zaten evde anamın sözü pek geçmezdi. Arada bir söz söyleyecek olsa, ninem: “Gelin, biz daha ölmedik! Der, azarladı.”* (K.S., s.51) *“Hanım, anam varken sana söz düşmez, sus.”* Diyerek ağzını kapardı. *Anam da ne yapsın, boynunu büker, susardı.”* (K.S., s.51)

Öykü de yer alan olumsuz düşüncelerden diğeri de isteklerimiz ve tutkularımızın başka kişilerin sahip olduğu şeyleri almamız için haklı bir sebep olduğu iletisidir. Öyküye

göre çocuk, yıllardır özlemini duyduğu ve ailesinden sürekli istediği kuzu talebi gerçekleşmeyince komşunun kuzusunu kandırır ve onu gizlice samanlığa götürür. Bir nevi çocukça da olsa hırsızlık yapar. Problemlerin çözüm yolu olarak hırsızlık gösterilmiş gibidir.

“Bir gün aklıma ilginç bir olay geldi. Komşumuzun bir sürüsü vardır. Sürüde karagözlü kuzular çoktu. Ne yapıp yapmalıydım, bunlardan birini almalıydım. Öyle de yaptım. İçlerinden en beğendiğimi ekmekle kandırarak, bir akşamın alaca karanlığında aldım, evimizin samanlığında, otlar içinde sakladım.” (K.S., s.52)

Öyküde toplam 3 ileti tespit edilmiştir. Bu iletilerden ikisi olumsuz iletidir.

Değerler: İncelenen öyküde tespit edilen tek değer; hayvan sevgisidir. Bu değer, eğitsel iletiler bölümünde ayrıntılı olarak ele alınmıştır.

Dil ve Anlatım Özellikleri: Öykü; dil ve anlatım özellikleri bakımından sade, açık ve anlaşılırdır. Dil akıcı, cümleler kısa ve sözcükler arıdır. Öykü sözvarlığı bakımından çocuk düzeyindedir. Çocuklar için zor sayılabilecek tek sözcük *iğirmek* fiilidir. Öyküde atasözü kullanımı tespit edilmemiştir. Ancak deyimlerden sıklıkla yararlanır. Öyküdeki deyimler; *gözlerinin içi gülmek, evin direği, sözü geçmek, boynunu bükmek, kendinden geçmek, dört dönmek, yoklara karışmak, gök yanmak*'tır. Eserde ikileme ve pekiştirmeler de yer yer görülür: *mışıl mışıl, yarım yamalak, acı acı* ve *of*. Öyküde argo sözcük kullanımı görülmez. Sıfat kullanımı ise az sayıdadır.

Karagöz Kuzum öyküsü 10 sayfadan oluşur. Öykünün toplam paragraf sayısı 71, ortalama cümle uzunluğu 6-7 civarındadır. Bir satırda en fazla 9 sözcük yer almaktadır. Eserde çeşitli cümle türleri birlikte bulunur. Ünlem cümlesi, soru cümlesi ve eksilteli cümlelerin bir arada oluşu anlatım olanaklarını zenginleştirmiştir. Öykü büyük ölçüde kurallı cümleler üzerine kurulmuştur. Devrik cümle kullanımı olsa da az sayıdadır. Öykünün bir diğer dil özelliği de kullanılan bağlaçların temel söz varlığına uygun olmasıdır. Eserde kullanılan *“çünkü, de”* vb. bağlaçlar çocukların dil seviyelerine uygundur.

Öyküde, olaylar anlatıcının ağzından anlatılır. Anlatıcı olayın içindedir. Bu sebeple öyküde kahraman bakış açısı kullanılmıştır. Öyküde konuşmalar iç içe girişik cümleler ile tasarlanmıştır. “*“Olur oğlum, olur!’derdi.” (K.S., s.51)*. Konuşma çizgisi kullanılarak diyalog oluşturma tarzı öyküde görülmez. Anlatım özellikleri arasında gibi edatıyla kurulan benzetmeler görülür. “*“ninemin gür sesi atom bombası gibi yükseldi tepemde” (K.S., s.55)*”. Öyküde eylem cümleleri ad cümlelerine göre sayıca çok daha fazladır. Sıfatların az kullanımı, ayrıntılı tasvirlerin azlığı, sıkça kullanılan eylem cümleleriyle birleşince anlatımda canlılık oluşmuştur.

Öykü yazım, noktalama ve imla kuralları bakımından incelendiğinde bazı yanlışlıklar göze çarpar. Öykünün 52. sayfasında “gözleri” yerine “gözyeri”, yine aynı sayfada “bana” sözcüğü yerine “dana”, 56. sayfada “şaşkınlık” sözcüğü yerine “şaşınlık” yazılmıştır. Ayrıca bir sistematik hata olarak, diyaloglarda “iki nokta üst üste” işaretinden sonra “tırnak işareti” ile devam edilirken satır başı yapılmıştır.

2.7. Acıyı Bal Eylemek

Tür: Olay Hikâyesi

Tema: Öykünün teması yaşama sevincidir. Tema; açık, belirgin ve anlaşılırdır. Tema herhangi bir ideolojinin izini taşımamaktadır.

Ana Fikir: Ne kadar kötü şartlarda olursak olalım yaşama sevinci duymayı bilmeliyiz.

Konu: Balkan Savaşları sırasında Selanik’e göç eden bir çocuğun oradaki hayat mücadelesi ve yaşadığı olaylar bu öykünün konusunu oluşturmaktadır. İncelenen öykü; konusu bakımından tarihi bir öykü olmasından ötürü daha çok erkek çocukların okuma eğilimlerine uygundur. Ayrıca öyküde kavga ve dayak ile ilgili bazı şiddet unsurları da bulunmaktadır. Bu unsurlar çocuk psikolojisine uygun değildir.

Plân: Öyküde tek bir olay bulunmaz. Başkarakterin yaşadığı birkaç kısa olay birlikte anlatılır. Aslında öyküdeki olaylar “acıyı bal eylemek” deyimini açıklamak için zincirlenmiş

olaylar dizisi gibidir. Birbiriyle çok bağlantılı olaylar olmasa da hepsinin sonu aynı yere çıkmaktadır. Bu sebeple eserin giriş, gelişme ve sonuç bölümleri tam olarak belirgin değildir. Olay örgüsü hareketlidir.

Çevre ve Zaman: Öyküde, olayların yaşandığı yer Selanik olarak belirtilir. Ancak öyküde çok sayıda olay ve durumların yer alması çevre bakımından bir zenginlik oluşturur. Öyküde geçen diğer adları şunlardır: *Serez Çarşısı, Manastır Caddesi, Vardar Demiryolu Köprüsü, Saatli Medresesi, kilise, Tramvay Caddesi, Mustafa Ago'nun evi, Aron'un evi, Pazar Teke Karakolu, Anadolu.*

Öyküde kesin bir zaman ifadesi yer almamakla birlikte, verilen ipuçlarından hareketle öykünün Balkan Savaşları sırasında yaşandığı anlaşılmaktadır.

Karakterler: İncelenen öykü karakter sayısı bakımından çocuklar için uygun değildir. Kısa bir metin türü olan öyküde çok sayıda karakterin yer alması eserde karışıklığa sebep olmuştur. Karakter nitelikleri açısından bakıldığında, ana karakterin öykünün her aşamasında belirgin bir şekilde ön planda olduğu görülür. Ayrıca ana karakterin çocuk olması, çocuk okurların onunla özdeşleşmesini kolaylaştırmaktadır. Öyküde bulunan ana karakterler tek bir özellikleriyle ele alınmamışlardır ve idealize edilmiş karakter özellikleri göstermezler. Hem olumlu hem olumsuz yönleriyle ele alınırlar.

Ana Karakterler

Çocuk: Eserin ana karakteridir. Öyküde 10 yaşında olduğu belirtilir. Selanik'e göç ettiğinde birçok kötü olaya maruz kalır. Hayat mücadelesi verir. Çalışmak zorunda kalır. Öyküde bazen şiddete başvurur, çocuklarla kavga eder. İyi ve kötü yönleriyle birlikte ele alınmış bir çocuğu temsil eder. Fiziksel özellikleri eserde verilmez.

Yardımcı Karakterler

Salih Çavuş: Öyküde Hamzaoğlu Mahallesi'nden olduğu belirtilir. Öykünün ana kahramanı olan çocukla birlikte Selanik'e giderler. Ancak Selanik'te Bulgar askerlerine esir

düŒer. Öykünün sonunda esareten kurtulduğu anlaşılır. Ancak halsiz ve yorgun düŒmüŒtür.

Eserde Salih Çavuş'un fiziksel ve ruhsal özelliklerine yer verilmez.

Müderris Hacı Mahmut: Saatli Medresesinin müderrisidir.

Mustafa Ago: Çayır çiftlik sahibidir. Çocuk, Mustafa Ago'nun adını babasından duyar.

Ağuş Ağa: Mustafa Ago'nun kardeşidir. Hatice Hanımın eşidir.

Celepçi Emin Efendi: Mustafa Ago'nun evindeki misafirlereindir.

Hatice Hanım: Ağuş Ağa'nın hanımıdır. Rumdan dönmedir. Selanik'in Rumbat Köyü'ndendir. Yeni doğmuş küçük bir bebeği vardır.

Hanife Hanım: Mustafa Ago'nun evinde yaşar. Naciye ve Makbule'nin annesidir.

Fatma Hanım: Çocuğun annesi gibi gördüğu bir bayandır. Mustafa Ago'nun evinde yaşamaktadır.

Makbule Abla: Hanife Hanımın kızıdır.

Naciye: Hanife Hanımın diğer kızıdır.

Salih, Yakup ve İsmail Usta: Selanik'te bir helvacı dükkânının ustalarıdır.

Galiçanlar: Kocacık'ın Razolopol Köyü'nde oturmaktadırlar. Baba sanatları koyunculuktur. Hristiyanlık dinine mensupturlar. Öykünün baş kahramanı olan çocuk onları çok sever. *“Muhterem insanlardı, sevdiğim insanlardı Galiçanlar.”* (K.S., s.66)

Galişnikli Mihayıl Bayramof: Baş karakterin baba dostudur.

Angu: Mihayıl Bayramof'un kızıdır.

Deso: Mihayıl Bayramof'un torunudur.

Musevi Aron: Öyküde adı geçmektedir. Çocuk, bir grup Rum çocuğu tarafından dövölünce onu evine götürüp bir gece misafir etmiştir.

Bulgar Askerler: Selanik'i işgal eden Bulgar askerlerdir.

Yunan Askerler: Selanik'i işgal eden Yunan askerlerdir.

Zabit: Mustafa Ago'nun evini basıp, başkahramanı evden götüren yabancı askerdir.

Yerli Hristiyanlar: Selanik'te yaşayan Hristiyan halktır.

Eğitsel İletiler: Öykünün başlığında ve genelinde vurgulanan acıyı bal eylemek deyimi; her türlü zor şartta dahi yaşama sevincini saklayabilmek ve yeni bir umuda doğru yelken açmak düşüncesi ile ete kemiğe bürünür. Öyküde yaşanan her kötü olaydan sonra sevinecek bir şey bulabilen ana kahraman, acıyı bal eylemeye çalışır. Bunun en çarpıcı örneği, Selanik'i işgal eden Yunan askerlerinden birinin onunla yemeğini paylaşması esnasında gerçekleşir. *“Yani yarı yarıya. Altısı senin, altısı benim. Tayının da yarısını verdi. Karnım iyice doymuştu. Aklıma Salih Çavuş'un sözü geldi: “Acıyı bal eylemek!.. İşte acıyı bal eylemiştim...(K.S., s.63)”*

Öyküde geçen olumlu iletilerden bir diğeri ise perişan halde sokaklarda yürüyen çocuğun, işgalci Yunan askerlerinden biriyle karşılaşması ve askerin çocukla sınırlı olan ekmeğini paylaşması sırasında sunulur. Savaş durumu bile olsa insani değerlerimizi kaybetmemiz gerektiği düşüncesi eserde işlenir. *“Bir yandan ağlıyordum, bir yandan da yalpalayan adımlarla bilinçsizce yürüyordum. Bir Yunan askerine denk geldim. Kötüler içinde iyiler de var demek ki, bana işaretle: “Ben ekmeği yiyeceğim, senin de karnın açtır, versem yer misin?” dedi. Başımı aşağı yukarı salladım. Çantasından bir tavin ve zeytin çıkardı. Saydım, on iki zeytin tanesi vardı. Meğer günlük on iki zeytin tanesi veriyorlarmış. “* (K.S., s.63)

Öyküde tespit edilen son olumlu ileti ise, din, dil, ırk ayrımı olmaksızın bütün insanların iyi ve kötü olabileceği düşüncesidir. Öyküde baş kahraman olan çocuğun, memleketinden tanıdığı Hristiyan aileyi görünce söyledikleri bu düşünceyi yansıtır. *“Az ötede memlekette tanıdığım Hristiyan Galiçanlar'ı gördüm. Kocacık'ın Razolopol Köyü'nde oturuyorlardı. Baba sanatları bizim gibi koyunculuktu. Muhterem insanlardı, sevdiğim insanlardı Galiçanlar. Bizler gibiydiler, bizden bir mezhepleri ayırdı.”* (K.S., s.66)

Öyküde olumsuz ileti örnekleri de bulunmaktadır. İslamiyeti seçen bir kadının akrabası olan Rumlar tarafından aşağılanması ve şiddet görmesi, din ayrımcılığı sunması bakımından olumsuz düşüncelerden biridir. *“Bir gece annesi ile dayısı, Yunanlı askerlerle çiftliğe geldiler, kadını zorla alıp gittiler. Kadın, bir yolunu bulup yeniden kaçmış köyünden. Yolda bir Müslüman arabacıya denk gelmiş, onun arabasına binip tekrar çiftliğe gelmiş. Annesi, dayısı, Müslümanlığı kabul eden sen misin, Türko'dan bebek doğuran sen misin demişler, vermişler dayağı.”* (K.S., s.64).

Eserde verilen son ileti ise şiddetin sorunlarımızı çözmemizde bir başvuru kaynağı olduğu olumsuz düşüncesidir. Öykünün baş kişisi olan çocuk, yaşlılarıyla öykünün iki yerinde kavga eder, yumruk atar ve kendisi de kaba tabirle dayak yer. Bu düşünce, şiddete teşvik edici öğeler barındırması sebebiyle olumsuz bir iletidir. *“Dükkana dönerken yoluma sekiz çocuk çıktı. Başımdaki fesi aldılar. Ben de birinin ensesine bir yumruk vurdum. Vuran sen misin!.. Beni bir güzel evire çevire dövdüler.”* (K.S., s.67)

Eserde toplam 5 ileti tespit edilmiştir. Bunların üçü olumlu, ikisi olumsuz iletidir.

Değerler: İncelenen öyküde tespit edilen değerler; “yaşama sevinci, cömertlik, eşitlik ve insan sevgisi”dir. Yaşama sevinci, eşitlik ve insan sevgisi değerleri eğitsel iletiler bölümünde ayrıntılı örneklendirilmiştir. Cömertlik değeri ise eserde şu sözlerde görülür: *“Salih Usta'dan bir sarı lira istedim, anama göndereceğim dedim” İki sarı lira verdi.”* (K.S., s.67)

Dil ve Anlatım Özellikleri: Öykü, dil özellikleri bakımından açık, sade ve anlaşılırdır. Ancak anlatım özellikleri bakımından aynı sadelik görülmez. Çocuk öyküsü gibi kısa bir türde çok fazla sayıda karakterin yer alması ve bu karakterlerin farklı milletlere mensup olması, anlatım özellikleri açısından karmaşa oluşturmuştur. Öyküde Bulgarcadan, Rumcadan, Musevi ve Balkan ağızlarından örnekler görülür. Kahramanlar dil özellikleriyle yansıtılır. Örneğinin Musevi Aron öyküde şu şekilde konuşur: *“A be çocuk, sen çocuk, nolar*

kalabalık...” (K.S., s.67). Bu örnekler dışında; öykü dil özellikleri bakımından ise genellikle çocukların söz varlığına hitap eder. Deyimler, sıfatlar, zarflar, bağlaçlar anlaşılması kolay basit sözcüklerdir. Çocukların bilemeyeceği kelimeler az sayıdadır. Bu kelimeler “*mitralyöz, angaryacı ve şamli*” olarak belirlenebilir. Öyküde yer alan deyimler oldukça fazladır. Hatta eserin başlığı dahi bir deyimdir. Eserdeki deyimler şunlardır: “*acıyı bal eylemek, son bulmak, ekmek parası kazanmak, meydanı boş bırakmak, sözü ağzında kalmak, umudunu kesmek, denk gelmek, ant içmek, yolunu kesmek, tepesi atmak, ortada kalmak, düzeni bozulmak*”. Ayrıca öyküde ikilemeler de sıklıkla görülür: “*yavaş yavaş, dizi dizi, aşağı yukarı, çayır çiftlik, dik dik.*” Atasözü örneğine ise eserde rastlanmaz.

Öykü, toplam 9 sayfadan oluşmaktadır. Öykünün toplam paragraf sayısı 89 iken, ortalama cümle uzunluğu 8-9 civarındadır. Bir satırda en fazla 9 sözcük yer almaktadır. Diğer hikâyelerin kahır ekseriyetinde olduğu gibi karakterlerin konuşurulması iç içe girişik cümleler ile yapılır: “*Gel oğlum, Selanik’e gideceğiz, seninle acıyı bal edeceğiz, dedi.* (K.S., s.61).” Konuşma çizgisi kullanılarak yapılan diyalog üslubu öyküde görülmez. Öyküde çeşitli ünlem cümleleri, soru cümleleri ve eksilteli cümleler görülür. Bu durum anlatım olanağı bakımından öyküyü zenginleştirir. Ayrıca eserde devrik cümleler görülse de bunların az sayıda olduğu belirtilebilir.

Öykünün anlatıcısı, ana karakter olan çocuktur. Anlatıcı öykünün içindedir, bizzat olayın kahramanıdır. Bu sebeple eser kahraman bakış açısı ile aktarılmıştır. Bu durum öyküyü okuyan çocuğun, öykünün ana karakteriyle özdeşleşmesini kolaylaştırır.

Eserde bazı yazım ve noktalama hataları görülür. “bilmem” yerine “*bitmem*”, “insanlardı” yerine “*inanlardı*”, “medrese” yerine “*mederese*” yazılması öyküdeki yazım yanlışlarıdır. Ayrıca öykünün bazı bölümlerinde karakterler konuşururken “.”den sonra “tırnak işaretinin” satır başı yapılarak konulması sistematik bir noktalama yanlışına sebep olmuştur.

2.8. Küçük Simitçi

Tür: Olay Hikâyesi

Tema: İncelenen öykünün teması merhamettir. Tema, metinde açık, belirgin ve anlaşılır bir şekilde ele alınmıştır. Çocuğa göredir. Herhangi bir ideolojik boyutu yoktur.

Ana Fikir: Kendi güzel yaşamımıza dalarak çevremizdeki zor şartlarda yaşayan insanları unutmamalıyız, onların farkında olmalıyız.

Konu: Fırtınalı ve karlı bir gecede ailesini geçindirmek için simit satan bir çocuğun, simit satmak için gittiği bir evin kapısında bayılması ve ardından ailenin ona karşı gösterdiği güzel muamele öykünün konusunu oluşturur. Konu, okuyucuyu kolaylıkla temaya götürebilmektedir. Konu-tema ilişkisi güçlüdür. Çocuk işçilerin konu olarak ele alınması çocukların dünyasına ve okuma eğilimlerine uygundur. Öyküde herhangi bir şiddet unsuru bulunmamaktadır.

Plân: İncelenen öykü plan bakımından nitelikli çocuk edebiyatı eserlerine uygundur. Giriş, gelişme ve sonuç bölümü metinde belirgin olarak yer almaktadır. Ayrıca eser tek bir ana olay etrafında kurgulanmıştır. Kurgu, simitçinin sokağa girişiyle başlar, ailenin evinde devam eder ve küçük simitçinin tekrar sokağa dönmesiyle sonlanır.

Çevre ve Zaman: Öyküde olayın geçtiği yer, sağı solu apartmanlarla kaplı bir sokak ve anne, baba ve iki çocuktan oluşan bir ailenin oturduğu evdir. Öykü hem iç mekân hem de dış mekânda geçer. Özellikle dış mekân betimlemeleri oldukça detaylıdır.

Öyküde zaman “karlı bir kış gecesi” olarak belirtilir.

Karakterler: İncelenen öykünün karakter sayısı ve karakter nitelikleri çocuklar için uygundur. Ana karakterin çocuk olması, okuyucuların onunla özdeşleşmesine olanak tanımaktadır.

Ana Karakterler

Küçük Simitçi: Öykünün ana karakteridir. Adı Erkan'dır. On yaşlarındadır. Orhaniye Mahallesi'nde yaşamaktadır. Babası ölmüştür ve üç kardeşi vardır. Küçük yaşında ailesine bakmak zorunda kalır. Gündüzleri okuyup, geceleri simit satarak ailesinin geçimini sağlamaya çalışır. Olayın geçtiği sırada üzerinde yakasız, çizgili keten bezden dikili bir gömlek ve pantolon vardır. Çorapsız ve lastik ayakkabılıdır. Soğuktan ve çalışmaktan her yeri mosmor ve nasırlıdır. Aynı zamanda öyküde gururlu ve onurlu bir kişi olduğu vurgulanır. Yardım etmek amacıyla bütün simitlerini almak isteyen babaya karşı verdiği cevapta bu durum net bir şekilde anlaşılmaktadır: *“Olmaz der gibisinden başını salladı. İki saate kalmaz satarım efendim, sağ olun, dedi.”* (K.S., s.77)

Yardımcı Karakterler

Küçük Çocuk: Ailenin en küçük çocuğudur. Küçük simitçiye ilk fark eden ve ona yardım etmek isteyen kişidir. Öyküden merhametli ve yardımsever olduğu anlaşılır. Acıma duygusuna sahiptir. Ailesine küçük simitçi ile ilgili söylediği şu sözler bu durumu kanıtlar: *“Bir simit alacağım, üstünü de bahşiş olarak vereceğim.”* (K.S., s.73). Küçük çocuğun fiziksel özellikleriyle ilgili herhangi bir bilgi verilmemiştir.

Baba: Ailedeki baba figürüdür. Öyküde olaylar onun ağzından anlatılır. Hakkında fazla detay verilmez. Küçük simitçiye yardım etmeye çalışması onun yardımsever ve cömert biri olduğunu göstermektedir. Öyküde baba ile ilgili fiziksel detaylara yer verilmemiştir.

Anne: Babanın eşi ve iki kardeşin annesidir. Öyküde hakkında bilgi verilmeyen karakterlerden birisidir. Küçük simitçiye yardımcı olmaya çalışırken olayların içerisinde. Bu sebeple yardımsever olduğu söylenebilir. Ayrıca küçük simitçinin bayılmasından etkilenen küçük çocuğu avutmaya çalışması da onun soğukkanlı bir insan olduğu hakkında okuyucuya ipuçları sunar.

Büyük Çocuk: Küçük çocuğun abisidir. Hakkında detaylı bilgi verilmemiştir.

Diğer İnsanlar: Sokakta bulunan apartmanlarda yaşayan insanlardır.

Eğitsel İletiler: Eserde hâkim olarak görülen düşünce, herkesin güzel ve rahat koşullarda yaşamadığı ve bu kişilere karşı merhamet duygusuna sahip olmanın erdemli bir davranış olduğudur. Öykü kahramanlarından özellikle küçük çocuk ve baba üzerinden verilen bu düşünce anne ve büyük çocuk tarafından da okuyucuya hissettirilir. “*Şimdi kurt mevsimi değil mi? Ya o çocuk bir kurtla karşılaşır ne yapar anne? diye seslendi.*” (K.S., s.73). “*Baba, simit isterim dedi. Canı istediği için mi isterim dedi, yoksa acıma duygusunu yenmek için mi? Belli değil.*” (K.S., s.73)

Öyküde okuyucuya sezdirilen düşüncelerden biri de paylaşmanın insanları mutlu ettiği iletidir. Paylaşma, ailenin küçük simitçiyi evine alması sırasında ona yaptığı iyi muamele üzerinden verilmiştir. “*Hanım küçük simitçinin karnını yalvara yakara doyurdu. Küçük oğlumun giysilerinden de bir şeyler verdi.*” (K.S., s.77)

Öyküde yer alan iletilerden biri de örtük olarak verilen okumanın vaktimizi değerlendirmek için temel bir vasıta olduğu düşüncesidir. Öyküde ailenin küçük çocuğunun geceyi kitap okuyarak geçirmesi buna örnek olarak gösterilebilir. “*Bu sırada, sıcak odamızda, sobanın başında kitap okuyan küçük oğlum başını kaldırdı.*” (K.S., s.73)

Öyküde tespit edilen son ileti ise, ne kadar zor durumda olursak olalım gururlu olmamız gerektiği düşüncesidir. Bu düşünce öyküde küçük simitçi üzerinden verilmiştir. Küçük simitçinin, ailenin ona verdiği elbiseleri borç olarak kabul etmesi ve babanın tüm simitlerini satın almak isteyeşine karşı verdiği hayır cevabı bu durumu en güzel şekilde yansıtmaktadır. “*O halde simitlerinin tümünü ben alayım, ne dersin? Olmaz der gibi başını salladı. İki saate kalmaz satarım efendim, sağ olun.*” (K.S., s.77).

Öyküde toplam 4 olumlu ileti tespit edilmiştir.

Değerler: İncelenen öyküde tespit edilen değerler; merhamet ve yardımseverliktir. Merhamet değeri, eğitsel iletiler bölümünde ayrıntılı olarak ele alınmıştır. Yardımseverlik ise eserde; küçük simitçinin bayıldığı bölümün ardından aile bireylerinin dayanışma içinde ona

yardımlarıyla aktarılır. “*Kimimiz ellerini ayaklarını, kimimiz de yüzünü bedenini ovuşturduk. Bu yolla kanını harekete geçirmeye çalıştık.*” (K.S., s.75)

Dil ve Anlatım Özellikleri: Eser dil ve anlatım özellikleriyle tam bir çocuk öyküsüdür.

Dil sade, açık ve anlaşılırdır. Eser çocukların bilemeyeceği düşünülen sözcükler bulunmamaktadır. Öykünün sözvarlığı çocukların söz varlığına uygundur. Kullanılan sözcükler büyük ölçüde somut kavramlardır. Bazı soyut kavramlar yer alsa da bunlar oldukça azdır. Öyküde atasözü kullanımına sadece bir yerde rastlanmıştır. “*Öldürmeyen Tanrı öldürmez.*” (s.75). Yazarın tanrı sözcüğünü tercih etmesi dil hassasiyeti ile ilgilidir. Benzer şekilde “şehir” yerine öyküde “kent” sözcüğünü kullanmıştır. Eserde deyim ve ikileme örnekleri de görülür. Deyimler; *meydan okumak, göz gözü görmemek, allak pullak olmak, taş kesilmek, kulakları tırmalamak* iken ikilemeler; *tek tük, sıkı sıkı, allak bullak, yalvar yakar*’dır. Ayrıca eserde argo sözcük kullanımı tespit edilmemiştir.

Öyküde görülen en önemli anlatım özelliği betimleyiciliktir. Öykünün özellikle giriş ve sonuç bölümlerinde tasvir edici üslup hâkimdir. Bu sebeple oldukça fazla sıfat kullanımı görülür. Bunlardan bazıları; *karlı, uğultulu, bir, taze, gevrek, karanlık ve sessiz*’dir. Betimlemeler kişilerden ziyade çevre hakkındadır. Çevre bu betimlemeler sayesinde ayrıntılı olarak okuyucuya aktarılır. Öyküde, betimleme tekniği içerisinde benzetmeler de yer yer görülür. “*Bıçak gibi kesin bir ayaz...*” (K.S., s.71). Öyküde görülen anlatım tekniklerinden biri de leitmotif’tir. Küçük simitçinin öykünün başından itibaren tekrarlayan bir şekilde “*Simitçi simitçi. Taze gevrek simitlerim var!*” (K.S., s.72) sözlerini tekrar etmesi leitmotif tekniğine örnek oluşturur.

Öykü resimlerle birlikte yaklaşık 8 sayfadan oluşmaktadır. Toplam paragraf sayısı 64 iken, ortalama cümle uzunluğu 6-7 civarındadır. Bu durum anlatıma canlılık ve hız kazandırmıştır. Öyküde genellikle kurallı cümleler bulunurken, az da olsa yer yer devrik

cümle örnekleri de görülür. Ayrıca ünlem cümlesi, soru cümlesi ve eksilteli cümle çeşitleri de öyküde mevcuttur.

Öyküde olay, yardımcı kahramanlardan “baba”nın gözüyle okuyucuya sunulmuştur. Ancak anlatıcı aynı zamanda giriş bölümünde yer alan, olaydan önce gerçekleşen yaşantıları da bilmektedir. Bu durum, hem ilahi bakış açısının hem de kahraman bakış açısının bir arada kullanıldığı karma bakış açısını işaret etmektedir. Ayrıca öyküde herhangi bir yazım yanlışı görülmemiştir

2.9. Kocacık'tan Sevgilerle

Tür: Olay Hikâyesi

Tema: İncelenen öykünün teması özlemdir. Tema; açık, belirgin ve anlaşılırdır.

Ana Fikir: Kişinin vatanı kendisi için dünyadaki her yerden daha kıymetlidir.

Konu: Bir kişinin ninesinin isteğini yerine getirmek için ana vatanları olan Kocacık'a ziyaretinden ayrılışına kadar yaşadıkları öykünün konusunu oluşturmaktadır. Konu, okuyucuyu kolaylıkla temaya götürebilmektir. Ancak konu, çocuk gerçekliğine pek uygun değildir. Efsanevi bir üslupla ele alınan biraz da tarihi yönü olan bu öykü çocukların dünyasına seslenen bir konu ve olay örgüsüne sahip değildir.

Plân: İncelenen eserin giriş, gelişme ve sonuç bölümleri belirgin değildir. Eser olaydan ziyade, ziyarete gidilen yerin içerisinde yer alan çeşitli yapıların ve bölgelerin tanıtımını yapan bir içeriğe sahiptir.

Çevre ve Zaman: Öykü Kocacık'ta geçmektedir. Öyküde ayrıntılı çevre betimlemeleri bulunur. Kocacık'ta yer alan bazı yerler ayrıntılı olarak okuyucuya sunulmuştur. Ancak öyküde olayın asıl geçtiği yer Büyük Şehitlik'tir.

Öyküde zaman net olarak verilmemiştir. Ancak öyküde ölmüş bir kahramanın II. Abdülhamid döneminde görevli müderrislerden biri olması, öykünün yılının 1900'li yıllardan sonrası olduğunu düşündürmektedir.

Karakterler: İncelenen öykü karakter sayısı olarak çocuk düzeyine uygundur. Ancak karakter nitelikleri için aynı durum söz konusu değildir. Çocuğun dünyasını temsil eden, okuyucunun rol model alabileceği herhangi bir karakter bulunmamaktadır.

Ana Karakterler

Lütfünün Oğlu: Öykünün ana karakteridir. Çok sevdiği ninesinin özlemini gerçekleştirmek, onun duygularını hissetmek amacıyla Kocacık'a ziyarete gitmiştir. Anadolu'da doğmuştur. İlk kez Kocacık'a gitmiştir. Aslı Kocacık'ın Yukarı Mahallesinden Behlül Kahya'ya dayanır. Behlül Kahya onun dedesidir. Öyküde Lütfünün oğlunun adına dair ya da fiziksel özelliklerine ilişkin herhangi bir bilgi verilmemiştir.

Yardımcı Karakterler

Nine: Öykünün baş karakterinin ninesidir. Ela'dan Hıdır Ayşe kızıdır. Öyküde saçları pamuk, yüzü yanık olarak benzetmelerle anlatılır. Ellerinin mor damarları gözükmemektedir. Çevre insanların dertlerini dinleyen iyi niyetli ve yardımsever bir kadındır. Yıllar önce göçtüğü ana vatanı Kocacık özlemiyle yanıp tutuşmaktadır. Öyküde sadece adı geçer ve özellikleri anlatılır. Öykünün başkarakteri olan torununun Kocacık'a gitme sebebi ninesinin özlemidir.

Kocacıklı Yahya Efendi: 2.Abdulhamid döneminde Manastır müftülüğü ve müderrisliği görevlerinde bulunmuş Kocacıklı bir kişidir.

Büyük Şehitlikte Yatan Kişiler: Kocacık'ın Büyük Şehitliğinde yatan kişilerdir.

Eğitsel İletiler: Eserin büyük bir bölümünde, kişinin yurdunun, vatanının onun için dünyadaki her yerden daha kıymetli olduğu düşüncesi işlenmiştir. Öyküye göre vatanın her karışı çok kıymetlidir. Öyküde bu düşünceyi ninenin düşüncelerinden ve başkarakterin duygularından anlayabiliriz. "*Bin vatana bir taşını değişmem*" (K.S., s.80)

Eserde yer alan düşüncelerden biri de büyükanne sevgisidir. Öyle ki ana kahramanın olayı yaşaması tamamen ninesinin özlemini gerçekleştirebilmek içindir. Öyküde nine sevgisi

ana kahramanın konuşmalarıyla verilmiştir. *“Ninem benim, ninem. Saçları pamuk, yüzü yanık ninem”* (K.S., s.79).

Öyküde tespit edilen iletilerden biri de savaşın kötü bir şey olduğu düşüncesidir. Öyküde geçmiş savaşların insanlara ne gibi zorluklar getirdiği, insanları yerlerinden yurtlarından ettiği gibi sebep anlatımlarıyla savaş karşıtlığı fikri dile getirilir. *“Kavım kardeşi dağıtan, bizi toprağımızdan eden harbe lanet olsun.”* (K.S., s.80). *“Savaşın anlamsızlığında dökülmesin kanlar.”* (K.S., s.88).

Eserde yer alan son ileti ise din ve ırk ayrımcılığıyla ayrılıklar yaratılmaması düşüncesidir. Özellikle öykünün son bölümünde dua bölümünde bu düşünce ısrarla vurgulanır. *“Tanrım. Evrende barış olsun, kardeşlik olsun, dirlik olsun. Kardeşliğin ak tohumu kara toprakta yeşersin. Kara, sarı, beyaz denilmesin, ayrıcalık yapılmasın. Hristiyan, Musevi, Müslüman, putperest, dinsiz denilip düşmanlıklar yaratılmasın. Görmesin ayrılıklar insanlar.”* (K.S.,s.88)

Eserde toplam 4 ileti tespit edilmiştir.

Değerler: İncelenen öyküde yer alan değerler; “vatan sevgisi, aile sevgisi ve barış”tır. Bu değerlerin metin içerisindeki karşılıkları eğitsel iletiler bölümünde ayrıntılı olarak sunulmuştur.

Dil ve Anlatım Özellikleri: Eserin dil ve anlatımında en çok dikkat çeken özellik efsanevi ve şiirsel üsluptur. Öykü adeta bir Kocacık efsanesidir. Eserin folklorik anlatım özellikleri oldukça ön plandadır. *“Doğrusu bu yeni vatanımızda şendik. Al atlarımızla, al duvaklı gelinlerimizle nice düğünler ettik. Ermişlerden gelen davulların evreni titreten her sesiyle yeni bir ocağın kapısını açtık, bacasını tüttürdük.”* (K.S., s.86). Öyküde yöresel yemek adları, düğün gelenekleri, efsanevi şahıs adları ve yer adları sözvarlığını zengin kılarken, çocuklar için biraz karışıklık yarattığı söylenebilir. Eserin dil ve anlatım özellikleri açık ve anlaşılır olsa da öykünün çocuk edebiyatına ait bir ürün olduğunu söylemek zordur. Öyküde

deyim, ikileme, sıfat ve atasözü kullanımına örnekler bulunur. Soyut kelimeler de oldukça fazladır.

Öyküde olaylar, kahramanların bakış açısıyla okuyucuya aktarılır. Burada hem ana karakterin hem de Büyük Şehitlikte yatan kişilerin anlatıcılığı söz konusudur. Bu durum öyküde anlatım zenginliği yaratması açısından önemlidir. Eser toplam 10 sayfadan oluşur. Öyküde toplam 47 paragraf varken, ortalama cümle uzunluğu 8-9 civarındadır.

2.10. Köye Yolculuk

Tür: Olay Hikâyesi

Tema: İncelenen öykünün teması bencilliktir. Eserde tema; açık, belirgin ve anlaşılırdır. Temanın herhangi bir ideolojiyle bağlantısı bulunmamaktadır.

Ana Fikir: Topluluk içinde bencilce davranışlar sergilemek insanları mutsuz eder.

Konu: Bir kişinin köye gitmek için bindiği minibüste yaşadığı olaylar öykünün konusunu oluşturmaktadır. Konu okuyucuyu kolay bir şekilde temaya ulaştırabilmektedir. Öykünün konusu tam anlamıyla çocukların dünyasından olmasa da, eserde yer alan mizah unsurları sayesinde öykü çocukların dikkatini çekebilir. Öyküde çocukların psikolojisini olumsuz yönde etkileyebilecek herhangi bir baskı, şiddet ve cinsellik unsuru yer almamaktadır.

Plân: İncelenen öykünün giriş, gelişme ve sonuç bölümleri belirgin bir şekilde görülmektedir. Anlatım hareketli, betimlemeler yalın ve kararındadır. Öyküde tek bir olay anlatılır. Olay yolcuların minibüse binmesiyle başlar, yolculuğun sona ermesiyle tamamlanır.

Çevre ve Zaman: Öyküde olay minibüste geçmektedir. Öyküde belirtilen diğer yer adları ise Söğütlü Kahve ve Cerrah Köyüdür. Eserde zaman belli değildir. Öyküde zaman ile ilgili herhangi bir ipucu da yer almamaktadır.

Karakterler: Öykü karakter sayısı ve karakter nitelikleri bakımından çocuklar için uygundur. Ana karakter öykü içerisindeki konumu ve ağırlığıyla ön plana çıkmaktadır.

Ana Karakterler

Nine: Öykünün ana karakteridir. Seksen yaşlarındadır. Nine bencil bir karaktere sahiptir. Kendisini arabanın tuttuğunu söyler ve en öne oturur. Yol boyunca şoföre ve diğer yolculara rahat vermez. Sürekli konuşur, insanları rahatsız eder. *“Tüm yolcuların kafası şişmiş, şoförün de tepesi atmıştır.”* (K.S., s.94)

Yardımcı Karakterler

Kişi: Olayların anlatıcısıdır. Hakkında psikolojik ya da fiziksel bilgiler verilmez. Bir gözlemci gibi insanları seyreder ve düşüncelerini açıklar.

Birinci İhtiyar Adam: Ak saçlıdır. Kısa boyludur. Hakkında fazla detay verilmemiştir.

İkinci İhtiyar Adam: Ak saçlıdır. Uzun boyludur. Hakkında fazla detay verilmemiştir.

Karı-Koca: Köyün yabancıları oldukları belirtilir. Fiziksel olarak ikisinin de aşırı kilolu olduğu ifade edilir.

Şoför: Cerrah Köyü’ne giden minibüsün şoförüdür. Lakabı gamsızdır. Daha üç kişilik koltuk olmasına rağmen son bir kişi kaldı diye bağırması onun biraz düzenbaz biri olduğunu düşündürür. Fiziksel olarak kilolu biri olduğu belirtilmiştir. *“Koca göbeğini bir öksürükle hoplatıverdi.”* (K.S., s.92)

Genç: Eserde iyi giyimli olduğu belirtilmiştir. Ayrıca yolculara espri yapması eğlenceli bir kişilik olduğunu düşündürmektedir.

Eğitsel İletiler: Eserde görülen hâkim düşünce topluluk içerisinde bencillik yapmanın insanları mutsuz ettiği iletisidir. Bu ileti şoförün, karı-kocanın ve en çok da ninenin üzerinden okuyucuya sunulur. Şoförün minibüsünü hareket ettirmek için insanları saatlerce bekletmesi, karı-kocanın kendi fiziksel durumlarından kaynaklanan problemleri sanki şoförün suçuymuş gibi yansıtması ve ninenin neredeyse çoğu davranışı bu duruma örnek oluşturmaktadır. Ninenin şoföre söylediği şu sözler bu durumu kanıtlamaktadır: *“Ne yaparsan yap, ben önde oturcam”* (K.S., s.93)

Öyküde yer alan bir diğer ileti ise toplum içinde hoşgörülü olmak gerektiği düşüncesidir. Öyküde minibüs yolcularının ninenin tüm yaptıklarına rağmen ona tahammül etmeleri, yönde oturan yaşlı dedelerden birinin nineye yer vermesi zaten epey yaşlı olan nineye karşı bir hoşgörü örneği oluşturur.

Öyküde yer alan son düşünce ise olumsuz ileti örneği sunmaktadır. *“Hem burada bir kadınla bir erkeğin birlikte oturduğu görülmüş, duyulmuş şey değildi.”* (K.S., s.93)

Öyküde toplam 3 ileti tespit edilmiştir. Bunların 1 tanesi olumsuz ileti örneği oluşturmaktadır.

Değerler: İncelenen öyküde tespit edilen değerler; sabır ve insan sevgisidir.

Dil ve Anlatım Özellikleri: Öykünün dili açık, anlaşılır ve sadedir. Sözcük bakımından az sayıda deyim, ikileme, pekiştirme ve sıfat örnekleri görülürken, atasözü kullanımı tespit edilmemiştir. Argo sözcükler ve çocuklar için anlama zorluğuna yol açacak bağlaçlar öyküde görülmez. Öykünün kavram dünyası çok büyük ölçüde somut kelimelerden oluşur. Öyküde çocukların seviyesi için zor olduğu düşünülen kelimeler asgari düzeydedir. Bu kelimelerin okka ve ırgalanmak olduğu belirtilebilir.

Öykü yaklaşık 6 sayfadan oluşmaktadır. Öykünün paragraf sayısı 77 iken, ortalama cümle uzunluğu 7-8 civarındadır. Öyküde ünlem cümlesi, soru cümlesi ve eksilteli cümle çeşitlerinin örnekleri vardır. Kurallı cümleler ağırlıktayken, az da olsa devrik cümle kullanımı da görülür. Eylem cümleleri, ad cümlelerine göre sayıca çok daha fazladır. Bu durum, çok sayıda paragraf kullanımı ve diyaloglarla da birleşince devingen, canlı ve akıcı bir üslup oluşturulmasına zemin hazırlamıştır.

Öykü, 1. Tekil kişi ve 3. Tekil kişinin ağzından anlatılır. Öykünün genelinde, anlatıcı olayları bir kamera gibi gözlemleyerek sunar. Bu sebeple öykü gözlemci (müşahit) bakış açısıyla ele alınmıştır. Ayrıca eserdeki en dikkat çekici anlatım özelliklerinden biri de karakterlerin konuşturulmasında köy ağzının dil özelliklerinden yararlanılmasıdır. Özellikle

ninenin konuşmaları buna örnektir: “*Yeteyo ama bana yetmeyo. Az daa aç, az daa.*” (K.S., s.95)

Öykü büyük ölçüde yazım ve noktalama kurallarına uygun olarak yazılmıştır. S.95’te 11. satırda fazladan “de” yazılması ve bazı bölümlerde “:” işaretinden sonra “tırnak işaretinin” paragraf başı verilerek yazılması bunun örneklerdir.

2.11. Aslan Keloğlan

Tür: Masal

Tema: İncelenen masalın teması akıldır. Tema, metinde belirgin bir şekilde fark edilmektedir. Aynı zamanda tema çocuk gerçekliğine uygundur. Herhangi bir ideoloji içermez.

Ana Fikir: Akıl ile her zorluğun üstesinden gelinir.

Konu: Padişahın kızını almak için sınanan Keloğlan’ın aklı ile yürüttüğü maceralar masalın konusunu oluşturmaktadır. Evlilik amacı çocuklar için uygun olmasa da sevdiği kızın peşinde gerçeküstü serüvenler yaşayan Keloğlan’ın mücadeleleri çocuk gerçekliğine ve çocukların okuma eğilimlerine uygundur. Ancak masalda şiddet unsurları bulunmaktadır. Şiddet ifadeleri masalda açıkça ve canice geçer. Bu durum çocuk psikolojisi için uygun değildir: “*O an çekmiş kılıcını Keloğlan, sokmuş devin gözüne. Koca dev yıkılmış yere. Gözünden kan boşalmış dere gibi, böğürtüsü gökleri inletmiş deprem gibi*” (A.K., s.37) Masalda tespit edilen olağanüstü unsurlar ise; mektuba dönüşen iki renkli elma motifi ve kendine özgü sıradışı özelliklere sahip devlerdir.

Plân: Masalda giriş, gelişme ve sonuç bölümleri belirgin bir şekilde bulunmaktadır. Giriş bölümünde Keloğlan padişahın kızına âşık olur. Gelişme bölümünde bu uğurda mücadeleler, serüvenler yaşar. Sonuç bölümünde ise aklını kullanarak amacına ulaşır. Masal yapısı bakımından hızlı ve hareketli bir anlatıma sahiptir. Betimlemeler yalın ve karardadır.

Kişi-kişi çatışma üzerine planlanmıştır. Masalda Keloğlan annesi ile padişah ile ve devler ile çatışma yaşar.

Çevre ve Zaman: Masalda geçen çevre unsurları Uludağ'ın Fındıklı Köyü'nde bulunan Kızlar Sarayı, Kafdağı, han ve ormandır. İncelenen masalda zaman belirsizdir. Zaman eserde “vaktiyle” olarak belirtilmiştir.

Karakterler: İncelenen masal; karakter sayısı ve karakter nitelikleri bakımından çocuklara uygundur. Masalda Keloğlan tiplemesinin yanında gerçeküstü varlıklar da karakter olarak bulunur. Keloğlan, masalda ana kahraman olarak ayrıntılarıyla yer alır.

İnsanlar

Keloğlan: Masalın ana kahramanıdır. Kel olduğu için adına Keloğlan denmiştir. Annesi ile yaşar. Fiziksel özelliklerine dair hakkında başka bir bilgi verilmemiştir. Masalda akli ve çaba göstermeyi temsil eder. Bütün zorlukların çaba göstererek aşılabileceğini savunur. Köylü ile kentli ayrımına karşı çıkar. Bu konuda annesi ile çatışır.

Padişahın Kızı: Uludağ padişahının kızıdır. Masalda kaç yaşında olduğu belirtilmez ancak gelinlik çağıda olduğu söylenir. Fiziksel olarak güzelliği vurgulanmaktadır. Babasının aksine iyiliği temsil eder.

Keloğlanın Anası: Keloğlan'ın annesidir. Masalda fiziksel özellikleri belirtilmemiştir. Köylü ile kentli ayrımı yapar. Otorite karşısında kendi yaşantısını küçümser. Bu noktada Keloğlan ile çatışır.

Padişah: Uludağ padişahıdır. Uludağ'ın Fındıklı Köyü'ndeki Kızlar Sarayında yaşar. Masalda dönüşüm yaşayan bir kişiyi temsil etmektedir. Keloğlan sayesinde zalimlikten iyiliğe döner.

Bilge: Bilge bir kişidir.

Diğer Kahramanlar: Masalda adları geçen diğer kahramanlar Hancı, Damcı, köylü ve kentlidir.

Olağanüstü Varlıklar

Devler: Masaldaki olağanüstü özelliklere sahip kahramanlardır. Bir dudakları yerde bir dudakları göktedir. İnsanların yiyeceklerini istemektedirler ve bu yüzden Keloğlan ile çatışırlar.

Topal Dev: Masaldaki diğer olağanüstü kahramanlar olan devler gibi bir devdir. Bir ayağı topaldır. Ancak alnında sadece tek bir gözü bulunmaktadır. Padişahın ve Keloğlan'ın sözlerinden devlerin en tehlikelisi olduğu anlaşılmaktadır.

Eğitsel İletiler: Masalda tespit edilen ilk ileti “Akıl ile her zorluğun üstesinden gelinir” düşüncesidir. Bu ileti masalda Keloğlan üzerinden temsil edilir. Keloğlan'ın padişahın ilk sınamasını aklıyla başarılı bir şekilde geçmesi, ardından devleri yine aklıyla mağlup etmesi bu iletiye örnek oluşturur. Ayrıca padişahın Keloğlan'ı yönlendirmek için söylediği sözler de bu düşüncüyü destekler: “*Varmalısın oraya, devleri yok etmelisin aklınla*” (A.K., s.25)

Masalda tespit edilen ikinci ileti “Yöneticiler toplumlarına adil davranmalıdır” düşüncesidir. Masalda bu ileti padişah karakteri üzerinden aktarılır. Padişahın masalda kötü yöneticilikten iyi yöneticiliğe doğru dönüşüm yaşaması bu iletiye örnektir. Masalın sonunda, padişahın yola gelmiş olmasına gönderme yapılır.

Masalda tespit edilen bir diğer ileti de “Dünyada yenilmeyecek güçlük yoktur” düşüncesidir. Bu ileti de ana kahraman Keloğlan tarafından temsil edilir. Keloğlan özellikle annesi ile diyaloglarında bu düşüncüyü yansıtır. “*Dünyada insanoğlunun yenemeyeceği güçlüğü olmadığını kanısına varmalısın.*” (A.K., s.26)

Masalda yer alan bir diğer ileti de “Problemlerimiz kaderimiz değildir, onları aşmak için mücadele etmek gerekir” düşüncesidir. Bu ileti eserde şöyle karşılık bulur: “*Önemli olan yazılmış sanılan yazgıyı silmektir, cüce bilinenlerin yüceliğini göstermektir. Çaba göstermezsek yoksulluk tükenmez.*” (A.K., s.26)

Masalda yer alan son ileti de “Sevgide statü ayrımı olmaz” düşüncesidir. Eserde Keloğlan’ın annesi, oğlunu padişah kızı ile evlenmek hevesinden vazgeçirmek istemektedir, Keloğlan ise bu düşünceyi ısrarla reddeder ve annesine şu sözleri söyler: “*Sevdiğin kız padişah kızı bile olsa köylü kızı ile birdir. Sevginin köylüsü kentlisi olmaz.*” (A.K., s.26)

Masalda toplam 5 ileti tespit edilmiştir

Değerler: Masalda tespit edilen değerler; eşitlik, adalet, özgüven ve cesarettir. Eşitlik ve adalet değeri eğitsel iletiler bölümünde örneklendirilmiştir. Özgüven değeri; masalda Keloğlan üzerinden aktarılır. Keloğlan, annesine rağmen amacı için girdiği bütün zorluklar karşısında kendine güvenir ve zorluklardan kaçmak yerine onların üstüne giderek cesaret değerini simgeler.

Dil ve Anlatım Özellikleri: İncelenen masal; cümle uzunlukları, kelime kadrosu ve anlatım özellikleri açısından sade, açık ve anlaşılırdır. Masalda yer alan kelimeler çocukların seviyesine göredir. Metinde deyim ve atasözü kullanımları az sayıdadır. Ancak özdeyiş tadında özgün ifadeler sıklıkla yer alır: “*Çaba göstermezsek yoksulluk tükenmez.*”, “*Sevginin köylüsü kentlisi olmaz.*” (A.K., s.26), “*Güçlükler yenildikçe mutluluk olur.*” (A.K., s.14) Masalda bulunan isimler genelde somut sözcüklerdir. Cümle yapıları eylem odaklıdır. Sıfatlar sadece kişi ve çevre anlatımlarında basit bir şekilde kullanılır. Betimlemeler karmaşık değildir. Masalda diyaloglar sıklıkla yer alırken paragraf sayısının da fazla olması anlatımdaki canlılığı arttırmıştır. Metinde argo sözcük kullanımı da görülür: “*aptal*” Ayrıca diğer masallarda olduğu gibi bu masalda da Öz Türkçe hassasiyeti dikkat çeker.

Aslan Keloğlan masalı, incelenen masallar arasındaki en uzun metindir. Yaklaşık 35 sayfadır. Eser anlatım özellikleri açısından incelenen diğer masallardan biraz daha farklıdır. Ana kahraman Keloğlan masalın yedinci sayfasından itibaren ortaya çıkar. Ayrıca diğer masalların aksine bu masalda döşeme bölümü yoktur. Dolayısıyla giriş tekerlemeleri de

bulunmaz. Asıl masal bölümü çok uzundur. Bu bölümde beş yerde “az gitmiş, uz gitmiş, dere tepe düz gitmiş” formeli bulunur. Masal “Onlar ermiş muradına” formeliyle sonlanır.

Masalda herhangi bir yazım, imla ve noktalama yanlışı tespit edilmemiştir.

2.12. Dağlar Padişahının Çobanı Keloğlan

Tür: Masal

Tema: Masalın teması iyilik-kötülüktür. Tema, metinden açık ve net bir şekilde çıkarılabilmektedir. İyilik kavramı çocuk edebiyatının temelini oluşturması bakımından çocuğa göredir ve çocuk gerçekliğine uygundur. Temanın herhangi bir ideolojik boyutu bulunmamaktadır.

Ana Fikir: İyilik eden iyilik bulur.

Konu: Masalın konusu padişahın yanında çoban olarak çalışan Keloğlan’ın, padişahın kızını almak için yaşadığı serüvenlerdir. Aşk konusu her ne kadar çocuklara hitap etmese de Keloğlan’ın amacı uğruna girdiği serüvenler çocukların okuma eğilimlerine uygundur. Konu, okuyucuyu kolaylıkla temaya götürebilmektedir. Bu bakımdan konu-tema ilişkisi güçlüdür. Hayvanların insanlara özgü davranışlar sergilemesi ve sihirli elma motifi eserdeki olağanüstü unsurlara örnektir. Ayrıca masalda herhangi bir korku, şiddet, baskı ve cinsellik unsuru tespit edilmemiştir.

Plân: İncelenen masalda giriş, gelişme ve sonuç bölümleri net bir şekilde belirgindir. Betimlemeler kararında ve yalındır. Anlatım hareketlidir. Masal kısa birkaç olayın serüven şeklinde birleşmesiyle meydana gelmiştir. Masal planı kişi-kişi çatışması üzerine kurgulanmıştır.

Çevre ve Zaman: Masalda birçok çevre unsuru bulunmaktadır. Bunlar; Uludağ’ın ardı, dağdan bir saray, yüce kaya, bilinmedik iller, deniz, ova, sular, pınar, çamlık ve köydür. Masalda zaman “vaktin birinde” olarak ifade edilmiştir. Bu ifade ile belirsiz bir zamanın anlatılması masal türünün temel özelliklerine uygundur.

Karakterler: Masal karakterleri, sayı ve nitelik bakımından çocuklara uygundur.

Keloğlan tiplmesi ve olağanüstü varlıklar bir arada karakter olarak eserde yer almaktadır.

İnsanlar

Keloğlan: Masalın ana kahramanıdır. Delikanlılık çağındadır. Annesi ile yaşar. İyi bir çocukluk geçirmemiştir. Ancak kendini iyi yetiştirir. Güçlü, zeki ve iyi yürekli bir kişidir. Özgüveni yüksektir.

Dağlar Padişahı: Dağdan yapılmış sarayın padişahıdır. Bir kızı vardır. Masalda fiziksel özellikleri belirtilmez ancak yöneticiliğiyle ilgili bazı özellikleri vurgulanır. Buna göre padişah; sözüne güvenilir, yardımsever, iyiliksever, yoksulları koruyan ve adil bir kişidir.

Keloğlanın Anası: Keloğlanın annesidir. Köyde yaşamaktadır. Fiziksel özellikleri masalda belirtilmez.

Gülçiçek: Dağlar Padişahının kızıdır. Masalda güzelliği ile anlatılır.

Bilge: Bilge bir kişidir. Keloğlan'a yol gösteren bir rehberdir.

Olağanüstü Varlıklar

Balık: Kıyıya vurmuş bir balıktır. İnsana özgü davranışlar sergiler. Keloğlan'ın iyiliğini karşılıksız bırakmaz ve iyiliğe iyilikle karşılık verir.

Kelebek: Kanadı yaralı bir kelebektir. İnsana özgü davranışlar sergiler. Keloğlan'ın iyiliğini karşılıksız bırakmaz ve iyiliğe iyilikle karşılık verir.

Eğitsel İletiler: Masalda tespit edilen ilk ileti aynı zamanda masalın ana fikri de olan “İyilik eden iyilik bulur.” düşüncesidir. Bu ileti masalda Keloğlan üzerinden temsil edilir. Keloğlanın önce kelebeğe sonra balığa yardım etmesi sonrası, onların da padişahın verdiği görevi yapmasında Keloğlan'a yardım etmeleri bu iletiye örnektir. Ayrıca balığın söylediği şu sözler de bu fikri destekler: “*Karşılıksız yardım olmaz, iyiliğin unutulmaz.*” (A.K., s.54)

Masalda tespit edilen bir diğere ileti de “İnsanlar görünüşlerine göre değerlendirilmemelidir.” düşüncesidir. Saray görevlilerinin görünüşüne bakarak Keloğlan'ı

olumsuz olarak değerlendirmesi ancak Keloğlan'ın başarısıyla bunun tam tersinin doğru olduğunu ispatlaması iletiye örnek oluşturur.

Masalda tespit edilen diğer iletiler eserde doğrudan aktarılmıştır. Bu iletiler şunlardır: “Sevginin köylüsü-kentlisi olmaz.” (A.K., s.51), “Büyük dağın büyük dumanı olur.” (A.K., s.50), “İnsanoğlunun yenemeyeceği güçlük yoktur.” (A.K., s.51)

Masalda toplam 5 ileti tespit edilmiştir.

Değerler: Masalda tespit edilen değerler; adalet, dürüstlük, yardımseverlik, hayvan sevgisi ve özgüvendir. Adalet ve dürüstlük değeri masalın girişinde padişahın özellikleri anlatılırken vurgulanmıştır. Yardımseverlik ve hayvan sevgisi değerleri Keloğlan'ın balık ve kelebeğe yardımlarıyla masalda örneklendirilir. Özgüven ise Keloğlan'ın eser boyunca sahip olduğu bir özelliktir. Keloğlan'ın çoban olma sürecinde de, Gülçiçek'i padişahı isteme sürecinde de özgüven olarak kusursuz olduğu görülür ve bu durum masalda da şöyle vurgulanır: “*özüne olan güvenle gülüp geçmiş*” (A.K., s.43)

Dil ve Anlatım Özellikleri: İncelenen masal; cümle uzunlukları, kelime kadrosu ve anlatım özellikleri açısından sade, açık ve anlaşılırdır. Metinde deyim ve atasözü kullanımları az sayıdadır. İsimler genelde somut sözcüklerdir. Argo sözcük kullanımı görülmez. Cümle yapıları eylem odaklıdır. Sıfatlar sadece kişi ve çevre anlatımlarında basit bir şekilde kullanılır. Betimlemeler karmaşık değildir. Metinde yer ikilemeler görülür. Masalda diyalogların sıklıkla yer almasının yanında, paragraf sayısının da fazla olması anlatımdaki canlılığı arttırmıştır. Ayrıca masal duyulan geçmiş zaman ile anlatılırken, masal uzunluğu da yaklaşık 18 sayfadır.

Masalın döşeme bölümünde 13 dizelik manzum bir tekerleme yer alır. Bu tekerleme “masal ile ilgi” bakımından diğer masallardaki tekerlemelerden farklıdır. Tekereleme tamamen masal ile ilgilidir, tüm dizeler padişah karakterini tanıtır. Bu bakımından döşeme bölümü aslında yok gibidir, çünkü masaldaki kurgu doğrudan tekerleme ile başlar. Asıl masal

bölümünde klasik masal formelleri görülmez. Yazar bu bölümde zaman geçişlerini sağlamak için özgün bir ifade kalıbı geliştirmiştir: “*Keloğlan uçmuş yel gibi, kanatlanmış kelebek gibi.*” (A.K., s.46). Ayrıca asıl masal bölümünde de mani örneği bulunmaktadır. Bu örnek eserdeki folklorik dili zenginleştirmiştir. Masal özgün bir bitirişle sonlanmıştır: “*Yılı yıla eklemişler, gözlerdeki bakışı; uyutup uyandırmışlar öpücüklerle, sesini dinlemişler mutlu yaşamın*” (A.K., s.58)

Masalda tespit edilen tek yazım yanlışı 52. Sayfada “kenarında” yerine “kenannda” yazılmasıdır.

2.13. Keloğlan Geldi

Tür: Masal

Tema: İncelenen masalın teması azimdir. Tema; açık, belirgin ve anlaşılırdır. Çocuğun dünyasına uygundur. Temanın herhangi bir ideolojiyle ilişkisi yoktur.

Ana Fikir: Aşılamayacak engel yoktur.

Konu: Padişah olmak için mücadele veren Keloğlan’ın yaşadığı serüvenler masalın konusunu oluşturmaktadır. Konu, okuyucuyu kolaylıkla temaya ulaştırmaktadır. Konu-tema ilişkisi güçlüdür. Eserde serüvenlerin yer alması çocukların okuma eğilimleriyle paralellik göstermektedir. Masal, gerçekçi bir tarzda ele alınmıştır, masalda herhangi bir olağanüstü unsur yer almamaktadır. Ayrıca masalda şiddet, baskı, korku ve cinsellik unsurları tespit edilmemiştir. Eser bu bakımdan çocuk psikolojisine uygundur.

Plân: İncelenen eserde giriş, gelişme ve sonuç bölümleri belirgin bir şekilde yer almaktadır. Eser plan bakımından çocuğa göredir. Betimlemeler az ve kararında, anlatım hızlı ve hareketlidir. Masal birkaç küçük olayın birleşiminden oluşmuştur.

Çevre ve Zaman: Masalda geçen çevre unsurları Keloğlan annesi ile birlikte yaşadığı ev, bilgenin oturduğu yer ve sarayda padişahın katıdır. Ayrıca padişahın görev olarak

Keloğlan'dan istediği saray da eserdeki evre unsurlarındandır. Bu saray ayrıntılı bir şekilde betimlenmiştir.

İncelenen masalda zaman belirsizdir. Olayların yaşandığı zamana dair herhangi bir bilgi verilmemiştir.

Karakterler: İncelenen masal karakter özellikleri ve karakter sayısı bakımından çocuklar için uygundur. Masalın ana kahramanı aynı zamanda edebiyatımızdaki klasikleşmiş tiplerden olan Keloğlan'dır.

İnsanlar

Keloğlan: Masalın ana kahramanıdır. Fiziksel özelliklerine dair herhangi bir bilgi verilmemiştir. Annesi ile birlikte yaşar. Erginlik ağındadır. Özgüvenli, akıllı ve azimli bir kişi olarak betimlenir.

Keloğlanın Anası: Keloğlan'ın annesidir. Masalda fiziksel özellikleri belirtilmemiştir.

Padişah: Ülkenin padişahıdır. Fiziksel ve kişilik özelliklerine dair herhangi bir bilgi yer almamaktadır. Ancak hak ettiği halde Keloğlan'ın tahta geçişini engellediği için koltuk sevdalısı ve hırslı bir karakteri olduğu anlaşılmaktadır.

Padişahın Kızı: Adı Güendam'dır. Padişahın kızıdır. Masalın sonunda Keloğlan ile evlenir. İncelenen masalda asıl konu Keloğlan ile aşkı olmadığından Güendam hakkında detaylı bilgi verilmemiştir. Bu masalda yardımcı kahraman rolündedir.

Bilge: Bilge bir kişidir. Keloğlan'a bilimin ışığında yol göstermiştir.

Eğitsel İletiler: Masalda tespit edilen ilk ileti "Aşılamayacak engel yoktur." düşüncesidir. Bu ileti masalda Keloğlan üzerinden temsil edilir. Keloğlan'ın padişah olmak için girdiği bütün imkânsız gibi görünen sınamaları başarıyla geçmesi bu iletiye örnek oluşurmaktadır. Ayrıca Keloğlan'ın şu sözleri bu fikri destekler: "*Olamayacak bir şey yoktur bu dünyada, demiş Keloğlan*" (A.K., s.66)

Masalda tespit edilen bir diğler ileti de “Statüsü ne olursa olsun herkes eşittir.” düşüncesidir. Bu ileti masalda Keloğlan ile annesinin ve Keloğlan ile padişahın konuşmalarından çıkarılır. “*Padişah dediğın benim gibi bir adam; elli, ayaklı, gözlü, kulaklı, saçlı sakallı...*” (A.K., s.59). “*Padişah dediğimiz kişi benim gibi bir adam. Benden bir ayrıcalığı yok.*” (A.K., s.62)

Masalda sunulan diğler iletiler yukarıdaki iletinin aksine eserin belirli bölümlerinde doğrudan verilir. Bunlardan ilki Keloğlan ile padişahın konuşmalarında geçer. “Devlet yönetiminde, sorumluluk sahibi kişilere görev verilmelidir.” (A.K., s.67). Tespit edilen diğler ileti ise yine padişah ile Keloğlan diyalogunda yer alır. “Yönetici gücünü adaletin terazisi olarak kullanmalıdır.” (A.K., s.67).

Masalda toplam 4 ileti tespit edilmiştir.

Değerler: Masalda tespit edilen değerler; özgüven, dayanışma, eşitlik, bilimsel merak ve sorumluluktur. Özgüven, sorumluluk ve eşitlik değeri eğitsel iletiler bölümünde ayrıntılı olarak açıklanmıştır. Bilimsel merak değeri, masalda Bilge'nin yanına giden Keloğlan'ın bilimin ışığında aydınlanmasıyla açıklanır. “Bilimin ışığında aydınlanmış.” (A.K., s.65). Dayanışma değeri ise saray yapmak ve masalın sonunda Keloğlan'ı padişah ilan etmek için bir araya gelen insanlar üzerinden açıklanır.

Dil ve Anlatım Özellikleri: Masal dil ve anlatım özellikleri bakımından sade, açık ve anlaşılırdır. Masalda kullanılan kelimeler çocukların düzeyine uygundur. Sözcükler genellikle somuttur. Deyim, atasözü ve sıfat kullanımı azdır. Sıfatlar karmaşık değildir. Masalda betimleyici üslup sadece saray anlatılırken hâkimdir. Ancak betimlemeler yalın ve çocuğa göredir. Masalda argo sözcük kullanımı görülmez. Cümleler uzun değildir. Eksilteli cümle, soru cümlesi, ünlem cümlesi örnekleri eserde görülür. Yüklemelerinin türüne göre bakıldığında eylem cümleleri çoğunluktadır. Paragraflar kısa ve çeşitlidir. Diyaloglar konuşurma çizgisi ile oluşturulmuştur ve yoğundur.

Masal duyulan geçmiş zaman ile anlatılmıştır. Masalda döşeme bölümü yoktur. Doğrudan asıl masal girilir. Giriş tekerlemeleri ve masal formelleri bulunmaz. Aslında incelenen masal, anlatım özellikleri bakımından öykü türüne benzemektedir. Olağanüstü unsurlar ve “az gitmiş uz gitmiş” gibi geçiş formelleri metinde bulunmaz. Ancak masal sonunda bitiş formeli “Onlar ermiş muradına biz çıkalım kerevetine” ifadesi yer alır ve masal bu ifadeyle sonlanır.

Masalda dikkat çeken bir özellik de folklorik dilin zenginliğidir. Kullanılan deyim ve atasözlerinin yanında masalda 3 ve 7 formülistik sayılarının yer alması, ayrıca maddi kültür unsurlarından halk mutfağı adlarının bulunması folklorik dili güçlendirmiştir.

Masalda herhangi bir yazım, noktalama ve imla yanlışı bulunmamaktadır.

2.14. Keloğlan ile Devler

Tür: Masal

Tema: Masalın teması emektir. Tema; eserde açık, net ve belirgin bir şekilde görülmektedir. Temanın herhangi bir ideolojik yönü bulunmamaktadır.

Ana Fikir: Akıl ve korku birleşirse her amaç gerçekleştirilir.

Konu: Tembel bir hayat yaşayan Keloğlan'ın aklıyla devleri korkutarak paralarına el koyması masalın konusunu oluşturmaktadır. Masal genel özellikleri itibariyle çocuklara uygun değildir. Eserde çocuk psikolojine uygun olmayan çok sayıda şiddet unsuru bulunmaktadır. Masalın başında ninenin Keloğlan'ı sopayla kovalaması, Keloğlan'ın sinekleri kılıcıyla öldürmesi, Devlerin Keloğlan'ı sopayla dövmeye kalkması, yine devlerin Keloğlan'ı haşlamaya çalışması masaldaki şiddet unsurlarıdır. Masalda şiddet ifadeleri apaçık ve canicedir. Ayrıca dev varlıklarının olması masaldaki tek olağanüstü unsurdur.

Plân: İncelenen masalda plan özellikleri çocuklar için uygundur. Giriş, gelişme ve sonuç bölümleri belirgin bir şekilde görülmektedir. Betimlemeler yalın ve kararında, anlatım hareketlidir.

Çevre ve Zaman: Masalda çevre “memleketin birinde” olarak belirtilir. Çevrenin belirsiz oluşu ve ayrıntılı olarak tarif edilmeyişi masal türünün temel özelliklerine uygundur. Masalda herhangi bir zaman ifadesi bulunmamaktadır. Zaman belirsizdir.

Karakterler: İncelenen masal; karakter sayısı bakımından çocuğa göredir ancak karakter nitelikleri bakımından çocuklara uygun değildir. Ana karakter Keloğlan’ın olumsuz davranışlar gösteren özelliklere sahip olması çocuklara rol-model olmak bakımından zararlı etkilere sahiptir.

İnsanlar

Keloğlan: Masalın ana kahramanıdır. Fiziksel özellikleri ile ilgili hakkında bilgi verilmemiştir. Masalda vurgulanan kişilik özelliği tembel oluşudur. Ayrıca amacına ulaşmak için aklı, şiddet ve korkuyu kullanır.

Nine: Keloğlanın ninesidir. Olumlu özelliği tembelliği sevmemesidir. Ancak masalda başkasının parasına zorla el koyan Keloğlan’ın bu davranışına itiraz etmemesi ve bu parayla onunla birlikte mutlu bir yaşam sürmeleri olumsuz özelliğidir.

Olağanüstü Varlıklar

Devler: Dev varlıklardır. Fiziksel özelliklerine dair herhangi bilgi bulunmamaktadır. Ancak haklarını savunmak için şiddete başvurmaları onların şiddet eğilimli olduklarını düşündürmektedir.

Eğitsel İletiler: Masalda tespit edilen ilk ileti “Akıl ve korku birleşirse her amaç gerçekleştirilir.” düşüncesidir. Keloğlan’ın devleri aklını kullanarak korkutması ve bunun sonucunda amacına ulaşması bu iletiye örnek oluşturur.

Masalda tespit edilen diğer ileti “Başkasının emeğini gasp etmek mutluluk kaynağıdır” düşüncesidir. Keloğlan’ın devlerden zorla aldığı bir çuval altın ile ömür boyu mutlu bir şekilde yaşaması bu düşünceye örnektir.

Masalda tespit edilen son ileti ise “Tembellik kötü bir özelliktir.” düşüncesidir. Bu ileti masalda nine üzerinden aktarılır. Ninenin tembellik yapan Keloğlan’a kızması ve onun bu özelliğini kınaması iletiye örnek oluşturur. “*Ninesi ondan hiç memnun değilmiş. Ona öğütler vermiş, yalvarmış yakarmış ama onu çalışmaya ikna edememiş.*” (A.K., s.70)

Masalda toplam 3 ileti tespit edilmiştir, bu iletilerin ikisi olumsuzdur.

Değerler: Masalda tespit edilen tek değer; çalışkanlıktır. Bu değer ile ayrıntılı açıklama eğitsel iletiler bölümünde yapılmıştır.

Dil ve Anlatım Özellikleri: Masal; dil ve anlatım özellikleri bakımından açık, sade ve anlaşılırdır. Eserde yer alan sözcük çeşitleri ve deyim, atasözü, ikileme gibi kalıp sözler çocukların düzeyine uygundur. Somut sözcükler ağırlıktadır. Cümleler uzun değildir. Sıfat kullanımı nadirdir. Betimleyici anlatım özelliği görülmez. Masalda argo sözcük bulunmamaktadır. Anlatım duyulan geçmiş zaman ile gerçekleştirilir. Eylem cümlelerinin ad cümlelerine göre fazla oluşu hareketli bir anlatım oluşmasını sağlamıştır. Paragraflar kısa ve çeşitlidir.

Masalda döşeme bölümü bulunmamaktadır. Doğrudan asıl masal bölümüne girilmiştir. Bu bakımdan metin türü olarak öyküye benzemektedir. Asıl bölümü oldukça uzundur. Masalda zamanı hızlandırmak için geçiş formelleri kullanılmamıştır. Ayrıca masal sonunda da aynı durum geçerlidir. Asıl masal bölümündeki olayın tamamlanmasıyla masal sonlandırılır. Masal sonu formelleri metinde görülmez. Masallardaki en temel anlatım özelliği olan tekerleme kullanımı da masal da görülmemektedir.

Masalda tespit edilen tek noktalama yanlışı 79.sayfada “:” kullanılması gereken yerde “.” kullanılmasıdır.

2.15. Keloğlanın Serüveni

Tür: Masal

Tema: İncelenen masalın teması akıldır. Tema, eserde açık ve belirgin bir şekilde görülmektedir. Konu-tema uyumu bulunmaktadır. Tema, çocuğa göredir ve çocuk gerçekliğine uygundur. Masalın temasında herhangi bir ideolojik unsur bulunmamaktadır.

Ana Fikir: Zekâ ve mücadele birleştiğinde imkânsız gibi görünen şeyler başarılabilir.

Konu: Keloğlan'ın padişahın kızını almak için girdiği serüvenler masalın konusunu oluşturmaktadır. Keloğlan bu serüven sırasında Dev ile yoğun bir akıl mücadelesine girer. Konu, okuyucuyu kolaylıkla temaya ulaştırabilmektedir. Masalda konu-tema bağı güçlüdür. Evlilik konusu çocukların dünyasına seslenmese de, Keloğlan'ın yaşadığı hareketli ve akıl dolu serüvenler çocukların ilgilerine uygundur. Masalda padişahın otorite figürü olarak söylediği “kırk katır mı kırk satır mı” ifadesinden başka şiddet unsuru yoktur. Bu ifade ise sadece bu şekilde eserde yer almış, korkunç ve cani bir şekilde eserde karşılık bulmamıştır. Masalda tespit edilen bir diğer konu özelliği de olağanüstü unsurlardır. Dev ve Peri Kızı karakterleri, Kılık Değiştirme Motifi ve hayali çevre unsurları masaldaki olağanüstülükler örnek oluşturmaktadır.

Plân: Masal, plan özellikleri bakımından çocuklara uygundur. Serüven içerikli bir yazınsal tür olduğu için kısa kısa olayların birleşiminden oluşturulmuştur. Masalın giriş bölümünde Keloğlan'ın padişahın kızıyla evlenmek isteği, gelişme bölümünde bu yoldaki mücadelesi ve sonuç bölümünde de düğünü gerçekleşir. Masalda betimlemeler yalın ve kararındadır. Kısa birkaç olayın yer alması anlatımdaki hareketi artırmıştır. Masal kişi-kişi çatışması üzerine planlanmıştır.

Çevre ve Zaman: Masalda olayların geçtiği yerler; padişahın sarayı, Yeraltı Kenti, köy ve orman olarak belirtilir. Padişahın sarayı ve Yeraltı Kenti hakkında bazı detaylar okuyucuya sunulur. Masala göre; saray som altından ve kocamandır. Yeraltı Kenti ise uzayan yolları, yollarında balondan konakları olan ve yıldızlar tarafından aydınlatılan benzersiz bir şehir olarak tanıtılır. Masalda zaman “vaktin birinde” olarak belirtilmiştir.

Karakterler: Masalda yer alan karakterler, nitelik ve sayı açısından çocuklara göreler. İnsanlar ve gerçeküstü varlıklar bir aradadır. Ana karakter masal içerisindeki yoğunluğuyla ön plana çıkmaktadır.

İnsanlar

Keloğlan: Masalın ana kişisidir. Eğitim, zekâ ve mücadelenin temsilcisidir.

Keloğlanın Babası: Keloğlanın babasıdır. Diğer Keloğlan masallarında genellikle bulunmaz.

Keloğlanın Annesi: Keloğlanın annesidir.

Padişah: Keloğlanın yaşadığı ülkenin padişahıdır.

Padişahın Kızı: Keloğlanın âşık olduğu padişah kızıdır.

Yargıç: Ülkenin yargıcısıdır.

Yazıcı: Yargıcın yardımcısıdır.

Gerçeküstü Varlıklar

Arap: Bir dudağı yerde bir dudağı gökte olan olağanüstü özelliklere sahip bir Arap'tır.

Peri Kızı: Görünüşü peri, kendisi diri, güzel bir kız olarak tanıtılmıştır.

Yardımsverdir.

Eğitsel İletiler: Eserde en çok vurgulanan düşünce, zekâ ve eğitimin kılavuzluğunda mücadele ederek aşılamayacak hiçbir engelin olmadığı iletisidir. Masalın giriş bölümünde Keloğlanın yetişmesi esnasında akıl ve bilimin ışığında eğitim görmesi, masalın devamında Arap ile karşılaştığında dünyada olmayan sanatı öğrenebilmek için beş yıl çaba göstermesi ve bütün bunların sonucunda aklını kullanarak Arap ile yapmış olduğu mücadele sonucunda padişahın kızını alması bunun kanıtıdır. Masalın bir bölümünde babasının Keloğlana dileği de bu durumu ispatlar: “*Yolun açık, usun aydınlık olsun.*” (K.D., s.14).

Masalda yer alan bir diğer ileti de kanaatkârlıkla ilgilidir. Yoksulluk utanılacak ve sitem edilecek bir durum değildir düşüncesi masalda vurgulanmıştır. Keloğlan hakkında

anlatılanlar bu durumu kanıtlamaktadır. *“Yoksulluğundan yerinmemiş, erdemin yüceliğinde geleceğe yönelmiş.”* (K.D., s.8).

Masalda tespit edilen iletilerden biri de adalet ile ilgilidir. Adaletle boyun eğmek gerekir düşüncesi bu iletiyi teşkil eder. Keloğlanın babasının yargıcın verdiği karar sonucu hakkını aradıktan sonra verilen hükme razı oluşu bu durumu destekler. *“Nereye başvurduysa haksız çıkmış, kapanmış yüzüne tüm kapılar. Sonunda yargıcın kararına boyun eğmek zorunda kalmış”* (K.D., s.22)

Masalda yer alan iletilerden biri de karşımızda kişi ne kadar büyük bir statüde olursa olsun özgüven duymamız gerektiği düşüncesidir. Bu ileti masalda Keloğlan üzerinden yansıtılır. *“O padişahsa ben de Keloğlanım”* (K.D., s.11)

Masalda tespit edilen son ileti ise olumsuz özelliklere sahiptir. Yüksek statüdeki kişilerle konuşmak sıradan insanlara göre değildir düşüncesi masalda Keloğlanın annesi üzerinden okuyucuya aktarılır. Annesinin Keloğlana *“Aman oğul, padişah bu, bir yüce kişi. Biz onun katına nasıl varırız?”* demesi bu duruma örnek oluşturmaktadır.

Öyküde toplam 5 ileti tespit edilmiştir. Bunlardan bir tanesi ise olumsuz iletidir

Değerler: İncelenen masalda tespit edilen değerler; kanaatkârlık, doğa sevgisi, özgüven, aile sevgisi ve adalettir. Kanaatkârlık, adalet ve özgüven değerleri eğitsel iletiler bölümünde ayrıntılı olarak ele alınmıştır. Doğa sevgisi değeri masalda şu ifadelerle aktarılmıştır: *“Doğayı sevmiş, güneşi sevmiş...”* (K.D., s.8). Masalın ana kahramanı olduğu için çocukların özdeşleşim kurabileceği Keloğlan karakterinin, doğa sevgisi ile dolu bir kişi olması bu değerlerin aktarımında olumlu katkılar yapabilir. Masaldaki diğer değer aile sevgisi ise şu sözlerle okuyucuya aktarılmıştır: *“Keloğlan’ın babasını bir tedirginlik almış, oğlunu yitirmek kaygısıyla gönlü yanmış.”* (K.D., s.20)

Dil ve Anlatım Özellikleri: Keloğlanın Serüveni masalı, dil ve anlatım özellikleri bakımından sade, açık ve anlaşılırdır. Çocuk masallarına uygun olarak deyim ve sıfat

kullanımı sınırlı sayıdadır. Masalda yer alan sıfatlar iyi, güzel, tembel gibi kolay anlaşılır sözcüklerdir. Sıfat kullanımı az olduğu için masalda betimleyici anlatım tarzı görülmez. Masalda ikileme, pekiştirme ve tabiat taklidi kelimeler bulunur. Bu da anlatıma zenginlik oluşturması bakımından önem taşımaktadır. Masalın sözvarlığı açısından bir diğer zenginliği de hayvan adlarının fazlasıyla yer alıyor oluşudur. Tavşan, tazi, at, tavuk, koyun, horoz, manda, atmaca, güvercin ve tilki masalda geçen hayvan isimleridir.

Masalın döşeme bölümü kelime tekrarlarına dayalı şiirsel bir anlatımla oluşturulmuştur. Klasik masalarda görülen tekerleme kullanımı bu masalda görülmez. “Varmış yokmuş” ifadesiyle asıl masal bölümüne geçilir. Asıl masal bölümü uzundur. Asıl masal bölümünde olayı hızlandırmak için “az gitmiş, uz gitmiş, dere tepe düz gitmiş” formelinden yararlanılmıştır. Ayrıca masalarda klasikleşen üç elma motifi, kılık değiştirme motifi ve kırk katır kırk satır ifadeleri de asıl masal bölümünde görülmektedir. Masalın son bölümü olan “üç elma” bölümü ise tek cümlelik masal formeli “Onlar ermiş muradına, biz çıkalım kerevetine” ile sonuçlanır.

Masal, -mişli geçmiş zaman ile aktarılmıştır. Anlatımda şiirsellik ön plandadır. Anlatım akıcı ve hızlıdır. Eserde 96 paragrafın yer alması, diyalog sayısının ve eylem cümlelerinin ad cümlelerine göre oldukça fazla olması anlatıma canlılık ve hareket kazandırmıştır. Ayrıca masalda kurallı cümle, devrik cümle, eksilteli cümle, soru cümlesi ve ünlem cümlesi örnekleri de görülmektedir.

Masalda görülen bir diğer anlatım özelliği ise eserin folklorik öğelerle zenginleştirilmesidir. Bu bağlamda, incelenen masalda yer alan formülistik sayı örnekleri 3 ve 40 iken, mani örneği ise aşağıdadır:

“Kaleden indik ikimiz,

Karanfildir Yükümüz

Tanrının Kalemi ile

Kavuşalım ikimiz.” (K.D., s.9)

2.16. Keloğlanın Allı Gelini

Tür: Masal

Tema: İncelenen masalın teması iyilik-kötülüktür. Tema; açık, belirgin ve anlaşılırdır.

Çocuğa göre ve çocuk gerçekliğine uygundur. Alanyazında yer alan çocuk kitaplarının iyilikten beslenmesi gerektiği görüşüyle uyumludur. Temanın herhangi bir ideolojik yönü bulunmamaktadır.

Ana Fikir: İyilik eden iyilik bulur.

Konu: Masalın konusu; Keloğlanın düşünde gördüğü padişah kızını almak için girdiği mücadeledir. Keloğlan bu mücadele sırasından yaptığı iyiliklerin karşılığını görür. Evlilik konusu çocuk gerçekliğine uygun bir konu olmasa da Keloğlan’ın girdiği serüvenler, sorunları çözüm yolları ve mücadelesi çocukların okuma eğilimlerine uygundur. Masalda hayvanların insana özgü davranışlar sergilemeleri, uçan halı ve sihirli bal kabağı motifleri olağanüstü unsurlara örnek teşkil etmektedir. Ayrıca masalın içerisinde çocuk psikolojisine uygun olmayan herhangi bir baskı, şiddet, zorbalık ve cinsellik unsuru bulunmamaktadır.

Plân: Masalda giriş, gelişme ve sonuç bölümleri belirgindir. Betimlemeler kararında ve yalındır. Hareketli bir anlatım görülmektedir. Masal birkaç kısa olayın birleşiminden oluşur.

Çevre ve Zaman: Masalda çevre Kafdağının ardı olarak belirtilmiştir. Masalda geçen diğer yer adları ise, Uludağ, Periler Ülkesi, oba ve saraydır. Masalda zaman “evvel zaman içinde” olarak belirtilir.

Karakterler: İncelenen masal; karakter sayısı ve karakter nitelikleri bakımından çocuğa göredir. İnsanlar ve gerçeküstü karakterler bir arada bulunmaktadır. Eserin ana kahramanı Keloğlan masalda ön plandadır ve ayrıntılı olarak anlatılmıştır.

İnsanlar

Keloğlan: Masalın ana karakteridir. Diğer masallardaki genel özellikleri de düşünülürse “tip” denilebilir. Öyküde fiziksel özelliklerine dair tek ipucu saçının olmayışıdır. Annesinden başka kimsesi yoktur. Babası ya da kardeşlerine dair masalda herhangi bir bilgi yer almaz. Kişilik özelliklerine dair verilen bile ise karıncayı bile incitmeyecek kadar iyiliksever olmasıdır.

Keloğlanın Anası: Keloğlanın annesidir. Fiziksel özelliklerine dair bir bilgi verilmemiştir. Ancak kişilik olarak otoriteye boyun eğmeyi temsil eder, otorite karşısında utangaç ve çekimserdir.

Padişah: Uludağ ülkesinin padişahıdır. Otorite ve gücün sembolüdür.

Padişahın Kızı: Keloğlanın düşünde gördüğü ve onu elde edebilmek için serüven yaşadığı kızdır.

Gerçeküstü Varlıklar

Güvercin: Kanadı kırık bir hayvandır. Arkadaşlarıyla beraber uçan halı olurlar ve Keloğlana yardım ederler. Gördüğü iyiliğe iyilikle karşılık verir.

Eğitsel İletiler: Eserde hâkim olan eğitsellik iyilik kavramı hakkındadır. İyilikle ilgili masalda yer alan en belirgin düşünce aynı zamanda eserin ana fikri olan iyilik edenin karşılığında iyilik bulacağı iletisidir. Keloğlanın kanadı kırık olan güvercini yaramaz çocukların elinden kurtarması sonrası masalın devamında güvercinin de Keloğlana arkadaşlarıyla beraber uçan halı olması bu durumun en güzel örneğidir.

Masalda yer alan bir diğer ileti de yine iyilik kavramı ile ilgidir. Kötülüğün herkes tarafından yapılabileceği ancak iyiliğin ancak özel insanlar tarafından sergilenen özel bir erdem olduğu düşüncesi iyilik kavramını vurgulayan ikinci iletidir. Keloğlanı tarif ederken anlatıcı tarafından aktarılan “*Kötülük her kişinin, iyilik er kişinin, dermiş de karıncayı bile incitmemeye özen gösterirmiş*” (K.D., s.29) ifadesi bu iletiye örnek oluşturmaktadır.

Masalda tespit edilen bir diğ er ileti ise evlat sevgisidir. Evlat için istenmeyen durumlara bile girilir düşüncesi evlat sevgisi örneğidir. Masalda, evlat sevgisi Keloğlanın annesi üzerinden okuyucuya sunulur. Anne padişah huzuruna çıkmamak için olumsuz görüşlere sahipse de ve bu görüşünü ısrarla savunsa da oğ lu için fedakârlık yapar. Annenin şu sözleri evlat sevgisi iletisine örnek oluşturur: “*Evimin direğ i, bacamın dumanı oğ ul...*” (K.D., s.31). “*Oğ ul hatırı... Düş müş yollara, varmış saraya.*” (K.D., s.32)

Masalda yer alan son ileti ise anne ve Keloğlanın karşıt görüşleri üzerine kurulmuştur. Anne, varlıklı-yoksul, köylü-kentli, saray-samanlık ayrımı yaparak farklı sosyo-ekonomik düzeylerdeki insanların denk olamayacağını ifade etse de, Keloğlan annesinin fikirlerinin tam tersini savunur. Annesine yaptığı itiraz ise bunun en güzel kanıtıdır. “*Gayrı sen tasalanma, köylülüğ ünle yerinip oğlundan yakınma. Köylüyle kentlinin yakışmadığını sanma. Yasa değil bu dediklerin, evrenin düzenine aykırıdır söylediklerin.*” (K.D., s.35). Masalın devamında Keloğlanın padişahın kızıyla evlenmesi ve annenin de onlarla birlikte mutluluk içinde yaşaması masalın “insanlar arasında sosyo-ekonomik olarak farklar olsa da bu durumun birlikteliğ e” engel olmadığını düşüncesini başat kılar.

Eserde toplam 4 ileti tespit edilmiştir.

Değ erler: İncelenen masalda tespit edilen değ erler; hayvan sevgisi, eşitlik, aile sevgisi, yardımseverlik ve özgüvendir. Eşitlik ve aile sevgisi değ erleri, eğitsel iletiler bölümünde ayrıntılı olarak anlatılmıştır. Yardımseverlik ve hayvan sevgisi değ erleri, Keloğlan’ın kanadı kırık güvercine yardım etmesi üzerinden aktarılır. Özgüven değ eri ise Keloğlan’ın padişah karşısında kendisine güvenmesi ve bu güveninin verdiği cesaretle zorluklarla başa çıkması ile açıklanır.

Dil ve Anlatım Özellikleri: Masal; dil ve anlatım bakımından açık, sade ve anlaşılırdır. Eserin kelime kadrosu çocukların düzeyine uygun sözcüklerden oluşmuştur. Sıfat ve deyim kullanımı azdır. Somut kavramlar ağırlıktadır. Ancak iyilik ve kötülük gibi bazı soyut

kelimeler de bulunmaktadır. Masalda ikileme kullanımına da örnekler bulunur: *göz göze, diz dize, düğün dernek*. Ayrıca hareket ve canlılık bildiren eylemler ağırlık verilmiştir.

Masalın cümle özelliklerine bakıldığında, eylem cümlelerinin ad cümlelerine göre oldukça fazla olduğu görülür. Devrik cümle yapıları yer yer görülse de, kurallı cümle sayısı daha fazladır. Devrik cümleler ve seciler masala şiirsel bir hava katmıştır. Ayrıca soru cümlesi, ünlem cümlesi ve eksilteli cümle örnekleri de masalda mevcuttur.

Masalın uzunluğu yaklaşık 12 sayfa civarındadır. Ortalama cümle uzunluğu 5-6 iken, bir satırda en fazla 8 sözcük bulunmaktadır. Masalın toplam paragraf sayısı ise 48'dir. Paragraflar kısa tutulmuş ve birkaç cümleden oluşturulmuştur. Bu durum anlatımdaki hız ve canlılığın artmasını sağlamıştır. Eserde herhangi bir yazım, noktalama ve imla yanlışı tespit edilmemiştir.

Masalın döşeme bölümünde seci sanatıyla oluşturulmuş 8 dizelik bir tekerleme bulunmaktadır. Tekerlemenin amacı okuyucuyu masala hazırlamaktır. Nitekim son iki dize ile okuyucu masala şöyle hazırlanır: “Bakalım neler gelmiş, Keloğlanın başına.” Asıl masal bölümün bir masal formeliyle başlamıştır. “Varmış yokmuş, evvel zaman içinde” Asıl masal bölümü uzun tutulmuştur. Asıl masal bölümünde diyalog üslubu ön plana çıkarken, yer yer olayı hızlandırmak için “az gitmiş, uz gitmiş” ifadeleri yer almaktadır. Ayrıca diğer bazı masallarda yer alan uçan halı motifi ile birlikte genelde masallarda bulunan “kırk” formülistik sayısı da masalda tespit edilmiştir. Masalın son bölümü ise yine bir masal formeli olan gökten düşen üç elmayla sonuçlandırılmıştır ve “onlar ermiş muradına biz çıkalım kerevetine” denilerek dilek temenni edilmiştir.

2.17. Keloğlanın Düşü

Tür: Masal

Tema: İncelenen masalın teması iyilik-kötülüktür. Tema; metinde açık ve belirgin olarak görülmektedir. Çocuğa göre ve çocuk gerçekliğine uygundur. Herhangi bir ideolojik unsur içermemektedir.

Ana Fikir: İyilik eden iyilik bulur.

Konu: Keloğlanın düşünde gördüğü padişah kızını almak için girdiği mücadeleye masalın konusunu oluşturur. Konu, okuyucuyu temaya kolaylıkla ulaştırabilmektedir. Konu-tema ilişkisi güçlüdür. Aşk konusu çocuklar için uygun olmasa da Keloğlan'ın hedefleri uğruna girdiği serüvenler çocukların okuma eğilimlerine uygundur. Masalda hayvanların insanlara özgü davranışlar sergilemeleri, sihirli balkabağı ve sihirli yüzük motifleri olağanüstü unsurlardır. Ayrıca eserde herhangi bir baskı, şiddet ve korku unsuru bulunmamaktadır.

Plân: İncelenen masalda giriş, gelişme ve sonuç bölümleri belirgindir. Betimlemeler yalın ve kararındadır. Hareketli bir akış vardır. Olay örgüsü birkaç küçük olayın birleşiminden oluşmaktadır.

Çevre ve Zaman: Masalda çevre unsuru olarak “Kafdağı” gibi klasik masal ifadeleri görülmez. Masalda tespit edilen yer adları şunlardır; Uludağ, Akçay, oba, pınar ve saray.

Masalda zaman belirsizdir. “Evvel zaman” gibi belirsiz zaman formelleri masalda bulunmamaktadır.

Karakterler: Masalın karakterleri, sayı ve nitelik bakımından çocuklara uygundur. İnsanlar ve gerçeküstü varlıklar bir arada kullanılmıştır.

İnsanlar

Keloğlan: Masalın ana kahramanıdır. Diğer masallardaki genel özellikleri de düşünülürse “tip” denilebilir. Öyküde fiziksel özelliklerine dair tek ipucu saçının olmayışdır. Annesinden başka kimsesi yoktur. Babası ya da kardeşlerine dair masalda herhangi bir bilgi yer almaz. Kişilik özelliklerine dair verilen bile ise karıncayı bile incitmeyecek kadar iyiliksever ve hoşgörülü olmasıdır.

Keloğlanın Anası: Keloğlanın annesidir. Yaşlı ve saçının beyaz olması dışında fiziksel özelliklerine dair bir bilgi verilmemiştir. Ancak kişilik olarak otoriteye boyun eğmeyi temsil eder, otorite karşısında utangaç ve çekimserdir.

Padişah: Uludağ ülkesinin padişahıdır. Otorite güç ve zenginliğin sembolüdür.

Padişahın Kızı: Keloğlanın düşünde gördüğü ve onu elde edebilmek için serüven yaşadığı kızıdır.

Bilge: Keloğlanın akıl danıştığı bilgili bir kişidir.

Gerçeküstü Varlıklar

Güvercin: Kanadı kırık bir güvercindir. İnsanlarla konuşabilmektedir. Masalda gördüğü iyiliğe karşı iyilikle cevap vermeyi temsil eder.

Eğitsel İletiler: Eserde hâkim olan eğitsellik iyilik kavramı hakkındadır. İyilikle ilgili masalda yer alan en belirgin düşünce aynı zamanda eserin ana fikri olan iyilik edenin karşılığında iyilik bulacağı iletisidir. Keloğlanın kanadı kırık olan güvercini yaramaz çocukların elinden kurtarması sonrası masalın devamında güvercinin de Keloğlana bal kabağını bulmak için yardım etmesi bu durumu ispatlar. Bu ileti masalda yazınsallığın içerisinde örtük olarak okuyucuya sunulur.

Masalda yer alan bir diğer ileti de yine iyilik kavramı ile ilgidir. Kötülüğe kötülükle cevap verilmez düşüncesi bu iletiyi yansıtmaktadır. Keloğlan hakkında verilen şu bilgiler ileti hakkında örnek oluşturur: *“Aldırmamış varlıklı arkadaşlarının alaycı bakışlarına, aldırmamış burun kıvrımlarına, dudak büküşlerine. Hiçbirine kızmamış, gülüp geçmiş Keloğlan. Karıncayı bile incitmemeye özen gösterirmiş”*. (K.D., s.43)

Masalda tespit edilen bir diğer ileti ise evlat sevgisidir. Evlat için istenmeyen durumlara bile girilir düşüncesi evlat sevgisi örneğidir. Masalda, evlat sevgisi Keloğlanın annesi üzerinden okuyucuya sunulur. Anne padişah huzuruna çıkmamak için olumsuz görüşlere sahipse de ve bu görüşünü ısrarla savunsa da oğlu için fedakârlık yapar. Annenin şu

sözleri evlat sevgisi iletisine örnek oluşturur: *“Evimin direği, bacamın dumanı l...”* (K.D., s.46). *“Oğul hatırı... Düşmüş yollara, varmış saraya.”* (K.D., s.47)

Masalda yer alan son ileti ise anne ve Keloğlanın karşıt görüşleri üzerine kurulmuştur. Anne, varlıklı-yoksul, köylü-kentli, saray-samanlık ayrımı yaparak farklı sosyo-ekonomik düzeylerdeki insanların bir denk olamayacağını ifade etse de, Keloğlan annesinin fikirlerinin tam tersini savunur. Annesine yaptığı itiraz ise bunun en güzel kanıtıdır. *“Anam, sen tasalanma, köylülüğünle yerinip oğlundan yakınma. Köylüyle kentlinin yakışmadığını sanma. Yasa değil bu dediklerin, dünyanın düzenine aykırıdır söylediklerin.”* (K.D., s.50). Masalın devamında Keloğlanın padişahın kızıyla evlenmesi ve annenin de onlarla birlikte mutluluk içinde yaşaması masalın “insanlar arasında sosyo-ekonomik olarak farklar olsa da bu durumun birlikteliğe” engel olmadığını düşüncesini başat kılar. Buna bir örnek de Keloğlanın şu sözleridir: *“Yazgımı yazmak benim elimde, boyun eğmem padişahın önünde. Padişah dediğin benim gibi bir adam. Benden ne bir fazlalığı ne eksigi var; yalnızca görev sorumluluğu fazla, tümü o kadar.”* (K.D., s.47)

Soru sormak bizi ileriye taşıyor düşüncesi masalda tespit edilen bir diğer iletidir. İleti eserde şu atasözüyle okuyucuya aktarılır: *“Soran dağları aşmış, sormayan düz ovada yolu şaşırılmış demiş” anasından düşünün yorumunu istemiş.”* (K.D., s.46)

Eserde toplam 5 ileti tespit edilmiştir.

Değerler: Masalda tespit edilen değerler; hayvan sevgisi, yardımseverlik, eşitlik, aile sevgisi ve özgüvendir. Aile sevgisi ve eşitlik değerleri eğitsel iletiler bölümünde ayrıntılı olarak ele alınmıştır. Hayvan sevgisi ve yardımseverlik değerleri, Keloğlan’ın kanadı kırık güvercini yaramaz çocuklardan kurtarması üzerinden aktarılmıştır. Özgüven ise Keloğlan’ın bütün zorluklar karşısında kendisine güvenmesi ve imkânsız görünen şeyler için iddialı davranmasından anlaşılmaktadır: *“Padişah bir kabak mı istedi? Peki...Ben ona bir kabak değil bin kabak getiririm.”* (K.D., s.51)

Dil ve Anlatım Özellikleri: Keloğlanın Düşü masalı, dil ve anlatım bakımından sade, açık ve anlaşılır özelliklere sahiptir. Masalın döşeme bölümü, 9 dizelik bir tekerleme ile başlar. Bu tekerleme hayal-ile gerçeği bir arada olduğu şiirsel bir anlatıma sahiptir. İçinde seci sanatının örnekleri görülür. Asıl masal bölümü, masalda olayların anlatıldığı bölümdür. Bu masalda asıl masal bölümü uzun tutulmuştur. Masalda, deyim ve sıfat kullanımı az sayıdadır. Masalda yer alan deyimler şunlardır; *burun kıvrırmak, dudak bükmek, gün görmek, boyun eğmek, saçını süpürge etmek, akli başından gitmek*. Masalda atasözü örneği de görülmektedir: “*Soran dağları aşmış, sormayan düz ovada yolu şaşmış.*” “*Üzerine gün doğmayanın günü aydın olur.*” (K.D., s.56). Masalda sıfatların az kullanılması hareketi ve hızı arttırmış, betimleyici anlatımdan tarzından uzaklaşılmasına sebep olmuştur. Masalda müthiş bir şiirsellik göze çarpar. Düzyazı içerisindeki ses benzerlikleriyle seci sanatının örnekleri sıklıkla kullanılır. “*İyice gelirler göz göze, otururlar diz dize. Parmaklarında gümüş yüzük, Keloğlanın elinde al gelinlik; giydirir güzeline, yeşili bağlar al yüzüne.*” (K.D., s.44) Yer yer kurulan devrik cümleler ve ikilemeler ile de şiirsellik güçlendirilmiştir. Masalda ara geçişleri sağlamak ve olayı hızlandırmak amacıyla “az gittik uz gittik, dere tepe düz gittik” formelinden de yararlanılmıştır. Masalda eylem cümleleri, ad cümlelerine göre çok fazladır. Kullanılan eylemler ise daha ziyade hareket unsuruyla ilgilidir. Örneğin; *akar, gider, koşmuş*. Masalın son bölümü olan “üç elma” 9 dizelik bir tekerleme ile bitirilmiştir. İçerik olarak döşeme bölümündeki tekerlemeyle benzerlik göstermektedir.

Masal, -miş’li geçmiş zaman ile anlatılmıştır. Yaklaşık 16 sayfa uzunluğundadır. Masalın paragraf sayısı 47 iken, ortalama cümle uzunluğu 6-7 civarındadır. Birkaç cümleden oluşan kısa ve çok sayıda paragraflar, diyalog cümleleri ve sıralı eylem cümleleriyle birleştiğinde anlatımda büyük bir hareket oluşturmaktadır. Ayrıca masalda kullanılan 40 gün 40 gece, 40 katır, 40 satır gibi tekrarlar da folklorik dilin bir parçası olan formülistik sayı

kullanımına örnek oluşturmaktadır. Masalda herhangi bir yazım, imla ve noktalama hatası tespit edilmemiştir.

2.18. Çoban Oğlu Keloğlan

Tür: Masal

Tema: İncelenen masalın teması “emek” olarak tespit edilmiştir. Tema, metinde açık, anlaşılır ve belirgindir. Çocuğa göredir ve çocuk gerçekliğine uygundur. Herhangi bir ideolojik yönü yoktur.

Ana Fikir: İnsanoğlu amacına emek sarf edip deneyimlerden geçerek ulaşır.

Konu: Keloğlanın rüyasında gördüğü padişah kızını alabilmek için yaşadığı serüvenler öykünün konusunu oluşturmaktadır. Konu, özellikleri itibariyle okuyucuyu kolaylıkla temaya götürebilmektedir. Konu-tema ilişkisi güçlüdür. Evlilik konusu çocukların dünyasına hitap etmese de bu süreçte Keloğlan’ın yaşadığı maceralar, gerçek ve gerçeküstünün birleştiği kurgusal serüvenler çocukların okuma eğilimlerine uygundur. Hayvanların insana özgü davranmaları, sihirli pösteki ve sihirli fes masaldaki olağanüstü unsurlardır. Ayrıca masalda herhangi bir şiddet unsuru bulunmamaktadır.

Plân: Masalda giriş, gelişme ve sonuç bölümleri belirgindir. Masal plan bakımından çocuklara uygundur. Betimlemeler kararında ve yalındır. Anlatım canlı ve hareketlidir. Masal birbiriyle ilişkili birkaç kısa olayın birleşiminden oluşmaktadır.

Çevre ve Zaman: Masalda yer alan çevre adları saray, pınar ve Uludağ’dır. Masalda isim vermeden genel coğrafya adlarından ve yerelleştirme ilkesinden çevre unsuru olarak yararlanılmıştır.

Masalda herhangi bir zaman belirtilmemiştir. Eser duyulan geçmiş zaman kipi ile anlatıldığı için zamanın geçmişte bir vakit olduğu ön görülmektedir.

Karakterler: İncelenen masal karakter sayısı ve karakter niteliği çocuklara uygundur.

Masalın ana karakteri Keloğlan tiplemesidir. Ana karakter, eserde ön plandadır ve çeşitli yönlerden ayrıntılı olarak anlatılmıştır.

İnsanlar

Keloğlan: Masalın ana kahramanıdır. Aynı zamanda genel özellikleriyle bir tip örneğidir. Masalda en önemli özelliği kellik olan Keloğlan'ın diğer fiziksel özelliklerine dair detaylar da verilmiştir. Buna göre; Keloğlan uzun boylu, iri zeytin gözlü, yay kaşlı, bıyıkları yeni terlemiş bir ergendir. Annesi ve babası ile birlikte yaşar.

Keloğlanın Anası: Keloğlanın annesidir.

Keloğlanın Babası: Keloğlanın babasıdır.

Padişah: Uludağ'ın padişahıdır. Otorite ve zenginliği temsil eder.

Padişahın Kızı: Keloğlanın âşık olduğu padişah kızıdır. Masalda güzelliği vurgulanır.

Köse: Keloğlanın arkadaşıdır. Değirmen sahibidir.

3 Çocuk: Keloğlan'ın obada gördüğü kavga eden üç çocuktur.

Bilge: Keloğlanın akıl danıştığı bilgili bir kişidir.

Gerçeküstü Varlıklar

A)Hayvanlar

Aslan: İnsanlarla konuşabilmektedir. Masalda, gördüğü iyiliğe karşı iyilikle cevap vermeyi temsil eder.

Eğitsel İletiler: Eserde tespit edilen hâkim düşünce, “Kişi amacına ulaşmak için mücadele etmelidir” iletisidir. Masalda bu ileti Keloğlan üzerinden dolaylı olarak okuyucuya aktarılır. Keloğlanın padişahın kızını alabilmek için çeşitli deneyimlerde bulunması, adım adım amacına doğru ilerlemesi ve birtakım zorluklar altında amacını başarması bu durumu kanıtlar. Masalın bir bölümünde Keloğlanın kavga eden çocuklara yarışma düzenlemesi ve bu yarışmanın sonucunda başarılı olana fesi vermesi de bu iletiye gönderme yapar. Ayrıca anne

ve babasının Keloğlana söylediği şu sözler de Keloğlan amacına gerçekleştirmek için aşması gereken engeller olduğunu gösterir: “*İzin bizden, başarması senden*”. (K.D., s.73)

Masalda tespit edilen bir diğer ileti ise evlat sevgisidir. “Evlat için istenmeyen durumlara bile girilir” düşüncesi evlat sevgisi örneğidir. Masalda, evlat sevgisi Keloğlanın annesi üzerinden okuyucuya sunulur. Anne padişah huzuruna çıkmamak için olumsuz görüşlere sahipse de ve bu görüşünü ısrarla savunsa da oğlu için fedakârlık yapar. Annenin şu sözleri evlat sevgisi iletisine örnek oluşturur: “*Ne yapsın anası, oğul hatırı düşmüş yollara, varmış saraya, çıkmış padişahın katına.*” (K.D., s.47)

Masalda yer alan son ileti ise anne ve Keloğlanın karşıt görüşleri üzerine kurulmuştur. Anne, varlıklı-yoksul, köylü-kentli, saray-samanlık ayrımı yaparak farklı sosyo-ekonomik düzeylerdeki insanların bir denk olamayacağını ifade etse de, Keloğlan annesinin fikirlerinin tam tersini savunur. Annesine yaptığı itiraz ise bunun en güzel kanıtıdır. “*Tasalanmayla düşüncelerinizin tutsağı olmayın. Köylüye kentlinin yakışmadığını sanmayın. Dünya değişti, koşullar değişti. Samanlığın saray olduğu günler geldi.*” (K.D., s.73). Masalın devamında Keloğlanın padişahın kızıyla evlenmesi ve annenin de onlarla birlikte mutluluk içinde yaşaması masalın “insanlar arasında sosyo-ekonomik olarak farklar olsa da bu durumun birlikteliğe engel olmadığı” düşüncesini başat kılar. Buna bir örnek de Keloğlanın şu sözleridir: “*Padişah dediğin benim gibi bir adam Elli ayaklı, kaşlı gözlü... Benden ne bir fazlalığı ne de bir eksiği var. Ben onun ununu bulgurunu istemiyorum, kızını diliyorum.*” (K.D., s.70)

İncelenen masalda toplam 4 ileti tespit edilmiştir.

Değerler: İncelenen masalda tespit edilen değerler; yardımseverlik, eşitlik, aile sevgisi, özgüven ve arkadaşlıktır. Eşitlik ve aile sevgisi değerleri eğitsel iletiler bölümünde ayrıntılı olarak ele alınmıştır. Yardımseverlik değeri, Keloğlan’ın aslana ve çocuklara yardım etmesi üzerinde aktarılır. Özgüven değeri, Keloğlan’ın otoritenin gücü karşısında kendine

güvenmesiyle açıklanır. Arkadaşlık değeri ise Köse ve Keloğlan'ın diyaloglarında verilmiştir:

“Bir arkadaş olsaydı diye iç geçirmiş. Derken, bir Köse'ye denk gelmiş.” (K.D., s.75)

Dil ve Anlatım Özellikleri: İncelenen masal dil ve anlatım özellikleri bakımından açık, sade ve anlaşılırdır. Masalın sözcük kadrosu genel özellikleriyle çocuk seviyesine uygundur. Kullanılan sözcüklerin büyük bir bölümü somuttur. Deyim, atasözü ve sıfat kullanımı sınırlıdır. Keloğlan'ın anlatımı dışında metinde betimleyici anlatım tarzı görülmez. *“Karanfil bıyıkları terlemiş, delikanlılık çağına ermiş, iri zeytin gözlerine yay kaşları ayrı bir güzellik vermiş.” (K.D., s.60)* Masal, duyulan geçmiş zaman ile anlatılır. Cümleler genellikle kurallı ve olumludur. Yer yer kullanılan devrik cümleler, anlam karşıtlıkları ve secilerle birleştiğinde şiirsel bir üslup ortaya çıkar. Masalda sıkça kullanılan sıralı cümleler, diyaloglar ve eylem odaklı cümleler ile anlatımdaki hareket artırılmıştır.

Masalın döşeme bölümünde 6 satırlık düz yazı biçiminde özgün bir tekerleme bulunmaktadır. Kelime tekrarları, zıtlıklar ve seciler bu tekerlemenin anlatımına zenginlik katmaktadır. Masalın asıl masal bölümü çok uzun tutulmuştur. Bu bölümde olaylar giriş, gelişme ve sonuç düzeni içerisinde anlatılır. Zamanı hızlandırmak için “az gitmiş uz gitmiş” formelinden 3 yerde yararlanılmıştır. Ayrıca aynı amaç için *“Dağları yel gibi, ovaları sel gibi geçmiş”* ifadesi de kullanılmıştır. Asıl masal bölümündeki anlatım özelliklerinden biri de bilmece kullanımudur. Yazar bu bölümde çocuk diliyle bilmece tasarlamıştır: *“Bir karı koca, yanlarında horoz ile pülka, eşlik eder lam elifka. Bir de kütük ile kütka” (K.D., s.71)*. Üç elma bölümünde ise iyiler ödüllendirilmiş ve özgün bir tekerlemeye yer verilmiştir. Masal “Onlar ermiş muradına, biz çikalım kerevetine” ifadesiyle sonlandırılmıştır.

Masalda iki yerde yazım yanlışı tespit edilmiştir. 59. sayfada “köyünün” yerine “koyunun” yazılması ve 71. sayfada “tükenmişti” yerine “tü-kenmişti” yazılması tespit edilen yanlışlardır.

2.19. Keloğlanın Zorlu Serüveni

Tür: Masal

Tema: İncelenen masalın teması emektir. Tema; belirgin, açık ve anlaşılırdır. Çocuk gerçekliğine uygundur. Herhangi bir ideolojik boyutu bulunmamaktadır.

Ana Fikir: Amacımıza ulaşmak için çaba sarfetmeliyiz.

Konu: Tembel bir hayat yaşayan Keloğlan'ın çalışkan olma yolunda girdiği serüvenler masalın konusunu oluşturmaktadır. Konu, okuyucuyu kolaylıkla temaya ulaştırabilmektedir. Tema-konu bağı güçlüdür. Keloğlan'ın yarı fantastik serüvenleri çocukların okuma eğilimlerine uygundur. Masalda geçen olağanüstü unsurlar; sihirli çeşme, sihirli sopa ve gizemli çıkın motifleridir. Ayrıca karakter kadrosunda yer alan Uçar Yürürler de gerçeküstü unsurlara örnektir. Masalda bazı şiddet unsurları da tespit edilmiştir. Esenin Keloğlan'ı kıskanarak onun sihirli eşyalarını çalmasının ardından Keloğlan'ın şu sözleri şiddet unsurları barındırmaktadır: *“Çalan kendiliğinden çıkarsa yemekle ödüllendireceğim, çıkmazsa kırk katır mı kırk satır mı bilmem, bu sopayla döveceğim.”* (Ç.H., s.13). Ardından Ese suçunu itiraf etmeyince onu sopayla cezalandırması bu duruma örnek oluşturur. Ancak masalda yer alan şiddet unsurları, şiddeti özendirici bir boyutta değildir ve olaylar acımasız bir şekilde yansıtılmaz. Nitekim bu olayın devamında da Keloğlan sihirli sopayı kullanarak arkadaşına güzel bir yemek sofrası kurarak gönlünü alır.

Plân: İncelenen masal plan bakımından çocuklara uygundur. Giriş, gelişme ve sonuç bölümleri belirgindir. Kişi-kişi ve kişinin kendisiyle çatışması masalda görülen çatışma türleridir.

Çevre ve Zaman: Masalda olayların yaşandığı çevre “Kafdağının ardı” olarak belirtilir. Eserde yer alan diğer yer adları ise; bilgenin evi, dağ, Uludağ, al, ak ve kara çadırıdır. Masalda zaman “evvel zaman içinde” ve “zamanın birinde” ifadeleriyle belirtilmiştir.

Karakterler: Masal, şahıs kadrosu bakımından çocuklara uygundur. Eserin ana karakteri Keloğlan tiplemesidir. Ancak Keloğlan bu masalda diğer Keloğlan masallarından farklı bir özellikte ele alınmış, tembel birisi olarak yansıtılmıştır.

İnsanlar

Keloğlan: En belirgin özelliği saçının olmayışıdır. Masalda Keloğlan hakkında başka herhangi bir fiziksel ayrıntı yoktur. Annesi ile birlikte yaşamaktadır. Fakir olmalarına rağmen bu durumu yakınılacak bir özellik olarak görmez. Masalın başında tembel biri olarak anlatılırken, masalın devamında gösterdiği mücadele ile bu özelliğinde dönüşüm yaşar.

Ana: Keloğlanın annesidir. Fiziksel özellikleriyle ilgili herhangi bir ipucu bulunmamaktadır. Oğlu ile birlikte yoksulluk içinde yaşarlar. Oğlunun tembellikten çalışkanlığa doğru dönüşüm yaşamasında uyarıcı işlevi görür.

Yaşlı Adam: Masalda “ak saçlı, elleri nasırlı” bir yaşlı adam olarak tanıtılır. Ayrıca alnında yüzyılın çizgileri olduğu ifade edilir. Buradan hareketle yaşlı adamın yüz yaşında olduğu çıkarılabilir. Masalda Keloğlana yol gösteren bir kişi olarak rol oynar.

Bilge: Keloğlan’ın amacına ulaşmasında ona asıl yardım eden kişidir. Olağanüstü özellikleri olan çikın, çeşme ve sopayı Keloğlan’a vererek onun amacına ulaşmasını sağlar. Masalda, Yaşlı Adam ve Uçar Yürürler tarafından “yol gösterici” olarak tanıtılır.

Ese: Keloğlan’ın en yakın arkadaşıdır.

Padişah: Uludağ ülkesinin padişahıdır ve bir kızı vardır. Bunların dışında hakkında herhangi bir bilgi verilmemiştir.

Padişahın Kızı: Uludağ padişahının kızıdır. Masalda “yay kaşlı, ok kirpikli, sırma saçlı, elma yanaklı, sanki diri değil, peri gibi güzel bir kız” olarak betimlenir. Kendisi ile ilgilenen zengin taliplerini kabul etmez, becerikli, marifetli bir eş bulmak ister. Masalın sonunda Keloğlan ile evlenir.

Olağanüstü Varlıklar

Uçar Yürürler: Dağda yaşamaktadırlar. Masalda hep bir ağızdan dile gelerek Keloğlan'a bilgeyi bulmak için yol göstermişlerdir.

Eğitsel İletiler: Eserin tamamında başat olan ana fikir “amacımıza ulaşmak için çaba göstermeliyiz.” iletisidir. Masalın tamamına bakıldığında bu iletinin Keloğlan üzerinden sunulduğu görülmektedir. Masalı başında tembel olduğu ifade edilen Keloğlan'ın annesi ve yaşlı adamın yardımıyla çalışmaya ve çabalamaya yönlendirilmesi, Keloğlan'ın da bu yönlendirmeye istekle cevap vererek amacı için çaba göstermesi iletinin nesnel karşılığı gösterilebilir.

Masalda tespit edilen bir diğer ileti “sabırlı olan kişiler gayelerine ulaşırlar” düşüncesidir. Bu ileti, Keloğlan'ın karşılaştıkları zorluklar karşısında sabrederek yoluna devam etmesi sonucu ulaştığı başarı üzerinden karşılık bulmaktadır. Masalda yer alan ifadeler bu iletiye örnek oluşturmaktadır: “*Sabreden derviş murada ermiş derler ya Keloğlan da sabretmiş.*” (Ç.H., s.8)

Masalda bulunan diğer bir ileti de “insanoğlu kendi kararlarıyla geleceğini şekillendirir” düşüncesidir. Bu ileti metinde Keloğlan üzerinde aktarılmıştır: “*Keloğlan, başını iki avucu arasına almış, düşünceye dalmış. Yazgıya başkaldırı gibi, Bu kader değil ana! İnsan kendi yazar yazgısını, isterse yeniden kurar sofrasını demiş*” (Ç.H., s.11)

“Kıskançlık eninde sonunda kişinin kendisine zarar verir.” düşüncesi de masal da tespit edilen iletilerdendir. Keloğlan en yakın arkadaşı Ese'nin kıskançlığı yüzünden Keloğlan'a oyun oynaması bir süre sonra ortaya çıkar ve Ese bu davranışının karşılığında cezalandırılır. Ceza şekli çocuk psikolojisine çok uygun olmayan “sihirli sopa”nın attığı dayak olsa da ileti içeriği itibariyle olumlu bir iletidir.

Masal da tespit edilen son ileti ise “hangi sosyo-ekonomik düzeyde olursak olalım, önemli olanın onurumuzla yaşamak olduğu” düşüncesidir. Bu ileti masalın başında anlatıcı tarafından doğrudan aktarılmıştır: “*Yoksul olmasına yoksulmuşlar ama bir gün olsun*

durumlarından yakınmamışlar. Evrende önemli olan onurla yaşamaktır, demişler.” (Ç.H., s.5-6)

Keloğlanın Zorlu Serüveni masalında toplam 5 ileti tespit edilmiştir.

Değerler: Masalda tespit edilen değerler; çalışkanlık, sabırlı olmak, onur ve paylaşmadır. Bu değerler eğitsel iletiler bölümünde ayrıntılı olarak ele alınmıştır.

Dil ve Anlatım Özellikleri: Keloğlan’ın Zorlu Serüveni masalı, dil ve anlatım özellikleri bakımından konuşma diline yakın, açık, sade ve anlaşılırdır. Sözcük seçiminde öz Türkçecilik hassasiyeti görülür. Toy, evren, varsıl, düş gibi kelimelerin kullanımı buna örnektir. Duyulan geçmiş zaman ile ifade edilen masalda; deyim, atasözü ve ikileme örnekleri görülür. Masalda tespit edilen atasözü “Sabreden derviş, muradına ermiş” iken, deyim kullanımı da az sayıdadır. Masalda sıfat kullanımı asgari ölçüde tutulurken, bu durum betimleyici bir anlatım tarzının olmadığını kanıtlar. Sıfatlar basit kişi betimlemelerinde kullanılmıştır. Masalda yer alan isimlerin büyük bir bölümü somut sözcüklerdir. Soyut sözcük kullanımı masalda bulunsa da bunların sayısı çok azdır. Masalda sıralı cümlelerle oluşturulmuş hareketli anlatım da dikkat çekmektedir.

Masalın döşeme bölümünde 7 dizelik bir tekerleme bulunmaktadır. Tekerlemede dize sonu uyakları ve seciler görülür. Ayrıca ses tekrarları ve zıt anlamlı kelimelerin bir arada kullanımı da mevcuttur.

Döşeme bölümünden asıl masal bölümüne geçilirken klasik masal formellerinden yararlanılmıştır. “*Bir varmış bir yokmuş. Evvel zaman içinde, kalbur saman içinde, cinler cirit oynarken eski hamam içinde.*” (Ç.H., s. 5). Asıl masal bölümü uzun tutulmuştur. Bu bölümde, 12 dizelik bir masal ortası tekerlemesi bulunur. Bu tekerlemede de seci sanatının örnekleri görülür. Ayrıca masalda olayların akışını hızlandırmak amacıyla iki ayrı yerde “az gitmiş, uz gitmiş, dere tepe düz gitmiş” formelleri bulunur. Masal sonunda ise 8 dizelik

manzum bir tekerleme yer alır. Masal ise “onlar ermiş muradına, biz çıkalım kerevetine.” formeliyle sona erer.

Masalın üslup özelliklerinden biri de folklorik öğeler içermesidir. Masalın başı, ortası ve sonunda görülen tekerlemelerin yanında kırk sofraya, kırk gün, kırk gece gibi formülistik sayıların yanında Dede Korkut üslubuna benzer al, ak, kara çadır gibi ifadeler bu kullanıma örnek oluşturur. Ayrıca eserde yazım yanlışları da bulunmaktadır. Masalın 8. sayfasında yer alan tekerlemenin ilk dizesinde “yola çık” yerine “yolaçkı” yazılması bunun örneğidir.

2.20. Çil Horoz

Tür: Masal

Tema: İncelenen masalın teması iyilik-kötülüktür. Tema; metinde açık ve anlaşılır bir şekilde görülmektedir. Çocuk gerçekliğine uymaktadır. Herhangi bir ideolojiden etkilenmemiştir.

Ana Fikir: Ne ekersen onu biçersin.

Konu: Karşılaştığı insanlara kötü davranan bir Horoz’un yaptıklarının karşılığında başına gelen musibet öykünün konusunu oluşturmaktadır. Konu-tema ilişkisi güçlüdür. Konu, okuyucuyu kolaylıkla temaya ulaştırabilmektedir. Hayvanların insana özgü davranış sergilemeleri ve Diken karakteri masaldaki olağanüstü öğelerdir. Masalın son bölümünde Çobanlar tarif edilirken ifade edilen sözler cinselliği çağrıştırmaktadır: “Çobanlar da çobanmış, insan azman gibi bir şeymiş. Günyüzü görmüşler, yanmışlar; yalnızlıklarında yaşamışlar, kadına özlem duymuşlar.” (Ç.H., s.25)

Plân: İncelenen masal plan bakımından çocuklara uygundur. Giriş, gelişme ve sonuç bölümleri belirgindir. Anlatım hareketli, betimlemeler yalın ve kararındadır. Masal, birkaç küçük olayın birleşiminden meydana gelmiştir ve kişi-kişi çatışması ekseninde tasarlanmıştır.

Çevre ve Zaman: Masalda çevre sabit bir yer değildir. Çöplük, harmanlık, yayla, kır, Uludağ, Kalburt Deresi, yeşil yamaçlar ve köy masalda geçen yer adlarıdır. Masalda zaman “evvel zaman” olarak belirtilmiştir.

Karakterler: Masal karakter kadrosu bakımından kendine has özelliklere sahiptir. Masalda birçok insan karakter olmasına rağmen ana kahraman bir horozdur. Ayrıca kişileştirilmiş hayvanların dışında Diken karakteri de masalın karakter kadrosunda bulunan gerçeküstü varlıklardandır. İncelenen masal; karakter sayısı ve karakter nitelikleri ile çocuklara uygunluk göstermektedir.

İnsanlar

Nine: Yaşlı bir kadındır. Harman işi yapar. Fiziksel olarak; beli iki büklüm, alnı kırışık, ak saçlı ve temiz yüzlü olarak betimlenir. Kişilik olarak, merhametli ve yardımseverdir.

Çoban: Kırdan yaşamaktadır. Elinde kavalıyla koyunlarını otlatmaktadır. Fiziksel ve kişisel özelliklerine dair herhangi bir bilgi verilmemiştir.

Düğün Sahibi: Köyde düğün yapan kişidir. Fiziksel ve kişisel özelliklerine dair herhangi bir bilgi verilmemiştir.

Diğer Çobanlar: Uludağ’da yaşamaktadırlar. Fiziksel olarak üstünlüklerine vurgu yapılarak “insan azmanı” olarak betimlenirler. Masalda yalnız yaşadıkları ve kadınlara özlem duydukları ifade edilir.

Olağanüstü Varlıklar

A)-Hayvanlar

Çil Horoz: Masalın ana kahramanıdır. Fiziksel özelliklerine dair bilgi verilmemiştir. Kişisel özellikleri ise; vurdumduymaz, kötülük yapmayı seven, insanlara karşı alaycı bir takınan ve davranışlarında tutarlılık olmayan bir tarza sahiptir. Masalın sonunda cezalandırılır.

Karaca Horoz: Fiziksel olarak karaca renklidir. Çil Horoz'un olumsuz davranışlarını eleştirir.

Alca Horoz: Fiziksel olarak alca renklidir. Çil Horoz'un olumsuz davranışlarını eleştirir.

B)-Diğer Varlıklar

Diken: Masalın başında ve sonunda ana kahraman Çil Horoz'un ayağına batar. Masalın sonunda Çil Horoz'a ders verir.

Eğitsel İletiler: Masalın ana fikri olan “ne ekersen onu biçersin” düşüncesi masalda tespit edilen ilk iletidir. Masalda bu ileti, hem eserin bütününde dolaylı olarak Çil Horoz üzerinden okuyucuya aktarılır hem de masalın son cümlesinde doğrudan ifade edilir.

Masalda tespit edilen bir diğer ileti de “can çıkar huy çıkmaz” düşüncesidir. Bu ileti masal başı tekerlemesinde doğrudan verilmiştir. Ayrıca Çil Horoz'un kötülüklerine durmaksızın devam etmesi de bu düşüncüyü destekler.

“Kötülük cezasız kalmaz” düşüncesi de masalda tespit edilen iletilerdendir. Çil Horoz'un insanlara kötü davranması sonucu masalın sonunda diken ile cezalandırılması buna örnek oluşturmaktadır.

Masalda tespit edilen son ileti ise “hiçbir şeyi küçümsememek gerektiği” fikridir. Masalın son bölümünde Çil Horoz ile diken arasında geçen diyalog bu iletiye örnek oluşturur: *“Küçücüksün, dikenciktin, gözümde değersizdin. Battın ayağıma, ot tıkadın canıma... Eee... diye seslenmiş diken; küçükleri küçümseme, büyüklüğünle övünme. Bir daha kimseye aksilik etme.”* (Ç.H., s.27)

İncelenen masalda toplam 4 ileti tespit edilmiştir.

Değerler: Masalda tespit edilen ileteler iyilik ve yardımseverliktir. İyilik değerinin masaldaki örnekleri eğitsel ileteler arasında belirtilirken, yardımseverlik değeri ninenin Çil Horoz'a yardımıyla karşılık bulur.

Dil ve Anlatım Özellikleri: Masalın döşeme bölümü tekerleme ile başlamıştır.

Tekerlemenin bir bölümü manzum iken bir bölümü iken düzyazı şeklindedir. Bu bölüm klasik masallara göre oldukça uzun tutulmuştur. Tekerlemelerde seci sanatından faydalanılmıştır. Döşeme bölümünden asıl masal bölümüne kullanılan formeller hem klasik kalıplar hem de özgün buluşlardır. Örneğin; “*Bir varmış bir yokmuş, evvel zaman içinde kalbur saman içinde; masal miki mal miki, yıldızları saymışlar on iki. On ikinin yarısı, sağmanın karısı; sağar sağar getirir, çocuğunu emzirir.*” (Ç.H., s.17). Asıl masal bölümünde de “az gittik uz gittik” formelleri yer almaktadır. Masalın son bölümü ise çok kısa tutulmuştur. Kötülerin cezalandırıldığı bu bölümde kötüler cezalandırılmış ve ana fikri ifade eden bir atasözü ile masal sonlandırılmıştır. Üç elma ya da dilek dileme gibi klasik masalda görülen ifade kalıpları bu masalda görülmez.

İncelenen masal; cümle uzunlukları, kelime kadrosu ve anlatım özellikleri açısından sade, açık ve anlaşılırdır. Metinde deyim ve atasözü kullanımları az sayıdadır. İsimler genelde somut sözcüklerdir. Cümle yapıları eylem odaklıdır. Sıfatlar sadece kişileri ve çevre anlatımlarında basit bir şekilde kullanılır. Betimlemeler karmaşık ve anlaşılması güç değildir. Metinde yer yer ses tekrarları görülür. Ayrıca anlatım dili hayvan sesleriyle zenginleştirilmiştir. Masalda diyaloglar sıklıkla yer alırken paragraf sayısının da fazla olması anlatımdaki canlılığı arttırmıştır. Ayrıca masal duyulan geçmiş zaman ile anlatılırken, masal uzunluğu da yaklaşık 12 sayfadır.

2.21. Keloğlan ve Külâhın Gizemi

Tür: Masal

Tema: İncelenen masalın teması akıldır. Tema; açık, belirgin ve anlaşılırdır. Çocuğa göredir ve çocuk gerçekliğine uygundur. Herhangi bir ideolojiyle ilgisi yoktur.

Ana Fikir: Akıl ile her engel aşılr.

Konu: Keloğlan'ın sevdiği peri kızını elde edebilmek için yaşadığı akıl dolu kısa maceralar eserin konusunu oluşturur. Aşk konusu çocukların dünyasına seslenmeye de olay örgüsü içerisinde yer alan serüven tarzındaki kısa olaylar çocukların okuma eğilimlerine uygundur. Masalda bulunan olağanüstü unsurlar; gizemli kılıç, gizemli külah ve gerçeküstü karakterlerdir. Masalda bulunan “kırk katır mı kırk satır mı” ifadesi şiddet unsurları barındırdığından çocuk psikolojisi için çok uygun değildir. Masalda bu ifade, başarısız olanlara karşı uygulanacak bir ceza olarak padişah tarafından belirtilir. Her ne kadar bu ifade şiddet unsuru olarak yer alsada içerik açısından acımasızca değildir. Şiddeti teşvik edici ve özendirici bir yönü olmadığı gibi, kurgu içerisinde sadece sözde kalır, uygulanmaz.

Plân: İncelenen masal plan bakımından çocuklara uygundur. Giriş, gelişme ve sonuç bölümleri belirgin bir şekilde görülmektedir. Anlatım hareketlidir, betimlemeler yalın ve kararındadır. Masal birkaç kısa olayın birleşiminden oluşmaktadır. Kişi-kişi çatışması üzerine kurgulanmıştır.

Çevre ve Zaman: Masal sabit bir çevrede geçmemektedir. Saray, Garip Ülke, yeraltı kenti ve deniz masalda geçen yer adlarıdır. Metinde özellikle saray hakkında detaylı bilgi verilmektedir. Masalda zaman “zamanın birinde” ifadesiyle belirtilmiştir.

Karakterler: İncelenen masal; karakter sayısı ve karakter nitelikleri bakımından çocuklara uygundur. Masalın ana karakteri Keloğlan tiplemesidir. Keloğlan, masalda ön plandadır.

İnsanlar

Keloğlan: Annesi ve babası yoktur. Ninesi ile yaşamaktadır. 18 yaşındadır. Fiziksel olarak uzun boylu ve ela gözlüdür. Kişilik özellikleri olarak da iyiliksever ve akıllıdır. Karşısına çıkan zorlukları zekâsıyla çözer.

Nine: Keloğlanın ninesidir ve onu tek başına büyüten kişidir. Masalda “ak saçlı, ak yürekli ve güngörmüş” olarak betimlenir. Masalda ninenin fiziksel özelliklerine dair başka

bilgi bulunmazken, kişilik özelliklerine dair bazı ipuçları vardır. Nine, sınıf ayrımına inanmaktadır ve köylü ile kentlinin, otorite ile halkın birbirine denk olmadığı düşüncesine sahiptir. Ancak padişahın kızını istemek için saraya gitmesi torun sevgisinin bu düşüncesine ağır bastığını göstermektedir.

Üç Kardeş: Deniz altında bir yeraltı kentinde yaşamaktadırlar. Sihirli külaha sahip olmak için birbirleriyle kavga ederler. Keloğlan'ın aklını kullanarak onları alt etmesi, üç kardeşin saf karakterli olduklarına işaret eder.

Bilge: Masalın sonunda öğüt veren bilge kişidir. Fiziksel ve kişisel özelliklerine dair herhangi bir bilgi verilmemiştir.

Olağanüstü Varlıklar

Peri Padişahı: Uludağ'ın doruğundaki sarayın padişahıdır. Bir kızı vardır.

Peri Padişahının Kızı: Peri padişahının peri kızıdır. 15 yaşındadır. Güzelliği dillere destan olmuştur. Zeytin karası gözleri, selvi boyu, yay kaşları, al yanakları ve sırma saçları vardır.

Eğitsel İletiler: Masalda tespit edilen ilk ileti aynı zamanda masalın ana fikri de olan “Akıl ile her zorluk aşılır.” düşüncesidir. Keloğlan'ın padişahın imkânsız olarak görülen isteğini akıl ve mantığıyla yerine getirmesi bu iletiye örnek oluşturur. Ayrıca eserde geçen şu ifadeler de bu durumu anlatır: “*Keloğlan, asıl gizemin külaha olduğunu anlamış. Onu almak için akli ve mantığını kullanmış.*” (Ç.H., s.37)

Eserde yer alan bir diğer ileti de sınıf ayrımı ile ilgidir. Masalda sınıf ayrımı, nine-Keloğlan karşıtlığı üzerinden aktarılmıştır. Nineye göre, köylü ile kentli denk değildir ve bu yüzden Keloğlan ile padişah kızının birlikteliğini onaylamaz. “*O bir yüce, bizse cüce*” (Ç.H., s.33) diyerek saray karşısındaki acizliğini ortaya koyar. Keloğlan ise bunun tam aksini düşünmektedir. Ona göre tüm insanlar birbirlerine denktir. Nitekim annesine söylediği şu sözler bu durumu ispatlar: “*Hem padişah kızı köylüye yakışmaz sanma, bu durum dünyanın*

düzenine aykırıdır, anla.” (Ç.H., s.33) Masalın sonunda Keloğlanın haklı çıkması ve padişahın kızı ile evlenmesi “Statü farkı kişilerin birlikteliğine engel değildir” iletisini doğurmaktadır.

Masalda tespit edilen bir diğer ileti de “istenirse aşılamayacak hiçbir güçlük yoktur” düşüncesidir. Keloğlan’ın güçlükleri yenmek için arzulu oluşu ve azmi başarılı olmasındaki en büyük etkendir.

Masalda yer alan son ileti ise aile sevgisi konusundadır. “Aile bireyleri için istenmeyen durumlara bile katlanılır” düşüncesi masalda aktarılmıştır. Ninenin Keloğlan’ın padişah kızı ile ilgili düşüncelerine şiddetle karşı olmasına rağmen, fedakârlık yaparak padişahın huzuruna çıkması bu iletiye örnek oluşturur.

Masalda toplam 4 ileti tespit edilmiştir.

Değerler: Masalda tespit edilen değerler; aile sevgisi, özgüven ve eşitliktir. Bu değerler, eğitsel iletiler bölümünde detaylı olarak ele alınmıştır.

Dil ve Anlatım Özellikleri: Masal, dil ve anlatım özellikleri bakımından sade, açık ve anlaşılırdır. Masalda halkın ve çocukların anlayabileceği ölçüde arı duru bir Türkçe kullanılmıştır. Kelime ve kavramlar herkesin bildiği basit sözcüklerdir. Masalda iyilik, doğruluk gibi birtakım soyut sözcükler olsa da bunların sayısı sınırlıdır ve metinde geçen adlar büyük ölçüde somut sözcüklerdir. Cümleler kısa ve genellikle kurallıdır. Az sayıda kullanılan devrik cümleler ile sanatlı anlatım pekiştirilmiştir. Masalda çocukların bilmeyeceği düşünülen kelime bulunmamaktadır. Atasözü, deyim, ikileme ve pekiştirme örnekleri metinde bulunur. Sıfat kullanımı sadece kişi ve yer betimlemelerinde basitçe yer alır. Masalın genelinde betimleyici bir üslup bulunmaz.

Masalın giriş bölümünde 40 dize uzunluğunda manzum bir tekerleme bulunmaktadır. Tekerlemede mısra sonu kafiyelerinin ve seci sanatının örnekleri görülür. Aynı zamanda tekerlemenin içinde buğday, nar, üzüm gibi bitki adları, sinek, eşek, horoz gibi hayvan adları,

atasözleri ve klasik masal formelleri de yer alır. Tekerleme de görülen bir diğer anlatım özelliği de telmih sanatının görülmesidir. Yusuf ile Zülayha ve Leyla ile Mecnun hikâyelerine yapılan gönderme, telmih sanatının kullanımına örnek oluşturur. Ayrıca tekerleme de birlikte kullanılan zıt anlamlı sözcükler de anlatım sanatını zenginleştirmiştir.

Masalda döşeme bölümünden asıl masala geçilirken klasik masal formellerinden yararlanılmıştır. Ardından asıl masala girilmiş ve asıl masal bölümü uzun tutulmuştur. Asıl masal bölümünde zaman geçişleri “az gitmiş uz gitmiş, dere tepe düz gitmiş” ifadeleriyle gerçekleştirilmiştir. Masalın son bölümü ise kısa tutularak, yine bir klasik masal formeli olan “Onlar ermiş muradına, biz çikalım kerevetine” ifadesiyle sonlandırılmıştır.

Masalda folklorik anlatıma ait öğeler de bulunmaktadır. Masalı masal yapan öğelerden tekerleme ve formellerin dışında, “kırk” formülistik sayısının kullanımı ve el öpme geleneğinden bahsedilmesi buna örnektir.

Masalda tespit edilen tek yazım yanlışı ise, “gülmüş” sözcüğü yerine “glümüş” yazılmasıdır.

2.22. Kara Hatçe ile Sülebeyi

Tür: Masal

Tema: İncelenen metinde hâkim bir tema tespit edilememiştir. Tema belirgin değildir.

Bu durum çocuklar için olumsuz bir özellik olarak düşünülmektedir.

Ana Fikir: Aşırı seçici olmak sonunda kendimize zarar verir.

Konu: Karşısına çıkan iyi kısmetleri beğenmeyen Kara Hatçe'nin giderek kötüleşen geleceği ve bir fareyle evliliği sonucu yaşadığı olaylar masalın konusunu oluşturmaktadır. Konu-tema ilişkisi zayıftır. Konu, okuyucuyu temaya götürememektedir. Masal, konusu ile çocukların okuma eğilimlerine uygun değildir. Olaylar çocuk gerçekliğinden uzaktır. Bol miktarda dayakla ilgili şiddet unsurları yer almaktadır. Kişileştirilmiş hayvan karakterler masaldaki tek olağanüstü unsurdur.

Plân: İncelenen masalda giriş, gelişme ve sonuç bölümleri belirgindir. Betimlemeler kararında ve yalındır. Masal, birkaç küçük olayın birleşiminden oluşmaktadır. Masal, kişi-kişi çatışması ekseninde planlanmıştır.

Çevre ve Zaman: Masalda sabit bir çevre belirtilmemiştir. Pazar, köy, gölet ve değirmen masalda adı geçen çevre unsurlarıdır. Masalda zaman “evvel zaman içinde” olarak belirtilmiştir.

Karakterler: İncelenen masal karakter sayısı bakımından çocuklara uygun olsa da karakter nitelikleri bakımından uygun değildir. Karakterler arasında çocuğun empati yapabileceği, rol model alabileceği nitelikte hiçbir kahraman bulunmamaktadır. Özellikle de masalın ana karakteri Hatçe için aynı durum geçerlidir.

İnsanlar

Hatçe: Masalın ana kahramanıdır. Fiziksel olarak çok esmer olduğu belirtilmiştir. Kişilik olarak; kolay kolay hiçbir şeyi beğenmez, hep kendi istediği olsun ister. Kahraman, masalın seyri içinde herhangi bir değişim yaşamaz. Kişisel ve fiziksel özellikleri ile çocukların özdeşleşme yaşayabileceği bir karakter değildir.

Köylü: Oduncudur. Merkep sırtında pazarda odun satmaktadır. Kara Hatçe’ye talip olan ilk kişidir.

Çiftçi: Bir köyde çiftçilik yapmaktadır. Kara Hatçe’ye talip olan ikinci kişidir.

Kervancıbaşı: Atlı kervanı olan kişidir.

Olağanüstü Varlıklar

A)-Hayvanlar

Sülebeyi: İri bir faredir. Kara Hatçe’nin üçüncü talibidir ve onunla evlenmiştir

Eğitsel İletiler: Masalda tespit edilen ilk ileti “aşırı seçicilik sonunda kendimize zarar verir” düşüncesidir. Bu ileti, masalın ana kahramanı Kara Hatçe üzerinden aktarılır. Kara Hatçe’nin toplumda saygın bir yere sahip taliplilerini reddetmesi, sonrası daha kötü taliplerle

muhatap olmak zorunda kalması, en sonunda da bir fareyle evlenmesi, sonra yine bir seçici davranış yüzünden başına musibetlerin gelmesi bu iletiye örnek oluşturmaktadır.

Masalda tespit edilen diğer ileti ise; “Gerektiğinde kadınlara şiddet uygulanabilir” düşüncesidir. Köylü, çiftçi, fare ve Kara Hatçe’nin konuşmalarındaki dayak vurgusu bu iletiye örnektir. Kara Hatçe’nin şu sözleri de iletiyi kanıtlamaktadır: “*Şimdi söyle bana yeri geldiğinde, kızıp kükrediğinde beni neyle döversin? (Ç.H., s.48) “Gerektiği yerde beni neyle döversin?” (Ç.H., s.47)*

Masalda bir olumlu bir olumsuz olmak üzere toplam 2 ileti tespit edilmiştir.

Değerler: Masalda herhangi bir değer tespit edilmemiştir.

Dil ve Anlatım Özellikleri: Masal dil ve anlatım açısından diğer masallar kadar sade ve anlaşılır değildir. Masalın içinde *merkep, yaşmak, mertek, övendire, kainat, kızır, kehke* gibi birçok zor kelime bulunmaktadır. Bu kelimelerden bazılarının metnin önemli bölümlerinde yer alması, anlaşılabilirlik açısından problem oluşturmaktadır. Bunların dışında masalda atasözü, deyim ve ikilemeler kullanılmıştır. Sıfat kullanımı görülse de sınırlıdır. Somut kelimeler soyut kelimelere göre daha fazladır. Eylem cümleleri ad cümlelerine göre, kurallı cümleler de devrik cümlelere göre sayıda daha çoktur. Masal duyulan geçmiş zaman ile kaleme alınmıştır. Ayrıca metinde herhangi bir yazım, noktalama veya imla hatası bulunmamaktadır.

Masalın döşeme bölümünde 13 dizelik manzum bir tekerleme bulunmaktadır.

Tekerlemede seci sanatının ve mısra sonu kafiyelerinin etkisi görülür. Ayrıca tekerlemeler ve zıt anlamlı kelimeler de tekerlemenin anlatımına zenginlik katar. Döşeme bölümünden asıl masala geçilirken klasik masal formellerinden “bir varmış bir yokmuş” ifadesi kullanılır. Ardından masal başlar. Asıl masal bölümü çok uzun tutulmuştur. Yaklaşık 11 sayfadır. Bu bölümde üç yerde şiirsel diyaloglar dikkat çeker. Ayrıca zaman geçişlerini hızlandırmak için “az gitmiş uz gitmiş” formelinden de dört yerde yararlanılmıştır. Masalın son bölümü ise çok kısa tutulmuştur. Özgün ve kısa bir tekerlemeyle masal sonlandırılmıştır: “*Onda kömür, bize*

ömür denmiş; anlatanlar ile dinleyenler mutluluğa ermiş. Darısı eremeyenlerin başına.”

(Ç.H., s.53)

2.23. Kurtla Kuzu

Tür: Masal

Tema: İncelenen masalın teması sorumluluktur. Tema; metinde açık, belirgin ve anlaşılırdır. Özellikleri itibariyle tema çocuk gerçekliğine uygundur. Herhangi bir ideolojiyi yansıtmamaktadır.

Ana Fikir: Önlemler asla elden bırakılmamalıdır.

Konu: Kuzuları yemek isteyen kurdun tedbirsiz davranması sonucu başına gelen olaylar bu masalın konusudur. Konu, okuyucuyu kolaylıkla temaya ulaştırabilmektedir. Bu bakımdan konu-tema ilişkisi güçlüdür. Masal konusu itibariyle çocukların okuma eğilimlerine uygundur. Ancak masalda kurdun köylüler tarafından tüfek kullanılarak vurulması şiddet ögesine örnek oluşturmaktadır. Her ne kadar masalın sonunda canlıların yaşam hakkına gönderme yapılsa da ve her ne kadar kurdun vurulma anı vahşi sözcüklerle ifade edilmese de bu durum şiddet ögesini ortadan kaldırmaz. Ayrıca tam da bu sahnenin eserde resimlenmiş olması çocuk psikolojisi için uygun değildir. Hayvanların insanlara özgü davranışları, kurdun karnı yarıldığında kuzuların sağ çıkması masalda yer alan olağanüstülüklerdir.

Plân: İncelenen masal plan bakımından çocuklara uygundur. Giriş, gelişme ve sonuç bölümleri belirgindir. Anlatım hızlı ve hareketlidir. Olay örgüsü birbiriyle ilgili birkaç kısa olayın birleşiminden oluşur. Eser, kişi-kişi çatışması şeklinde kurgulanmıştır.

Çevre ve Zaman: Masalda olaylar ağılda geçmektedir. Ağıl hakkında detaylı bilgiler verilmemiştir. Sadece ağılın kapısından bahsedilir. Ağılın kapısının sadece kuzular tarafından içeriden açılabilmesi, kapıların sağlam olduğunun göstergesidir. Masalda zaman “vaktin birinde” olarak belirtilmiştir

Karakterler: Masalda herhangi bir ana karakter ön plana çıkmamaktadır. İnsanlar ve hayvanlar karakter kadrosunda birlikte yer almaktadır.

İnsanlar

Muhtar: Köyün muhtarıdır. Dayanışmaya önem vermektedir. Hakkında başka bir bilgi verilmemiştir.

Köylüler: Köylülerdir. Dayanışma içindedirler ve tüfekleri vardır. Kurda karşı birlik olurlar. Haklarından başka bir bilgi verilmemiştir.

Yaşlı Köylü: Köyün en yaşlısıdır. Bilge bir kişidir. Masalın sonunda insanlara öğüt verir.

Olağanüstü Varlıklar

A)-Hayvanlar

Koyun: Anaç koyundur. Üç kuzusu bulunmaktadır. Tedbirli bir kişidir. İnce ve zarif bir sese sahiptir.

Kurt: Fiziksel olarak; geniş omuzlu, çakmak gözlü, ayakları tetik, dişleri azma olarak betimlenir. Sesi kalın ve kabadır. Masalda kuzuların peşine düşer ve taklit yaparak onları kandırmaya çalışır. Başarılı olmak için eğitim alır ve sonunda hedefini gerçekleştirir. Ancak kuzuları yedikten sonra uyuması onun da kuzular gibi tedbirsiz olduğunu ortaya koyar.

Birinci Kuzu: Koyunun ilk kuzusudur. Masalda fiziksel özelliklerine dair bilgi bulunmaz. Tedbirsiz olduğu söylenebilir.

İkinci Kuzu: Koyunun ikinci kuzusudur. Masalda fiziksel özelliklerine dair bilgi bulunmaz. Tedbirsiz bir kişi olduğu söylenebilir.

Üçüncü Kuzu: Koyunun en küçük ve üçüncü kuzusudur. Masalda fiziksel özelliklerine dair bilgi bulunmaz. Küçük olmasına rağmen sezgileri güçlüdür.

Eğitsel İletiler: Masalda tespit edilen ilk ileti, “Tebdir asla elden bırakılmamalıdır.” düşüncesidir. Bu ileti masalda hem kuzular hem de kurt üzerinden verilir. Kuzuların

tedbirsizlik sonucu kurda yakalanmaları, kurdun da tedbirsizlik yüzünden uyuyakalması sonucu yakayı ele vermesi bu iletiye örnek oluşturur. Ayrıca masalın sonunda bilge kişinin söylediği “önlemler asla elden bırakılmamalı” sözü de bu fikri desteklemektedir.

Masalda tespit edilen bir diğer ileti de “birlikten kuvvet doğar” düşüncesidir. Bu ileti masalda anaç koyun ve köylüler üzerinden verilmiştir. Anaç koyunun ya da köylülerin tek başlarına haklarından gelemeyecekleri kurt, birlik sonucu kolayca mağlup edilir. Ayrıca masalın sonunda bilgenin verdiği şu mesajlar da bu fikri destekler: “*Aramızda birlik olmalı, birlikten dirlik doğmalı.*” (Ç.H., s.62)

Masalda tespit edilen bir diğer ileti de “gerektiğinde hayvanları öldürmeliyiz.” düşüncesidir. Kurdun, kuzulara zarar verdiği için, başka bir çözüm yolu bulunmadan, yok edilmesi bu iletiye örnek oluşturmaktadır. Bu ileti olumsuz mesaj içeren bir iletidir.

Masalda tespit edilen son ileti ise; bilimin ışığında bilinçlenmek gerektiğidir. Bu ileti masalın son bölümünde yaşlı bilge köylünün doğrudan ifadesiyle okuyucuya aktarılmıştır: “*Önce bilim öğrenilmeli, bilimin ışığında bilinçlenmeli.*” (Ç.H., s.61)

Masalda toplam 4 ileti tespit edilmiştir, bunlardan 1 tanesi olumsuzdur.

Değerler: Masalda tespit edilen değerler; sorumluluk, dayanışma ve bilimsel meraktır. Bu değerlerin masalın içindeki karşılıkları, eğitsel iletiler kısmındaki ayrıntılı açıklamalarda açıkça belirtilmiştir.

Dil ve Anlatım Özellikleri: Masal dil ve anlatım özellikleri bakımından açık, anlaşılır ve sadedir. Metinde çocukların anlayabileceği kolay ve somut sözcükler kullanılmıştır. Soyut sözcükler yer yer kullanılsa da çok sınırlıdır. Çocukların düzeylerine zor olduğu düşünülen kelimeler tevekkeli ve ağıldır. Deyim ve atasözü kullanımı az sayıdadır. Anlatım bölüm bölüm ikilemelerle güçlendirilmiştir. Olumlu ve olumsuz cümle örnekleri bir arada görülür. Ünlem cümleleri ve eksilteli cümleler metinde yer alırken, soru cümleleri tespit edilmemiştir. Cümleler genellikle eylem cümlesidir. Ad cümlelerinin eylem cümlelerine göre az olması,

anlatımdaki hareketi ve hızı arttırmıştır. Ayrıca masalda karakterler iç içe girişik cümleler ile konuşurulmuştur. Konuşma çizgisi kullanılarak oluşturulan diyalog üslubu bu masalda görülmez.

Masal duyulan geçmiş zaman ile aktarılmıştır. Masalın döşeme bölümünde 13 dizelik bir manzum tekerleme kullanılmıştır. Tekerlemede hem seci sanatının hem mısra sonu kafiyelerinin etkisi görülür. Tekerlemenin bazı bölümleri masala göndermek yapmaktadır. Döşeme bölümünden asıl masal bölümüne geçiş kısa tutulmuştur. Sadece “varmış, yokmuş” ifadesi kullanılmıştır. Asıl masal bölümü oldukça uzundur. Bu bölümde de masal ortası tekerlemelerinden yararlanılmıştır. Ayrıca klasik masal formeli “az gitmiş uz gitmiş yerine”, geçişlerde “gel zaman git zaman” ifadesi kullanılmıştır. Masalın son bölümü ise oldukça kısa tutulmuştur. “Onlar muradına ermiş” ifadesiyle masal sonlandırılmıştır.

Masalda sadece bir yerde noktalama yanlışı tespit edilmiştir. “Anası yavruları birlikteliğin tadını tatmış” cümlesinde anası ve yavruları sözcükleri arasına ya virgül ya da ve bağlacı getirilmelidir.

2.24. Kuyruksuz Tilki

Tür: Masal

Tema: İncelenen masalın teması iyilik-kötülüktür. Tema; açık, anlaşılır ve belirgindir. Tema çocuklar için uygundur. Herhangi bir ideoloji ile ilişkili değildir.

Ana Fikir: Gülme komşuna gelir başına.

Konu: Başkalarının mallarına dadanan bir tilkinin ceza olarak kuyruğunun kesilmesiyle birlikte zor duruma düşmesi ve bu durumla alay eden diğer tilkilerin de sonrasında başlarına gelenler masalın konusunu oluşturmaktadır. Konu-tema bağı güçlüdür. Konu, okuyucuyu kolaylıkla temaya ulaştırabilmektedir. Hayvanların insana özgü davranışlar sergilemesi masaldaki olağanüstülüklerdir. Ancak masalda uygulanan “kuyruk kesme

cezası” çocuk psikolojisi için uygun değildir. Çocukların hayvan sevgilerine gölge düşürmektedir.

Plân: İncelenen masal plan bakımından çocuklara uygundur. Giriş, gelişme ve sonuç bölümleri belirgindir. Anlatım hızlı ve hareketli, betimlemeler yalın ve kararındadır.

Çevre ve Zaman: Masalda çevre “Uludağ’ın uzandığı İnegöl’e vardığı yerdeki bir köy” olarak tanımlanır. Köyün etrafı dağlarla kaplı, ortası ise bağlıklardan oluştuğu belirtilir. Masalda olayların yaşandığı zamana ilişkin bir ifade bulunmamaktadır.

Karakterler: Masal; karakter sayısı ve karakter nitelikleri bakımından çocuklara uygundur. Ana karakter Kuyruksuz Tilki metinde ön plana çıkmaktadır.

İnsanlar

Köylüler: Köyde yaşayan insanlardır. Üzüm bağları bulunmaktadır. Fiziksel ve kişilik özelliklerine dair herhangi bir bilgi verilmemiştir.

Olağanüstü Varlıklar

A)-Hayvanlar

Kuyruksuz Tilki: Masalın ana kahramanıdır. Akıllı, kurnaz ve zevkine düşkün bir kişidir. Başkasının malına zarar vermesi sonucu başına gelenlerle birlikte bir dönüşüm yaşar. Masalın sonunda verdiği öğütler ve bu öğütlere uyduğunun anlatıcı tarafından ifade edilmesi bu durumu kanıtlar.

Diğer Tilkiler: Tilki kuyruksuz kalınca onunla alay eden diğer tilkilerdir. Alay etmenin cezasını kuyruksuz kalarak öderler.

Eğitsel İletiler: Masalda tespit edilen ilk ileti, “olumsuz davranış sergileyen kişilere ceza vermek sorunları çözer” iletisidir. Masalda bu ileti önce kuyruksuz tilkinin ardından da diğer tilkilerin başına gelenler üzerinden yansıtılır. Köylüler tilkiye ceza vermeyi mantıklı bulurlar ve kendi aralarında onun kuyruğunu kesmeye karar verirler.

Masalda tespit edilen bir diğere ileti “gölme komşuna gelir başına” düşüncesidir. Tilki, kuyruksuz kalınca diğere tilkilerin sürekli onunla alay etmesi sonucunda kendilerinin de aynı duruma düşmesi bu iletiye örnek oluşturur.

Masalda tespit edilen son ileti de “insan onuru için yaşar” düşüncesidir. Bu ileti masalın son bölümünde tilki tarafından doğrudan söylenmiştir. “*Onurlu yaşamak en güzeli, İnsan yaşar onuru için, onurlu bir ad bırakmak için.*” (Ç.H., s.70).

Masalda toplam 3 ileti tespit edilmiştir. Bunlardan bir tanesi olumsuz iletidir.

Değerler: Masalda tespit edilen tek değer dayanışmadır. Bu değer; kuyruksuz tilki ile köylülerin ve köylülerin kendi aralarında sergilediği birliğe dayanılarak bulgulanmıştır.

Dil ve Anlatım Özellikleri: Masal; dil ve anlatım özellikleri açısından sade, açık ve anlaşılırdır. Masalın dili tüm unsurlarıyla çocukların söz varlığına uygundur. Az sayıda deyim, sıfat ve atasözü kullanımı, çocukların anlayabileceği basit bağlaçların kullanımı ve metinde somut sözcüklere soyut sözcüklere göre daha çok ağırlık verilmesi çocuklar için uygun bir sözvarlığı oluşturmaktadır. Çocukların sözvarlığı açısından zor bulabilecekleri düşünülen tek kelime “tiyek”tir. Bu kelimenin de anlamı hemen yanında parantez içinde “asma kütüğü” olarak okuyucuya aktarılır. Ayrıca eser cümle özellikleri bakımından da çocuğa göredir. Cümleler genellikle kısa ve sıralıdır. Diyaloglar iç içe girişik cümlelerle oluşturulmuştur.

Masalın döşeme bölümü 7 dizelik manzum bir tekerlemeden oluşmaktadır. Tekerleme diğere masallardaki tekerlemelerden farklı ve özgündür. İçeriğinde masal kahramanına gönderme yapmaktadır. Aynı zamanda seciler ve dize sonu uyaklarıyla oluşturulmuştur. Asıl masal bölümüne geçilirken klasik masal formeli olan “Bir varmış bir yokmuş” ifadesi yer alır. Asıl masal bölümü uzun tutulmuştur. Bu bölüm duyulan geçmiş zaman ile anlatılmıştır. Zamanı ileri almak ve akışı hızlandırmak için klasik masal unsuru olan “az gitmiş uz gitmiş” formelinden burada yararlanılmıştır. Bu bölümde tekerleme yer almaz. Asıl masal

bölümünden üç elma bölümüne geçişte manzum bir tekerleme yer alır. Bu tekerleme gerçekçi bir üslupla oluşturulmuş öğütleri içermektedir. Masal şu formel ile sonlandırılmıştır: “*Onda kömür bize ömür denmiş, onlar muradına ermiş.*” (Ç.H., s.71)

2.25. Anasını Kazana Atan Deli

Tür: Masal

Tema: İncelenen masalın teması iyilik-kötülüktür. Tema; açık, belirgin ve anlaşılırdır. Herhangi bir ideolojik yönü bulunmamaktadır.

Ana Fikir: Kötülük eden kötülük bulur.

Konu: Ailesine ve çevresindeki insanlara kötülük eden bir delinin en sonunda padişah tarafından cezalandırılması öykünün konusunu oluşturur. Konu, okuyucuyu kolaylıkla temaya götürebilmektedir. Ancak konu çocukların okuma eğilimlerine uygun değildir. Masalda yoğun miktarda şiddet unsurları yer almaktadır. Masalın konusu ve bu konu ile ilişkili olarak yaşanan olaylarda yer alan şiddet unsurları çocukların psikolojisine uygun değildir. Deli Oğlan’ın kazara da olsa annesini öldürmesi, onu kaynar suya atması, onun cansız bedenini urganla yerde sürüklemesi, ardından başka bir kadını taşla öldürmesi çocuk psikolojisi için hiç uygun değildir. Hayvanlar, ağaçlar ve ırmakların s.75-76’da insana özgü davranışlar sergilemesi olağanüstü unsurlara örnek oluşturmaktadır.

Plân: İncelenen masalda giriş, gelişme ve sonuç bölümleri belirgindir. Anlatım hızlı ve hareketlidir. Betimlemeler az ve yalındır. Olay örgüsü birkaç kısa olayın birleşiminden oluşmaktadır. Masal, kişi-kişi çatışması temeli üzerine kurgulanmıştır.

Çevre ve Zaman: Masal sabit çevrede geçmez. Masaldaki yer unsurları sırasıyla şunlardır; *ev, dağ, mezar*. Metinde zaman “vaktiyle” olarak ifade edilmiştir. Olayın yaşandığı zamana ilişkin başka herhangi bir bilgi verilmemiştir.

Karakterler: İncelenen masalda insanlar ve gerçeküstü varlıklar bir arada karakter olarak bulunmaktadır. Masalda ana kahraman Deli Oğlan'dır. Kötü özellikleriyle ön plana çıkan bir karakterin ana karakter olması çocuklar için uygun değildir.

İnsanlar

Kocakarı: Kocasını genç yaşta kaybetmiş bir kadındır. Yaşlı olması dışında fiziksel özelliklerine dair herhangi bir bilgi verilmemiştir. İki çocuğu vardır. Kişilik olarak güvenilir ve sözünün eri olduğu belirtilmiştir.

Akıllı Oğlan: Kocakarının akıllı oğludur. Fiziksel özelliklerine ilişkin herhangi bir bilgi verilmemiştir.

Deli Oğlan: Kocakarının deli oğludur. Cani ve düşüncesizdir. Kötülük yapmayı sevmektedir. Fiziksel özelliklerine ilişkin masalda herhangi bir bilgi bulunmaz.

Çocuklar: Deli oğlanın öldürdüğü kadının çocuklarıdır.

Padişah: Ülkenin padişahıdır. Adalet merciidir. Hakkında başka bir bilgi verilmemiştir.

Olağanüstü Varlıklar

Hayvanlar: İnsana özgü davranışlarda bulunarak Akıllı Oğlana ipucu vermişlerdir. Haklarında başka bilgi mevcut değildir.

Ağaçlar: İnsana özgü davranışlarda bulunarak Akıllı Oğlana ipucu vermişlerdir. Haklarında başka bilgi mevcut değildir.

İrmaklar: İnsana özgü davranışlarda bulunarak Akıllı Oğlana ipucu vermişlerdir. Haklarında başka bilgi mevcut değildir.

Eğitsel İletiler: Masalda tespit edilen ilk ileti, aynı zamanda eserin ana fikri de olan “kötülük eden kötülük görür” düşüncesidir. Masalın geneline hâkim olan bu düşünce Deli Oğlan karakteri üzerinden aktarılır. Deli Oğlan'ın insanlara kötülük yapması sonucu masalın sonunda cezalandırılması bu duruma örnektir. Ayrıca masalda yer yer verilen bazı

atasözleriyle de bu düşünce desteklenir: *“Yapılan suç cezasız kalmamış, deli de ettiğini bulmuş. Rüzgâr ekmiş, fırtına biçmiş.”* (Ç.H., s.79).

Masalda yer alan ikinci düşünce dini bir hüviyete sahiptir. “Her şeyi Tanrı vermiştir ve her şeyi Tanrı alır.” düşüncesi eserde yer alan iletilerdendir. Bu ileti masalın girişinde “Veren Tanrı, alan Tanrı” yargısıyla doğrudan ifade edilmiştir.

Masalda tespit edilen bir diğer ileti “Ağaçları kesmek insafsızlıktır.” düşüncesidir. Bu ileti masalda odun toplamaya giden Akıllı Oğlan karakteri üzerinden okuyucuya sunulur. Eserde ileti şöyle açıklanır: *“Orman çok uzakmış. Çünkü zamanın insanları çok insafsızmış. Düşünmeden, geleceği görmeden kesmişler ağaçları, tüketmişler ormanları.”* (Ç.H., s.74)

Masalda yer verilen bir diğer ileti de “Eğer cezalar ağırsa suçlarımızı gizlemek gerekir” düşüncesidir. Deli Oğlan’ın işlediği kardeşi Akıllı Oğlan’ın cezaların ağırlığı yüzünden gizlemeye çalışması buna örnek oluşturur.

Masalda tespit edilen diğer bir ileti de “Adalet insanları mutluluğa erdirir” düşüncesidir. Bu ileti şu cümlelerle doğrudan aktarılmıştır: *“adaletle erilir mutluluğa diye söylemişler”* (Ç.H., s.79)

Masal da tespit edilen son ileti de “Adaletten ayrılanlar ölümle cezalandırılmalıdır.” düşüncesidir. Olumsuz ileti örneği olan bu düşünce masalda şu sözlerle aktarılmıştır: *“Kim ki adaletten ayrılırsa başı kesilsin.”* (Ç.H., s.80)

Masalda toplam 6 ileti tespit edilmiştir ve bu iletilerin 2’si olumsuzdur.

Değerler: Masalda tespit edilen değerler; doğa sevgisi, dini değerler ve adalettir. Bu değerlerin masaldaki yerleri eğitsel iletiler bölümünde örneklendirilmiştir.

Dil ve Anlatım Özellikleri: İncelenen masal; cümle uzunlukları, kelime kadrosu ve anlatım özellikleri açısından sade, açık ve anlaşılırdır. Metinde deyim ve atasözü kullanımları az sayıdadır. İsimler genelde somut sözcüklerdir. Cümle yapıları eylem odaklıdır. Sıfatlar sadece kişileri ve çevre anlatımlarında basit bir şekilde kullanılır. Betimlemeler karmaşık ve

anlaşılması güç değildir. Metinde yer yer ses tekrarları görülür. Masalda diyaloglar sıklıkla yer alırken paragraf sayısının da fazla olması anlatımdaki canlılığı arttırmıştır. Ayrıca masal duyulan geçmiş zaman ile anlatılırken, masal uzunluğu da yaklaşık 8 sayfadır.

Masalın döşeme bölümü 21 dizelik şiir biçiminde bir tekerlemeden oluşmaktadır. Bu sebeple döşeme bölümü uzun tutulmuştur. Tekerlemenin içinde hem “cinler cirit oynarken eski hamam içinde” gibi klasik masal ifadeleri varken hem de özgün buluşlar yer almaktadır. Tekerlemenin içerisinde Hindistan ve Kafdağına gönderme yapılmıştır. Ayrıca ses tekrarları, zıtlıklar, seci ve dize sonu kafiyeleriyle sanatlı anlatım oluşturulmuştur. Asıl masal bölümü de uzun tutulmuştur. Döşeme bölümünden asıl masala geçiş “vaktiyle” ifadesiyle yapılmıştır. Asıl masal bölümünde klasik masal formelleri kullanılmamıştır. Kişilerin konuşurularmaları iç içe girişik cümlelerle yapılmıştır. Masalın üç elma bölümü ise çok kısa tutulmuştur. “*Duaya katılanlar mutluluk bulmuşlar. Darısı bulamayanların başına*” (Ç.H., s.80) ifadeleriyle masal sonlandırılmıştır.

Masalda kişilerin konuşurularması sırasında “.” işaretinden sonra “tırnak işareti” kullanımının satır başı yapılması yazım yanlışı olarak tespit edilmiştir. Bu kullanım dışında metinde herhangi bir yazım yanlışı bulunmamaktadır.

2.26. Altın Tashlı Kız

Tür: Masal

Tema: İncelenen masalın teması hırstır. Bu temanın herhangi bir ideolojik yönü bulunmamaktadır.

Ana Fikir: Hırs en yakınımızdakilere bile zarar verecek kadar güçlü bir tutkudur.

Konu: Kıskandıkları için küçük kardeşlerinin altın tasını çalan iki ablanın başına gelenler masalın konusu oluşturmaktadır. Konu-tema bağı güçlüdür. Konu, okuyucuyu kolaylıkla temaya ulaştırabilmektedir. Masal; konu özellikleri bakımından çocuklara uygundur. Ancak masalın bir bölümünde ablaların kıskançlık yaparak küçük kardeşlerini

denize itmesi ve onun boğulmasını istemeleri çocuk psikolojisi için uygun değildir. Masalda ilgili bölüm şu sözlerle belirtilmiştir: “*Plana göre ortanca kız ablasının karşısına geçmiş, ona; Abla, küçük kardeşimizi alalım, bir gün denize çamaşır yıkamaya gidelim. O oynarken, belli etmeden kendisini denize iteriz. O boğulur, altın tas bizim olur, demiş. Öyle de yapmışlar, küçük kardeşlerini alıp denize gitmişler. Ser vermişler, sır vermemişler, oynarken küçük kardeşlerini denize itivermişler.*” (Ç.H., s.86). Ancak masal sonunda küçük kardeşlerinin geri gelmesi ve bu davranışlarından ötürü ablaların yargılanması şiddet unsurunun etkisini yumuşatmıştır. Ayrıca masalda şiddet unsuru olsa da bunlar teşvik edici ve özendirici bir üslupla yazılmamıştır. Masalda sihirli kavak ağacı, sihirli kaval ve küçük kızın denize itildikten sonra başına gelenler olağanüstü özellikleri sahiptir.

Plân: İncelenen masal plan bakımından çocuklar için uygundur. Masalda giriş, gelişme ve sonuç bölümleri belirgindir. Anlatım devingen, betimlemeler kararında ve yalındır.

Çevre ve Zaman: Masalda olayın geçtiği çevre “bilinmedik bir il” olarak belirtilmiştir. Köy, kent, deniz, Uludağ ve ova masalda geçen diğer yer adlarıdır. Masalda zaman “evvel zaman” olarak belirtilir. Masal arasında zaman geçişleri ise “gel zaman git zaman” ifadesiyle sağlanmıştır.

Karakterler: Masal; karakter sayısı bakımından biraz kalabalıktır. Bu kadar fazla karakterin bir arada olması çocuklar okuma zorluğu oluşturmaktadır. Ancak masalın ana karakterinin en küçük çocuk olan Küçük Kız olması, özellikle de kız çocukların onunla özdeşleşim kurmalarını kolaylaştırmıştır.

İnsanlar

Baba: Üç kızı ve bir eşi vardır. Fiziksel özelliklerine dair bir bilgi yoktur. Kızlarını çok sevdiği belirtilmiştir.

Anne: Üç kızı ve bir eşi vardır. Hakkında başka bir ayrıntı bilinmemektedir.

Büyük Kız: Baba ve annenin en büyük kızıdır. Masalda güzelliği vurgulanır. Kıskanç bir karaktere sahiptir. Masalın sonunda dönüşüme uğrayarak yaptıklarından pişman olur.

Ortanca Kız: Baba ve annenin ortanca kızıdır. Masalda güzelliği vurgulanır. Kıskanç bir karaktere sahiptir. Masalın sonunda dönüşüme uğrayarak yaptıklarından pişman olur.

Küçük Kız: Baba ve annenin en küçük kızıdır. Masalda güzelliği vurgulanır. Masalın sonunda delikanlı ile evlenir. Altın Taslı kızıdır. Masalın ana karakterlerinden biridir.

Çiftçi: Köyde çiftçilik yapmaktadır. Babanın yakın arkadaşıdır.

Yargıç: Bölgenin yargıcısıdır.

Kolcu: Yargıcın kolcusudur.

Yazıcı: Yargıcın yazısıdır.

Delikanlı: En küçük kız ile evlenmiştir. Bilge bir babası bulunmaktadır. Fiziksel olarak; kara kaşlı, ela gözlü, yakışıklı bir delikanlı olarak betimlenir. Masalın diğer ana karakteridir.

Delikanlının Babası: Delikanlının babasıdır. Bilge bir kişi olduğu belirtilir.

İki Yolcu: Gurbete yolculuk eden iki arkadaştır. Masalda fiziksel özellikleri belirtilmezken, sigara alışkanlıklarının bulunduğu belirtilir.

Eğitsel İletiler: Masalda tespit edilen ilk ileti “hırsın insanların en yakınlarındakilerine bile zarar verebilecek kadar güçlü bir tutku olduğu” düşüncesidir. Bu ileti masalda şu sözlerle ortaya koyulur: “*Kardeş de denize itilir mi demeyiniz... Hırs kişinin gözünü bir kez bürümeye görsün... O zaman ne kardeşe bakılır ne eşe... Yalnızca güvenilir tutkuların gücüne.*” (Ç.H., s.86).

Masalda tespit edilen bir diğer ileti yine hırs ile ilgilidir. Bu ileti masalın sonunda yargıç tarafından doğrudan aktarılır: “*Hırs iyi değildir, yerinde kullanılırsa sonuç verir.*” (Ç.H., s.93)

Masalda tespit edilen son ileti ise “Doğruluk evrendeki en güzel yoldur.” düşüncesidir. Masalın sonlarında yargıcın ve damadın bilge babasının sözleri bu iletiyi vurgulamaktadır. “*Yanlışlıklardan arınmalı, evrende en güzeli doğrudur, doğruluk şaşar sanmayınız.*” (Ç.H., s.94). “*Doğruluğu ilke edinmeliyiz.*” (Ç.H., s.95)

İncelenen masalda toplam 3 ileti tespit edilmiştir.

Değerler: Masalda tespit edilen tek değer “dayanışma”dır. Masalın sonunda; yargıç ve damadın bilge babasının birlikteliğin önemi ile ilgili söylediği sözler dayanışma değerine örnek oluşturmaktadır.

Dil ve Anlatım Özellikleri: Altın Taslı Kız masalı; dil ve anlatım özellikleri bakımından genel olarak sade, açık ve anlaşılırdır. Çocuk masallarına uygun olarak deyim ve sıfat kullanımı sınırlı sayıdadır. Sıfat kullanımı az olduğu için masalda betimleyici anlatım tarzı görülmez. Masalda ikileme, pekiştirme ve tabiat taklidi kelimeler bulunur. Bu da anlatıma zenginlik oluşturması bakımından önem taşımaktadır. Masalda çocukların bilemeyecekleri düşünülen kelimeler; urba, birman, figan ve yağızdır.

Masalın döşeme bölümü oldukça uzundur. Bu bölümde 5 dizelik manzum bir tekerlemenin yanında 18 satırlık düzyazı şeklinde bir tekerlemeye daha yer verilmiştir. Bu tekerlemelerin bir bölümü klasik masal tekerleme ifadeleri iken bir bölümü özgün yeni buluşlardır. Yani klasik ve özgün birleştirilmiştir. Tekerlemelerde secilerin ve dize sonu kafiyelerinin etkisi görülür. Asıl masal bölümü de uzundur. Bu bölümde de tekerleme kullanımı oldukça fazladır. Bazı kahramanlar tekerleme şeklinde konuşturulmuştur. Ayrıca bu konuşmalar dışında anlatımda da tekerleme kullanımı görülür. “*Bundan sonrası düş değil gerçek, haksızlığa neden olanlar cezalarını çekecek ya da affedilecek, haklı olan muradına erecek... Şimdi oturalım ocak başına, kuralım bağdaşı postuna. Masala kulak verelim, verdiği dersi iyi öğrenelim.*” (Ç.H., s.87) Asıl masal bölümünde olayları hızlandırmak için “az gitmiş, uz gitmiş, dere tepe düz gitmiş” formelinden yararlanılmıştır. Masalın “üç elma” bölümü ise

tek cümlelik masal formeli “Onlar ermiş muradına, darısı okuyanlar ile dileyenlerin başına” ifadesi ile sonuçlanır.

Masal, -mişli geçmiş zaman ile aktarılmıştır. Anlatımda şiirsellik ön plandadır. Anlatım akıcı ve hızlıdır. Eserde paragraf ve diyalog sayısının fazla olması ve eylem cümlelerinin ad cümlelerine göre daha çok olması anlatıma canlılık ve hareket kazandırmıştır. Ayrıca masalda kurallı cümle, devrik cümle, eksilteli cümle, soru cümlesi ve ünlem cümlesi örnekleri de görülmektedir.

Masalda görülen bir diğer anlatım özelliği ise metinde folklorik öğelerin yer almasıdır. Tekerleme, deyim, atasözü ve formeller dışında masalda tespit edilen diğer folklorik unsurlar; formülistik sayılar ve bazı gelenek göreneklerdir. Masaldaki formülistik sayı 40 iken, el öpme geleneği ve düğün gelenekleri de s.91 de görülmektedir.

2.27. Bülbül Sarayı

Tür: Masal

Tema: İncelenen masalın teması iyilik-kötülüktür. Tema, metinde açık ve net bir şekilde görülmektedir. Tema bakımından metin çocuğa göredir ve çocuk gerçekliğine uygundur. Herhangi bir ideolojik unsur eserde bulunmamaktadır.

Ana Fikir: Ne ekersen onu biçersin.

Konu: Bir yöneticinin kendini ölümsüz kılacak bir eser yapmak için çocuklarına verdiği görevler ve bu sırada yaşanan serüvenler masalın konusunu oluşturmaktadır. Eserde konu-tema ilişkisi çok güçlüdür. Konu okuyucuyu kolaylıkla temaya ulaştırabilmektedir. Eser konu itibarıyla çocukların okuma eğilimlerine uygundur. Masalda bulunan olağanüstü unsurlar; nar, dağ ve Türk bülbülüdür. Ayrıca masalda çocuk psikolojisini kötü etkileyecek herhangi bir unsur bulunmamaktadır.

Plân: İncelenen eserde giriş, gelişme ve sonuç bölümleri belirgindir. Betimlemeler kararında ve yalındır. Eser hareketli bir anlatıma sahiptir. Olay örgüsü kişi-kişi çatışması üzerine planlanmıştır.

Çevre ve Zaman: Masalda olayın geçtiği yer Saraydır. Saray aynı zamanda yöneticiyi ölümsüz kılacak eser olduğu için ayrıntılı olarak betimlenir. Saray; mimari ve çevre unsurlarıyla detaylı bir şekilde ele alınır. Dağ, ova, deniz, pınar ve Uludağ ise masalda geçen diğer çevre unsurlarıdır.

Masalda zaman “vaktin birinde” şeklinde ifade edilmiştir. Bu ifadenin belirsizlik taşıması masal türünün temel özelliklerine uygundur.

Karakterler: İncelenen masal; karakter nitelikleri ve karakter sayısı bakımından çocuklara uygundur. İnsanlar ve gerçeküstü varlıklar karakter olarak bir arada görülmektedir. Masalın ana kahramanın Küçük Çocuk olması, okuyucunun onunla özdeşleşmesini kolaylaştırmaktadır.

İnsanlar

Yönetici: Ülkenin yöneticisidir. Fiziksel özelliklerine dair herhangi bilgi verilmez. Adaletli ve iyi bir yöneticidir. Ölümsüz bir eser bırakma hayalini kurar.

Büyük Oğlan: Yöneticinin büyük oğludur. Fiziksel özelliklerine dair herhangi bir bilgi verilmez. Yaşlı adamı görmezden gelmesi onun saygısız biri olduğunu düşündürmektedir.

Ortanca Oğlan: Yöneticinin ortanca oğludur. Fiziksel özelliklerine dair herhangi bir bilgi verilmez. Yaşlı adamı görmezden gelmesi onun saygısız biri olduğunu düşündürmektedir.

Küçük Oğlan: Yöneticinin küçük oğludur. Fiziksel özelliklerine dair herhangi bir bilgi verilmez. Eserde iyilik kavramını temsil eder. İyiliksever ve saygındır. Masalın ana karakteridir.

Pir: Yaşlı bir adamdır. Hakkında başka bir bilgi verilmemiştir.

Yaşlı Adam: Beyaz saçlı, bastonlu yaşlı bir adamdır.

Yaşlı Kadın: Yaşlı bir kadın olması dışında hakkında herhangi bir bilgi verilmemiştir.

Yaşlı adama aracı olması onun bir yakını olduğu düşündürmektedir.

Olağanüstü Varlıklar

Peri: Nar çatlayınca içinden çıkan peri kızıdır. Masalda güzelliği vurgulanır.

Eğitsel İletiler: Masalda tespit edilen ilk ileti aynı zamanda eserin ana fikri de olan “Ne ekersen onu biçersin” düşüncesidir. Bu ileti; masalda yaşlı adamla karşılaşan oğulların davranış şekilleri üzerinden sunulur. Büyük ve ortanca çocukların yaşlı adamın selamını almayı onların yarışmayı kazanmalarına engel olurken, küçük çocuğun yaşlı adama saygıda kusur etmemesi onun önünü açar ve onu saygınlığa götürür. Yaşlı adam “*Yaşın Küçük, saygın büyük*” (B.S., s.13) ifadesiyle küçük çocuğa takdir eder.

Masalda yer alan bir diğer ileti de “Selam almamak saygısızlıktır” düşüncesidir. Masalda ortanca ve büyük oğlanların yaşlı adamın selamını almamaları bu iletinin metindeki karşılığıdır. Yaşlı adamın, selam almayan büyük ve ortanca oğlan hakkında küçük oğlana söylediği sözler iletiye örnek oluşturması bakımından önemlidir: “*Ağabeylerinin saygısızlığına bakma, sakın sen aldanma*” (B.S., s.13)

Masalda tespit edilen bir diğer ileti de “Sanat yapıtı kişiyi ölümsüz kılar” düşüncesidir. Bu ileti masalda yönetici üzerinden aktarılır. Yöneticinin kendisini ölümsüz kılmak için sanat eseri yaptırmak istemesi iletinin masaldaki karşılığıdır. “*Mutlu yaşam içinde geriye yapılacak tek bir iş kalmış. O da ölümsüz yapıtlar bırakmakmış. Yönetici, bu nedenle, ne kadar sanatçı, mimar varsa tümünü toplamış.*” (B.S., s.8)

Masalda tespit edilen son ileti de “Saygılı olanlar saygınlık bulur.” düşüncesidir. Masalda ortanca ve büyük oğlanın saygınlık bulamamalarına rağmen, saygılı bir davranış sergilediği için küçük oğlanın tahta geçmesi ve saygınlık bulması bu iletinin masaldaki

karşılığıdır. Ayrıca ileti masalda doğrudan sunulmuştur: “*Saygılı olanlar saygınlık bulmuşlar*” (B.S., s.20)

Masalda toplam 4 ileti tespit edilmiştir.

Değerler: Masalda tespit edilen değerler; adalet, yardımlaşma dürüstlük ve temizliktir.

Adalet değeri masalda “haklı ile haksız” ayıran padişahın davranışlarıyla karşılık bulur.

Yardımlaşma, yaşlı adama yardım eden ve ona postunu veren küçük oğlan tarafından

simgelenir. Dürüstlük değeri, dürüst olacaklarına dair söz veren büyük ve ortanca oğlanın

sözleriyle karşılık bulur. Temizlik ise Türk bülbülünün etrafı süpürmesi ve düzene koyması

üzerinden açıklanır.

Dil ve Anlatım Özellikleri: Masal dil ve anlatım özellikleri bakımından çocukların seviyesine uygundur. Sade, açık ve anlaşılırdır. Eserin söz varlığı genel hatlarıyla çocukların seviyesine göredir. Masalda deyim, atasözü, özdeyiş ve ikilemeler yer alsa da bunların sayısı sınırlıdır. Sıfat kullanımı sadece temel bazı kişi ve yer betimlemeleri için az sayıda kullanılır. Kullanılan sıfatların büyük bir kısmı sarayı tarif ederken tercih edilmiştir. Betimlemeler yalın ve çocuğa göredir. Metinde bitki adlarının zenginliği dikkat çekmektedir: “*söğüt, köknar, sarıçam, leylak, gül, karanfil, menekşe, hercai, kayın, gürgen, çam, çiğdem*”. Masal, duyulan geçmiş zaman ile anlatılır. Cümleler genellikle kurallı ve olumludur. Yer yer kullanılan devrik cümleler, anlam karşıtlıkları ve secilerle birleştiğinde sanatlı bir kullanım ortaya çıkar. Masalda sıkça kullanılan sıralı cümleler, diyaloglar ve eylem odaklı cümleler ile anlatımdaki hareket artırılmıştır. Ayrıca masalda öz Türkçe hassasiyeti belirgindir. “*tanrı, yapıt, buyruk, us vb.*” kelimeler yaygın karşılıklarına rağmen tercih edilir.

Masalın döşeme bölümü 12 dizelik manzum kısa bir tekerlemeden oluşur.

Tekerlemede seci sanatının ve dize sonu uyaklarının etkisi görülür. Ayrıca tekerlemede

masala atıf yapılır. Döşeme bölümünden asıl masal bölümüne “varmış yokmuş” ifadesiyle

geçilir. Asıl masal bölümü uzun tutulmuştur. Olayların akışını hızlandırmak amacıyla dört

verde “az gitmiş uz gitmiş” formelinden yararlanılır. Masalın üç elma bölümü kısa tutulur.

“Onlar ermiş muradına, biz çıkalım kerevetine” ile masal sonlandırılır.

Masalda görülen dil ve anlatım özelliklerinden biri de folkloriklidir. Masalda yukarıda belirtilen deyim, atasözü, tekerleme gibi folklorik unsurların yanında 3 ve 40 formülistik sayıları, düğün gelenekleri ve maddi kültür unsurlarına ilişkin örnekler de bulunmaktadır.

Eserde herhangi bir yazım, noktalama ve imla yanlışı tespit edilmemiştir.

2.28. Dere Kızı Dere Vere

Tür: Masal

Tema: İncelenen masalın teması eşitliklerdir. Tema; açık, belirgin ve anlaşılabilir.

Herhangi bir ideolojik yönü bulunmamaktadır.

Ana Fikir: Kurallar adil değilse değiştirilmelidir.

Konu: Zengin şehzadenin fakir Dere Kızına âşık olması sonucu ailesinin bu durumu engellemeye çalışması sürecinde yaşanan olaylar masalın konusunu oluşturmaktadır. Aşk konusu her ne kadar çocukların dünyasına uymasa da olay örgüsü içerisinde yaşanan kısa olaylar ve maceralar çocukların okuma eğilimlerine uygundur. Masalda herhangi bir olağanüstü unsur bulunmamaktadır. Ancak rüyalar düğümlenen olayların açığa çıkmasında etkilidir. Masalda çocuk psikolojisine uygun olmayan herhangi bir içerik bulunmamaktadır.

Plân: İncelenen masal planı bakımından çocuklara uygundur. Giriş, gelişme ve sonuç bölümü net olduğu için anlatılmaya elverişlidir. Betimlemeler ölçülü ve yalındır. Hareketli bir anlatım görülür.

Çevre ve Zaman: Masalda olay Uludağ’da geçmektedir. Dere, Ağrı Dağı ve orman masalda geçen diğer çevre unsurlarıdır. Masalda ayrıntılı çevre betimlemeleri görülmez.

Masalda zaman “vaktin birinde” olarak belirtilir. Bu şekilde belirsiz bir zamanın olması masal türünün temel özelliklerine uygundur.

Karakterler: Masal, karakter sayısı bakımından çocuklara uygundur. Ana karakterler masaldaki ayrıntılı rolleriyle ön plana çıkmaktadır.

İnsanlar

Dere Kızı: Masalın ana kahramanlarından. Fakir bir ailenin çocuğu olarak büyümüştür. Masalda fiziksel olarak güzelliği vurgulanır. Ela gözlüdür, saçları beline kadar uzundur. Kişilik olarak ise küçümsenilmekten hiç hoşlanmamaktadır. Eserde adı Dere Kızı olarak geçer. İnsanların eşit olduklarını simgelemektedir.

Dere Kızının Annesi: Dere Kızının annesidir. Ev hanımıdır. Metinde fiziksel özelliklerine dair herhangi bir bilgi yer almamaktadır. Eşiyle beraber yoksulluk içinde yaşarlar.

Dere Kızının Babası: Dere Kızının babasıdır. Mesleği odunculuktur. Metinde fiziksel özelliklerine dair herhangi bir bilgi yer almaz. Eşiyle beraber yoksulluk içinde yaşarlar.

Şehzade: Uludağ padişahının oğludur. Avcılıktan hoşlanmaktadır. Dere Kızına âşık olur. Metinde fiziksel özelliklerine dair herhangi bir bilgi yer almaz. İnsanların eşit olduklarını simgelemektedir.

Şehzadenin Annesi: Uludağ padişahının eşi, şehzadenin annesidir. Fiziksel özellikleri bilinmemektedir. Eserde sınıfsal ayrımı temsil eder.

Padişah Kızı: Ağrı Dağı padişahının kızıdır. Fiziksel özellikleri Dere Kızı'nın aynısıdır. Sadece yüzünde ben yoktur.

Bilge: Bilgili bir kişidir. Hakkında başka bir bilgi verilmemiştir.

Eğitsel İletiler: Masalda tespit edilen ilk ileti, “Kurallar adil değilse değiştirilmelidir” düşüncesidir. Bu düşüncenin izleri masal içerisindeki bütün olaylarda görülür. Güçlüyü haklı yapan, sınıf ayrımı yaratan, ekonomik durumun insanlar arasında eşitsizlik yarattığını savunan adaletsiz düşünceler masalın sonunda Dere Kızı ile Şehzadenin birlikteliğiyle sona erer ve

masalın sonunda bu iletiye atıf yapılır: *“Dere geçit vermezse, Atlarız taştan taş, Yasalar adaletsizse, Yıkılırız baştan başa.”* (B.S., s.38)

Masalda yer diğer iki ileti ise karşıtlık oluşturmaktadır. Bunlardan ilki “Varlık saygınlığın ölçüsüdür” düşüncesi iken, diğeri “Saygınlığın ölçüsü insanlıktır” fikridir. Bu düşünceler Dere Kızı ve onunla aynı yerde yaşayan komşu kızları üzerinden aktarılır.

“Saygınlığın ölçüsüymiş varlık o dönemde. Dere Kızı bunu anlamamış. Saygınlığın varlıkla ölçülmesini kavrayamamış. Us yolu birdir, saygınlığın ölçüsü insanlıktır. Demiş, ama arkadaşlarına dinletememiş.” (B.S., s.23)

Masalda tespit edilen bir diğer ileti de “Davul bile dengi dengine çalar” düşüncesidir. Bu ileti masalın 27.sayfasında şehzadenin annesi tarafından doğrudan ifade edilmiştir. Yine aynı masalda yer alan bir başka ileti de “Hak güçlüdür” düşüncesidir. *“Hak güçlüdür demişler, düzeni güçlüden yana işletmişler.”* (B.S., s.29) Bu düşünce aynı zamanda olumsuz ilettir.

Masalda yer alan diğer iletiler ise; “Adalet er ya da geç gerçekleşir” ile “Kızgınlıkla yapılan iş kişiye zarar verir” düşünceleridir. Adalet ile ilgili ileti *“Bu işler böyle gitmeyecek, adalet er geç gelecek”* (B.S., s.30) sözünden ve masalın sonunda gerçekten adaletin tecelli etmesinden çıkarılmaktadır. Kızgınlık ile ilgili ileti ise masalda yer alan şu atasözünden çıkarılmıştır: *“Öfke ile kalkan zararlı oturur”* (B.S., s.35)

Masalda toplam 6 ileti tespit edilmiştir. Bunların bir tanesi olumsuzdur.

Değerler: Masalda tespit edilen değerler; eşitlik, adalet, kararlılık ve aile sevgisidir. Eşitlik ve adalet değeri eğitsel iletiler bölümünde ayrıntılı olarak ele alınmıştır. Kararlılık değeri masalda şehzadenin davranışlarından çıkarılır. Ailesinin baskılarına rağmen kararlı bir şekilde isteğinden geri adım atmaması bu değere karşılık olarak gösterilebilir. Aile sevgisi değeri ise yine şehzadenin annesi ile farklı düşünmesine rağmen onun güzel sözlerle gönlünü almaya çalışması üzerinden açıklanabilir. *“”Ana gönülden sevdiği ana. Başımın tacısın,*

gönlümün tacısın. Elini öptüğüm, sütünü emdiğim, ninnilerinle büyüdüğüm, sözüne güvendiğim anamsın.” (B.S., s.31)

Dil ve Anlatım Özellikleri: Masalın döşeme bölümü diğer masallara göre çok kısadır. Bu bölüm iki dizelik manzum bir tekerlemeden oluşur. Tekerlemede seci sanatı ve dize sonu kafiyeleri görülür. “Varmış yokmuş” ifadesiyle asıl masal bölümüne geçilir. Bu bölümde genel hatlarıyla sözcükler sade ve anlaşılırdır. Sözcükler somut ve basittir. Deyim ve atasözü kullanımı olsa da az sayıdadır. Sıfatlar sınırlı sayıdadır. Betimlemeler yalın ve çocuğa göredir. Diyaloglar boldur. Paragraflar genel olarak kısa ve çeşitlidir. Eylem cümleleri ile birleştiğinde bu durum anlatımdaki canlılığı arttırmıştır. Masalda öz Türkçe kaygısı çok belirgindir. *Us, kent, aş, uyanca, konut, tüze, dürtü* gibi kelimelere metinde rastlanır. Ayrıca “*av avlamak*” gibi Dede Korkut anlatım tarzına benzeyen ifadeler de görülür. Masalda olayların akışını hızlandırmak amacıyla “az gitmiş uz gitmiş” formeli kullanılır. Asıl masal bölümünde de ara ara tekrarlanan tekerlemeler yer alır: “*Dere kızı dere vere, Beyim seni tanı vere*” (B.S., s.33). Masal sonu ise 4 dizelik bir türkü ile bitirilir. Aynı zamanda masalda kullanılan “kırk davul, kırk zurna” gibi formülistik sayılarla beraber bu türkü örneğinin de yer alması folklorik üslubu güçlendirmiştir.

Masalda tespit edilen tek yazım yanlışı sayfa 22’de “tasa” sözcüğü yerine “taşa” yazılmasıdır.

2.29. Elma ile Dev

Tür: Masal

Tema: İncelenen masalın teması cesarettir. Tema; açık, belirgin ve anlaşılırdır.

Çocuklar için uygundur. Herhangi bir ideolojik bağlantısı yoktur.

Ana Fikir: Haksızlıklar ancak cesaretle yenilir.

Konu: Masalın konusu; elma ağaçlarına dadanan deve karşı bir ailenin yaşadığı maceralardır. Konu, okuyucuyu kolaylıkla temaya götürebilmektedir. Konu-tema ilişkisi

güçlüdür. Eser konusu itibariyle çocuğa göre ve çocuk gerçekliğine uygundur. Ancak masalda devin yok edilmesi sırasında, bir şiddet unsuru olarak, Kelce'nin devin gözüne ok atması çocuk psikolojisine uygun değildir. Ayrıca masal kahramanlarından olan Dev, eserdeki tek olağanüstü unsurdur. Dev'in ayrıntılı özellikleri karakterler bölümünde belirtilmiştir.

Plân: İncelenen eserde; giriş, gelişme ve sonuç bölümleri belirgindir. Olay örgüsü hareketli, betimlemeler kararında ve yalındır. Masal serüven tarzında birkaç küçük olayın birleşiminden oluşur.

Çevre ve Zaman: Masalda olay tarladaki elma ağacında yaşanmıştır. Metinde çevre unsurlarına ilişkin başka herhangi bir bilgi yoktur. Tarla ve elma ağacı da ayrıntılı olarak anlatılmamıştır. Verilen tek bilgi elma ağacının yılda sadece bir kez meyve verdiğidir. Olay akışı içerisinde bu durumun sebebinin dev olduğu anlaşılmaktadır.

Masalda zaman “vaktin birinde” olarak belirtilmiştir. Belirsiz zaman ifadelerinin olması masal türünün özelliklerine uygundur.

Karakterler: Masal; karakter sayısı ve karakter nitelikleri bakımından çocuğa göreler. Küçük Çocuk karakterinin ana kahraman olarak masalda yer alması, okuyucuların onunla özdeşleşmesini kolaylaştırmıştır. Ayrıca masaldaki ana karakter idealize değildir. Cesaretinin yanında olumsuz özellikleri de masala yansıtılmıştır.

İnsanlar

Baba: Ailenin babasıdır. Üç oğlu ve hanımı vardır. Özdeyiş tarzı konuşmalarından bilge bir kişi olduğu anlaşılmaktadır.

Büyük Oğlan: Ailenin büyük oğludur. Fiziksel özelliklerine dair masalda herhangi bir bilgi bulunmaz. Dev karşısında korkması onun cesur bir kişi olmadığını düşündürmektedir.

Ortanca Oğlan: Ailenin ortanca oğludur. Fiziksel özelliklerine dair masalda herhangi bir bilgi bulunmaz. Dev karşısında korkması onun cesur bir kişi olmadığını düşündürmektedir.

Küçük Oğlan: Masalın ana kahramanıdır. Diğer adı Kelce'dir. Ailenin küçük oğludur. Fiziksel özelliklerine dair verilen tek bilgi kel olmasıdır. Dev karşısında kararlılıkla ve cesaretle mücadele etmesi onun cesur bir kişi olduğunu kanıtlar.

Kelcenin Hanımı: Kelce'nin eşidir. Hakkında başka herhangi bir bilgi yer almamaktadır.

Kelcenin Annesi: Kelce'nin annesidir. Hakkında başka herhangi bir bilgi yer almamaktadır.

Olağanüstü Varlıklar

Dev: Masalda en ayrıntılı betimlenen karakterdir. Olağanüstü özelliklere sahiptir. Bir dudağı yerde bir dudağı göktedir. Alnında ateş saçan tek bir gözü vardır. Sesi çok şiddetlidir. Ağaçları ağaca benzemektedir. Masalda başkalarını sırtından geçindiği için haksızlığı temsil etmektedir.

Eğitsel İletiler: Masalda tespit edilen ilk ileti "Haksızlıklar cesaretle mağlup edilebilir" düşüncesidir. Masalda haksızlığı simgelen deve karşı önce büyük oğlanın, ardında da ortanca oğlanın korkarak başarısız olması ve akabinde küçük oğlanın cesaretle devin üstüne giderek onu yenmesi iletilerin masaldaki karşılığıdır. Küçük oğlanın söylediği şu sözler de bu iddiayı destekler: "*Benim adım Kelce'dir, gönlüm yüreklicedir. Az söz, çok iş derim*". (B.S., s.45)

Masalda yer alan bir diğer ileti "Başkalarının sırtından geçinmek erdemsiz bir davranıştır." düşüncesidir. Bu ileti masalda Kelce'nin düşüncelerinden anlaşılmaktadır. Kelce'nin dev üzerinden söylediği şu sözler iletiliyi destekler: "*Erdemli yaşamının yolunu seçmeli, başkalarının sırtından asalak gibi geçinip gitmemeli.*" (B.S., s.45)

Eserde tespit edilen diğer iletiler metinde kahramanların ağızından doğrudan aktarım şeklinde sunulmuştur. Bu iletiler ve sayfa numaraları şu şekildedir: "*Bekleyen derviş muradına ermiş*" (B.S., s.40), "*Yitenle yitilmez.*" (B.S., s.40), "*El elden üstündür*" (B.S., s.50).

Masalda toplam 5 ileti tespit edilmiştir.

Değerler: Masalda tespit edilen değerler; cesaret, hukuka saygı, yaşama sevinci, sabır, kararlılık, özgüven ve dayanışmadır. Cesaret, hukuka saygı, sabır ve yaşama sevinci değerlerinin masaldaki karşılıkları eğitsel iletiler bölümünde örneklendirilmiştir. Özgüven ve kararlılık değerleri masalda Kelce üzerinden aktarılır. Kelce'nin devi yenmek için yılmaması ve azmetmesi kararlılığa örnek iken bu süreçte kendine güvenmesi özgüven gereğidir. “*Benim adım Kelce'dir, gönlüm yüreklicedir.*” (B.S., s.45). Dayanışma değeri ise masalın son bölümlerinde Kelce'nin diğer tüm devlere karşı topluma birlikte olma mesajı vermesiyle açıklanır.

Dil ve Anlatım Özellikleri: İncelenen masal; Numan Kartal'ın masalları içerisinde en kısa olanlarından biridir. Yaklaşık 10 sayfa uzunluğundadır. Eser; dil ve anlatım özellikleri bakımından sade, açık ve anlaşılırdır. Sözcük seçimi çocuk seviyesindedir. Sözcüklerin büyük bir bölümü somuttur. Çocuk masallarına uygun olarak deyim ve sıfat kullanımı sınırlı sayıdadır. Eserdeki bağlaçlar zor ve karmaşık değildir. Masalda sadece dev tarif edilirken betimsel anlatım tarzı görülür. Bu anlatım ise yalın ve çocuğa göredir. Masalda ikileme, pekiştirme ve tabiat taklidi kelimeler bulunur. Bu da anlatıma zenginlik oluşturması bakımından önem taşımaktadır. Masalda görülen bir diğer anlatım özelliği de atasözü ve atasözü tadında özdeyişlerin olmasıdır. Masal, -mişli geçmiş zaman ile aktarılmıştır. Anlatımda şiirsellik ön plandadır. Anlatım akıcı ve hızlı; paragraflar kısa ve çeşitlidir.

Masalın döşeme bölümü düzyazı ve şiirin birleşiminden oluşur. Masal 4 dizelik manzum bir tekerlemeyle başlar, 3 satırlık düzyazı şeklinde bir tekerlemeyle devam eder. Döşeme bölümünden asıl masal bölümüne “varmış, yokmuş” ifadesiyle geçilir. Asıl masal bölümünde olayların akışını hızlandırmak amacıyla “az gitmiş uz gitmiş, dere tepe düz gitmiş” formelinden yararlanır. Asıl masal bölümünde de tekerleme görülür. Bu tekerleme 6 dizelik bir şiir biçimindedir. Seci ve dize sonu uyakları sanatsal bir anlatım oluşturur. Aynı

zamanda tekerlemede gereklilik kipiyle oluşturulmuş öğüt üslubu görülür. Masal üç elma bölümünde yer alan “Onlar ermiş muradına biz çıkalım kerevetine” formeliyle sonlanır.

2.30. Garip ile Hancı

Tür: Masal

Tema: İncelenen masalın teması akıldır. Tema; açık, belirgin ve anlaşılırdır. Çocuğa göredir ve çocuk gerçekliğine uygundur. Temanın herhangi bir ideolojik yönü yoktur.

Ana Fikir: Akıl akıldan üstündür.

Konu: Garip karşısında uyanıklık yapan Hancı'ya, Nasrettin Hoca'nın kendi usulünce verdiği ders masalın konusunu oluşturmaktadır. Konu, okuyucuyu kolaylıkla temaya ulaştırabilmektedir. Konu ve tema arasındaki bağ güçlüdür. Konu, çocukların okuma eğilimlerine uygundur. Masalda tespit edilen tek olağanüstü unsur pınarların dile gelmesidir. Pınarlar dile gelerek Garip'e Nasrettin Hoca'yı bulma konusunda yardım eder. Masalda herhangi bir şiddet, baskı, korku ve cinsellik unsuru tespit edilmemiştir.

Plân: İncelenen masal plan bakımından çocuklar için uygundur. Giriş, gelişme ve sonuç bölümleri belirgindir. Anlatım hızlı ve hareketlidir. Betimlemeler yalın ve kararındadır. Eser kişi-kişi çatışması üzerine kurgulanmıştır. Masalda önce Garip-Hancı, ardından Nasrettin Hoca-Hancı çatışması yaşanır.

Çevre ve Zaman: Masalda olaylar han ve yargıcın katında geçer. Ayrıca metinde çevre unsuru olarak pınar ve bir ülkeden de söz edilir. Ancak çevre unsurları detaylı betimlenmez. Sadece isimleri geçer. Masalda zaman “vaktin birinde” olarak belirtilmiştir. Zamanın belirsizliği masal türünün temel özelliklerine uygundur.

Karakterler: Masal; karakter sayısı ve karakter nitelikleri için çocuklara göredir. Fıkralarda karşılaşılan Nasrettin Hoca tiplemesi masalda karakter olarak karşımıza çıkmaktadır. Nasrettin Hoca, fıkralardaki özelliklerine uygun davranışlar sergiler. Eşğine ters biner.

İnsanlar

Garip: Masalda fakir, iyiliksever, başkalarının hukukuna saygılı ve onurlu bir kişi olarak tanıtılır. Fiziksel özellikleri dair herhangi bir bilgi yer almaz.

Hancı: Han sahibidir. Masalda kötü niyetli ve kurnaz bir kişi olarak rol alır. Fiziksel özellikleri belirtilmemiştir.

Nasrettin Hoca: Nasrettin Hoca tiplemesine uygun özelliklere sahiptir. Eşeğine ters biner. Aynı zamanda akıllı, kurnaz ve bilge bir kişidir. Fiziksel özellikleri belirtilmemiştir.

Yargıç: Ülkenin yargıcısıdır. Davalara bakar.

Kolcu: Yargıcın yanında çalışan görevlidir.

Eğitsel İletiler: Masalda tespit edilen ilk ileti aynı zamanda eserin ana fikri de olan “akıl akıldan üstündür” düşüncesidir. Masalda Hancı’nın Garip’e yaptığı kurnazlığa karşı Nasrettin Hoca’nın akıl oyunları ile verdiği cevaplar bu düşünceye örnek oluşturur. Masal sonunda daha akıllı olan Nasrettin Hoca galip gelir. Ayrıca bu ileti Nasrettin Hoca’nın sözlerinden de çıkarılabilir: *“Bu dinsize imansız gerek, demiş. Garip’in borcunu üstlenmiş. Garip çıkmış yola, borcu yıkılmış Nasrettin Hoca’ya.”* (B.S., s.59)

Masalda yer alan bir diğer ileti de “Hakkımız olmayanı istememeliyiz.” düşüncesidir. Bu düşünce masalda Nasrettin Hoca’nın ağzından doğrudan aktarılmıştır. *“Alın teri dökmeliyiz, Hakkımız olmayanı kimseden istememeliyiz.”* (B.S., s.65)

Masalda tespit edilen son ileti ise *“Doğruluğu ilke edinmeliyiz”* yargısıdır. Öğüt üslubu içerisinde doğrudan aktarılan bu iletinin masaldaki karşılığı şu sözlerle ifade edilir: *“Doğruluğu ilke edinmeliyiz.”* (B.S., s.65) Ayrıca masalda yer alan şu bölüm de iletiye örnek oluşturur: *“Bir güne bir gün olsun doğruluktan ayrılmamış.”* (B.S., s.54)

Masalda toplam 3 ileti tespit edilmiştir.

Değerler: Masalda tespit edilen tek değer hukuka saygıdır. Masalda Garip'in hakkına saygı duymayan Hancı'nın Nasrettin Hoca tarafından mağlup edilmesi ve olay sonrası verilen mesajlar bu değerinin masaldaki karşılığını örnekler.

Dil ve Anlatım Özellikleri: Masal yaklaşık 13 sayfa uzunluğundadır. Anlatım duyulan geçmiş zaman ile gerçekleştirilmiştir. Masal; dil ve anlatım özellikleri bakımından sade, açık ve anlaşılırdır. Sözcükler genel itibariyle çocuk seviyesine uygundur. Somut sözcükler ağırlıktadır. Deyim, atasözü ve ikileme kullanımlarının sayısı azdır. Argo sözcük görülmez. Sıfatlar sınırlı sayıda ve basittir. Betimleyici anlatım görülmez. Bağlaçlar çocukların anlayabileceği düzeydedir. Eserde çeşitli renk adları geçer: “*kara, beyaz, sarı, kumral, alaca.*” Ayrıca eserde gibi edatıyla oluşturulan benzetmeler de görülür: “*ana kucağı gibi sımsıcak*”, “*toprak gibi bağrına basmak*” Eserde cümleler genellikle kurallı eylem cümleleridir. Diyalog ve paragraf sayısı çoktur.

Masalın döşeme bölümünde 9 dizelik manzum bir tekerleme ile 2 satırlık düzyazı şeklinde bir tekerleme bulunur. Bu tekerlemeler klasik formeller ile özgün buluşların karıştığı bir harmandır. Anlatımda seci sanatının ve dize sonu uyakların etkisi belirgindir. Asıl masal bölümüne “vaktin birinde” ifadesiyle geçilir. Asıl masal bölümünde olaylar giriş, gelişme, sonuç bölümlerine dikkat edilerek hazırlanmıştır. Anlatım olarak bu bakımdan tutarlılığa sahiptir. Asıl masal bölümünde de tekerleme kullanımı görülür. Ayrıca asıl masal bölümünde “az gitmiş uz gitmiş” formelinden 3 yerde yararlanılmıştır. Üç elma bölümünde ise masal “Onlar ermiş muradına, biz çıkalım kerevetine” bitiş formeli ile bitirilmiştir.

Masalda herhangi bir yazım, noktalama ve imla yanlışı bulunmamaktadır.

2.31. Padişah Kızı ile Beyoğlu

Tür: Masal

Tema: İncelenen masalın teması sevgidir. Sevgi teması çocuk kitaplarında en çok vurgulanması gereken temalardan biridir. Bu yönüyle çocuğa göredir. Herhangi bir ideolojik yönü bulunmamaktadır.

Ana Fikir: Yakınlık kişilerin birbirlerini sınamasıyla kurulur.

Konu: Padişahın kızı Gülendam'ın ve Beyoğlu'nun evlilik yolunda birbirlerini sınarken yaşadığı maceralar masalın konusunu oluşturur. Konu, okuyucuyu kolaylıkla temaya ulaştırabilmektedir. Konu-tema ilişkisi güçlüdür. Evlilik konusu çocukların okuma ilgilerine hitap etmese de masal içerisinde yer alan yarışmalar, serüvenler çocukların dünyasına seslenmektedir. Masalda herhangi bir olağanüstü unsur bulunmamaktadır. Ancak masalda bazı şiddet unsurları bulunmaktadır. Masal kahramanlarından Beyoğlu'nun yarışı kazanmak için bir kaz öldürmesi ve sonra onu şişe takması ayrıca s.80 de geçen kırk değnek cezası masalda tespit edilen şiddet unsurlarıdır.

Plân: İncelenen masalın giriş, gelişme ve sonuç bölümleri belirgindir. Betimlemeler kararında ve yalındır. Anlatım hareketlidir. Olay örgüsü birkaç kısa olayın birleşiminden oluşmuştur. Eser kişi-kişi çatışması etrafında kurgulanmıştır.

Çevre ve Zaman: Masalda tespit edilen çevre unsurlarının sayısı oldukça fazladır. Uludağ, Koşmar Tepesi, Padişahın sarayı, Vezirin sarayı, Meltem Tepesi, Kalburt Deresi, Akpınar, Deliktaş, İhlamur Tepesi ve Koşmar Beyi'nin evi masalda yer alan çevre unsurlarıdır. Çevre unsurları çocuk masallarına göre karmaşıktır. Masalda zaman "vaktin birinde" olarak belirtilmiştir. Zamanın belirsizliği masal türünün temel özelliklerine uygundur.

Karakterler: Masal, karakter sayısı ve karakter nitelikleri bakımından çocuklar için uygundur. Ana karakterler masaldaki ağırlıklarıyla ön plana çıkmaktadır.

İnsanlar

Gülendam: Masalın ana kahramanlarından. Uludağ padişahının kızıdır. Masalda güzelliği ayrıntılı olarak vurgulanır. Akla ve sevgiye değer vermektedir.

Beyoğlu: Masalın ana kahramanlarından. Koşmar Tepesi'nde oturan bir beyin oğludur. Fiziksel özelliklerine dair geniş omuzlu olduğu ve yakışıklı bir genç olduğu masalda vurgulanır. Özgüvenli ve akıllı bir kişidir.

Padişah Oğlu: Gülendam için yarışan kişilerdendir. Hangi ülke padişahının oğlu olduğu hakkında herhangi bir bilgi verilmemiştir.

Vezir Oğlu: Gülendam için yarışan kişilerdendir. Hangi ülke vezirinin oğlu olduğu hakkında herhangi bir bilgi verilmemiştir.

Beyoğlu'nun Annesi: Beyoğlu'nun annesidir. Hakkında başka bir bilgi verilmemiştir.

Padişah: Gülendam'ın babası, Uludağ'ın padişahıdır. Hakkında başka bir bilgi verilmemiştir.

Eğitsel İletiler: Masalda tespit edilen ilk ileti “Yakınlık kişilerin birbirini sınamasıyla kurulur” düşüncesidir. Masalda önce Gülendam'ın Beyoğlu'nu sınaması ardından da Beyoğlu'nun Gülendam'ı sınaması bu iletiye örnek oluşturmaktadır. Masalın sonunda yer alan şu sözlerde bu fikri desteklemektedir: *“Evrende gerçek, evlenmeden önce sınavdan geçmek gerek...” (B.S., s.92)*

Masalda tespit edilen bir diğer ileti de “Akıl ile her zorluk aşılır” düşüncesidir. Gülendam'ın evlenmek için öne sürdüğü şartlara karşı Beyoğlu'nun tüm engelleri akılla aşması bu iletiye örnek oluşturur. Diğer bir ileti de yine akılla ilgilidir. Gülendam üzerinden aktarılan bu ileti “Kişi kendini toplumda aklıyla göstermelidir” düşüncesidir. Masalda yer alan şu sözler iletiye örnek oluşturur: *“Taçlık dönemi kaldı geride. Varsılığa saygı dersin beni ilgilendirmemekte... Üne gelince, belki o da olur yetenekle... Kişi usuyla yetinmeli, kendini göstermeli. Toplumda usuyla yer etmeli” (B.S., s.70)*

Masalda yer alan bir diğ er ileti de “seven sevdiđ i kiři için zorluklara katlanır” dūřuncesidir. Bu ileti masalda Gūlend am ūzerinden sunulur. Beyođ lu’nun tūm s inamalarına rađ men Gūlend am’ın onu sevmeye devam etmesi bu iletiye ōrnek oluřturur. Ayrıca Gūlend am’ın “*Sevene samanlık saraydır, eređ imiz evimizde mutlu olmaktır*” (B.S., s.85) s ōz ū de bu iddiayı destekler.

Masalda tespit edilen son iki ileti karř itlik ūzerine kurulmuş tur. Beyođ lu’nun Gūlend am’ı s inaması sonucu ondan h ırsızlık yapmasını istemesi “Yař amak için h ırsızlık yapmak gerekir” ilelisini ortaya çıkarmış tur. Beyođ lu’nun “*Yař amak için yemek gerekli, yemek için  almak gerekli*” (B.S., s.87) s ōz leri bu fikri ōrnekler. Ancak Beyođ lu’nun amacı sadece sevdiğ i kızı s inamaktır. Aslında h ırsızlık yapmasını istememektedir. Nitekim masalın devamında Gūlend am onurlu yař amak için h ırsızlık yapmayı kabul etmez ve Beyođ lu’nun s inavını bař arıyla geç er. Aslında masalın burada verdiğ i ileti “H ırsızlık onurlu yař amaya engeldir” dūřuncesidir. Metinde Gūlend am’ın h ırsızlığ ı kabul etmemesi ūzerine s ōylediđ i ř u s ōz ler de bu fikri desteklemektedir: “*Onurlu yař amaktır ōnemli olan, bu addır d ūnyada kalan*” (B.S., s.88)

Masalda toplam 6 ileti tespit edilmiş tir. Bunlardan biri olumsuz iletidir.

Deđerler: Masalda tespit edilen deđerler; insan sevgisi, fedak ır lık, cesaret ve ōzg ūvendir. İnsan sevgisi ve fedak ır lık deđ eri eđ itsel iletiler b ōl ūm ūnde ōrneklendirilmiř tir. Cesaret ve ōzg ūven deđerleri masalda Beyođ lu’nun davranıř larında g ōr ūl ūr. Beyođ lu’nun kimsenin cesaret edemediđ i yarıř malardan korkmaması ve masalda kendine olan g ūveninin birkaç kez vurgulanması bu iki deđ ere ōrnek oluř turmaktadır.

Dil ve Anlatım Őzelikleri: Masal, uzunluk bakımından Numan Kartal’ın en uzun eserlerinden biridir. Yaklař ık 27 sayfadır. D ōř eme b ōl ūm ūnde 8 dizelik manzum bir tekerleme vardır. Tekerlemede masalın adına g ōnderme yapılır. Asıl masal b ōl ūm ū ise  ok uzundur. Olay ōrg ūs ūne bakıldıđ ında aslında asıl masal b ōl ūm ū, iki farklı masalın birleř imi

gibidir. Birinci bölümde Beyoğlu'nun sınıdığı maceralar bulunurken, ikinci bölümde Gülendâm'ın sınıdığı serüvenler yer alır. Eser; dil ve anlatım özellikleri bakımından sade, açık ve anlaşılırdır. Atasözü, deyim ve sıfat kullanımı sınırlıdır. Eserde hareketli bir anlatım söz konusudur. Eylem cümleleri ve diyaloglar fazla, paragraflar kısa ve çeşitlidir. Anlatımda şiirsellik hâkimdir: “*Koşulu üçtür, yerine getirilmesi güçtür.*” (B.S., s.71). Masalda öz Türkçe kaygısı da dikkat çeker. Yaygın karşılıkları yerine “*er, buyruk, tanrı, varsıllık, us, yunmak, koşul, tasa, erek*” gibi kelimeler tercih edilmiştir. Ayrıca masalda argo sözcük örnekleri de görülür: “*aptal, gebermek*” Asıl masal bölümünde zaman geçişlerini hızlandırmak amacıyla “*az gitmiş uz gitmiş, dere tepe düz gitmiş*” formelinden yararlanır. Masal, “*Onlar ermiş muradına, biz çıkalım kerevetine*” formeliyle sonlandırılır. Formellerin dışında eserdeki diğer folklorik öğeler “3” ve “40” formülistik sayıları, el öpme geleneği, maddi kültür unsurları çerçevesinde yöresel yemek adları, yerel coğrafya ve kişi adlarıdır.

Masalda tespit edilen tek yazım yanlışı s.76'da “*posu*” yerine “*bosu*” yazılmasıdır.

2.32. Ali Baba

Tür: Masal

Tema: İncelenen masalın teması erdemdir. Tema; açık ve belirgin bir biçimde eserde görülmektedir. Temanın herhangi bir ideolojik yönü bulunmamaktadır.

Ana Fikir: Karşılığında ne görürsek görelim erdemli olmaktan asla vazgeçmemeliyiz.

Konu: Hayatını büyük zorluklar içerisinde geçiren Ali Baba'nın bilgece geçen hayat hikâyesi masalın konusunu oluşturmaktadır. Konu, okuyucuyu temaya götürebilmektedir. “Ali Baba” masal türünde bir biyografi gibidir. Ali Baba'nın çocukluğundan yaşlılığına kadarki dönemde yaşadığı önemli olayları anlatır. Masal; genel hatlarıyla çocuklara uygundur. Ancak masalın bir bölümünde Ali Baba'nın eşine söylediği “*Benim yokluğum süresince köyde değneksiz gezme, kendine arsız dedirme*” (A.B., s.15) ifadeleri cinsiyetçi bir yaklaşımı ifade etmesi bakımından çocuklar için uygun değildir. Masalda herhangi bir şiddet ögesi yer

almamaktadır. Ayrıca masal gerçekçi bir tarzda ele alınmıştır, masal içeriğinde herhangi bir olağanüstü unsur bulunmamaktadır.

Plân: İncelenen masalda tek bir olay yoktur. Eser, olaylar dizisinden oluşmaktadır. Biyografik bir masal olduğu için çocukluktan yaşlılık dönemine kadar yaşadığı önemli olaylar belli bir mantık sırası içerisinde okuyucuya sunulmuştur. Eserde, sınırları net bir biçimde çizilebilen giriş, gelişme ve sonuç bölümlerinden söz edilemez.

Çevre ve Zaman: Masal sabit bir çevrede geçmemektedir. Olay birden çok yerde yaşanmıştır. Bunların ilki bir köydür. Köyün Uludağ'ın uzantısında, Kalburt Deresi'nin ovaya vardığı yerde olduğu belirtilir. Ayrıca şöyle betimlenir: "*Ulu çınarları, şırl şırl suları, ağaçlarında cıvıldaşan kuşlarıyla şirin bir köymüş*" (A.B., s.7). Olayların büyük bir bölümü bu köyde geçer. Yeni ülke, bakkal, denizler, dağlar, İnegöl, Uludağ, Çeltikçi, Hocaköy ve okul metinde geçen diğer yer adlarıdır. Masalda zaman "vaktin birinde" olarak belirtilmiştir.

Karakterler: İncelenen masal; karakter sayısı ve karakter özellikleri bakımından çocuklara uygundur. Masal gerçekçi bir tarzda ele alındığı için herhangi bir gerçeküstü karakter metinde görülmez.

İnsanlar

Ali Baba: Masalın ana kahramanıdır. Öğütleri ve ak sakalıyla bilge bir kişidir. Babası küçükken ölmüştür, annesi ile büyümüştür. Evlilik çağına geldiğinde Güldane ile evlenir. Ali Baba'nın babası çok zengindir ama varlığını koruyamamıştır. Ali Baba masalda erdemli olmanın idealize bir sembolüdür.

Ali Babanın Annesi: Ali Babanın annesidir. Hakkında başka herhangi bir bilgi verilmemiştir.

Güldane: Ali Babanın eşidir. Ali Babayı çok sevmiştir. Ailesi karşı çıkmasına rağmen ona kaçmıştır. Masalda fiziksel özelliklerine dair verilen tek bilgi güzel oluşudur.

Güldanenin Babası: Güldane'nin babasıdır. Masaldan paraya düşkün olduğu anlaşılmalıdır.

Köylüler: Köyde yaşayan halktır.

Eğitsel İletiler: Masalda birçok ileti tespit edilmiştir. İlk ileti “Sonucundan neyle karşılaşırsak karşılaşalım erdemli olmaktan vazgeçmemeliyiz.” düşüncesidir. Bu ileti eserde Ali Baba üzerinden temsil edilmiştir. Ali Baba'nın karşılığında kötülük görse de iyilik görse de erdemli davranışlarına devam etmesi ve masalın sonunda bu yolla mutluluğa ulaşması iletiye örnek oluşturur.

Masalda tespit edilen bir diğer ileti de evlilik ile ilgidir. “Eğer iki kişi birbirini çok severse onların mutlulukları yaşadıkları koşulları güzel görmelerine sebep olur” düşüncesi eserde yer alan ikinci iletidir. Masalda şu sözlerle belirtilmiştir: *“İki gönül bir olunca samanlık seyran olur”*. (A.B., s.10)

Masalda tespit edilen bir diğer ileti cinsiyet ayrımcılığı hakkındadır. “Kadınların başına buyruk hareket etmesi onlara arsız kadın dedirtir.” olumsuz iletisi masalda yer alan düşüncelerdendir. Bu düşünce metinde Ali Baba'nın söylediği bir atasözü üzerinden açıklanır: *“Benim yokluğum süresince köpeksiz köyde değneksiz gezme, kendine arsız kadın dedirtme, öğüdünü vermiş.”* (A.B., s.15)

Masalda tespit edilen bir diğer ileti de “erdem doğrulukta gizlidir.” düşüncesidir. Masalda doğruluğun şaşmaz bir yol olduğu ve erdemi doğrulukta aramak gerektiği vurgulanmaktadır.

Masalda yer alan bir diğer ileti de köylünün yurdun efendisi olduğudur. Bu ileti masalın 21. sayfasında Ali Baba'nın ağzından aktarılmıştır. Masalda tespit edilen diğer iletiler ise metnin içinde doğrudan ifade edilmiştir. Bu iletiler; *“Karanlık bilgiyle giderilir”* (A.B., s.20), *“Bir elin nesi var, iki elin sesi var.”* (A.B., s.21), *“Hayatta en hakiki mürşit ilimdir.”* (A.B., s.21) düşünceleridir.

Masalda toplam 8 ileti tespit edilmiştir. Bu iletilerin 1 tanesi olumsuzdur.

Değerler: Masalda tespit edilen değerler; tutumluluk, bilimsel merak, sorumluluk ve Atatürk sevgisidir. Bilimsel merak ve Atatürk sevgisi, eğitsel iletiler bölümünde yer verilen örneklerden hareketle tespit edilmiştir. Tutumluluk ve sorumluluk değeri ise masalda Ali Baba'nın davranışları üzerinden temsil edilir. Ali Baba'nın gittiği ülkede tutumlu davranması ve çalışma hayatında her zaman sorumluluklarını yerine getiren bir kişi olması bu değerlere örnek oluşturmaktadır.

Dil ve Anlatım Özellikleri: Masal; dil ve anlatım özellikleri bakımından açık, anlaşılır ve sadedir. Metinde çocukların anlayabileceği kolay ve somut sözcükler kullanılmıştır. Ancak çocukların düzeyine uygun olmadığı düşünülen yerel kelimeler de masalda görülür: “*kılkı, kirkit, kerte, rızık*”. “*Erdem, doğruluk, iyilik*” vb. soyut sözcükler yer yer kullanılmıştır. Deyim ve atasözü kullanımı az sayıdadır. Anlatım bölüm bölüm ikilemelerle güçlendirilmiştir. Olumlu ve olumsuz cümle örnekleri bir arada görülür. Ünlem cümleleri, eksilteli cümleler ve soru cümleleri metinde görülür. Cümleler genellikle eylem cümlesidir. Ad cümlelerinin eylem cümlelerine göre az olması, anlatımdaki hareketi ve hızı arttırmıştır. Masalda kahraman konuşmaları “konuşma çizgisi” kullanılarak oluşturulmuştur. Diyaloglar oldukça fazladır.

Masal duyulan geçmiş zaman ile aktarılmıştır. Masalın döşeme bölümünde 8 dizelik bir manzum tekerleme kullanılmıştır. Tekerlemede hem seci sanatının hem mısra sonu kafiyelerinin etkisi görülür. Tekerlemenin son dizesi masala göndermek yapmaktadır. Döşeme bölümünden asıl masal bölümüne geçiş kısa tutulmuştur. Sadece “*vaktin birinde*” ifadesi kullanılmıştır. Asıl masal bölümü oldukça uzundur. Bu bölümde mani ve türkülerden alıntılar yapılmıştır. Bu durum masalda folklorik dil kullanımını zenginleştirmiştir. Ayrıca zamanı hızlandırmak adına klasik masal formeli “*az gitmiş uz gitmiş, dere tepe düz gitmiş*” ifadesi kullanılmıştır. Asıl masal bölümünde yer yer masal üslubu dışına çıkan kullanımla da

görülmektedir. “*Ne yapsın Ali Baba? Duygusu başka, düşüncesi başka...Büyüklerine saygılı, küçüklerine sevgi dolu. Düşenin dostu, yardımlaşmanın savunucusu... Emeksiz yemek olmaz diyen kişi*” (A.B., s.12). Masalın son bölümü ise oldukça kısa tutulmuştur. “Onlar ermiş muradına, biz çıkalım kerevetine” ifadesiyle masal sonlandırılmıştır.

Masalda herhangi bir yazım, noktalama ve imla yanlışı bulunmamaktadır

2.33. Başkan ve Oğulları

Tür: Masal

Tema: İncelenen masalın teması yönetimdir. Tema; eserde açık ve belirgin bir şekilde görülmektedir. Temanın herhangi bir ideolojik boyutu bulunmamaktadır.

Ana Fikir: Devlet yönetimi akıl ve gönül birlikteliğiyle olur.

Konu: Masalın konusu, yaşlı bir ülke başkanının devleti yönetimini bırakmak için üç oğlunu sınaması sırasında yaşanan serüvenlerdir. Aslında yönetim konusu çocuk gerçekliğine uygun olmasa da ülke başkanının sınamaları sırasında çocuklarının yaşadığı serüvenler çocukların okuma eğilimlerine uygundur. Konu-tema ilişkisi güçlüdür. Konu okuyucuyu kolaylıkla temaya götürebilmektedir. Sihirli kabak motifi masalda yer alan tek olağanüstü unsurdur. Ayrıca masalda herhangi bir baskı, şiddet ve cinsellik unsuru bulunmamaktadır.

Plân: İncelenen eserde; giriş, gelişme ve sonuç bölümleri belirgin bir şekilde görülmektedir. Betimlemeler kararında ve yalın, anlatım hareketlidir. Eser, kişi-kişi çatışması ekseninde kurgulanmıştır.

Çevre ve Zaman: Masalda olayın yaşandığı çevre başkanın sarayı ve Uludağ'dır. Bu iki yer hakkında da masalda herhangi bir bilgi verilmemiştir. Masalda zaman “evvel zaman” olarak belirtilmiştir.

Karakterler: İncelenen masal, karakter sayısı ve karakter özellikleri bakımından çocuklara uygundur. Ayrıca masalın ana kahramanının Küçük Oğlan olması, çocuk okurların ana kahraman ile özdeşleşmesini kolaylaştırmaktadır.

İnsanlar

Başkan: Ülkenin başkanıdır. Üç oğlu vardır. Sarayda yaşamaktadır. Fiziksel olarak saçları beyazlamış yaşlı bir kişidir. Kişilik özellikleri ise; yardımsever olması, insanlara iyilik yapması ve yoksulları korumasıdır.

Büyük Oğlan: Başkanın en büyük oğludur. Fiziksel özelliklerine dair herhangi bir bilgi verilmemiştir. Köseye karşı kötü davranması onun kibirli birisi olduğunu düşündürmektedir.

Ortanca Oğlan: Başkanın ortanca oğludur. Fiziksel özelliklerine dair herhangi bir bilgi verilmemiştir. Köseye karşı kötü davranması onun kibirli birisi olduğunu düşündürmektedir.

Küçük Oğlan: Masalın ana kahramanıdır. Başkanın küçük oğludur. Fiziksel özelliklerine dair herhangi bir bilgi verilmemiştir. Kişilik olarak hoşgörülü ve mütevazıdır. Ese ve Köse'ye karşı tutumu bunu ispatlamaktadır.

Köse: Fiziksel özelliklerine ilişkin verilen tek bilgi boyunun kısa oluşudur. Ayrıca yalnızlığı sevmemektedir.

Ese: Yalnızlıktan hoşlanmaması ve Köse'yi araması dışında hakkında hiçbir bilgi verilmemiştir.

Kız: Sihirli kabaktan çıkmıştır. Güzelliği ile ön plana çıkmaktadır. Masalda güzelliği benzetmelerden yararlanılarak ayrıntılı olarak betimlenmiştir.

Eğitsel İletiler: Masalda tespit edilen ilk ileti “devlet yönetimi için akıl ve gönlün birlikteliği gerekir” düşüncesidir. Başkanın devlet yönetimini devretmek istediği çocuklarının hem aklını hem de gönlünü sınaması ve bunu çocuklarına söylemesi iletiye örnek oluşturmaktadır: “*Karşınıza çıkan Köse ile Ese’yi kırmanız, bir de avlarınızı vurmanız kötü. Kabul edersiniz ki, en küçüğünüz en akıllı davranmış.*” (A.B., s.36). Ayrıca başkanın masalın sonunda devleti yönetecek olan küçük oğluna verdiği öğütler de iletiyle doğrudan ilgilidir: “*Bilimden ayrılmamalısın, Gönül sevgisiyle yanan bir padişah olmalısın.*” (A.B., s.37)

Masalda tespit edilen ikinci ileti “Kibir kötü bir davranıştır” düşüncesidir. Masalda büyük ve ortanca oğlanların Köse ve Ese’ye karşı kibirli bir tavır takınmaları ve sonrasında bu davranışlarından dolayı yarışmayı kaybetmeleri iletiye örnek oluşturur. Nitekim Ese ve Köse’ye kibirli davranmayan Küçük Oğlan yarışmayı kazanarak başkan olur. Ayrıca padişahın sözleri de bu fikri destekler: “*Karşınıza çıkan Köse ile Ese’yi kırmanız kötü*”. (A.B., s.36)

Masalda tespit edilen bir diğer ileti de “hayvanlara zarar vermenin yanlış bir davranış olduğudur.” Büyük oğlan ve ortanca oğlanın hayvan avlayarak onlara zarar vermeleri başkan tarafından hayal kırıklığı ile karşılanır. Başkan “yazık” ve “zavallılık” sözleriyle bu duruma çok üzülür. Bu sebepten dolayı büyük ve ortanca çocuk yarışmayı kaybeder.

Masalda tespit edilen son ileti de adalet ile ilgilidir. “Dirlik adalet ile tesis edilir” düşüncesi metinde yer alan son iletidir. Bu ileti masalın sonunda başkanın ağzından aktarılır: “*Toplumda birlik, dirlik içinde düzenlik istersen yönetimde adaletli olmalısın. Dirlik içinde yaşamak en güzeli, bu da adaletle kurulur, bilinmeli. Bunları aklından çıkarmamalısın.*” (A.B., s.37)

Masalda toplam 4 ileti tespit edilmiştir.

Değerler: Masalda tespit edilen değerler; alçakgönüllülük, adalet ve hayvan sevgisidir. Bu değerlerin tespit edildiği masal bölümleri eğitsel iletiler bölümünde ayrıntılı olarak örneklendirilmiştir.

Dil ve Anlatım Özellikleri: Masal duyulan geçmiş zaman ile anlatılmıştır. Masalın döşeme bölümünde 12 satır uzunluğunda düzyazı şeklinde bir tekerleme yer almaktadır. Tekerleme klasik ifadeler ve özgün buluşların harmanlandığı bir karışım oluşturur. Tekerlemede karşıt anlamlı sözcüklerin, seci ve uyakların kullanımı anlatımı zenginleştirmiştir. Döşeme bölümünden asıl masal bölümüne “varmış yokmuş, tanrının kulu çokmuş” formeliyle geçilmiştir. Asıl masal bölümü uzundur. Anlatımda şiirsellik ön

plandadır. Örneğin: “*Adım köse, boyum kısa*” (A.B., s.29). Kavram karşıtlıkları, ikilemeler, pekiştirmeler ve devrik cümle kullanımı şiirsel anlatıma katkıda bulunmuştur. Masalda fiil cümleleri eylem cümlelerine göre daha fazladır. Yer yer sıralı cümlelerle anlatıma ivme kazandırılmıştır. Metnin söz varlığı çocukların seviyesine uygundur. Sadece “yolakçının arkalayıcısı ve tüze dağıtmak” ifadelerinin çocuklar için zor olduğu düşünülmektedir. Metinde deyim ve sıfat kullanımı sınırlı sayıdadır. Atasözü kullanımı ise görülmez. Kullanılan sıfatlar çocuklara kolay anlaşılır, basit sözcüklerdir. Asıl masal bölümünde konuşurmalar iç içe girişik cümleler yerine konuşma çizgisi ile yapılmıştır. Bu da anlatıma hız kazandıran bir diğer unsurdur. Masalda zaman geçişleri “az gitmiş uz gitmiş, dere tepe düz gitmiş” formeliyle 4 kez gerçekleştirilmiştir. Asıl masal bölümünün sonunda Başkan karakterinin ağzından 15 dizelik nasihat içerikli bir tekerleme aktarılmıştır. Masalın üç elma bölümü ise “Onlar ermiş muradına, biz çikalım kerevetine” formeliyle sonlandırılmıştır.

Masalda folklorik dile ait unsurlar da tespit edilmiştir. Kırk gün kırk gece düğün olması, kırk davul ile kırk zurna çalınması ifadelerindeki kırk sayısı formülistik sayılara örnektir. Masalda maddi kültür unsurlarına ilişkin de örnekler bulunmaktadır. Düğün yemekleri olarak adları geçen; düğün çorbası, etli kuru fasulye, yahni, pilav, keşkek ve un helvası buna örnektir. Aslında burada düğün gelenekleri aktarılmıştır. Ayrıca el öpme geleneğinin de masalda yer alması folklorik kullanıma örnek oluşturmaktadır.

Masalda herhangi bir yazım, noktalama ve imla yanlışı tespit edilmemiştir.

2.34. Çoban ve Köpeği

Tür: Masal

Tema: İncelenen masalın teması iyilik-kötülüktür. Tema; metinde açık, belirgin ve anlaşılır bir şekilde görülebilmektedir. Temeli iyiliğe dayanan çocuk edebiyatına paralellik göstermektedir. Bu bakımdan çocuğa göre ve çocuk gerçekliğine uygundur.

Ana Fikir: İyilik eden iyilik bulur.

Konu: Köpeğinin nasihatiyle evlenmek için yola çıkan bir çobanın padişahın kızına âşık olması ve bu süreçte yaşadığı serüvenler masalın konusunu oluşturmaktadır. Konu-tema bağı güçlüdür. Konu, okuyucuyu kolaylıkla temaya ulaştırabilmektedir. Evlilik konusu çocukların dünyasına seslenirse de, evlilik yolunda yaşanan serüvenler ve olağanüstü karakterle oluşturulan fantastik olay örgüsü çocukların okuma eğilimlerine uygundur. Güvercin, kedi ve köpeğin insana özgü davranışlar sergilemeleri ve sihirli yüzük motifi masaldaki olağanüstülüklerdir. Eser genel olarak konu özellikleri bakımından çocuklara uygundur. Yalnızca masalın sonunda kötülük yapan padişah kızlarının yargılanarak dayak cezasına çarptırılması çocuk psikolojisi için uygun değildir. Ancak masalda bu durum şöyle açıklanmıştır: “*Büyük kızları suçlu bulunmuş, o günün koşulları gereği kırkar sopa dayakla cezalandırılmış...*” (A.B., s.60) Burada “o günün koşulları” ifadesinin yer alması aslında yazarın bu cezayı bu gün için doğru bulmadığı sonucunu doğurmaktadır

Plân: İncelenen masalda giriş, gelişme ve sonuç bölümleri belirgindir. Betimlemeler kararında ve yalın, anlatım hareketlidir.

Çevre ve Zaman: Masalda tespit edilen çevre unsurları; Uludağ, Keltepe, Güvercinler Ülkesi, saray, yayla ve denizdir. Masalda zaman “vaktin birinde” olarak belirtilir.

Karakterler: Masal; karakter sayısı ve karakter nitelikleri bakımından çocuklara uygundur. İnsanların ve hayvanların bir arada karakter olarak bulunması çocuk gerçekliğinin tesis edilmesine olanak sağlamaktadır.

İnsanlar

Çoban: Masalın ana kahramanıdır. Mesleği çobanlıktır. Anne ve babası yoktur. Tek arkadaşı köpeğidir. Fiziksel özelliklerine dair herhangi bir bilgi verilmemiştir. İyiliksever ve merhametlidir.

Bilge: Bilgili bir kişidir.

Padişah: Uludağ ülkesinin padişahıdır.

Diğer Çoban: Köpeğine eziyet etmektedir.

Kadın: Kedisine eziyet etmektedir.

İki Çocuk: Güvercine eziyet eden iki çocuktur.

Padişahın Kızları: Padişahın üç kızı vardır. Çoban bunlardan en küçüğüne âşık olur.

En küçük kız masalda güzelliğiyle betimlenir. Büyük kız ve ortanca kız kıskanç kişiliklere sahiptir. Ortanca kız Ağrı Dağı padişahının oğluna âşıktır.

Olağanüstü Varlıklar

A)-Hayvanlar

Köpek: Çobanın en yakın dostudur. Çok yaşlıdır ve çok geçmeden hayatını kaybeder. Nasihatleriyle çobanı etkiler.

Diğer Köpek: Çobanın kurtardığı köpektir. Gördüğü iyiliğe iyilikle karşılık verir.

Kedi: Çobanın kurtardığı kedidir. Gördüğü iyiliğe iyilikle karşılık verir.

Güvercin: Çobanın kurtardığı güvercindir. Gördüğü iyiliğe iyilikle karşılık verir.

Güvercinlerin Efendisi: Güvercinlerin başkanıdır.

Eğitsel İletiler: Masalda tespit edilen ilk ileti “iyilik eden iyilik bulur” düşüncesidir.

Bu ileti masalın ana kahramanı Çoban’ın kişiliğinde aktarılır. Çoban’ın eziyet gören köpek, kedi ve güvercine yardımı, ileride de bu hayvanların da ona yardım etmesini sağlamıştır.

Padişahın kızını almak için verdiği mücadele de en büyük destekçisi, kurtardığı bu hayvanlar olmuştur.

Masalda yer alan bir diğer ileti de “Hayvanlar insanların dostudur, onlara zarar verilmemelidir” düşüncesidir. Bu ileti bir çobanın köpeğe zarar vermesi, bir kadının kediye zarar vermesi ve iki çocuğun güvercine zarar vermesi sonucu masalın ana kahramanı olan çobanın itirazıyla ortaya çıkar. Köpeğine zarar veren çobana sözleri ise iletiye örnek oluşturması bakımından önemlidir: “*Yazık değil mi, insan arkadaşını döver mi?*” (A.B., s.45)

Masalda tespit edilen bir diğ er düşünce ise “Ölenle ö lünmez” iletisidir. Bu ileti, yaş lılıktan ö lüm dö şeğinde olan köpeğ in sözleriyle doğ rudan aktarılmıştır: “*Ö lenle ö lünmez, her ö lümle yaşam bitmez. Bundan böyle ağ lamayacaksın, baş ına karalar bağ lamayacaksın.*” (A.B., s.41)

Masalda yer alan bir diğ er ileti de “Derdini söylemeyen derman bulamaz” düş üncesidir. Bu ileti masalda gü vercinin ağ zından doğ rudan aktarılmıştır: “*Derdini söylemeyen derman bulamaz. Onmaz derdin nedir? demiş .*” (A.B., s.48)

Masalda tespit edilen diğ er ileteler de hak ve adaletle ilgilidir. Bu ileteler masalın son bölümünde kahramanların ağ zından doğ rudan aktarılmıştır. “Haksızlıkları karş ısında eğ ilmek, hakkınızla birlikte onurunuzu da götürür” ve “Hak er ya da geç gerçekleş ir” ileteleri masalın 61. sayfasından doğ rudan okuyucuya sunulmuştur.

Masalda toplam 6 ileti tespit edilmiştir.

Değ erler: Masalda tespit edilen değ erler; hayvan sevgisi ve adalettir. Bu iki değ erin masalın iç erisindeki karş ılıkları eğ itsel ileteler bölümünde gösterilmiştir.

Dil ve Anlatım Ö zellikleri: Masal dil ve anlatım özellikleri bakımından çocukların seviyesine uygundur. Sade, açık ve anlaş ılırdır. Eserin söz varlığı genel hatlarıyla çocukların seviyesine gö redir. Masalda deyim, atasözü, özdeyiş ve ikilemeler yer alsa da bunların sayısı sınırlıdır. Sıfat kullanımı sadece temel bazı kişi ve yer betimlemeleri için az sayıda kullanılır. Masal, duyulan geç miş zaman ile anlatılır. Cümleler genellikle kurallı ve olumludur. Yer yer kullanılan devrik cümleler, anlam karş ıtlıkları ve secilerle birleş tiğinde sanatlı bir kullanım ortaya çıkar. Masalda sıkça kullanılan sıralı cümleler, diyaloglar ve eylem odaklı cümleler ile anlatımdaki hareket artırılmış tır. Masalda kullanılan köpek, kedi, gü vercin, balık, keçi, koyun gibi hayvan adlarıyla ve bu hayvanların çık ardıkları seslerle ör ülü dil özellikleriyle masal, çocuklar için zengin bir kaynak haline getirilmiştir. Ayrıca masalda öz Türkçe hassasiyeti

belirgindir. “*Düş, konut, tanrı, onmak vb.*” kelimeler yaygın karşılıklarına rağmen tercih edilir.

Masalın döşeme bölümü 6 dizelik manzum kısa bir tekerlemeden oluşur. Tekerlemede seci sanatının ve dize sonu uyaklarının etkisi görülür. Ayrıca masala atıf yapılır. Döşeme bölümünden asıl masal bölümüne “varmış yokmuş, tanrının kulu çokmuş” ifadesiyle geçilir. Asıl masal bölümü diğer masallara kıyasla daha uzun tutulmuştur. Adeta iki masalın birleşimi gibidir. Zamanı ileriye almak için “az gitmiş uz gitmiş” formelinden 10 yerde yararlanır. Asıl masal bölümünün sonunda öğüt içerikli 10 dizelik bir tekerleme ile üç elma bölümüne geçilir. Bu tekerlemede özdeyişler ve bilge sözler dikkat çeker. Masalın üç elma bölümü “onlar ermiş muradına, biz çikalım kerevetine” ile sonlandırılır.

Masalda görülen dil ve anlatım özelliklerinden biri de folkloriklidir. Masalda yukarıda belirtilen deyim, atasözü, tekerleme gibi folklorik unsurların yanında 3,7,40 formülistik sayıları, düğün gelenekleri ve maddi kültür unsurlarına ilişkin örnekler de bulunmaktadır.

Eserde herhangi bir yazım, noktalama ve imla yanlışı tespit edilmemiştir.

2.35. Padişah Hazinesini Çalan Hırsızlar

Tür: Masal

Tema: İncelenen masalın teması emektir. Tema; açık, belirgin ve anlaşılırdır. Çocuğa göredir ve çocuk gerçekliğine uygundur.

Ana Fikir: Kişi varlığını alın teri ile kazanmalıdır.

Konu: Çok zengin bir padişahın özenle koruduğu hazinesini çalan üç hırsızın padişahın kurnazlığıyla yakalanmaları sonucu geçirdikleri dönüşüm masalın konusunu oluşturmaktadır. Konu, okuyucuyu kolaylıkla temaya götürmektedir. Bu bakımdan konu-tema ilişkisi güçlüdür. Masal konu özellikleri itibariyle çocukların okuma eğilimlerine uygundur. Masalda yer alan sihirli kavak motifi tespit edilen tek olağanüstü unsurdur. Ayrıca eserde

uygulanmasa da padişahın ağzından aktarılan “kelle almak, öldürmek, ” gibi ceza unsurları ve eserin sonunda hırsızların idam edilmekle korkutulmaları çocuk psikolojisi için uygun değildir.

Plân: İncelenen masalda giriş, gelişme ve sonuç bölümleri belirgindir. Betimlemeler kararında ve yalın, anlatım hareketlidir. Masal, kişi-kişi çatışması üzerine kurgulanmıştır. Padişah, hırsızlık yapan üç kişiyle çatışmış ve masalın sonunda hırsızların davranışında olumlu yönde değişme meydana gelmiştir.

Çevre ve Zaman: Masalda olayın geçtiği çevre Uludağ’ın doruğunda bulunan bir saray olarak belirtilmiştir. Ayrıca bilinmedik iller ve Ahı Dağı da masalda adı geçen diğer yer adlarıdır.

Masalda zaman “vaktin birinde” olarak ifade edilmiştir. Zamanın belirsiz oluşu masal türünün yapısına uygundur. Ayrıca masalda zamanı ileri almak için “altı ayla bir güz gitmişler” ifadesi de yer almaktadır.

Karakterler: Masal karakterleri; sayı ve nitelik bakımından çocukların düzeylerine uygundur. Hırsızlık yapan karakterlerin davranışlarında olumlu yönde değişiklik olması, karakterlerin çocuklar için eğitsel değerleri bakımından anlamlıdır.

İnsanlar

Padişah: Ülkenin padişahıdır. Masalda; zengin, unvanlı, koltuğuna ve zenginliğe düşkün ve sert biri olarak tanımlanır. Aynı zamanda zeki ve adaletlidir. Fiziksel özelliklerine dair herhangi bir bilgi bulunmamaktadır. Masalın ana karakteridir.

Görevliler: Padişahın bekçi, gözcü, kolcu ve koruyucularıdır. Sarayda çalışan görevlilerdir.

Birinci Hırsız: Padişahın hazinesini çalan hırsızlardan biridir. Kapı açmakta beceriklidir. Masalın sonunda dönüşüm yaşayarak hırsızlığı bırakır.

İkinci Hırsız: Padişahın hazinesini çalan hırsızlardan biridir. Köpekleri ve bekçileri atlatma yeteneğine sahiptir. Masalın sonunda dönüşüm yaşayarak hırsızlığı bırakır.

Üçüncü Hırsız: Padişahın hazinesini çalan hırsızlardan biridir. Karanlıkta görmek konusunda beceriklidir. Masalın sonunda dönüşüm yaşayarak hırsızlığı bırakır.

Bilge: Bilgili bir kişidir. Masalın sonunda padişaha ve hırsızlara nasihatler vermiştir.

Eğitsel İletiler: Masalda tespit edilen ilk ileti “kişi varlığını alın teri ile kazanmalıdır” düşüncesidir. Aynı zamanda eserin de ana fikri olan bu ileti, masalın genelinden çıkarılır. Padişahın zekâsı ve kurnazlığıyla hırsızların foyalarının ortaya çıkması ve masalın sonunda hırsızların bu davranışının cezalandırılması bu mesajı içermektedir: “*Neden hırsızlık yaptınız? Çalışsanız, ekmeğinizi alın teri ile kazansanız olmaz mı?*” (A.B., s.76)

Masalda tespit edilen ikinci ileti “hırsızlık bir sanattır” düşüncesidir. Hırsızların kılık değiştiren padişah ile konuşmaları sırasında bu ileti verilir. “*Hırsızlık sanattır, beceri ister, yürek ister, el çabukluğu ister.*” (A.B., s.66)

Masalda yer alan bir diğer ileti de “Kötü bir rehber kişinin hayatını kolaylaştırmak yerine daha da zorlaştırır” düşüncesidir. Bu ileti metinde bir atasözü üzerinden aktarılmıştır: “*Kılavuzu karga olanın başı dertten kurtulmaz.*” (A.B., s.71)

Masalda tespit edilen bir diğer ileti de adalet kavramı hakkındadır. Masalın son bölümündeki tekerleme de aktarılan bu ileti “Adalet topluma birlik ve dirlik verir.” düşüncesidir. Eserde şu sözlerle ifade edilir: “*Toplumda birlik, dirlik içinde düzenlik istersen, yönetimde adaletli olmalısın*” (A.B., s.77)

Masalda tespit edilen son ileti de, “kişinin kişiye kulluğu adaletle engellenir.” düşüncesidir. Bu ileti masalda şöyle aktarılır: “*İnsan insana kul olmaz, kul olan yerde onur bulunmaz, adaletle olur bu da bilinmeli.*” (A.B., s.77)

Masalda toplam 5 ileti tespit edilmiştir. Bu iletilerden biri olumsuzdur.

Değerler: Masalda tespit edilen değerler; sorumluluk ve adalettir. Bu iki değer de masalın son bölümündeki öğüt içerikli tekerlemeden çıkarılmıştır. Bilgenin padişahı sorumlu olmaya davet etmesi ve adalet hakkında söyledikleri değerlere örnek oluşturmaktadır.

Dil ve Anlatım Özellikleri: Keloğlanın Düşü masalı, dil ve anlatım bakımından sade, açık ve anlaşılır özelliklere sahiptir. Masalın döşeme bölümü, 4 satırlık düzyazı şeklinde bir tekerleme ile başlar. Tekerlemede seci sanatının örnekleri görülür. Ayrıca tekerlemede çocukların ilgisini çekecek “pippili pip, altın küp” gibi özgün buluşlar da bulunur. Asıl masal bölümüne “vaktin birinde” formeliyle geçilir. Asıl masal bölümü, masalda olayların anlatıldığı bölümdür. Asıl masal bölümü uzun tutulmuştur. Bu bölümde kullanılan sözcükler genellikle somut ve çocukların anlayabileceği sözcüklerdir. “it” sözcüğü dışında argo kullanımı görülmez. Masalda, deyim ve sıfat kullanımı az sayıdadır, atasözü örneği de görülmektedir. Masalda sıfatların az kullanılması hareketi ve hızı arttırmış, betimleyici anlatımdan tarzından uzaklaşılmasına sebep olmuştur. Betimlemeler çocuk seviyesine göre yalın ve basittir. Masalda şiirsellik göze çarpar. Düzyazı içerisindeki ses benzerlikleriyle seci sanatının örnekleri sıklıkla kullanılır. Yer yer kurulan devrik cümleler ve ikilemeler ile de şiirsellik güçlendirilmiştir. Masalda ara geçişleri sağlamak ve olayı hızlandırmak amacıyla “az gittik uz gittik, dere tepe düz gittik” formelinden de yararlanılmıştır. Masalda eylem cümleleri, ad cümlelerine göre çok fazladır. Kullanılan eylemler ise daha ziyade hareket unsuruyla ilgilidir. Masalın son bölümünde 21 dizelik şiir biçiminde bir tekerleme daha vardır. Bu tekerleme özdeyiş tadında özgün buluşların olduğu öğüt diliyle kurgulanmış bir tasarımdır. Özellikle bu tekerlemede gereklilik kipi yoğun olarak kullanılır. Masal ise “onlar muradına ermiş” ifadesiyle sonlandırılır.

Masal, -miş’li geçmiş zaman ile anlatılmıştır. Yaklaşık 16 sayfa uzunluğundadır. Birkaç cümleden oluşan kısa ve çeşitli paragraflar, diyalog cümleleri ve sıralı eylem cümleleriyle birleştiğinde anlatımda büyük bir hareket oluşturmaktadır.

Masalda herhangi bir yazım, imla ve noktalama hatası tespit edilmemiştir.

2.36. Çiftçi Babanın Terzi Çocukları

Tür: Masal

Tema: İncelenen masalın teması akıldır. Tema, metinde açık, belirgin ve anlaşılır bir şekilde yer almaktadır. Tema, çocuğa göredir ve çocuk gerçekliğine uygundur. Temanın herhangi bir ideolojik yönü bulunmamaktadır.

Ana Fikir: Akıl ile her engel aşılr.

Konu: Bilge bir çiftçi babanın çocuklarını geleceğe hazırlamak için düzenlediği yarışmalar masalın konusunu oluşturmaktadır. Konu, okuyucuyu kolaylıkla temaya götürebilmektedir. Çocukların okuma ilgilerine uygundur. Masalda çocuk psikolojisine uygun olmayan herhangi bir baskı, şiddet, korku unsuru bulunmamaktadır. Masalda bulunan olağanüstü unsurlar; Peri kızı, Periler Ülkesi ve sihirli yüzüktür.

Plân: Masal plan özellikleri bakımından çocuklara uygundur. Giriş, gelişme ve sonuç bölümleri belirgindir. Anlatmaya uygundur. Anlatım hareketli, betimlemeler kararında ve yalıdır. Masal kişi-kişi çatışması üzerine kurgulanmıştır.

Çevre ve Zaman: Masalda olayın geçtiği çevre çiftçinin yaşadığı evdir. Periler Denizi, dağ, bağ ve Terziler Kenti masalda geçen diğer yer adlarıdır. Masalda zaman “vaktin birinde” olarak belirtilmiştir. Bu şekilde zamanın belirsiz olması masal türünün temel özelliklerine uygundur.

Karakterler: İncelenen masal; karakter sayısı ve karakter özellikleri bakımından çocuklara uygundur. İnsanlar ve gerçeküstü varlıklar bir arada karakter olarak bulunmaktadır. Ayrıca eserin ana kahramanının Küçük Oğlan olması, okurlara rol model olma bakımından önem taşımaktadır. Çünkü çocuklar, kendi yaşlıları olan karakterleri daha kolay özümsemektedirler.

İnsanlar

Çiftçi Baba: Mesleği çiftçiliktir. Üç oğlu vardır. Fiziksel olarak yaşlılığı betimlenmiştir. Ayrıca güngörmüş ve bilge bir kişi olduğu belirtilir.

Büyük Oğlan: Çiftçi babanın büyük oğludur. Fiziksel özelliklerine dair herhangi bir bilgi verilmemiştir. Yaşlı kadına yardım etmesinden ötürü yardımsever biri olduğu anlaşılır.

Ortanca Oğlan: Çiftçi babanın ortanca oğludur. Fiziksel özelliklerine dair herhangi bir bilgi verilmemiştir. Yaşlı kadına yardım etmesinden ötürü yardımsever biri olduğu anlaşılır.

Küçük Oğlan: Masalın ana kahramanıdır. Çiftçi babanın küçük oğludur. Fiziksel özelliklerine dair herhangi bir bilgi verilmemiştir. Masalda akli temsil eder. Sınandığı olaylarda her zaman akıyla başarıya ulaşır.

Yaşlı Kadın: Masalda sadece fiziksel olarak betimlenmiştir. Kambur, beyaz saçlı ve yaşlı bir kadındır.

Olağanüstü Varlıklar

Peri Kızı: Küçük Oğlanın evlendiği peri kızıdır. Periler Ülkesinde yaşaması dışında hakkında herhangi bir bilgi verilmemiştir.

Eğitsel İletiler: Masalda tespit edilen ilk ileti, “akıl ile her zorluk aşılır” fikridir. Bu ileti masalda Küçük Oğlan tarafından temsil edilir. Küçük Oğlanın abilerini aklını kullanarak birkaç kez geçmesi ve bu başarısında hep aklına yapılan vurgu iletiye örnek oluşturur. Ayrıca masalın sonunda yer alan; “*Usu olan kanat açar / Güneşe dek uçar*” (A.B., s.95) dizesiyle de akla gönderme yapılmıştır.

Masalda tespit edilen bir diğer ileti “En büyük zenginlik çalışmaktır” düşüncesidir. Masalda çocuklarına hikâye anlatan Çiftçi Baba, anlattıkları üzerinden bu iletiyi temsil eder. Hikâyeye göre zengin bir baba çocuklarına çalışmanın nasıl bir zenginlik olduğunu temsili olarak göstermeye çalışır. Ayrıca Çiftçi Baba çocuklarına doğrudan şu öğüdü verir: “*Siz siz olun en büyük zenginliğin çalışmak olduğunu bilin.*” (A.B., s.83)

Masalda tespit edilen diğ er bir ileti de “Kendi emeğ i ile kazanan onurlu olur” düşüncesidir. Bu ileti eserde doğ rudan aktarılmı ştır: “*Onurlu yaşamaktır önemli olan, onurlu olur alın teriyle kazanan.*” (A.B., s.83)

Masalda yer alan son ileti de “birlik olmak kiş ilere güç katar” düşüncesidir. Masalda Çiftçi Baba öldükten sonra çocuklarının birlik olarak her iş i başarmaları, birlikte terzi dükkânı açmaları, hayatları boyunca mutlu olmaları bu iletiye örnektir. Ayrıca masalda aynı anlamı taşıyan bir atasözü de aktarılmı ştır: “*Bir elin nesi var, iki elin sesi var diyerek akıllarını birleştirmişler*”. (A.B., s.94)

Masalda toplam 4 ileti tespit edilmi ştir.

Değerler: Masalda tespit edilen değerler; çalışkanlık, dayanışma ve yardımseverliktir. Çalışkanlık ve dayanışma değerlerinin masaldaki örnekleri eğitsel iletiler bölümünde açıklanmıştır. Yardımseverlik değeri ise Büyük ve Ortanca oğlanların su kovası taşıyan yaşlı ve kambur bir kadına yardım etmeleri şeklinde masalda karşılık bulur.

Dil ve Anlatım Özellikleri: Çiftçi Babanın Terzi Çocukları masalı dil ve anlatım özellikleri açısından diğ er masalarda benzemeyen bir özelliğ e sahiptir. Bu masalda masal içinde masal yer almaktadır. Masal kahramanı Çiftçi Baba masalın içinde çocuklarına bir masal anlatır. Bu özellik dışında masal genel özellikleriyle diğ er masallara benzemektedir. Duyulan geçmiş zaman ile anlatılmıştır. Dil ve anlatım olarak sade, yalın ve anlaşılırdır. Sözcüklerin zorluk düzeyi çocuklara uygundur. Sözcükler somut kavram ağırlıklıdır. Deyim ve atasözü kullanımı görölse de sınırlı sayıdadır. Cümle uzunlukları çocuklara uygundur. Eylem cümleleri ad cümlelerine göre fazladır. Argo kelime kullanımı görülmez. Diyaloglardan sıkça yararlanılır. Öz Türkçe kaygısı dikkat çeker. *Erek, tanrı* gibi kelimeler görülür.

Masalın döşeme bölümü 13 dizelik şiir biçiminde bir tekerlemeden oluşur.

Tekerlemede zıt anlamlı sözcüklerin bir arada kullanımı, ses tekrarları, ikilimler, seci ve

mısra sonu kafiyeleriyle sanatsal anlatım sağlanır. Asıl masal bölümü çok uzundur. Bu bölümde masal içinde masal anlatımı söz konusudur. Ayrıca birkaç yerde zaman geçişlerinde “az gitmiş uz gitmiş, dere tepe düz gitmiş” formeli görülür. Asıl masal bölümünün sonlarında Dede Korkut anlatım tarzına benzeyen ifadeler bulunmaktadır: “*Al, ak, kara çadırlara konmuş konuklar.*” (A.B., s.94). Ayrıca masalda 40 formülistik sayısı birkaç yerde tekrar edilerek folklorik dile örnek oluşturulmuştur. Masal öğüt içerikli 4 dizelik manzum bir tekerlemeyle son bulur.

Masalda herhangi bir yazım, noktalama ve imla hatası görülmez.

2.37. Değirmenci Köse

Tür: Masal

Tema: İncelenen masalın teması iyilik-kötülüktür. Tema, açık, belirgin ve anlaşılırdır. Çocuğa göredir ve çocuk gerçekliğine uygundur. Herhangi bir ideolojiyi içermemektedir.

Ana Fikir: “Birlik olunca her zorluk yenilir” ve “Denediğimiz kişileri bile tekrar sınımalıyız” düşünceleri metinden çıkarılabilecek iki ayrı ana fikirdir. Masalın iki masalın birleşiminden oluşan yapısı iki ayrı ana fikir oluşmasına zemin hazırlamıştır.

Konu: Masalın konusu, bir babanın oğluna delikanlılık ve adamlık çağında yapması gerekenleri söylemesi sonucu, oğlunun bu süreçte yaşadıklarıdır. Konu, çocuk gerçekliğine uygun değildir. İşlenen konu çocukların dünyasından uzaktır. Tema-konu bağlantısı zayıftır. Konu, okuyucuyu kolaylıkla temaya götürmemektedir. İncelenen masal gerçekçidir, herhangi bir olağanüstü öge ya da motif bulundurmamaktadır. Ayrıca masalda çocuklara uygun olmayan bazı unsurlar bulunmaktadır. Bunlar; kötü alışkanlıklar, cinsellik ve şiddet olarak sınıflandırılabilir. Masalın üç yerinde sigaranın teşvik edilmesi kötü alışkanlıklara örnektir: “*Yine uzanmış divana, tellendirmiş bir sigara*” (Ü.K., s.28). Masalda cinsellik içeren ifadeler şu şekilde anlatılmıştır: “*Bir kez uydum şeytana elimden bir kazadır çıktı. Bilmem ki nasıl söylesem. Senin gidişinle komşunun kızı geldi bize. Alışmış köpek kudurmuştan beterdir*

derler, galiba doğru söylerler. Kendimi tutamadım, kıza yaslandım. Yedim en güzel balı...”

Bu sözlerin devamında ise “*Çırpınıp ağlamasın, çevreyi ayağa kaldırmasın diye öldürdüm.*”

(*Ü.K., s.29*) ifadeleri şiddet unsurlarına örnektir. Aslında bu anlatıların tamamı masalın kurgusu içinde bir yalandan ibarettir. Olayın devamında bu durum anlaşılmaktadır. Ancak ne kadar böyle bile olsa yukarıda geçen ifadeler çocuk psikolojisi için son derece uygunsuzdur.

Plân: Masal plan bakımından çocuklar için uygun değildir. Masalın iki masaldan oluşan bir yapısının olması giriş, gelişme ve sonuç bölümlerinin belirgin olmasını engellemiştir. Masal, kişi-kişi çatışması üzerine tasarlanmıştır.

Çevre ve Zaman: Masalda geçen çevre unsurları Uludağ, Şule Köyü, Ağrı Dağı, değirmen, konak, ev, hamam ve avludur. Çevre adlarına bakıldığında yerelleştirme ilkesinden yararlanıldığı görülür.

Masalda zaman “evvel zaman” olarak belirtilmiştir. Masalda belirsiz bir zamanın oluşu masal türünün özelliklerine uygundur. Ayrıca masalın içinde ilginç bir zaman ifadesi daha kullanılmıştır: “*kırmızı kasımın ilk Perşembe günü*” (*Ü.K., s.33*)

Karakterler: Masalın karakter kadrosunun tamamını insanlar oluşturmaktadır. Masal, karakter sayısı bakımından çocuklara uygundur. Ancak karakter nitelikleri bakımından aynı durum söz konusu değildir.

İnsanlar

Değirmenci Köse: Masalın ana kahramanıdır. Gerçek adı Yaşar’dır. Hiç sakalı çıkmadığı için Köse lakabını almıştır. Masalda hem delikanlılık yılları hem daha sonraki yılları anlatılır. İyi bir eğitim görmüştür. Erdemli ve iyi yüreklidir. Mesleği değirmenciliktir.

Babası: Değirmenci Köse’nin babasıdır. İyi ve erdemlidir. Bilge bir kişidir.

Annesi: Değirmenci Köse’nin annesidir. İyi ve erdemli bir kişidir.

Gülayşe: Değirmenci Köse’nin eşi, Bekir Ağa’nın kızıdır. Masalın ilk bölümünde güzelliği ile ön plandadır. İkinci bölümünde ise ahlakı ve doğruluğuyla ön plana çıkar.

Bekir Ağa: Ağadır. Büyük bir konakta yaşamaktadır. Gülayşe'nin babasıdır. Aynı zamanda birçok hayvanları bulunmaktadır.

Diğer Kişiler: Köylüler, jandarma çavuşu, konu komşu, yargıç, vezir, kızır ve beylerdir. Masalda sadece adları geçmektedir.

Eğitsel İletiler: Masalda tespit edilen ilk ileti “Birlik olunca her zorluk yenilir” düşüncesidir. Masalda Değirmenci Köse'nin, Bekir Ağa'nın eşsiz bir konut isteğini köylülerle birlik olarak yerine getirmesi ve yine köylülerle birlik olarak erdem sahibi olmayan değirmencinin yerine yeni bir düzen kurmaları iletiye örnek oluşturmaktadır. Masalda geçen şu sözler de iletiyi destekler: *“Haksızlığı gidermeye tek başına kişinin gücü yetmez. Bir elin nesi var, iki elin sesi var demiş atalar.”* (Ü.K., s.13)

Masalda tespit edilen bir diğer ileti de “Denediğimiz kişileri bile tekrar sınamalıyız.” düşüncesidir. Masalda Değirmenci Köse'nin eşi Gülayşe'yi çok ağır bir yalan uydurarak sınaması bu iletiye örnek oluşturmaktadır. Masalın sonunda da bu ileti doğrudan aktarılır: *“Ama insanın ilgisi, engin bilgisi, denemişi bile denemeye iter.”* (Ü.K., s.35)

Masalda tespit edilen diğer iki ileti birbirlerine karşıtlık oluşturmaktadır. İlki “Varlıklı ile yoksul bir araya gelemez” düşüncesidir. Bu düşünce metinde Değirmenci Köse'nin annesi tarafından savunulur. Ona göre Değirmenci Köse'ye Bekir Ağa'nın kızı Gülayşe uygun değildir. Bu durumu engellemeye çalışır. Ancak Değirmenci Köse farklı düşünmektedir. Ona göre çağlar, şartlar değişmiştir. “İnsan aklını kullanırsa bütün zorlukları yenebilir” iletisini savunur. Masalın sonunda da Gülayşe ve Köse'nin birleşmesi eserin Köse'nin düşüncesini savunduğunu göstermektedir.

Masalda toplam 4 ileti tespit edilmiştir.

Değerler: Masalda tespit edilen değerler; eşitlik ve dayanışmadır. Bu iki değer de eğitsel iletiler bölümünde ayrıntılı örneklendirilmiştir.

Dil ve Anlatım Özellikleri: Masal; dil ve anlatım bakımından diğer masallar ile benzer özelliklere sahiptir. Sade, açık ve anlaşılırdır. Sözvarlığı unsurları “*tezkere, ağıl, avlu, kement, yolakçı*” gibi birkaç kelime dışında çocukların düzeyine uygundur. Deyim ve atasözü kullanımı az sayıdadır. “*Sevgi, bilgelik, erdem*” vb. bazı kelimeler dışında sözcükler genellikle somuttur. Argo sözcük kullanımı görülmez. Fiilimsi ve sıfat kullanımı sınırlıdır. Cümleler genellikle basit eylem cümleleridir. Kurallı cümleler devrik cümlelere göre sayıca fazladır. Diyaloglar fazla, paragraflar kısa ve çeşitlidir. Masalda öz Türkçe duyarlılığı görülür. “*Tasa, varsıl, buyruk, us, tanrı, evren*” gibi sözcükler metinde geçer. Masal duyulan geçmiş zaman ile anlatılır.

İncelenen masal anlatım bakımından kendine has bir yapıya sahiptir. İki masalın birleşimi gibidir. Nitekim birinci olay örgüsü tamamlandığında bitiş formeli “Onlar ermiş muradına” ifadesi kullanılır ve yeni olay örgüsüne geçilir. Bu durum masalın da uzunluğunu artırmış ve iki farklı anlatımın ortaya çıkmasıyla bütünlüğün bozulmasına sebep olmuştur. Masalın döşeme bölümünde 8 dizelik düzyazı şeklinde bir tekerleme yer almaktadır. Bu tekerlemenin ilk satırı “evvel zamanda, kalbur samanda” kısmı hariç diğer kısımları tamamen özgündür. Tekerlemede seci sanatının etkisi görülmektedir. Döşeme bölümünden asıl masal bölümüne “Vaktiyle” ifadesiyle geçilmiştir. Asıl masal bölümü iki masalın birleşimi gibidir ve oldukça uzundur. Bu bölümde bir yerde geçen “az gitmiş, uz gitmiş” ifadesi dışında klasik geçiş formelleri görülmez. Bu bölümde 5 dizelik şiir biçiminde bir tekerleme bulunur. Masalın üç bölümünde bitiş formelleri yer almaz. Masal öğüt içerikli bir tekerleme ile bitirilir. Bu tekerleme 9 dizelik bir şiir biçimindedir. Anlatımında seci sanatının ve dize sonu kafiyelerinin etkisi görülür.

Masalda dikkat çeken bir diğer anlatım özelliği de folklorik dildir. Deyim, atasözü ve tekerlemelerin yanında bazı gelenekler de metinde bulunmaktadır. Bunlardan biri de ad koyma geleneğidir: “*Babası: Adı Ahmet olmalı, demiş. Anası: Adı Ahmet olursa çeker*”

zahmet, karşılığını vermiş. Sonunda “Çok yaşasın” demişler ve adını “Yaşar” koymuşlar.”
(Ü.K., s.8)

Masalda herhangi bir yazım, noktalama ve imla hatası bulunmamaktadır.

2.38. Üvey Kız

Tür: Masal

Tema: İncelenen masalın teması yalnızlıktır. Tema, metinde açık, belirgin ve anlaşılır bir şekilde görülmektedir. Çocuğa göredir ve çocuk gerçekliğine uygundur.

Ana Fikir: Yalnızlık geçicidir, kişi kişiye muhtaçtır

Konu: Babası ve üvey annesi tarafından yalnızlığa terk edilen Üvey Kız’ın başından geçen serüvenler ve mutluluğa doğru adım adım gidişi masalın konusunu oluşturmaktadır. Konu, okuyucuyu kolaylıkla temaya götürmektedir. Bu bakımdan konu-tema ilişkisi güçlüdür. Masalda birçok olağanüstü unsur bulunmaktadır. Hayvanların insanlara özgü davranışlar içinde olması, sihirli kavak motifi, sihirli pınar motifi, elma ağacı ve çeşmenin dile gelmesi bunlara örnektir. Olağanüstü unsurlarla fantastik bir serüven boyutunu alan masal, çocukların okuma eğilimlerine uygundur. Ayrıca masalda herhangi bir şiddet, korku, baskı ve cinsellik unsuru bulunmamaktadır.

Plân: Masalda; giriş, gelişme sonuç bölümleri belirgindir. Betimlemeler kararında ve yalın, anlatım hızlıdır. Masal, serüven tarzında birkaç küçük olayın birleşiminden oluşmaktadır. Masalın planı kişi-kişi çatışması üzerine kurgulanmıştır.

Çevre ve Zaman: Masalda geçen çevre unsurları; orman, pınar, çeşme, fırın, bağ, ev ve Kara Pınar’dır. Masalda zaman “vaktin birinde” olarak belirtilmiştir. Zamanın belirsiz oluşu masal türünün özelliklerine uygundur.

Karakterler: Masal; karakter sayısı ve karakter nitelikleri olarak çocuklara uygun özelliklere sahiptir. Ana karakter Üvey Kız, masalda ön plana çıkmış, ayrıntılı olarak anlatılmıştır.

İnsanlar

Üvey Kız: 15 yaşındadır. Gerçek annesini daha doğmadan önce kaybetmiş, üvey annesi ve babası ile birlikte yaşamıştır. Masalın ana kahramanıdır.

Üvey Annesi: Kızın üvey annesidir. Üvey kızını sevmemektedir ve ondan kurtulmak istemektedir. Masallardaki klasik üvey anne tiplmesine uygun davranışlar sergilemektedir.

Babası: Üvey Kızın babasıdır. Kızını sevmesine rağmen üvey anneye uyararak kızını ormanda bırakır. Hakkında başka bir bilgi verilmemiştir.

Yaşlı Kadın: Yardımsever, yaşlı bir kadındır. Üvey Kızın mutlu bir hayata kavuşmasındaki en büyük yardımcısıdır.

Delikanlı: Üvey kızın eşi olmuştur. Masalda yakışıklılığı ve yiğitliği ile anlatılır. Geniş omuzlu, uzun boylu ve kumral saçlıdır.

Fırıncı: Üvey kıza külleri değiştirmesi koşuluyla ekmek veren fırıncıdır.

Olağanüstü Varlıklar

Durmuş: İnsanlarla konuşan bir kuştur. Üvey Kız'a yardım etmiştir.

Diğer Kahramanlar: Çeşme, elma ağacı, yılanlar ve akrepler masaldaki diğer olağanüstü kahramanlardır.

Eğitsel İletiler: Masalda tespit edilen tek ileti “Yalnızlık geçicidir, kişi kişiye muhtaçtır” düşüncesidir. Masalda üvey annesi ve babası tarafından ormana terk edilen Üvey kızın önce yalnızlık hissetmesi, ardından insanların yardımıyla yavaş yavaş bu duygusunu aşması, kendisinin de karşılaştığı insanlara yardım etmesi bu iletiye örnek oluşturmaktadır. Ormanda yalnız kalan Üvey Kız'a karşılaştığı masal kahramanlarından bazıları karşılıklı yardım yaparken bazıları karşılıksız yardım ederler. Çeşmenin su vermek için kurbağa pisliğini temizletmesi, ağacın elma vermek için dallarının budanması, fırıncının kül temizletmesi, yaşlı kadının hayvanlarına yemek yedirme talebi gibi karşılıklı yardımların yanında Durmuş'un iki ayrı yerde Üvey Kıza yardımı ve Yaşlı kadının ilk karşılaşmalarında

onu evine alması gibi olaylar da karşılıksız yardım olarak değerlendirilebilir. Bu durum gösterir ki tüm insanlar birbirlerine muhtaçtır. Masalda yalnızlık hissi yaşayan Üvey Kız ile ilgili sözler ve sonrasında bu duygusundan yeni tanıştığı kişiler vasıtasıyla sıyrılan Üvey Kız'ın sözleri şunlardır: *“İlk kez yalnızlığın acısını bilinçli olarak tatmış, yalnızlığın verdiği acıyla kıvranmış.”* (Ü.K., s.40). *“Öz babam gibi beni terk etmediniz, en güzel günümde, yalnızlığımı hissettirmediniz.”* (Ü.K., s.50)

Değerler: Masalda tespit edilen tek değer; yardımseverliktir. Bu değer eğitsel iletiler bölümünde ayrıntılı olarak açıklanmıştır.

Dil ve Anlatım Özellikleri: Masal, dil ve anlatım özellikleri bakımından incelenen diğer masallarla benzer özelliklere sahiptir. Dil; sade, açık ve anlaşılırdır. Üslup özellikleri ise canlı ve hızlıdır. Masal dil ve anlatım özellikleri bakımından çocuğa göredir. *“Tevekkeli, palazlanmak ve urgan”* sözcükleri dışındaki tüm sözcükler çocukların seviyesine uygundur. Somut kavramlar ağırlıktadır. Argo sözcük kullanımı görülmemektedir. Deyim, atasözü ve sıfat kullanımları sınırlıdır. Betimleyici anlatım tarzı masalda hâkim değildir. Fiilimsiler az sayıdadır. Birkaç yerde yeterlik fiili ile oluşturulan yüklemeler görülür: *“oluvermiş, fırlatıver”* Paragraflar kısa ve çeşitli, diyaloglar sayıca çoktur. Anlatım “vırak vırak” gibi hayvan sesleriyle zenginleştirilmiştir.

Masalın döşeme bölümünde 12 dizelik şiir şeklinde bir tekerleme bulunmaktadır. Tekerleme tamamen özgündür. Tekerlemenin ardından şu başlangıç formeliyle masala başlanmaktadır: *“Şimdi oturalım ocak başına. Kuralım bağdaşı postuna. Bakalım neler gelmiş üvey kızın başına.”* (Ü.K., s.37). Asıl masal bölümü uzun tutulmuştur. Bu bölümde olaylar giriş, gelişme ve sonuç planıyla anlatılmıştır. Masal aralarında zamanı hızlandırmak için geçiş formeli “az gitmiş uz gitmiş” ifadesi 8 farklı yerde görülür. Asıl masal bölümünde tekerleme kullanımı görülmez. Yine bu bölümde “7” formülistik sayısının kullanımına örnekler vardır: *“yedi yıl, yedi dağ, yedi deniz”* Üç elma bölümünde 8 dizelik şiir şeklinde bir

tekerleme görülür. Bu tekerleme diğer masallardaki öğüt içerikli değildir. Masal “*onlar ermiş muradına, biz çıkalım kerevetine*” formeliyle bitirilir.

Masalda herhangi bir yazım, noktalama ya da imla yanlışı tespit edilmemiştir.

2.39. Avcı ile Karaca

Tür: Masal

Tema: İncelenen masalın teması özgürlüktür. Tema; açık, belirgin ve anlaşılırdır.

Çocuğa göredir ve çocuk gerçekliğine uygundur. Herhangi bir ideoloji içermemektedir.

Ana Fikir: Empati, hırslarımızı ortadan kaldırarak başkalarını anlamamızı kolaylaştırır.

Konu: Uzun zaman boyunca talihi olmayan bir avcının, ormanda gördüğü karacaya tam ateş edecekken onunla konuşması ve empati yapması sonucu karaca ile birlikte girdiği maceralar ve masalın sonunda hem karacayı hem de karacanın yavrularını özgürlüklerine kavuşturması masalın konusunu oluşturmaktadır. Konu, okuyucuyu temaya ulaştırabilmektedir. Ayrıca çocukların okuma eğilimlerine uygundur. Herhangi bir şiddet unsuru içermemektedir. Masalda bulunan olağanüstülükler; hayvanların insana özgü davranmaları, ayı karakterinin sahip olduğu sıradışı nitelikler ve pınarların dile gelmesidir.

Plân: İncelenen masal plan bakımından çocuklara uygundur. Giriş, gelişme ve sonuç bölümleri belirgindir. Olaylar hareketlidir, betimlemeler yalın ve kararındadır. Masalda kişi-kişi çatışması görülmektedir.

Çevre ve Zaman: Masalda geçen çevre unsurları; orman, köy, pınar ve üç yol ağzıdır. Masallarda genellikle kullanılan Kafdağı gibi klasik yer adları bu masalda görülmez. Masalda zaman tekerlemeye gönderme yapılarak “böyle günlerden birinde, en güzelinde” şeklinde ifade edilmiştir. Belirsiz bir zamanın olması masal türünün özelliklerine uygundur.

Karakterler: Masal karakter kadrosu bakımından çocuklara uygundur. Karakter sayısı az ve çeşitlidir. İnsanlar ve hayvanlar karakter olarak birlikte bulunmaktadır.

İnsanlar

Avcı: Masalın ana kahramanların biridir. Mesleği avcılıktır. Fiziksel özelliklerine dair herhangi bir bilgi verilmez. Av konusunda uzun zaman talihsizlik yaşamasına rağmen Karaca'yı affetmesi onun merhametli bir kişi olduğunu düşündürür. Empati becerisine sahiptir. Aynı zamanda yardımseverdir.

Bilge: Bilge bir kişidir.

Diğer Avcılar: Bölgedeki diğer avcılardır. Karaca'ya acımaları onların da merhametli olduklarını düşündürür. Ayıya karşı birlik olmuşlardır. Dayanışma kültürüne sahiptirler.

Olağanüstü Varlıklar

Karaca: Masalın ana kahramanlarından. Fiziksel olarak; kara gözlü ve çok güzel bir hayvandır. Karamsar bir kişiliğe sahiptir. Üç yavrusunu ayı ele geçirmiştir. Tek amacı çocuklarını bulmaktır. Bu süreçte Avcı ile dost olur.

Ayı: Masalda kötülüğü temsil eden tek kahramandır. Fiziksel olarak ayrıntılı olarak anlatılmıştır. Ayağı beş karış, büyük dişli, bir dudağı yerde bir dudağı gökte, dev gibi bir varlıktır. Kendi düzenini ve çıkarını düşünür. Başkalarına zarar vermekten hoşlanır.

Eğitsel İletiler: Masalda tespit edilen ilk ileti aynı zamanda eserin ana fikri de olan “Empati hırslarımızı ortadan kaldırarak başkalarını anlamamızı kolaylaştırır.” düşüncesidir. Uzun zaman avdan yana talihi olmayan bir avcının ormanda karacayı kısırdığı halde empati yaparak onu affetmesi bu iletiye örnek oluşturmaktadır: “*Koymuş kendini Karaca'nın yerine, arkadaş olmuş Karaca ile*” (Ü.K., s.55). “*Kısmetim elimde, göster elim kendini tetikte demeye kalmadı. Koydum kendimi Karaca'nın yerine*” (Ü.K., s.59) Ayrıca yine masalın devamında diğer avcılar da empati yaptığı görülür: “*Tüm avcılar içtenlikle dinlemişler. Evlat acısı çekmişçesine üzülmüşler.*” (Ü.K., s.61)

Masalda yer alan bir diğ er ileti de “Birlikten kuvvet doğ ar” düş üncesidir. Avcı, Karaca ve diğ er avcıların ayıya karşı birlikte hareket etmeleri onu yenmelerini sağ lamıştır. Birlik olmak onlar için güç oluşturmuştur.

Masalda toplam 2 ileti tespit edilmiştir.

Değ erler: Masalda tespit edilen değ erler; merhamet, empati ve dayanış madır. Empati ve dayanış ma değ erleri eğ itsel iletiler bölümünde ayrıntılı olarak açıklanmıştır. Merhamet değ eri ise, avcının Karaca’ya acıyarak onu affetmesi esnasında görülür.

Dil ve Anlatım Özellikleri: İncelenen masal; cümle uzunlukları, kelime kadrosu ve anlatım özellikleri açısından sade, açık ve anlaşılırdır. Metinde deyim ve atasözü kullanımları az sayıdadır. İsimler genelde somut sözcüklerdir. Çocuklar için zor olduğ u düş ünülen sözcükler; “*korug an ve bük*” tür. Cümle yapıları eylem odaklıdır. Sıfatlar sadece kişi ve çevre anlatımlarında basit bir şekilde kullanılır. Betimlemeler karmaş ık değildir. Metinde yer yer ses tekrarları görülür. Dil şiirseldir. Masalın bir özelliğ i de çok sayıda bitki ve hayvan adlarının olmasıdır: “*meşe, kayın, ç am, gü rgen, uğ urböceğ i, kurt, karaca, ayı, keç i*” Masalda diyaloglar sıklıkla yer alırken paragraf sayısının da fazla olması anlatımdaki canlılığ ı arttırmıştır. Ayrıca masal duyulan geçmiş zaman ile anlatılmış tır.

Masalın döş eme bölümü 2 satırlık düzyazı biçiminde ve devamında 16 dizelik şiir biçiminde tekerlemeden oluş muştur. Bu tekerlemeler klasik değ il, tamamen özgündür. Tekerlemelerde ses tekrarları, seci ve dize sonu uyakları görölmektedir. Asıl masal bölümü uzun tutulmuştur. Bu bölümde masal ortası tekerlemesi kullanılmış tır. 9 dizelik şiir biçimindedir. Genellikle diğ er masalarda da Bilge tipinin yerini tarif ederken kullanılan tekerlemenin aynısıdır. Asıl masal bölümünde zaman geç iş lerinde klasik geç iş formelleri görülmez. Bu işlevi özgün kullanımlar görür: “*Kelebek olup kanatlanmış lar, kanat açıp uçmuş lar*” (Ü.K., s.57), “*Bazen yel olup dağ dan dağ a esmiş ler, bazen sel olup dağ lardan*

ovalara akmışlar” (Ü.K., s.55) Masalın üç elma bölümü ise çok kısa tutulmuştur. Masaldaki olayın bitişiyle masalda bitirilmiştir. Bu bölümde herhangi bir bitiş formeli görülmez.

Masalda iki yerde yazım yanlışı tespit edilmiştir. Bunlardan ilki 52. sayfada “derisinden” yerine “gerisinden” yazılmasıyken, ikincisi de 57. sayfada cümlelerin hizalanmasında yapılan yanlıştır.

2.40. Akıllı Deli

Tür: Masal

Tema: İncelenen masalın teması önyargıdır. Tema; metinde açık, belirgin ve anlaşılır bir şekilde görülmektedir. Çocuğa göredir ve çocuk gerçekliğine uygundur. Herhangi bir ideolojik yönü bulunmamaktadır.

Ana Fikir: İnsanlara karşı peşin hükümlü olmamalıyız.

Konu: Çevresi tarafından Deli adını alan bir kişinin yalnız kalınca serüvenlere girmesi ve serüvenlerin sonucunda akıllı biri olduğu anlaşılması masalın konusunu oluşturmaktadır. Konu-tema ilişkisi güçlüdür. Konu, okuyucuyu kolaylıkla temaya götürmektedir. Çocuğun okuma ilgilerine uygundur. Hayvanların insana özgü davranışlar sergilemeleri ve sihirli yüzük motifi masalda geçen olağanüstü unsurlardır. Masalda herhangi bir şiddet, korku, baskı ve cinsellik unsuru bulunmamaktadır.

Plân: İncelenen masalda giriş, gelişme ve sonuç bölümleri belirgindir. Betimlemeler kararında ve yalındır. Masal birkaç kısa serüvenden oluşmaktadır. Masal, kişi-kişi çatışması üzerine kurgulanmıştır.

Çevre ve Zaman: Masalda geçen çevre unsurları; köy, Pazar, Uludağ, Periler Ülkesi ve saraydır. Masalda zaman “vaktin birinde” olarak belirtilmiştir. Zaman ifadesinin belirsiz bir anlam taşıması masal türünün temel özelliklerine uygundur.

Karakterler: Masal karakter nitelikleri ve karakter sayısı bakımından çocuklara uygundur.

İnsanlar, hayvanlar ve gerçeküstü varlıklar karakter olarak masalda bir arada bulunmaktadır.

İnsanlar

Deli Oğlan: Masalın ana kahramanıdır. Ortanca kardeştir. şaka yapmayı çok sevdiği için Deli adını almıştır. Köylüler ve kardeşleri tarafından küçük görülmesine rağmen akıllı bir kişidir. Aynı zamanda kanadı kırık güvercine yardım etmesi onun yardımsever bir kişi olduğunu da gösterir.

Akıllı Oğlan: En büyük kardeştir. Akıyla ön plana çıkmaktadır.

Çocuk: En küçük kardeştir. Hakkında başka bir bilgi verilmemiştir.

Olağanüstü Varlıklar

A)-Hayvanlar

Güvercin: Kanadı kırık bir güvercindir. Deli Oğlan'ın yardımına, iyilikle karşılık vermiş ve onun en büyük destekçisi olmuştur. İyiliksever bir kişiliğe sahiptir.

B)-Diğer Varlıklar

Periler: Periler Ülkesinde yaşayan perilerdir. Masalda güzellikleriyle ön plana çıkarlar.

Periler Başkanı: Periler Ülkesinin başkanıdır

Eğitsel İletiler: Masalda tespit edilen ilk ileti; “İnsanlara karşı peşim hükümlü olmamalıyız” düşüncesidir. Kardeşleri ve köylüleri tarafından şakaları anlaşılmayan ortanca kardeşin adının deliye çıkarılması sonrasında ortanca kardeşin büyük işler başararak kardeşlerinin ve köylülerinin karşısına gelmesi, aklını kullanması bu iletiye örnek oluşturmaktadır. “*Deli deyip geçmemeli. İnsanın değerini bilmeli, demişler, kardeşlerinden özür dilemişler.*” (Ü.K., s.74).

Masalda tespit edilen diğer ileti de “İyilik eden iyilik bulur” fikridir. Bu ileti masalda Deli Oğlan üzerinden verilir. Deli Oğlanın kanadı kırık bir güvercine yardım etmesi sonrasında güvercinin de bu iyiliğin altında kalmayarak ona karşılık vermesi iletiye örnek oluşturmaktadır.

Masalda toplam 2 ileti tespit edilmiştir.

Değerler: Masalda tespit edilen değerler; yardımseverlik ve hayvan sevgisidir. Bu değerler eğitsel iletiler bölümünde ayrıntılarıyla örneklendirilmiştir.

Dil ve Anlatım Özellikleri: Masal, dil ve anlatım özellikleri bakımından incelenen diğer masallar gibi sade, açık, anlaşılır ve çocuğa göredir. Sözcükler çocukların düzeyine uygundur. Deyim, atasözü ve sıfat kullanımı sınırlıdır. Kullanılan sıfatlar *al, ak, kara, güzel* gibi basit anlamlıdır. Eylemsi sayısı azdır. Cümleler genellikle basit ya da sıralıdır. Cümlelerin büyük bir bölümü kurallı eylem cümlesidir. Masalda “*deli*” kelimesi hariç argo kullanımı görülmez. Diyalog sayısı çoktur. Paragraflar ise kısa ve çeşitlidir. Metinde öz Türkçe hassasiyeti belirgindir. “Koşul, konut, tanrı, buyruk, toy” gibi kelimler yaygın karşılıklarına rağmen tercih edilmiştir. Bu da arı bir dil oluşumuna katkı sağlamıştır. Masalın anlatım özellikleri arasında dikkat çeken bir unsur da klasik edebiyattaki benzetmelerden yararlanılmasıdır. Periler anlatılırken kaşlar yaya, yüzler aya, gamzeler güle benzetilir.

Masalın döşeme bölümü çok kısadır. Bu bölüm alışılmışın dışında bir tarzdır. Bu bölüm sadece mani biçiminde bir tekerlemeden oluşur. Tekerlemede masalın kahramanına gönderme yapılır. “Varmış yokmuş” ifadesi ile asıl masal bölümüne geçilir. Bu bölüm giriş, gelişme ve sonuç bölümlerine uygun bir şekilde anlatılır. 2 yerde “az gitmiş uz gitmiş” formeli görülür. Folklorik bir zenginlik olarak bu bölümde türkü kullanımı görülmektedir. Türkü bir kıta ve iki dizelik bir nakarattan oluşmaktadır. Masalın üç elma bölümünde tıpkı diğer birçok Numan Kartal masalında olduğu gibi öğüt içerikli bir tekerleme bulunmaktadır. Masal ise “Onlar ermiş muradına, biz çıkalım kerevetine” bitiş formeliyle sonlandırılır.

Masalda herhangi bir yazım, noktalama ve imla hatası tespit edilmemiştir.

2.41. Akıllı Geçinen Aptal Adam

Tür: Masal

Tema: İncelenen masalın teması akıldır. Tema; masalda açık, belirgin ve anlaşılır bir şekilde aktarılmıştır. Herhangi bir ideolojiyle bağlantısı yoktur.

Ana Fikir: Akılsız bir kişinin akıllı gibi geçinmesi onu zor duruma düşürür.

Konu: Akıllı geçinen bir adamın yazgısını yeniden yazması için Tanrıya gitmesi sırasında yaşadığı maceralar ve kendini akıllı sanarak sergilediği akılsızca davranışlar masalın konusunu oluşturmaktadır. Konu, okuyucuyu kolaylıkla temaya götürmektedir. Konu-tema bağı güçlüdür. Masal konu özellikleri açısından çocuğa uygundur. Ancak masalın bir bölümünde şiddet unsuru tespit edilmiştir: “*Bir kaplan gibi yoksul adamın üzerine atılıvermiş. Kafasını da koparıp yutuvermiş.*” (Ü.K., s.94). Ayrıca hayvanların insana özgü davranışlar sergilemeleri ve Tanrı karakteri eserdeki olağanüstülüklerdir.

Plân: İncelenen masal plan özellikleri açısından yalın ve çocuğa göredir. Giriş, gelişme ve sonuç bölümleri belirgin şekildedir. Anlatım hızlı ve hareketlidir. Masal, birkaç çok kısa olayın birleşiminden meydana gelmiştir.

Çevre ve Zaman: Masalda tespit edilen çevre unsurları; yol, kaya, kurtlar ülkesi, orman, kulübe ve köşktür. Masalda zaman “bir sabahın al aydınlığında” şeklinde geçmektedir. Zamanın belirsiz oluşu masal türünün temel özelliklerine uygundur.

Karakterler: Masal; karakter sayısı ve karakter özellikleri bakımından çocuklara uygundur. İnsanlar ve gerçeküstü varlıklar karakter olarak bir arada bulunmaktadır.

İnsanlar

Yoksul Adam: Masalın ana kahramanıdır. Fiziksel özellikleri bilinmemektedir. Akıllı bir kişi olmasa da akıllı biri gibi geçinir. Tek amacı yazgısının Tanrı tarafından değiştirilmesidir.

Yaşlı Karı Koca: Yaşlı ve misafirperver iki karı-kocadır.

Köşk Sahibi: Büyük bir köşkün sahibidir. Aslında kraldır.

Olağanüstü Varlıklar

A)-Hayvanlar

Horozlar: Biri alca, biri karaca, öbürü de çilce olmak üzere üç horozdur. Ayaklarına diken batmıştır.

Tilkiler: Kayada yaşarlar.

Kurt: Kurtlar ülkesinde yaşar. Akıllı ve bilge bir kurttur. Ancak şiddet eğilimlidir.

B)-Diğer Varlıklar

Tanrı: Masaldaki kahramanların tanrısıdır. Var olan kişilerin yazgısı onun elindedir.

Eğitsel İletiler: Masalda tespit edilen tek ileti “Akılsız bir kişinin akıllı gibi geçinmesi onu zor duruma düşürür.” fikridir. Bu ileti masalda Yoksul Adam üzerinden sunulur. Yoksul adamın önce krallık teklifini, ardından altınların yarısını alma isteğini geri çevirmesi ve bunu da yazgısını beklemek için yapması, yani akılsızken akıllı gibi davranması onun başına dertler açmış, hem mal mülkten mahrum kalmış hem de sonrasında kurdun tuzağına düşmesine sebep olmuştur.

Değerler: Masalda tespit edilen tek değer adalettir. Masalda Tanrının krala verdiği öğütler arasında haklı ve haksızı ayırmasına yönelik söylediği sözler bu değere örnek oluşturmaktadır. “*Haklıyla haksızı kılıcıyla ayırmalı*” (Ü.K., s.87)

Dil ve Anlatım Özellikleri: Masal; dil ve anlatım özellikleri bakımından açık, sade ve anlaşılırdır. Eserde yer alan sözcük çeşitleri ve deyim, atasözü, ikileme gibi kalıp sözler çocukların düzeyine uygundur. Somut sözcükler ağırlıktadır. Cümleler uzun değildir. Sıfat kullanımı nadirdir. Betimleyici anlatım özelliği görülmez. Masalda “aptal” sözcüğü hariç argo sözcük bulunmaz. Anlatım duyulan geçmiş zaman ile gerçekleştirilir. Eylem cümlelerinin ad cümlelerine göre fazla oluşu hareketli bir anlatım oluşmasını sağlamıştır. Paragraflar kısa ve çeşitlidir. Ayrıca masalda öz Türkçe hassasiyeti ön plandadır. Yaygın karşılıkları yerine “*erek, yazgı, tanrı, yoksul, varsıl, erginleşmek, ağmak*” gibi sözcükler tercih edilmiştir.

Masalda döşeme bölümü bulunmamaktadır. “Varmış yokmuş” formeliyle doğrudan asıl masal bölümüne girilmiştir. Asıl masal bölümü oldukça uzundur. Masalda zamanı hızlandırmak için 4 yerde “az gitmiş uz gitmiş” geçiş formelleri kullanılır. Yine bu bölümde formülistik sayı kullanımları da görülür: “*Yedi dağ ile yedi denizi aşmış*” (Ü.K., s.83) Üç elma bölümünde ise klasik bitiş formelleri görülmez. Öğüt içerikli bir tekerleme bulunur. Masal “*Masal bitmiş, gözünü açanlar mutluluğa ermiş*” ifadeleriyle sonlandırılır.

Masalda herhangi bir yazım, noktalama ya da imla hatası bulunmamaktadır.

2.42. Yoksul Baba

Tür: Masal

Tema: İncelenen masalın teması fakirliktir. Tema, masalda belirgin bir şekilde görülmektedir. Konu-tema uyumu bulunmaktadır. Temanın herhangi bir ideolojik yönü bulunmamaktadır.

Ana Fikir: Yoksulluk yazgı değildir, yenmek için çaba gösterilmelidir.

Konu: Yoksul Baba'nın yoksulluktan kurtulmak için gösterdiği mücadele eserin konusunu oluşturmaktadır. Konu-tema bağı güçlüdür. Konu, okuyucuyu kolaylıkla temaya götürebilmektedir. Masal konu özellikleri bakımından çocuklara uygundur. Ancak masalda şiddet unsuru görülmektedir. Kurban kesimi anlatılırken bu durum görülür: “*Kurbancı bıçağın en güzeliyle, keskin yüzüyle kurban etmiş Nacar öküzü.*” (Y.B., s.13) Masalda herhangi bir olağanüstü öge bulunmamaktadır. Masal gerçekçi bir tarzda ele alınmıştır.

Plân: İncelenen masalda giriş, gelişme ve sonuç bölümleri belirgindir. Anlatım hareketli, betimlemeler yalın ve kararındadır.

Çevre ve Zaman: Masal sabit bir çevrede geçmez. Köy, tarla ve Uludağ masalda geçen çevre unsurlarıdır. Masalda zaman “vaktiyle” şeklinde ifade edilmiştir. Belirsiz bir zaman ifadesi kullanılması masal türünün temel özelliklerine uygundur.

Karakterler: Masal, karakter kadrosu itibariyle çocuklara uygundur. Yoksul Baba ana karakter olarak eserde ön plana çıkmaktadır.

İnsanlar

Yoksul Baba: Masalın ana kahramanıdır. Gerçek adı Adem Baba'dır. Eşi ve kızı Senem ile yaşamaktadır. Fiziksel özelliklerine dair herhangi bir bilgi verilmemiştir. Masalda fakirliği vurgulanır.

Hanımı: Yoksul Baba'nın hanımıdır.

Senem: Yoksul Baba'nın kızıdır. Masalda güzelliği ile ön plandadır.

Ağanın Eşi: Haramibaşı'nın eşidir.

Haramibaşı: Kırk Haramiler'in başıdır.

Yaşlı: Yardımsever yaşlı bir kişidir.

Uludağ Padişahı: Uludağ'ın padişahıdır. Yoksul Baba'nın dönürü olmuştur. Bir oğlu bulunmaktadır. Adaletli ve iyiliksever olduğu vurgulanır.

Şehzade: Padişahın oğlu, Senem'in eşidir. Ahlaklı ve adil bir yönetici, yakışıklı bir gençtir.

Eğitsel İletiler: Masalda tespit edilen ilk ileti "Yoksulluk yazgı değildir, yenmek için çaba gösterilmelidir." düşüncesidir. Bu ileti masalda Yoksul Baba üzerinden aktarılır. Yoksul Baba, yoksulluğun kader olmadığını düşünür, ondan kurtulmak için gayret göstermesi gerektiğini düşünür. "*Üstesinden gelmek gerek, yoksulluğu yenmek gerek*" (Y.B., s.9), "*Yoksulluk benim yazgım mı? Yazgıyı yazmak yalnız Tanrı'ya özgü müdür?*" (Y.B., s.8)

Masalda tespit edilen bir diğer ileti de "Çocuk doğurmazsa hanım sevilmez." düşüncesidir. Bu olumsuz ileti Yoksul Baba'nın hanımına söylediği şu sözlerden çıkarılır: "*Bunca yıl birlikte yaşadık, bir kuzu vermedin bana. Koyun kuzusuyla sevilir, bunu bilmen gerekir.*" (Y.B., s.9)

Masalda tespit edilen bir diğ er ileti cinsiyet ayrımcılığı hakkındadır. “Kadınların başına buyruk hareket etmesi onlara arsız kadın dedirtir.” olumsuz iletisi masalda yer alan düşüncelerdendir. Bu düşünce metinde Ali Baba’nın söylediğ i bir atasözünü üzerinden açıklanır: “*Sen, sen ol da köpeksiz köyde değ neksiz gezme, kendine kocasız evde arsız kadın dedirtme.*” (Y.B., s.16)

Masalda yer alan diğ er bir ileti de “Borç geleceğimizi tehlikeye atar.” düşüncesidir. Bu ileti, fakirlikten kurtulmak için borç almaları gerektiğ ine inanan hanımına Yoksul Baba’nın söylediğ i şu sözlerden çıkarılır: “*Borç alanın bugününü bilmem, ama geleceğ ini güvenli göremem*” (Y.B., s.9)

Masalda tespit edilen bazı iletiler ise yönetim kavramı ile ilgilidir. Bunların ilki “Hak düzende ezen ve ezilen olmaz” düşüncesidir. Bu ileti masalda şu şekilde ifade edilmiştir: “*Ne ezen ne ezilen, kurulacaktır hakça düzen.*” (Y.B., s.26). Diğ er ileti ise; “Yönetilenler yöneticilere hizmet etmez, yöneticiler yönetilenlere hizmet eder” düşüncesidir. Bu ileti eserde şehzade ve Yoksul Babanın diyaloglarından görülür. “*Yönetilenin yönetene kulluk dönemi bitti. Yönetenin yönetene kulluk dönemi geldi, yanıtını vermiş.*” (Y.B., s.29)

Masalda tespit edilen diğ er iletiler doğ rudan kahramanların ağ zından aktarılmıştır. Bu iletiler ş unlardır; “*Dünyada her şeyin bir çözüm yolu vardır.*” (Y.B., s.22), “*Erdemin başı saygıdır.*” (Y.B., s.26).

Masalda toplam 8 ileti tespit edilmiştir, bu iletilerin 2’si olumsuzdur.

Değ erler: Masalda tespit edilen değ erler; yardımlaş ma, dini değ erler ve eş itliktir.

Yardımlaş ma ve dini değ erler masalda geçen kurban kesme hadisesiyle açıklanabilir. Kurban kesilmesi dini değ erlere, kesilen kurbanın insanlara dağı tılması ise yardımlaş ma değ erine örnek oluşturmaktadır. “*Tanrının adını anarak kurban etmiş Nacar öküzü. Etini üçe ayırmış lar; birini yoksullara, birini komş ulara dağı tmış lar.*” (Y.B., s.15) Eş itlik değ eri ise 26. sayfada yer alan şu sözlerde görülür: “*Beylik dönemi geride kaldı, eş itlik dönemi başladı*”

Dil ve Anlatım Özellikleri: Masal; dil ve anlatım özellikleri bakımından açık, sade ve anlaşılırdır. Sözcükler çocukların anlayabileceği düzeydedir. Ancak az sayıda da olsa “*varsıl, seki ve çift sürmek*” gibi çocukların için zor düzeyde sözcükler de bulunmaktadır. Masalda deyim ve atasözü kullanımı görülür. Bunlar da genel olarak çocuk seviyesine uygundur. Ancak “*Köpeksiz köyde değneksiz gezmek*” gibi bazı örnekler de mecazlı anlatımlarından dolayı çocuklar için zor anlaşılır. Masalda sıfat kullanımı sınırlıdır. Sadece Yoksul Baba ve sarayı anlatırken yalın bir şekilde betimleyici anlatım görülür. Bunun dışında metne betimleyici anlatım hâkim değildir. Masalda öz Türkçe hassasiyeti belirgindir. “*tanrı, erek, buyruk, evren, varsıl*” gibi sözcükler yaygın karşılıklarına rağmen kullanılır. Ayrıca masalda argo sözcük örnekleri de görülür: “*avrat, aptal.*”

Masalın döşeme bölümünde 8 dizelik manzum bir tekerleme bulunur. Tekerleme klasik formellerle özgün ifadelerin karışımından oluşur. Tekerlemenin anlatımında seci sanatının ve dize sonu kafiyelerinin etkisi görülür. Asıl masal bölümü uzun tutulmuştur. Bu bölümde tekerleme kullanımı görülmez. Ancak geçiş formeli olan “az gitmiş uz gitmiş, dere tepe düz gitmiş” ifadesi iki yerde kullanılmıştır. Masal “ermiş muradına” formeliyle sonlandırılmıştır.

Masalda görülen bir diğer anlatım özelliği de folklorik dildir. 7 ve 40 formülistik sayılarının kullanımıyla oluşturulan folklorik dil eserde bölüm bölüm görülür: “*yedi dağ*”, “*yedi deniz*”, “*yedi yıl*”, “*kırk gün*”, “*kırk gece*”, “*kırk davul*”, “*kırk zurna*”, “*kırkı aştık*”

Masalda herhangi bir yazım, noktalama ve imla hatası bulunmamaktadır.

2.43. Sarı Kızlar

Tür: Masal

Tema: İncelenen masalın teması eşitliklerdir. Tema; açık, belirgin ve anlaşılırdır. Çocuğa göre ve çocuk gerçekliğine uygundur. Herhangi bir ideolojik yönü yoktur.

Ana Fikir: Evrendeki herkes birbirine eşittir.

Konu: Sarı Kızlar'ın Üç Yiğitler'e yardım etmesi sayesinde, haklarını arayan Cücelerin haksızlığı temsil eden Yüceler karşısında galip gelerek dünyaya eşitliği getirmeleri masalın konusunu oluşturmaktadır. Konu- tema bağı güçlüdür. Konu, okuyucuyu kolaylıkla temaya götürebilmektedir. Genel itibariyle incelenen kitabın içerik özellikleri çocuklara uygundur. Ancak eserin bir bölümünde şiddet unsurları tespit edilmiştir: “*Kıran kırana, kelle kucakta bir savaş olmuş. Başlar uçmuş, kanlar dökülmüş. Nice ocaklar sönmüş, ama savaşma duygusu bir türlü küllenmemiş.*” (Y.B., s.34) Masalda olağanüstü sayılabilecek tek unsur, satıcının baktığı fallı geleceği görmesidir.

Plân: İncelenen masal plan özellikleri bakımından çocuklara uygundur. Giriş, gelişme ve sonuç bölümleri belirgindir. Anlatım hızlı ve hareketlidir.

Çevre ve Zaman: Masalda çevre sabit bir yer değildir. Sarı Kızlar'ın yaşadığı yer, İnegöl'ün bir köyü olarak tarif edilir. Bunun dışında Yazılı Kaya, Koca Cenk Kayası, diğer köyler ve Akpınar eserde yer alan diğer çevre unsurlarıdır. İncelenen masalın çevre unsurları klasik masallardan oldukça farklıdır. Yazar çevre unsurlarını hazırlarken “yerelleştirme” ilkesinden yararlanmışır. “*Varmış yokmuş. Evvel zaman içinde*” (Y.B., s.31) ifadelerinden anlaşıldığı üzere masal belirsiz bir zamanda geçer. Zamanın belirsizliği masal türünün temel özelliklerine uygundur.

Karakterler: İncelenen masal; karakter sayısı, karakter özellikleri ve karakter adları bakımından çocuklara uygundur. Ancak masalın ana kahramanı olan Sarı Kızlar masalın bütününde belirleyici değildir. Ana kahraman olmalarına ve masala isimlerini vermelerine rağmen eserde ön planda olmayışları karakterler açısından olumsuz bir özelliktir.

İnsanlar

Sarı Kızlar: Gelinlik çağına gelmiş üç güzel kızdır. Yaşama sevinci taşırlar. Masalda çoğul olarak ifade edilirler. Kızlardan ayrı ayrı söz edilmez. Masalın sonunda Üç Yiğitler ile evlenirler.

Üç Yiğitler: Adları gibi yiğit genç delikanlılardır. Masalda çoğul olarak ifade edilirler. Masalın sonunda Sarı Kızlar ile evlenirler.

Satıcı: Çeşitli ürünler satar. Aynı zamanda falcılık da yapmaktadır.

Yüceler: Varlıklı ve bencil insanları temsil ederler. Zenginliklerini artırmak için cüceler ile savaşırlar ve kaybederler.

Cüceler: Yoksul halk tabakasını temsil ederler. Erdemli ve akıllı kişilerdir. Yücelerle hak savaşına girerek, sarı kızların yardımıyla savaşı kazanırlar.

Yargıçlar Kurulu: Esir düşen yücelerin sorgulanmasını sağlayan yargı heyetidir.

Bilge: Sarı Kızlar ve Üç Yiğitler'in evlenmek için nasıl eşleşeceklerine dair akıl danıştıkları pirdir.

Eğitsel İletiler: Masalda tespit edilen ilk ileti aynı zamanda eserin ana fikri de olan “Evrendeki herkes birbirine eşittir.” düşüncesidir. Bu ileti yüceler ile cüceler üzerinden aktarılmıştır. Yüceler varlıklarına varlık katmak için cücelerle savaşırlar. Kendilerini onlardan üstün görürler. Ancak masalın sonunda cüceler yüceleri yener ve eşitlik mesajları verirler: *“Kuşkusuz ne siz yücesiniz ne de bizler cüceyiz. Tüm insanlar gönül yüceliğinde ermeli aynı güce”* (Y.B., s.38)

Masalda tespit edilen bir diğer ileti de umut ile ilgilidir. Bu ileti eserde doğrudan aktarılmıştır: *“Umudunu yitiren mutluluğunu yitirir.”* (Y.B., s.32). Ayrıca Sarı Kızların umutlarının ve yaşama sevinçlerinin vurgulanması da bu iletiye örnek oluşturmaktadır.

Masal da yer alan bir diğer ileti de “Ne ekersen onu biçersin” düşüncesidir. Bu ileti masalın 38. sayfasında doğrudan aktarılmıştır.

Masalda toplam 3 ileti tespit edilmiştir.

Değerler: Masalda tespit edilen değerler; eşitlik, adalet, barış ve yaşama sevincidir. Eşitlik ve yaşama sevinci değerleri eğitsel iletiler bölümünde örneklendirilmiştir. Adalet değeri, masalda yücelerin yargılanması sürecinde aktarılır: *“Adaletli karar vermenin yolunu*

aramışlar” (Y.B., s.39) Barış değeri ise şu sözlerle ifade edilmiştir: “Barış içinde bir arada yaşamının yolunu arayalım, önerisinde bulunmuşlar.” (Y.B., s.39)

Dil ve Anlatım Özellikleri: Sarı Kızlar masalı; dil ve anlatım özellikleri bakımından genel olarak sade, açık ve anlaşılırdır. Çocuk masallarına uygun olarak deyim, atasözü ve sıfat kullanımını sınırlı sayıdadır. Sıfat kullanımını az olduğu için masalda betimleyici anlatım tarzı görülmez. Masalda ikileme, pekiştirme ve tabiat taklidi kelimeler bulunur. Bu da anlatıma zenginlik oluşturması bakımından önem taşımaktadır. Masalda çocukların bilemeyecekleri düşünülen kelimeler; somun, şal, çıra ve utkudur. Argo kullanımını ise şu iki kelimeyle sınırlıdır: “*aptal, asalak*”

Masalın döşeme bölümü kısadır. Bu bölümde 4 satırlık düzyazı şeklinde bir tekerlemeye bulunmaktadır. Bu tekerlemenin bir bölümü klasik masal tekerleme ifadeleri iken, bir bölümü de özgün yeni buluşlardır. “*Varmış yokmuş, evvel zaman içinde, kalbur saman içinde... Var varanın sür sürenin demişler, şöyle bir masal dile getirmişler.*” (Y.B., s.31). Tekerlemelerde uyakların anlatım etkisi görülür. Asıl masal bölümüne “vaktin birinde” formeliyle geçilir. Asıl masal bölümü uzundur. Bu bölümde de tekerleme kullanımları görülür. Bazı kahramanlar tekerleme şeklinde konuşturulur. Asıl masal bölümünde olayları hızlandırmak için “az gitmiş, uz gitmiş, dere tepe düz gitmiş” formelinden de yararlanır. Masalın “üç elma” bölümü ise “Onlar ermiş muradına, darısı okuyanlar ile dileyenlerin başına” bitiş formeliyle sonuçlanır.

Masal, -mişli geçmiş zaman ile aktarılmıştır. Anlatımda şiirsellik ön plandadır. Anlatım akıcı ve hızlıdır. Eserde paragraf ve diyalog sayısının fazla olması ve eylem cümlelerinin ad cümlelerine göre daha çok olması anlatıma canlılık ve hareket kazandırmıştır. Ayrıca masalda kurallı cümle, devrik cümle, eksilteli cümle, soru cümlesi ve ünlem cümlesi örnekleri de görülmektedir.

Masalda görülen bir diğer anlatım özelliği ise folklorik öğelerin yer almasıdır. Tekerleme, deyim, atasözü ve formeller dışında masalda tespit edilen diğer folklorik unsurlar; formulistik sayılar ve bazı gelenek göreneklerdir. Masaldaki formülistik sayı “3” iken, el öpme geleneği ve düğün gelenekleri de s.45 de görülmektedir.

2.44. Üç Oğlan

Tür: Masal

Tema: İncelenen masalın teması iyilik-kötülüktür. Tema; açık, belirgin ve anlaşılırdır. Herhangi bir ideolojik yönü yoktur.

Ana Fikir: İyilik eden iyilik bulur.

Konu: Su kenarında dinlenen bir ailenin başından geçen serüvenler ve bu serüvenlerin sonunda iyilikleri sayesinde tehlikelerden kurtulmaları masalın konusunu oluşturmaktadır. Konu genel özellikleri itibariyle çocukların okuma eğilimlerine uygundur. Konu-tema ilişkisi güçlüdür. Konu, okuyucuyu kolaylıkla temaya ulaştırabilmektedir. Masalın bir bölümünde Küçük Çocuk’un Dev’i öldürmesi tespit edilen bir şiddet unsurudur. Olağanüstü varlıkların masal içerisindeki sergiledikleri insana özgü davranışlar eserdeki olağanüstülüklerle örnektir.

Plân: İncelenen masal plan özellikleri bakımından çocuklara uygundur. Olay örgüsü karışık değildir. Giriş, gelişme ve sonuç bölümleri belirgindir. Eseri anlaşılmaya ve anlatılmaya uygundur. Anlatım hareketli, betimlemeler yalın ve kararındadır.

Çevre ve Zaman: Masal sabit çevrede geçmemektedir. Metinde geçen yer adları; Ağrı Dağı, Uludağ, mağara, köy, dağ ve pınardır. Masalda zaman “vaktin birinde” olarak belirtilmiştir. Zamanın belirsiz oluşu masal türünün özelliklerine uygundur.

Karakterler: Masal, karakter kadrosu bakımından kalabalıktır. İnsanlar, hayvanlar ve gerçeküstü varlıklar bir arada bulunmaktadır. Masalın ana karakterlerinin çocuk olması, okurların karakterle özdeşleşim kurmasını kolaylaştırmaktadır.

İnsanlar

Adam: Üç oğlanın babasıdır. Ailesiyle birlikte fakirlik içinde yaşar. Masalda korkak biri olarak belirtilir.

Kadın: Üç oğlanın annesidir.

Üç Oğlan: Yardımsever ve cesur üç çocuktur. Masalın ana kahramanlarıdır.

Çoban: Mesleği çobanlıktır. Fiziksel olarak çok güçsüzdür, bir deri bir kemiktir.

Konuşmalarından bilge bir kişi olduğu anlaşılmaktadır. Üç Oğlan'ın yaptığı iyiliği karşılıksız bırakmaz, iyiliğe iyilikle cevap verir.

Olağanüstü Varlıklar

Kartal: Siyah bir kartaldır. Güvercine eziyet eder.

Güvercin: Kartal'a yakalandığında Üç Oğlan tarafından kurtarılır. O da iyiliği karşılıksız bırakmaz, iyiliğe iyilikle cevap verir.

Kurt: Ortanca çocuğu kaçıran kurttur.

Ayı: Küçük çocuğu kaçırmıştır. Ancak ona zarar vermez ve iyi bakar.

Dev: Bir dudağı yerde bir dudağı gökte olağanüstü bir kahramandır. Alnında tek bir gözü vardır. Bin okkalık gürze sahiptir.

Eğitsel İletiler: Eserde hâkim olan eğitsellik iyilik kavramı çerçevesindedir. İyilikle ilgili masalda yer alan en belirgin düşünce aynı zamanda eserin ana fikri olan “iyilik edenin karşılığında iyilik bulacağı” iletidir. Üç Oğlan'ın önce güvercini kartalın elinden kurtarması, ardından güçsüz düşen çobanla yemeklerini paylaşması daha sonra güvercin ve çobanın da onlara iyilik yapmasına zemin hazırlamıştır. Masalda da güvercinin ağzından aktarılan bir atasözüyle bu düşünce desteklenmiştir: “*İyilik et taş altına koy, bir gün çıkar.*” (Y.B., s.53)

Masalda tespit edilen diğer ileti “Kendi işinde çalışmak başkasının işinde çalışmaktan daha güzeldir” düşüncesidir. Bu düşünce çoban tarafından sunulur. Çoban'ın Üç Oğlanla diyalogu sırasında kendi yaşatışından yola çıkarak öğüt veren çobanın sözleri bu düşünceyi

ortaya çıkarmıştır: “*Siz siz olunuz el işinde çalışmayınız. Dünyada en güzeli, kendi işinde yücelmektir.*” (Y.B., s.50)

Masalda yer alan bir başka ileti de “İnsanın kendi işini kendisinin görmesi ona saygınlık kazandırır” düşüncesidir. Bu ileti Üç Oğlan tarafından yansıtılır. “*Hayır, gücü olan kendisi görmeli işini, saygınlık kazanmayı bilmeli. Hem dünyada alın teri dökmektir en güzeli*”. (Y.B., s.55)

Masalda tespit edilen son ileti de “Önemli olan dış görünüş güzelliği değil insanıyettir” düşüncesidir. Masalda bu düşünce Üç Oğlan tarafından aktarılır. Ailesinin güzel kızları önermesi sonucunda, güzelliğin önemli olmadığını anlatan Üç Oğlan’ın sözleri iletiye örnek oluşturur: “*Önemli olan güle ya da sümbüle ya da karanfile benzemek değil, insan olmasıdır bizler için. Bu nedenle insan isteriz, temiz süt emmişler dileriz, demiş.*” (Y.B., s.63)

Masalda toplam 4 ileti tespit edilmiştir.

Değerler: Masalda tespit edilen değerler; yardımlaşma, dayanışma, aile sevgisi ve cesarettir. Masalda Üç Oğlan’ın Çoban ile yemeklerini paylaşmaları yardımlaşma değerine, Üç Oğlan ve güvercinin birlik olarak engelleri aşması dayanışma değerine, masalda baba üzerinden ailevi değerlere vurgu yapılması ve babanın ailesini ne kadar sevdiğinin ifade edilmesi aile sevgisi değerine ve Üç Oğlan’ın korkutucu dev karşısında cesurca başarılı olmaları cesaret değerine örnek oluşturmaktadır.

Dil ve Anlatım Özellikleri: Masal, dil ve anlatım özellikleri bakımından sade, açık ve anlaşılırdır. Masalda yer alan sözcükler genel itibariyle çocuk seviyesine uygundur. Çocukların zorlanacağı düşünülen kelimeler az sayıdadır: “varsıl, gürz, çul, okka”. Eserde sıfat kullanımı sınırlıdır. Kullanılan sıfatlar “güzel, tatlı, acı, kara” basit düzeydedir. Sözcükler büyük oranda somuttur. Cümleler genellikle kurallı eylem cümleleridir. Ancak devrik cümleler, ünlem cümleleri, soru cümleleri ve eksilteli cümleler de metinde bulunur. Cümleler uzun değildir. Masalda filimsiler de sayıca sınırlıdır. Sıralı cümleler, diyalog sıklığı

ve paragraf çeşitliliği ile hareketli bir anlatım sağlanmıştır. Eserde argo sözcük kullanımı görülmez.

Masalın döşeme bölümü çok uzundur. Döşeme bölümünde çocuklar için hazırlanmış 4 dizelik bir mani örneği ve düzyazı şeklinde oluşturulmuş 16 satırlık uzun bir tekerleme yer alır. Mani ve tekerlemenin her ikisi de özgündür, klasik ifadelerle oluşturulmamıştır. Manide mısra sonu uyaklarının, tekerleme de ise seci sanatının anlatım özellikleri görülür. Asıl masal bölümüne “vaktin birinde” ifadesiyle geçilir. Asıl masal bölümü de uzundur. Bu bölümde zamanı ve olayları hızlandırmak için klasik masal formelleri görülmez. Formellerin işlevini gören özgün birtakım ifadeler kullanılır: “*Bazen yel olmuşlar, okyanus aşmışlar. Gün gelmiş bir cüceye yenilmişler, gün gelmiş dev bir orduyu yenmişler.*” (Y.B., s.56). Masalın üç elma bölümü de klasik masallardan oldukça farklıdır. Masal şu ifadelerle bitirilmiştir: “*Güneş, doğa, eşim, sevgi, barış, bilim...Zeytin dalında ateşim.*” (Y.B., s.64)

Masalda dikkat çeken bir diğer anlatım özelliği de folklorik dildir. Formülistik sayılarla ifade edilen “üçler, beşler, yediler, kırklar demişler” ifadesi bu kullanıma örnektir. Ayrıca masalda bazı yazım yanlışları da tespit edilmiştir. 55. Sayfada “kendisi” sözcüğünden sonra virgül konulması ve “iki kardeşinin” yerine “iki kardeşinin” yazılması masalda tespit edilen yazım yanlışlarıdır.

2.45. Yoksul Babanın Çocukları

Tür: Masal

Tema: Masalın geneline hâkim tek bir tema bulunmamaktadır. İyilik-kötülük ve sabır temaları masalda ağır basmaktadır. Ancak net ve belirgin bir tema eserde görülmez.

Ana Fikir: Masalın genelinden çıkarılabilecek tek bir ana fikir bulunmamaktadır.

“İyilik eden iyilik bulur” ile “Sabreden amacına ulaşır” düşünceleri masaldan çıkarılabilecek iki farklı ana fikirdir.

Konu: Yoksul Baba'nın üç çocuğuna nasihatleri sonucu üç çocuğun para kazanmak ve evlenmek için çıktıkları yolda başlarına gelen maceralar masalın konusunu oluşturmaktadır. İş hayatı ve evlilik konuları çocukların dünyasından olmasa da bu amaçları gerçekleştirmek için çeşitli maceralar yaşayan karakterlerin başından geçenler çocukların dünyalarına seslenmektedir. Konu, açık bir şekilde temaya götürememektedir. Konu-ana fikir- tema ilişkisi güçlü değildir. Masal genel olarak konu özellikleri bakımından çocuklara uygundur. Masalda herhangi bir şiddet ögesi bulunmamaktadır. Masalda gerçeküstü karakterlerin olması, hayvanların insanlara özgü davranışlar sergilemesi ve sihirli yüzük motifi olağanüstü unsurlara örnektir.

Plân: İncelenen masalda giriş, gelişme ve sonuç bölümleri belirgindir. Betimlemeler kararında ve yalın, anlatım hızlıdır. Masal serüven tarzında birkaç küçük olayın birleşiminden oluşmuştur.

Çevre ve Zaman: Masalda geçen çevre adları; Uludağ, saray, kent, Kızlar Sarayı, Akpınar ve Periler Ülkesidir. Çevre unsurlarının bir kısmında yerelleştirme ilkesinden yararlanılmıştır. Masalda zaman "eskiden" şeklinde ifade edilmiştir. Belirsiz bir zaman kullanılması masal türünün özelliklerine uygundur.

Karakterler: Masal, karakter kadrosu bakımından kalabalıktır. İnsanlar ve gerçeküstü varlıklar bir arada karakter olarak bulunmaktadır. Masalda ön plana çıkan bir ana karakter yoktur.

İnsanlar

Yoksul Baba: Yoksul ve yaşlı bir kişidir. Dünyada üç çocuğundan ve bir de gömleğinden başka hiçbir serveti bulunmamaktadır. Verdiği öğütlerden erdemli birisi olduğu anlaşılmaktadır.

Büyük Oğlan: Yoksul babanın en büyük oğludur. 50 yaşındadır. Fiziksel özellikleri belirtilmemiştir. Sabırsız bir yapısı vardır.

Ortanca Oğlan: Yoksul babanın ortanca oğludur. 40 yaşındadır. Fiziksel özellikleri belirtilmemiştir. Sabırsız bir yapısı vardır.

Küçük Oğlan: Yoksul babanın en küçük oğludur. 30 yaşındadır. Fiziksel özellikleri belirtilmemiştir. Sabırlı ve kararlı bir karaktere sahiptir.

Yaşlı Kadın: Çok yaşlı bir kadındır. Yaşı yüzden fazladır. Bükülen belinden dolayı bastonla yürümektedir. Beyaz saçlı ve kırışık alınlıdır.

Olağanüstü Varlıklar

Periler Padişahı: Periler Ülkesinin padişahıdır. Som altından yapılmış bir sarayda yaşar.

Peri Kızı: Karpuzdan çıkan güzel kızdır. Küçük Oğlan ile evlenir.

Güvercin: Üç kardeşin kurtardığı güvercindir. Kendisine yapılan iyiliğe, iyilik ile cevap vermiştir.

Eğitsel İletiler: Masalda tespit edilen ilk ileti “İyilik eden iyilik bulur.” düşüncesidir. Bu düşünce masalda güvercin ile üç kardeş arasındaki kısımdan çıkarılmaktadır. Üç kardeşin güvercine göz diken insanların elinden güvercini kurtarması, masalın devamında da güvercinin üç kardeşe iyiliği ile sonuçlanmıştır. Güvercin yapılan iyiliğe iyilikle cevap vermiştir.

Masalda tespit edilen bir diğer ileti de “Sabreden amacına ulaşır” düşüncesidir. Bu ileti masalda yaşlı kadının karpuz ile üç kardeşi sınaması sırasında ortaya çıkar. Sınamaya göre, üç çocuk karpuzu yemeden uzun yollar gitmek zorundadır. Ancak küçük çocuk hariç diğer kardeşler bunu başaramazlar, sabredemezler. Sabreden tek kişi küçük kardeş olur ve olayın sonunda amacına ulaşarak ödüllendirilir. “*Bakın demiş küçük oğlan. Sabreden derviş muradına ermiş derler; büyükler böyle söylerler.*” (Y.B., s.78), “*Sizler sabretmesini bilmediniz, bunun için murada ermediniz.*” (Y.B., s.82)

Masalda tespit edilen bir diğerk ileti de evlilik ile ilgilidir. “Evlilik için ilk önce ekonomik şartlar sağlanmalıdır” düşüncesi masalın iletileri arasındadır. Masalda babalarının tavsiyelerine çocukların önce iş bulup para kazanmaları, sonra eş adayı aramaları bu duruma örnektir. “Önce iş, ekmek, güvenceli emek... Sonra gönül uyumu, kafa uyumu, evlilik için gerek.” (Y.B., s.67)

Masalda tespit edilen diğerk bir ileti de “Yaşlılarla alay etmek doğru bir davranış değildir” düşüncesidir. Bu ileti masalda babanın nasihatlerinden, üç kardeşin yaşlı kadınla alay ettikleri için pişman olmalarından ve en sonunda da yaşlı kadından özür dileyip elini öpmelerinden çıkarılmaktadır. “Yaşlılarla alay etmeyin.” (Y.B., s.66)

Masalda yer alan son ileti de yaşlı kadının ağzından doğrudan aktarılan “Kişi konukla onurlanır” (Y.B., s.75) iletidir.

Masalda toplam 5 ileti tespit edilmiştir.

Değerler: Masalda tespit edilen değerler; sabır ve konukseverliktir. Bu iki değer de masaldaki karşılıkları eğitsel iletiler bölümünde verilmiştir.

Dil ve Anlatım Özellikleri: Masal dil ve anlatım özellikleri bakımından sade, açık ve anlaşılırdır. Kelime kadrosu çocukların düzeyindedir. Deyim, atasözü ve sıfat kullanımı sınırlıdır. Sözcükler büyük ölçüde somuttur. Betimleyici anlatım yalın olarak sadece çevre unsurları anlatılırken kullanılır. Bağlaçlar kolay ve çocuğa göredir. Fiilimsiler sayıca sınırlıdır. Cümleler genellikle uzun değildir. Eylem cümleleri ad cümlelerine göre daha fazladır. Etken çatılı cümleler yoğundur. Devrik cümle örnekleri görülse de cümleler genellikle kurallıdır. Yer yer sıralı cümlelerin kullanılması, diyalog çeşitliliği ve paragraf sayısının çokluğu masalın anlatımına hareket katmıştır. Masalda öz Türkçe hassasiyeti belirgindir. “konut, us, gereksinim” gibi kelimeler Türkçedeki yaygın karşılıkları yerine tercih edilmişlerdir. Masalda çocuklar için zor gelebilecek tek kelime “mintan”dır. (Y.B., s.65). Ayrıca masal bitki adları bakımından zengindir: “kayın, gürgen, çam, karpuz, çam, ceviz.”

Masalın döşeme bölümü 9 dizelik manzum bir tekerlemeden oluşur. Tekerleme, klasik ifadelerle özgün ifadelerin birleşiminden oluşmuş bir harmandır. Dize sonu uyakları ve seci sanatının anlatım özellikleri görülür. Ayrıca masalın kahramanlarına içerisinde atıf yapılır. Döşeme bölümünden asıl masal bölümüne “varmış yokmuş” ifadesiyle geçilir. Asıl masal bölümü oldukça uzundur. Bu bölümde 8 yerde geçiş formeli “az gitmiş uz gitmiş, dere tepe düz gitmiş” ifadesi kullanılmıştır. Ayrıca bu bölümde iki ayrı tekerleme de bulunur. Bu tekerlemeler masal kahramanlarının konuşmaları biçiminde oluşturulmuştur. İlk tekerleme 5 dizelik, diğer tekerleme ise 4 dizelik manzum bir tekerlemedir. Masal “onlar ermiş muradına biz çıkalım kerevetine” ifadesiyle bitirilmiştir.

Masalda folklorik öğeler de görülmektedir. Deyim, atasözü, tekerleme ve formellerin dışında, formülistik sayılar, düğün gelenekleri ve halk mutfağına ait unsurlar da masala yansımıştır. “Yedi dağ ile yedi denizi aşmışlar” ve “Kırk gün kırk gece sürmüş düğünleri” cümlelerinde “7” ve “40” formülistik sayılara örnek iken, “düğün çorbası, etli kuru fasulye, yahnili keşkek, un helvası” halk mutfağına ve “güreş tutmak, el öpmek, takı takmak” gibi adetler de düğün geleneklerine örnek teşkil etmektedir.

Masalda herhangi bir yazım, noktalama ve imla yanlışı tespit edilmemiştir.

2.46. Tıtı ile Pıtı

Tür: Masal

Tema: İncelenen masalda tespit edilen tema sevgidir. Sevgi temasının alt temasını belirlemek gerekirse aile sevgisi temasıdır. Tema; çocuğa göredir ve çocuk gerçekliğine uygundur. Herhangi bir ideolojik boyutu bulunmamaktadır.

Ana Fikir: Aile içinde hoşgörü olmalıdır.

Konu: Sevdiği yiğitle evlenmek için evden kaçan Dıdı'nın ailesiyle yaşadığı çekişmeler masalın konusunu oluşturmaktadır. Aşk konusu her ne kadar çocukların dünyalarına seslenmese de, masalda asıl olan olaylardır. Serüven tarzından yaşanan küçük

olaylar çocukların okuma eğilimlerine uygundur. Masalın bir bölümünde çocuk psikolojisine uygun olmayan şiddet unsurları tespit edilmiştir: “*Develer ses vermeyince ellerine baltaları atmışlar, develeri boğazlarından kesmişler.*” (Y.B., s.89). Masalda herhangi bir olağanüstü unsur bulunmamaktadır.

Plân: İncelenen masal plan özellikleri bakımından çocuklara uygundur. Giriş, gelişme ve sonuç bölümleri belirgindir. Masal birbiriyle ilişkili birkaç kısa olayın birleşiminden oluşur. Bu olaylar daha çok Pıtı ve Tıtı’nın Dıdı’yla çekişmeleridir. Masal, kişi-kişi çatışması üzerine kurgulanmıştır.

Çevre ve Zaman: Masalda bulunan çevre unsurları; köy, konak, konuk odası, köy korusu, dam, Uludağ’ın doruğu ve evdir. Masalda zaman “evvel zaman” şeklinde ifade edilmiştir. Masalda zamanın belirsiz olması bu türün temel özelliklerine uygundur.

Karakterler: Masal; karakter sayısı ve karakter isimlerinin çocuğa göreliği bakımından aranan niteliklere uygundur. Ancak masal karakterlerinin iyilik yerine öç duygularından hareketle davranış sergilemeleri karakter nitelikleri açısından çocuğa göre değildir.

İnsanlar

Pıtı: Dıdı’nın babasıdır. İçinde kızına karşı öç hissi taşır.

Tıtı: Dıdı’nın annesidir. İçinde kızına karşı öç hissi taşır.

Dıdı: Masalın ana kahramanıdır. Pıtı ve Tıtı’nın kızıdır. 18 yaşındadır. Masalda güzelliği ile vurgulanır. Ailesi onu sevdiği yiğide vermeyince, evden kaçmıştır. Bu sebeple ailesi ile arası bozuktur. Önce hoşgörülle çözüm yolu aramıştır. Ancak ailesi ona öç duygusuyla yaklaşınca o da ailesine aynı hislerle cevap verir.

Bilge: Bilge bir kişidir. İnsanlara yol gösterir.

Köyün Yaşlısı: Dıdı’nın köyünün en yaşlısıdır. Bilge ve güngörmüş bir kişidir. Olaylara tarafsız bakarak hem Dıdı’ya hem de ailesine ders verir. Öğüt üslubu kullanır.

Yiğit: Dıdı'nın rüyasında görerek daha sonra yanına kaçtığı eşidir. Hakkında başka hiçbir bilgi verilmemiştir.

Hayvanlar: Tavuk, horoz, kaz, eşek ve atlardır. Masalda Pıtı ve Tıtı ile birlikte yolculuğa çıkarlar. Olağanüstü varlıklar değildirler. İnsana özgü davranışlar göstermezler. Konuşmak için kendi doğal seslerini çıkarırlar.

Eğitsel İletiler: Masalda tespit edilen ilk ileti “Aile içinde hoşgörü olmalıdır” düşüncesidir. Masalda önce Tıtı ve Pıtı'nın ardından Dıdı'nın birbirlerine karşı öç ve intikam duyguları içinde hareket etmeleri eleştirilmiş masalın sonunda ise yaşlı köylünün sözleriyle kişiler doğru yolu bulmuştur. “*Hoşgörüğü elden bırakmamalıyız, evlattan öç almanın anlamsızlığını anlamalıyız*” (Y.B., s.95). “*O zaman Tıtı ile Pıtı, Dıdı'ya sarılmışlar, yaptıklarının yanlışlığını anlamışlar.*” (Y.B., s.96)

Masalda tespit edilen bir diğer ileti de “Birlikten kuvvet doğar” düşüncesidir. Köylerinde kötü davranışlar sergileyen Tıtı ve Pıtı'ya karşı Dıdı ve köylülerin birlik olarak onlara ders vermeleri dayanışma iletisine örnek oluşturmaktadır. “*Bu karar üzerine Dıdı en önde, tüm köylüler atlarına binmişler, sürüp gitmişler.*” (Y.B., s.93-94)

Masalda tespit edilen diğer ileteler ise yaşlı köylünün öğütlerinde doğrudan aktarılmıştır. Bu ileteler şunlardır: “Yanlış davranış sergilediğimizde özür dilemeliyiz” (Y.B., s.95), “Toplumda dirlik bireye saygı iler başlar”. (Y.B., s.96).

Masalda toplam 4 ileti tespit edilmiştir.

Değerler: Masalda tespit edilen değerler; aile sevgisi ve dayanışmadır. Bu iki değer de masaldaki karşılıkları eğitsel ileteler bölümünde örneklendirilmiştir.

Dil ve Anlatım Özellikleri: Masal; dil ve anlatım özellikleri bakımından diğer masallar gibi sade, açık ve anlaşılırdır. Sözcük kadrosu anlamı zor olan birkaç kelime dışında çocukların düzeyine uygundur. Bu sözcükler “sevi, heybe ve katran”dır. Eserde kullanılan sözcüklerin büyük bir bölümü somuttur. Aynı zamanda karakter isimleri de çocuğa göredir.

Ses benzerliklerine dayalı olarak kurgulanan Tıtı, Pıtı ve Dıdı sözcükleri çocuklara göre tasarlanmıştır. Masalda deyim, atasözü ve sıfat kullanımı sınırlı sayıdadır. Argo sözcük kullanımı görülmez. Eylem cümleleri ad cümlelerine göre daha yoğundur. Paragraflar kısa ve çeşitlidir. Ayrıca eserde gözlenen bir anlatım özelliği de zengin hayvan sesleridir. Tavuk, horoz, kaz, eşek ve atlar eserde kendi doğal sesleriyle konuşurlar. Eserde öz Türkçe kaygısı belirgindir. Yaygın karşılıkları yerine tanrı, tanış, ayaktaş, armağan, erdem gibi kelimeler tercih edilir.

Masalın döşeme bölümü kısa tutulmuştur, sadece 4 satırlık düzyazı biçiminde bir tekerlemeden oluşur. “Evvel zamanda, kalbur samanda. Pireler berber, develer tellal iken, ben anamın beşiğini tıngır mıngır salları iken. Bir bir denmiş, Tanrı’nın kulu binlere ermiş. Tıtı ile Pıtı da bu binlerdenmiş.” (Y.B., s.84). Bu tekerlemenin ilk iki cümlesi klasik formel ifadelerken, diğer iki cümle ise özgün olarak hazırlanmıştır. Son satırda masal kahramanlarına gönderme bulunur. Aynı zamanda anlatımda seci sanatının izleri görülür. Asıl masal bölümü oldukça uzundur. Bu bölümde olaylar giriş, gelişme ve sonuç biçiminde düzenli olarak anlatılmıştır. Yer yer zamanı ileri almak için geçiş formelleri olan “az gitmiş uz gitmiş” ifadesi görülür. Bir bölümde de aynı işlevi gerçekleştirmek için özgün bir ifade geliştirilmiştir: “Dağlardan yel gibi esmiş, düzlerden kelebek gibi uçmuş” (Y.B., s.91). Ayrıca asıl masal bölümünde de 4 dizelik şiir biçiminde bir tekerleme görülür. Masalın üç elma bölümü klasik bitişlerden uzaktır. Bu bölümde 25 dizelik uzun bir tekerleme bulunmaktadır. Bu tekerleme nasihat üslubuna dayandığından gereklilik kipi yoğun olarak kullanılmıştır. Bu bölümde özdeyiş biçiminde özgün ifadeler yer almaktadır: “İyilik yarışına girmeliyiz.” (Y.B., s.95). Masalın sonunda herhangi bir klasik bitiş formeli yer almaz.

Masalda herhangi bir yazım, noktalama ya da imla yanlışı yer almamaktadır.

2.47. Tembel Kız

Tür: Masal

Tema: Masalın teması “tembellik”tir. Eserde tema; açık, belirgin ve anlaşılırdır.

Çocukların dünyasına uymaktadır. Ayrıca herhangi bir ideolojik boyutu yoktur.

Ana fikir: Bir musibet bin nasihatten iyidir.

Konu: Tembel bir kızın tembellik sonucu evinde pişen yemeği bir dilenciye kaptırması ve yaşadığı bu musibetten sonra tembelliği terk etmesi masalın konusunu oluşturur. İşlenen konu, temayla bağlantılıdır. Konu içerisinde herhangi bir şiddet unsuru bulunmamaktadır. Ayrıca masal gerçekçidir, olağanüstü unsurlar yer almamaktadır.

Plân: Masalda giriş, gelişme ve sonuç bölümleri belirgindir. Eserde sadece bir olay işlenmiştir. Masalda belirlenen çatışmalar kişi-kişi çatışması ve kişi ile kendisinin çatışmasıdır. Tembellik yüzünden anne babasıyla Tembel Kız’ın çatışması kişi-kişi çatışmasına, masalın sonunda Tembel Kız’ın kendisi ile çatışarak davranış değişikliği yaşaması da kişi ile kendisi arasındaki çatışmaya örnektir.

Çevre ve Zaman: Masalda zaman “vaktin birinde” olarak ifade edilmiştir. Çevre unsurları ise dar bir şekilde oluşturulmuştur. Olayın geçtiği çevre Avcı ve Tembel Kız’ın birlikte yaşadıkları evdir.

Karakterler: İncelenen masalda kahraman sayısı azdır. Ana kahraman özellikleriyle öne çıkmaktadır. Ana kahraman diğer kahramanlardan daha ayrıntılı tanıtılmıştır.

İnsanlar

Tembel Kız: Masalın ana kahramanıdır. Gelinlik çağında bir kızdır ve Avcı ile evlenmiştir. Sarı saçlı ve mavi gözlüdür. En büyük özelliği tembel oluşudur. Masalda tembelliği temsil eder.

Anne: Tembel Kız’ın annesidir. Yaşlı olduğu anlaşılmaktadır. Hakkında başka bir bilgi verilmemiştir.

Baba: Tembel Kız’ın babasıdır. Yaşlı olduğu anlaşılmaktadır. Hakkında başka bir bilgi yer almamaktadır.

Avcı: Tembel Kız'ın eşidir. Mesleği avcılıktır.

Dilenci: Elinde torbasıyla dolaşan bir dilencidir.

Eğitsel İletiler: Masalda tespit edilen ilk ileti “Bir musibet bin nasihatten iyidir” düşüncesidir. Tembelliği ile meşhur Tembel Kız'ın annesi, babası ve çevresinin nasihatlerine, uyarılarına ve çabalarına rağmen tembelliğine devam etmesi ancak tembelliği yüzünden başına bir iş gelince tembelliği bırakması bu iletiye örnek oluşturmaktadır.

Masalda tespit edilen bir diğer ileti de “Tembellik devam ettirildikçe artar.” düşüncesidir. Masalda Tembel Kız'ın tembelliğe alışıkça bu huyunu bırakamaması, iyiden iyiye tembel olması bu durumun örneğidir. Aynı zamanda masalın son kısmında da iletiye örnek oluşturan düşünceler bulunmaktadır: “*Bilmelisin ki tembellik bir uykudur. Uyku kırk kantar, uyudukça artar derler; doğru söylerler.*” (T.K., s.18)

Masalda toplam 2 ileti tespit edilmiştir.

Değerler: Masalda herhangi bir değer tespit edilememiştir.

Dil ve Anlatım Özellikleri: Masal; dil ve anlatım özellikleri açısından sade, açık ve anlaşılırdır. Masalın dili tüm unsurlarıyla çocukların söz varlığına uygundur. Az sayıda deyim, sıfat ve atasözü kullanımı, çocukların anlayabileceği basit bağlaçların kullanımı ve metinde somut sözcüklere soyut sözcüklere göre daha çok ağırlık verilmesi çocuklar için uygun bir sözvarlığı oluşturmaktadır. Çocukların sözvarlığı açısından zor bulabilecekleri düşünülen kelimeler “*gelberi ve çarık*”tır. Ayrıca eser cümle özellikleri bakımından da çocuğa göredir. Cümleler genellikle kısa ve sıralıdır. Diyaloglar konuşma çizgisi kullanılarak oluşturulmuştur.

Masalın döşeme bölümü, klasik masallardan farklı bir tarzda oluşturulmuştur. Tekerleme kullanımı görülmemektedir. Bu bölümde sadece “Kılıcı keskin eden yüzünün suyudur, kişiyi yeren kendi huyudur” atasözü bulunmaktadır. “Bir varmış bir yokmuş” formeliyle asıl masal bölümüne girilir. Asıl masal bölümü uzun tutulmuştur. Bu bölümde

çocuğa göre oluşturulmuş masala gönderme yapan türkü örnekleri kullanılmıştır. “*Senin gaga benim torba içinde, benim çarık senin çorba içinde, ben yiyeceğim gagamı orman içinde.*”

(T.K., s.14). Asıl masal bölümünde geçiş formelleri kullanımı görülmez. Üç elma bölümünde 7 dizelik manzum bir tekerleme bulunur. Tekerlemede seci sanatının anlatım etkisi görülür.

Masal sonu alışılmışın dışında bitirilir. Herhangi bir bitiş formeli kullanılmaz.

Masalda herhangi bir yazım, noktalama ve imla yanlışı tespit edilmemiştir.

2.48. Kurbağa ile Akrep

Tür: Masal

Tema: Masalın teması “İyilik-Kötülük”tür. Tema, metinde belirgin olarak görülmektedir. Herhangi bir ideolojik yanı yoktur.

Ana fikir: Kötülük eden kötülük bulur.

Konu: Mutluluk Ülkesinin doğal felaketlerle kıtlık ülkesine dönüşmesinin ardından yaşama sevincini kaybetmeyen bir kurbağanın serüvenleri ve bu serüvenler sırasında akrep ile yol arkadaşlığı yapması sonucu başına gelenler masalın konusunu oluşturmaktadır. Konu tüm özellikleriyle tema ilişkilidir, okuyucuya temaya götürebilmektedir. Hayvanların dünyasının ve dostluk kavramının öne çıkarılması çocuk dünyasına uygunken, bu çerçevede iyilik-kötülük kavramlarının işlenmesi de çocuklara göredir. Aynı zamanda onların okuma eğilimlerine de uygundur. Ancak masalda bazı şiddet unsurları tespit edilmiştir. Akrebin kurbağa yaptığı kötülük sonucu Yargıçlar Kurulu tarafından idam ile cezalandırılması ve bu idamın uygulanışının masalda açıkça yer alması çocuk psikolojisi için son derece sakıncalıdır: “*Önce daire şeklinde bir ateş yakılmış, ortasına akrep atılmış. Akrep, bir o yana bir bu yana koşmuş. Kurtulamayacağını anlayınca kuyruğunu kaldırmış, ensesine batırmış. Böylece hak yerini bulmuş*” (T.K., s.47)

Hayvanların insanlara özgü davranışlar sergilemeleri masalda görülen tek olağanüstü özelliktir.

Plân: İncelenen masal plan açısından çocuğa göredir. Giriş, gelişme ve sonuç bölümleri belirgindir. Tek bir olay anlatılmaktadır. Masalda iki çatışma türü tespit edilmiştir. İlki, masalın ilk sayfalarında Mutluluk Ülkesinin doğal felaketlerle dağılması sonucu kurbağa ile doğa arasında geçen kişi-doğa çatışmadır. Masalda hâkim olan çatışma ise Kurbağa ile Akrep arasında geçen kişi-kişi çatışmasıdır.

Çevre ve Zaman: Masal içeriğinin de uzunluğuna paralel olarak geniş bir çevrede ele alınmıştır. Masalda geçen çevre unsurları; Mutluluk Ülkesi, gölet, Uludağlar, Kızlar Sarayı, Çatal Kayası, ırmak, köy ve köy meydanıdır.

İncelenen masalda zaman belirsizdir. Zaman “evvel zaman” şeklinde ifade edilmiştir.

Karakterler: Masal karakter sayısı ve karakterlerin özellikleri bakımında çocuğa göredir. Ana karakter ayrıntılı özellikleri ile eserde belirgindir. Ayrıca karakterler idealize edilmiş bir şekilde yansıtılmaz. Kurbağa da akrep de hem olumlu hem de olumsuz yönleriyle ele alınır.

İnsanlar

Köylüler: Köyde yaşayan insanlardır. Zor durumdaki kurbağayı birlik olarak kurtarmaları onların yardımsever olduklarını gösterir.

Yargıçlar Kurulu: Ülkenin yargı organıdır.

Gerçeküstü Varlıklar

a)-Hayvanlar

Kurbağa: Masalın ana kahramanıdır. Ülkesinin felakete uğraması sonucu yeni bir yaşam arayışına girer. Bazen umudunu kaybedecek gibi olsa da, yoluna devam eder. Bu süreçte yorgun ve bitkin düştüğü zamanlar olsa da iyiliğe, dostluğa ve ümide sarılır.

Akrep: Kurbağanın yol arkadaşı olmuştur. Masalda kötülüğü temsil eder. Arkadaşının iyi niyetini ve dostluğunu kullanarak ona kötülük yapmıştır. Masal sonunda cezalandırılır.

Eğitsel İletiler: Masalda tespit edilen ilk ileti “Kötülük eden kötülük bulur” düşüncesidir. Bu düşünce masalda Akrep ve Kurbağa çatışması ile aktarılır. Akrep, Kurbağa’ya önce dostça davranır ancak sonrasında ona kötülük yapar. Bu kötülüğünün cezasını ise sert bir şekilde alır. Yaptığı kötülük bir şekilde kendisine döner.

Masalda tespit edilen diğer ileti de “Zorlukları yenmenin yolu direnmektir.” düşüncesidir. Masalda geçen “Yiten umutla yitilmez, direnmeden mutluluğa erilmez” (T.K., s.31) ve “Zorluğu yenmenin yolu direnmektir.” (T.K., s.43) ifadeleri bu iletiyi destekler. Ayrıca Kurbağa’nın masalda yaşama umudunu kaybetmemeye çalışması, karşılaştığı zorluklar karşısında mücadele etmeye çalışması ve yeni bir arayış içerisine girmesi de bu durumu kanıtlar.

Masalda toplam 2 ileti tespit edilmiştir.

Değerler: Masalda tespit edilen değerler; yaşama sevinci, yardımseverlik ve dayanışmadır. Dayanışma değeri, köylülerin birlik olarak Kurbağa’yı düştüğü zor durumdan kurtarması sürecinde yansıtılır. Yine aynı olayda yardımseverlik değeri de kendini göstermektedir. Yaşama sevinci değeri ise eğitsel iletiler bölümünde örneklendirilmiştir.

Dil ve Anlatım Özellikleri: İncelenen masal dil ve anlatım özellikleri bakımından diğer Numan Kartal masallarına göre bazı farklılıklar içermektedir. Masal metni yaklaşık 30 sayfa uzunluğundadır. Dil ve anlatım her ne kadar açık ve anlaşılır özelliklere sahip olsa da, masal metninin uzunluğu okuma zorluğu oluşturmaktadır. Ayrıca masalda farklı bir teknik kullanılmış, masal içinde bir kahraman tarafından ayrı bir masal daha anlatılmıştır.

Masalın döşeme bölümünde 5 satırlık düzyazı şeklinde bir giriş tekerlemesi bulunmaktadır. Bu tekerleme klasik ve özgün ifadelerin birleştiği bir harmandır. Anlatımda şiirselliğin etkisi görülür. “Varmış yokmuş” ifadeleriyle asıl masal bölümüne geçilir. Asıl masal bölümü çok uzundur. Bu bölümde geçiş formelleri “az gitmiş uz gitmiş” ifadeleri görülür. Ayrıca bu bölümde görülen anlatım özelliklerinden biri de hayvan sesleriyle

anlatımın zenginleştirilmesidir. Kurbağa, horoz, kuzu, kuş, inek ve at sesleri eserde sunulmuştur. Asıl masal bölümünde görülen bir diğer anlatım özelliği de dua dilinin kullanımınıdır. “*Tanrım neredesin, dizlerime derman, bedenime güç ver, vırak vırak vırak...*” (T.K., s.28). Üç elma bölümünde ise klasik bir bitiş görülmez, formeller kullanılmaz. İyiler ödüllendirilir, kötüler cezalandırılır.

Masalda herhangi bir yazım, noktalama ve imla hatası tespit edilmemiştir.

2.49. Kara Vezirin Karası

Tür: Masal

Tema: Masalın teması “İyilik-kötülük”tür. Tema; açık, belirgin ve anlaşılırdır.

Çocukların dünyasına uygundur. Herhangi bir ideolojiye gönderme yapmamaktadır.

Ana fikir: Ne ekersen onu biçersin.

Konu: Masalın konusu; evlenmek isteyen bir padişaha, kendi kızını vererek varlığını arttırmak isteyen kötü niyetli bir vezirin oynadığı oyun ve bu süreçte yaşanan olaylardır. Konu, okuyucuyu temaya ulaştırabilecek niteliktedir. Aslında evlilik çocuğun dünyasına seslenen bir konu olmasa da bu süreçte yaşanan maceralar çocuklara göredir. Masalda olağanüstü denilebilecek tek unsur “güzelliğiyle testi çatlatan kız” motifidir. Ayrıca masalın bir cümlesinde şiddet unsuru yer almaktadır: “*Kara Vezir’i kırk satıra vurdurmuş.*” (T.K., s.60)

Plân: Masal planı açısından çocuğa göredir. Giriş, gelişme ve sonuç bölümleri belirgindir. Hareketli ve anlatıma elverişlidir. Masalda tek bir olay anlatılmıştır ve kişi-kişi çatışması üzerine planlanmıştır.

Çevre ve Zaman: Masalda yer alan çevre unsurları Uludağ ve Akgöller Bölgesi’dir. Çevre unsurları klasik masal çevrelerinden farklıdır. Çevre unsurlarının seçiminde yerleştirme ilkesinden yararlanılmıştır.

Masalda zaman “vaktin birinde” olarak belirtilmiştir. Zamanın belirsiz oluşu masal türünün temel özelliklerine uygundur.

Karakterler: Masal karakter sayısı bakımından çocuklara uygundur. Karakterlerde masalın temel özelliklerine uygun olarak karşıtlıklar görülmektedir. Aynı zamanda sıfat özellikleriyle isim sembolizmi yapılmıştır: “Ak Vezir-Kara Vezir” Eserde yer alan karakterler masal türünün özelliklerine uygun olarak idealizedir. Olumlu ve olumsuz yönleriyle değil, tek bir yönleriyle ele alınmışlardır.

İnsanlar

Ak Vezir: Padişahın veziridir. Akıllı, inançlı, erdemli ve varlıklı bir kişidir. Eserde fiziki özellikleri belirtilmemiştir.

Kara Vezir: Padişahın diğer veziridir. Ak Vezir’in karşıtı özelliklere sahiptir. Cimri, varlık hayranı ve düzenbaz bir kişidir. Eserde fiziki özellikleri belirtilmemiştir.

Padişah: Ülkenin padişahıdır. Evlenmek istemektedir. Hakkında başka herhangi bir verilmemiştir.

Padişahın Eşi: Kara Vezir’in kızıdır. Kara Vezir’in düzenbazlığıyla padişahın eşi olmuştur

Eğitsel İletiler: Masalda tespit edilen tek ileti aynı zamanda eserin ana fikri de olan “Ne ekersen onu biçersin” düşüncesidir. Bu ileti masalda Kara Vezir üzerinden aktarılmıştır. Kara Vezir’in hileye başvurarak kızını padişaha eş yapması, sonrasında foyasının ortaya çıkmasıyla sonuçlanmış ve Kara Vezir padişah tarafından cezalandırılmıştır. Kötülük yaptığı için ceza ile karşılık bulmuştur. Aynı zamanda Ak Vezir de hep iyilik yapan bir kişi olduğundan, padişah tarafından dikkatle dinlenmiş, sözüne inanılır kişi olmuştur. O da iyilik yaparak, iyilikle karşılaşmıştır. İleti masalın tamamına kurgu içerisinde yansıtıldığı gibi, masalın sonunda da doğrudan sunulmuştur: “*Ne ekersen onu biçersin, demişler, masalı sona erdirmişler.*” (T.K., s.62)

Değerler: Masalda tespit edilen tek değer; kanaatkârlıktır. Masalda Ak Vezir bu değere sahipken, Kara Vezir bu değerden yoksundur. Masalın bir bölümünde bu değerle ilgili şöyle bir ifade yer alır: “*Kanaat sahibi olmazsan, iyiliği gönüle doldurmazsan erdemin çirkinleşir. Mal varlığı dersin, inan geçicidir.*” (T.K., s.49)

Dil ve Anlatım Özellikleri: Masal; dil ve anlatım özellikleri bakımından açık, sade ve anlaşılırdır. Kullanılan tüm sözcükler unsurları çocuk seviyesine uygundur. Deyim, atasözü ve sıfat kullanımı azdır. Fiilimsi kullanımı da sınırlıdır. Cümleler uzun değildir. Eylem cümleleri ad cümlelerine göre sayıca fazladır. Argo sözcük kullanımı görülmez. Paragraflar kısa ve çeşitli, diyaloglar boldur. Diyaloglar konuşma çizgisi kullanılarak oluşturulmuştur. Masalın döşeme bölümü kısadır. Bu bölümde 4 dizelik şiir biçiminde bir tekerleme yer alır. Tekerlemenin son dizesi “varmış yokmuş” dışında tekerlemede klasik masal ifadeleri görülmez. Özgün bir tarzda oluşturulmuştur. Asıl masal bölümü uzundur. Bu bölümde 9 dizelik bir tekerleme görülür. Bu tekerleme bir kahramanın ağzından öğüt olarak sunulmuştur. Masalda geçiş formeli olarak bir yerde “az gitmiş uz gitmiş” ifadesi bulunur. Masalın üç elma bölümünde kötüler cezalandırılır ve masal “onlar ermiş murada” formeliyle bitirilir. Masalda herhangi bir yazım, noktalama ve imla hatası görülmez.

2.50. Kurtla Koyun

Tür: Masal

Tema: Masalın teması “dayanışma”dır. Tema, özellikleri itibariyle açık, anlaşılır ve belirgindir. Çocukların dünyasına uygundur. Herhangi bir ideolojiyi yansıtmamaktadır.

Ana Fikir: Birlikten kuvvet doğar.

Konu: Yaşlı bir koyunun öncülüğünde tüm koyunların birlik olarak kurtlara karşı bilinçlenmesi ve onların saldırılarını savuşturmaları masalın konusunu oluşturmaktadır. Konu belirgin bir şekilde okuyucuyu temaya götürmektedir. Hayvanların dünyası anlatıldığı için konular çocukların okuma eğilimlerine uygundur. Masalda bulunan tek olağanüstü unsur,

hayvanların insanlara özgü davranışlar sergilemeleridir. Masalda herhangi bir şiddet unsuru bulunmamaktadır.

Plân: Masal plan açısından kendine has özelliklere sahiptir. Giriş ve gelişme bölümü uzunken, sonuç bölümü kısa tutulmuştur. Masalın planı hareketli ve canlı değildir. Büyük bir kısmında koyunların bilinçlenmek için yaptığı konuşmalar vardır. Olay tektir ancak kısadır. Masal kişi toplum çatışması üzerine kurgulanmıştır.

Çevre ve Zaman: Masalda geçen çevre unsurları; ülke, dere ve Uludağ'dır. Ülke, masalda ayrıntılı bir şekilde betimlenmiştir. Ayrıca çevre unsuru olarak Uludağ'ın kullanımı masalda yerelleştirme ilkesinin kullanıldığını göstermektedir.

Masalda zaman belirsizdir. Eserde zaman ifadesi olarak “evvel zaman içinde” ve “Vaktin birinde” formelleri kullanılmıştır.

Karakterler: Masalda yer alan karakterler hayvanlardan oluşmaktadır. Karakter sayısı azdır.

Gerçeküstü Varlıklar

a)-Hayvanlar

Koyun: Masalın girişinde kurt ile karşılaşan koyundur. Kaderini değiştirmek istemektedir. Hakkında başka bilgi verilmemiştir.

Yaşlı Koyun: Masalın ana kahramanıdır. Yaşlı ve bilge bir koyundur. Koyunların ve kurtların tarihteki serüvenlerini bilmektedir ve koyunları bilinçlendirmeye çalışmaktadır. Koyunlar onun sayesinde bilinçlenir ve birlik olurlar. Kendilerini savunmayı öğrenirler.

Diğer Koyunlar: Sürüdeki diğer koyunlardır.

Kurt: Masalın girişinde susadığı için dereden su içen kurttur. Kurtluğun gurunu taşımaktadır. Koyun ile gururlu bir şekilde konuşur. Hakkında başka bir bilgi verilmemiştir.

Diğer Kurtlar: Kurt sürüsüdür. Koyunlara saldırmak isterler ama başarılı olamazlar.

Eğitsel İletiler: Masalda tespit edilen ilk ileti “Birlikten kuvvet doğar” düşüncesidir.

Bu ileti masalın genelinden çıkarılır. Koyunların birlik olarak kendilerini kurtlara karşı savunmaları ve bunun neticesinde başarılı olmaları bu düşüncüyü destekler. “*Artık koyunlar kalmamış, yaşlısı, bilgisi, genci, su içeni, içmeyi...Tümü geçmişe gitmiş. Şimdi artık hiçbiri yok. Koyunlar da yok. Tek bir koyun var, tek bir koyun.*” (T.K., s.75)

Masalda tespit edilen bir diğer ileti de “Dostluk çıkarlar üzerine kurulmamalıdır” düşüncesidir. Yaşlı Koyun’un kurtların geçmiş serüvenlerini anlatırken eskiden kurtlarla olan dostluklarından bahsetmesi bu iletiye örnek oluşturur. Ona göre kurtlar önce dost görünüp ardından çıkarlarını ön plana alarak koyunlara kötü davranmışlardır. Ayrıca masalda bu ileti doğrudan da aktarılmıştır: “*Bunu anlamalı, dostluğu çıkarlar üzerine kurmamalı.*” (T.K., s.74)

İncelenen masalda toplam 2 ileti tespit edilmiştir.

Değerler: Masalda tespit edilen değerler; arkadaşlık ve dayanışmadır. Bu değerler eğitsel iletiler kısmında ayrıntılı olarak anlatıldığı için burada örneklendirilmemiştir.

Dil ve Anlatım Özellikleri: Masal; dil ve anlatım özellikleri bakımından açık, sade ve anlaşılırdır. Kullanılan söz varlığı unsurları çocukların düzeyine uygundur. Çocukların düzeyine uygun olmayan tek kelime “tevekkeli” sözcüğüdür. Deyim, atasözü ve sıfat kullanımı sınırlıdır. Sadece ülke anlatılırken betimleyici bir üslup görülür. Ancak bu betimlemeler de yalın ve çocuca göredir. Kelimelerin büyük bir bölümü somuttur. “Deli” sözcüğü dışında argo sözcük kullanımı görülmez. Diyaloglardan sıklıkla yararlanır. Masal üslup özellikleri bakımından hareketli ve hızlı değildir. Koyunların kendi aralarında sürekli konuşmaları olayın hızını azaltmış ve anlatıma durağanlık katmıştır. Ayrıca öğüde kaçan anlatım tarzı da sıkça kullanılmış ve olayların akışı yavaşlatılmıştır.

Masalın döşeme bölümünde 3 satırlık düzyazı biçiminde bir tekerleme bulunur. Bu tekerleme klasik giriş formellerinden oluşturulmuştur: “*Evvel zamanda, kalbur samanda*”

(T.K., s.63). Döşeme bölümü kısa tutulmuştur. Asıl masal bölümü ise uzundur. Bu bölümde de tekerlemelerden yararlanılmıştır. Yine bu bölümde geçiş formelleri de görülür: “Az gitmiş uz gitmiş, dere tepe düz gitmiş. Kelebek olmuş kanatlanmış; yel olmuş, dağlardan esmiş.”

(T.K., s.67). Masal, “koyunlar muradına ermiş” ifadesiyle sonlandırılmıştır.

Masalda herhangi bir yazım, noktalama ve imla yanlışı bulunmamaktadır.

2.51. Tavuk Çobanı Dede

Tür: Masal

Tema: Masalın teması “mutluluk”tur. Tema; açık, belirgin ve anlaşılırdır. Çocukların dünyasına uygundur. Herhangi bir ideolojik yönü bulunmamaktadır.

Ana Fikir: Akıl, sabır ve ümit birleşirse her zorluğun üstesinden gelinir.

Konu: Düşünde gördüğü güzel kız ile evlenmek isteyen Dede'nin bu yolda girdiği serüvenler masalın konusunu oluşturmaktadır. Konu, okuyucuyu temaya kolayca götürmektedir. Konu çocuğun dünyasından olmasa da yaşanan serüvenler çocuklara göredir. Masalda şiddet unsurları da bulunmamaktadır.

Masalda çok sayıda olağanüstü unsur bulunmaktadır. Bunlar; hayvanların insanlara özgü davranış sergilemeleri, düşün biter bitmez gerçek olması, olağanüstü özelliklere sahip dev bir kahramanın olmasıdır.

Plân: Masal plan bakımından incelendiğinde; giriş, gelişme ve sonuç bölümlerinin belirgin bir biçimde bulunduğu görülür. Betimlemeler yalın ve kararındadır. Anlatım akıcı ve hızlıdır. Masal birden çok küçük olaydan oluşur. Masalda görülen çatışma türleri kişi-toplum ve kişi-kişi çatışmasıdır. Kişi-toplum çatışması Dede ile köyünde yaşayan insanlar arasında gerçekleşirken, kişi-kişi çatışması Dede ile serüven yaşarken karşılaştıkları kişiler ile arasında meydana gelir.

Çevre ve Zaman: Masal çevre özellikleri bakımından durağan bir yerde geçmez.

Masalda yer alan çevre unsurları; köy, Kalburt Deresi, Uludağ, İnegöl, çeşme, köy konağı,

Keltepe ve Akgöl'dür. Çevre unsurları oluşturulurken yerelleştirme ilkesinden yararlanılmıştır.

Masalda zaman “evvel zaman” olarak ifade edilmiştir.

Karakterler: Karakter sayısı azdır. İnsanlar ve olağanüstü karakterler metinde bir arada bulunur. Ana karakter özellikleriyle ve serüvenleriyle ön plandadır. Ana kahraman idealize bir şekilde ele alınmamıştır. Olumlu ve olumsuz özellikleriyle bir bütün olarak sunulmuştur.

İnsanlar

Dede: Masalın ana kahramanıdır. İş aramak için yola çıkar. Dudu'nun etkisiyle tavuk çobanı olur. Bu işte de tutunamayınca tekrar yollara düşer. Dudu'yu bulana kadar mücadele eder ve onunla evlenir. Yaşlı olması dışında hakkında başka herhangi bir bilgi verilmemiştir.

Dudu: Dede'nin eşidir. Güzelliğiyle öne çıkar.

Gerçeküstü Varlıklar

a)-Hayvanlar

Tavuklar: Dede'nin tavuklarıdır. İnsana özgü davranışlar sergilerler.

Kuş: Dede'ye yardım eden kuştur.

Ayı: Dede ile mücadele eden ayıdır.

b)- Diğer Varlıklar

Dev: Dede ile mücadele eden dev varlıktır. Bir dudağı yerde diğer dudağı göktedir.

Elinde gürzü bulunmaktadır.

Eğitsel İletiler: Masalda tespit edilen ilk ileti “Akıl, sabır ve ümit birleşirse her zorluğun üstesinden gelinir.” düşüncesidir. Bu düşünce masalın genelinden çıkarılır ve Dede üzerinde sembolize edilir. Dedenin karşılaştığı zorlukları aklını, ümidini ve sabrını kullanarak aşması ve sonuçta amacına ulaşması bu düşüncüyü destekler. “*Us yolunu seçmelisiniz, doğruluğun izinden gitmelisiniz, sabırlı olmayı bilerseniz, ümidinizi yitirmezseniz*” (T.K., s.95)

Masalda tespit edilen diğ er ileti ise; “Yaşlılara saygı göstermek gerekir” düşüncesidir. Bu ileti masalda tavuklar üzerinden aktarılmıştır. Tavukları Dede'nin sözünü dinleyeceklerine dair söz vermeleri ve şu sözleri söylemeleri iletiye örnek oluşturmaktadır: “*Yaşlı demek, güngörmüş demektir, güngörmüşe saygı gerekir.*” (T.K., s.83)

Masalda toplam 2 ileti tespit edilmiştir.

Değerler: Masalda tespit edilen tek değer “sabır”dır. Bu değerın masaldaki örnekleri eğitsel iletiler bölümünde anlatılmıştır.

Dil ve Anlatım Özellikleri: İncelenen masal dil ve anlatım özellikleri bakımından açık, sade ve anlaşılırdır. Sözvarlığı unsurları çocukların anlayabileceği düzeydedir. Çocukların zorlanabileceği kelimeler sadece “*anız ve koruk*”tur. Masalda; deyim, atasözü ve sıfat kullanımı sınırlıdır. Sözcükler genellikle somuttur. Argo sözcük bulunmamaktadır. Fiil cümleleri sayıca isim cümlelerinden fazladır. Devrik cümle kullanımı yer yer görülür. Anlatımda öz Türkçe hassasiyeti görülmektedir. Paragraflar kısa ve çeşitlidir. Diyaloglar boldur. Masalda dikkat çeken anlatım özelliklerinden biri de şiirselliktir. Eserin anlatımında şiirsel ön plandadır: “*Kenarında bir erik ağacı, dallarında sarkar bal kabağı. Sapı gümüşt en, üzeri beyaz simden. Oturmuş ağacın dibine, dalmış düşüne. Derken erik dalından bir bal kabağı pat diye düşmüş başına.*” (T.K., s.80) Ayrıca masalda verilen hayvan sesleri de anlatımı zenginleştiren bir diğ er ögedir.

Masalın döşeme bölümü 7 satırlık düzyazı biçiminde bir tekerlemeden oluşur. Bu tekerleme klasik ifadeler ile özgün buluşların birleştiği bir harman gibidir. Aynı zamanda anlatımında seci sanatının etkisi görülür. Asıl masal bölümü uzundur. Bu bölümde olaylar giriş, gelişme ve sonuç biçiminde planlı olarak anlatılır. Zamanı hızlandırmak için üç yerde “az gitmiş uz gitmiş” formeli kullanılır. Ayrıca yine asıl masal bölümünde koşma tipi uyağa sahip bir dörtlük bulunmaktadır. Bu dörtlük folklorik anlatımı pekiştirmiştir. Masalın üç elma

bölümü biraz uzundur. Bu bölümde öğütler içeren bir tekerleme bulunmaktadır. Masal ise “darısı bizlerin başına” ifadesiyle sonlandırılmıştır.

Masalda herhangi bir yazım, noktalama ya da imla hatası görülmez.

2.52. Çoban Kızı

Tür: Masal

Tema: İncelenen masalın teması “emek”tir. Tema; açık, belirgin ve anlaşılırdır. Çocuk gerçekliğine uygun ve çocuğa göredir. Herhangi bir ideolojiyle ilişkisi yoktur.

Ana Fikir: Kişi amacına mücadele ederek ulaşır.

Konu: Masalın konusu; evlilik çağına gelen çoban kızının derdini gören çobanın yiğit bir eş adayı bulmak için insanları sınaması ve bu sınamayı geçen Keloğlan’ın yaşadığı maceralar masalın konusunu oluşturmaktadır. Evlilik konusu çocukla ilgili olmasa da bu süreçte yapılan mücadeleler ve yaşanan serüvenler çocuğun dünyasına uygundur. Masalda olağanüstü özellikler ve herhangi bir şiddet unsuru bulunmamaktadır.

Plân: Masal plan özellikleri bakımından çocuklara uygundur. Bir büyük, bir de küçük olay olmak üzere masalda iki olay bulunmaktadır. Bu iki olay da birbirleriyle bağlantılıdır. Masalda giriş, gelişme ve sonuç bölümü belirgindir. Masalda yer alan çatışmalar kişinin kendisiyle olan çatışması ve kişi-kişi çatışmasıdır. Çoban Kızı’nın kendi iç dünyasında evliliğini düşünerek dertlenmesi kişinin kendisiyle olan çatışmasına, Keloğlan’ın da rakipleriyle mücadele etmesi kişi-kişi çatışmasına örnek teşkil eder.

Çevre ve Zaman: Masaldaki çevre unsurları Ahı Dağı ve Ak Dere’dir. Çevre unsurlarında yerelleştirme ilkesinden yararlanıldığı görülür.

Masalda zaman “vaktiyle” ifadesiyle belirtilmiştir. Belirsiz bir zamanın oluşu masal türünün özelliklerine uygundur.

Karakterler: Masal karakter sayısı ve karakter nitelikleri olarak çocuklara uygundur.

Ana karakterler eserde öne çıkmıştır. Klasik bir tip olan Keloğlan’dan yararlanılmıştır.

İnsanlar

Çoban Kızı: Masalın ana kahramanlarından biridir. Çobanın kızıdır. Evlilik çağındadır. Fiziksel özellikleri bakımından çok güzel bir kız olduğu vurgulanır. Makama ve paraya önem vermemektedir, kendi fikirlerine uyan ve yiğit biriyle evlenmek ister. Masalın sonunda Keloğlan'ın eşi olur.

Keloğlan: Masalın diğer ana kahramanıdır. Keloğlan tiplemesine uygun özelliklere sahiptir. Annesi ile yaşamaktadır. Akıllı ve yiğit bir kişidir. Sınamalardan başarıyla geçer. Masalın sonunda Çoban Kızı ile evlenir.

Çoban: Ahı Dağı'nda yaşayan bir çobandır. Alçakgönüllü, mütevazı ve iyiliksever bir kişi olarak belirtilmiştir. Fiziksel özelliklerine dair herhangi bir bilgi verilmemiştir.

Keloğlanın Annesi: Keloğlan'ın annesidir. Hakkında başka bir bilgi yoktur.

Eğitsel İletiler: Masalda tespit edilen tek eğitsel ileti "Kişi amacına mücadele ederek ulaşır." düşüncesidir. Bu ileti masalda Keloğlan üzerinden aktarılmıştır. Keloğlan'ın önce rakipleriyle yarışarak başarıya ulaşması, ardından Çoban Kızı'nın sınamasını mücadele ederek başarıyla tamamlaması bu düşünceyi desteklemektedir. Keloğlan sonuca mücadele azmini kullanarak gitmiştir.

Değerler: Masalda herhangi bir değer tespit edilememiştir.

Dil ve Anlatım Özellikleri: Masal; dil ve anlatım özellikleri açısından sade, açık ve anlaşılırdır. Masalın dili tüm unsurlarıyla çocukların söz varlığına uygundur. Az sayıda deyim, sıfat ve atasözü kullanımı, çocukların anlayabileceği basit bağlaçların kullanımı ve metinde somut sözcüklere soyut sözcüklere göre daha çok ağırlık verilmesi çocuklar için uygun bir sözvarlığı oluşturmaktadır. Çocukların sözvarlığı açısından zor bulabilecekleri düşünülen tek kelime "sofa"dır. Bu kelimenin zor bir kelime olduğu yanına konulan "*" işaretiyle belirtilir ancak sayfa altında ya da kitap sonunda herhangi bir sözlükçeye yer verilmez. Ayrıca eser cümle özellikleri bakımından da çocuğa göredir. Cümleler genellikle

kısa ve sıralıdır. Diyaloglar konuşma çizgisi kullanılarak oluşturulmuştur. Paragraf çeşitliliği fazladır. Ayrıca öz Türkçe hassasiyeti belirgindir.

Masalın döşeme bölümü dört dizelik şiir biçiminde bir tekerlemeden oluşmaktadır. Tekerlemede klasik ifade kalıpları görülmez, tamamen özgündür. Tekerlemede masal kahramanlarına atıf yapılmıştır. Asıl masal bölümü uzundur. Bu bölümde herhangi bir masal ortası tekerlemesi görülmez. 2 yerde geçiş formeli olan “az gitmiş uz gitmiş” ifadesinden yararlanılır. Masalın üç elma bölümü kısa tutulmuştur. Bu bölümde tekerleme kullanımı görülmez. İyiler ödüllendirilir ve masal “Onlar ermiş muradına, biz çıkalım kerevetine” ifadesiyle sonlandırılır.

Masalda görülen bir anlatım özelliği de folklorik zenginliktir. Tekerleme, deyim, atasözü ve formellerin yanında masalda formülistik sayı kullanımı görülür: “*kırk al perde, kırk kara perde*”

Masalda herhangi bir yazım, noktalama ve imla hatası tespit edilmemiştir.

2.53. Ayı ile Tilki

Tür: Masal

Tema: Masalın teması dostluktur. Dostluk teması çocukların gerçekliklerine uygundur. Masalın temasında herhangi bir ideolojik unsur yer almamaktadır.

Ana Fikir: Dostluk çıkarlar üzerine kurulmalıdır.

Konu: Masalın konusu; birbirleriyle arkadaş olan ayı ile tilkinin karşılaştıkları olaylar sırasında tilkinin kurnazlığı ile sergilediği davranış biçimi ve arkadaşını çıkarları için zor durumda bırakmasıdır. Konu, özellikleri itibariyle temaya ulaştıracak niteliktedir. Hayvanlar âleminin anlatılması çocukların dünyasına ve okuma eğilimlerine uygundur. Hayvanların insanlara özgü davranışlar sergilemeleri ve “dev” gibi motiflerin olması masaldaki olağanüstülüklerdir. Ayrıca masalın bir bölümünde şiddet unsurları yer almaktadır: “*Bağın*

sahibi de elindeki sopasını ayının sırtına sırtına indirip vurmuş. Dayaktan pestile dönen ayı yere inmiş...” (Ç.K., s.26)

Plân: Masalın plan özelliklerine bakıldığında; giriş, gelişme ve sonuç bölümlerinin belirgin olduğu görülür. Hareketli bir plan vardır. Masalda birbiriyle ilişkili iki farklı olay bulunur. Plan kişi-kişi çatışması ekseninde oluşturulur.

Çevre ve Zaman: Masalda geçen çevre unsurları Uludağ, köy, İznik ve Domaniç Yaylası'dır. Çevre unsurlarına bakıldığında yerelleştirme ilkesinden yararlanıldığı görülmektedir.

Masalda zaman “vaktin birinde” olarak ifade edilmiştir.

Karakterler: Masalda karakterler sayıca azdır. İnsanlar ve hayvanlar birlikte görülür. Ana karakterler ayı ve tilki masalda ayrıntılı olarak ele alınır. Ana karakter oldukları belirgindir. Hayvanlar gerçek özelliklerine göre tek bir yönden idealize edilmiştir. Ayı gücüyle öne çıkarken, tilki kurnazlığıyla vurgulanır.

İnsanlar

Bağın Sahibi: Üzüm bağının sahibidir. İznik'te yaşamaktadır. Üzümlerini yiyen ayıya saldırması onun şiddet eğilimli, aynı zamanda da cesur bir kişi olduğunu düşündürür.

Olağanüstü Varlıklar

A)-Hayvanlar

Ayı: Masalda gücü ve temiz kalpliliği ile öne çıkar. Arkadaşlığa çıkarsız olarak inanmaktadır. Masalın ana kahramanlarından.

Tilki: Masalda kurnazlığıyla ön plana çıkar. Arkadaşlık ilişkilerini kendi çıkarlarına göre düzenlemektedir. Masalın ana kahramanlarından.

Kurtlar: Kurtlar ülkesinde yaşamaktadırlar. Kış koşulları yüzünden aç kalmışlardır. Masalın sonunda iyiye doğru bir dönüşüm yaşarlar.

Eğitsel İletiler: Masalda tespit edilen ilk ileti “Dostluk çıkarlar üzerine kurulmalıdır” düşüncesidir. Bu düşünce masalın tamamından çıkarılmaktadır ve aynı zamanda metnin ana fikridir. Tilkinin yol arkadaşı olan ayıyı yaşadığı iki olayda da zor durumda bırakması, her zaman kendi çıkarlarını ön plana çıkarması bu düşünceyi destekler. Aynı zamanda ileti masalda doğrudan da sunulmuştur: “*Dostluk çıkarlar üzerine kurulmalı*” (Ç.K., s.34)

Masalda tespit edilen diğer ileti ise “Dost zor günde belli olur” düşüncesidir. Bu ileti masalda Ayı üzerinden aktarılır. Tilkinin bağ sahibi gelince ayıyı yüz üstü bırakıp kaçması sonucu ayının verdiği tepki bu iletiye örnek oluşturur: “*Dost olduk, yola koyulduk. Dost dediğin kara günde belli olur derler, doğru söylerler.*” (Ç.K., s.27)

İncelenen masalda toplam 2 eğitsel ileti tespit edilmiştir.

Değerler: Masalda tespit edilen tek değer, arkadaşlıktır. Bu değer eğitsel iletiler bölümünde ayrıntılı bir şekilde örneklendirilmiştir.

Dil ve Anlatım Özellikleri: Masal; dil ve anlatım özellikleri bakımından çocuğa göredir. Kullanılan sözcükler büyük ölçüde somut ve çocuk düzeyine uygundur. “Kargı ve yenlik” gibi birkaç kelime dışında çocuklar için zor olduğu düşünülen sözcükler bulunmamaktadır. Deyim, atasözü ve sıfat kullanımları sınırlıdır. Masalda betimleyici anlatım görülmez. Cümleler genellikle kısa ve kurallıdır. Ancak devrik cümle kullanımları da görülür. Eylem cümleleri ad cümlelerine göre daha yoğundur. Diyaloglar çoktur. Paragraflar kısa ve çeşitlidir. Masalda Türkçe hassasiyeti dikkat çeker. Yaygın karşılıkları yerine “yunmak, evren” gibi sözcükler tercih edilmiştir. Masalın öne çıkan anlatım özelliklerinden biri de şiirselliktir. “*Boyları beş karış, taneleri yumurta... Sararmışlar bal olmuşlar, kızarmışlar al olmuşlar. İznik’in üzümleri, süzüm süzüm taneleri*” (Ç.K., s.24)

Masalın döşeme bölümü 12 dizelik manzum bir tekerlemeden oluşmaktadır. Bu tekerlenin anlatımında kelime tekrarları, zıtlıklar, seci ve mısra sonu uyaklarından yararlanılmıştır. Klasik ifadelerden yararlanılmayan bu tekerlemenin son dizesinde masal

kahramanlarına telmih yapılmıştır. Asıl masal bölümü uzundur. Bu bölümde zamanı hızlandırmak amacıyla 3 yerde geçiş formeli “az gitmiş, uz gitmiş” ifadesinden yararlanılmıştır. Masal bitişi ise Numan Kartal’ın alışılmış masal bitirişlerinden daha farklıdır. Masal “ermişler mutluluğa” ifadesiyle sonlandırılır.

Masalda herhangi bir yazım, noktalama ya da imla yanlışı bulunmamaktadır.

2.54. Yoksul Adam

Tür: Masal

Tema: Masalın teması akıldır. Tema, masaldan net bir şekilde çıkarılabilmektedir.

Açık ve belirgindir. Temanın herhangi bir ideolojik yönü yoktur.

Ana Fikir: Kişi yoksulluktan yakınıp da önüne gelen fırsatları kaçırmamalıdır.

Konu: Akıllı geçinen bir adamın yazgısını yeniden yazması için Tanrıya gitmesi sırasında yaşadığı maceralar masalın konusunu oluşturmaktadır. Konu serüven içerdiğinden çocuklara göredir ve onların okuma eğilimlerine uygundur. Hayvanların insana özgü davranışlar göstermesi ve diğer varlıklar masaldaki olağanüstülüklerdir. Ayrıca masalın bir bölümünde şiddet unsurları yer almaktadır: “*Yoksul Adamın kafasını koparıp yutuvermiş*” (Ç.K., s.52)

Plân: Masal plan bakımından çocuklara göredir. Olay örgüsü karışık değildir. Masalda Yoksul Adam’ın yolda giderken karşılaştığı kişilerle girdiği diyalogların tamamı birbiriyle ilişkilidir ve toplamda bir olayı oluşturmaktadır. Anlatım hareketlidir. Eser, kişi-kişi çatışması üzerine kurgulanmıştır.

Çevre ve Zaman: Masalda geçen çevre unsurları “Ayılar Ülkesi, Kaplanlar Ülkesi, Kurtlar Ülkesi ve yayladır.”

Masalda zaman belirtilmemiştir. Ancak döşeme bölümü tekerlemesinde “gün günü izlemiş, yeni bir güne girilmiş” ifadesi yer almaktadır.

Karakterler: Masal karakter sayısı bakımından çocuğa göredir. Ana karakter metindeki ağırlığıyla ve yardımcı karakterlere göre daha geniş anlatılmasıyla ön plana çıkmaktadır.

İnsanlar

Yoksul Adam: Masalın ana kahramanıdır. Fiziksel özellikleri bilinmemektedir. Yoksulluktan dert yanar. Akıllı bir kişi olmasa da akıllı biri gibi geçinir. Tek amacı yazgısının Tanrı tarafından değiştirilmesidir.

Yaşlı Karı Koca: Yaylada küçük bir kulübede yaşayan karı kocadır.

Misafirperverdirler.

Köşk Sahibi: Köşk sahibi bir padişahdır. Aslında kadın olmasına rağmen kılık değiştirerek yaşar.

Olağanüstü Varlıklar

A)-Hayvanlar

Ayılar: Ayılar Ülkesinde yaşayan ayılardır.

Aslan: Bilge bir aslandır.

Kaplanlar: Kaplanlar Ülkesinde yaşayan kaplanlardır. Bilge kişilerdir.

Kurt: Kurtlar ülkesinde yaşar. Fiziksel olarak çok büyüktür. Kurnaz bir kurttur ve şiddet eğilimlidir.

B)-Diğer Varlıklar

Tanrı: Masaldaki kahramanların tanrısıdır. Var olan kişilerin yazgısı onun elindedir.

Eğitsel İletiler: Masalda tespit edilen ilk ileti “Kişi yoksulluktan yakınıp da önüne gelen fırsatları kaçırmamalıdır.” düşüncesidir. Bu ileti masalın geneline yayılmıştır. Yoksul Adam’ın yoksul olmasına rağmen, önce padişahlık teklifini, ardından da çil çil paraları geri çevirmesi bu düşüncesi desteklemektedir.

Masalda yer alan bir diğer ileti de “Varlıklı olmak için aklımızı kullanmalıyız” düşüncesidir. Bu ileti masalda aslanlar ve kaplanlar üzerinden aktarılmıştır. Aslanlar ve

kaplanlar Yoksul Adam'a varlıklı olmak için aklını kullanması gerektiği nasihatini vermişlerdir. “*Varlıklı olmak istiyorsan us yolunu kullanmalısın, başka bir yol aramamalısın.*” (Ç.K., s.41)

İncelenen masalda 2 eğitsel ileti tespit edilmiştir.

Değerler: Masalda tespit edilen tek değer; misafirperverliktir. Kulübede yaşayan karı-kocanın Yoksul Adam ile olan diyalogu bu değeri yansıtmaktadır: “*Konuk konuklayan konuklanır, hem onurlanır.*” (Ç.K., s.43)

Dil ve Anlatım Özellikleri: İncelenen masal dil ve anlatım özellikleri bakımından sade, açık ve anlaşılırdır. Eserde kullanılan kelime kadrosu, deyimler ve atasözleri çocukların düzeyine uygundur. Fiilimsi ve sıfat sayısı sınırlıdır. Masalda betimleyici bir anlatım tarzı görülmez aksine masal akıcı, hareketli ve hızlıdır. Diyalogların çokluğu, paragrafların kısa ve çeşitli oluşu, az sözcükle yapılan sıralı cümleler anlatımı devingen kılmıştır. Masalda öz Türkçe duyarlılığı da ön plandadır. Dilimizdeki yaygın karşılıkları yerine “konut, tanrı, konuk, tüze, us, yoksul, yazgı” gibi kelimeler tercih edilmiştir. Masalın dili duyulan geçmiş zaman ile örülmüştür.

Masalın döşeme bölümü kısadır. Bu bölümde 4 dizelik özgün manzum bir tekerleme yer alır. “Varmış yokmuş” formeliyle asıl masal bölümüne geçilir. Asıl masal bölümünde 5 yerde “az gitmiş uz gitmiş” geçiş formelinden yararlanılır. Bu bölümde herhangi bir tekerleme ya da başka bir edebi tür kullanılmamıştır. Masalın üç elma bölümünde ise Kurt karakterinin ağzından ders verici bir tekerleme bulunur. Masal “Onlar ermiş muradına, biz çıkalım kerevetine” formeliyle sonlandırılır.

Masalda herhangi bir yazım, noktalama ya da imla yanlışı bulunmamaktadır.

2.55. Delinin Başına Gelenler

Tür: Masal

Tema: Masalın teması iyilik-kötülüktür. Tema; açık, belirgin ve anlaşılırdır. Çocuğa görelik ve çocuk gerçekliğine uygundur. Temanın herhangi bir ideolojik yanı bulunmamaktadır.

Ana Fikir: Kötülük eden kötülük bulur.

Konu: Çevresine kötülük eden bir delinin en sonundan padişah tarafından cezalandırılması öykünün konusunu oluşturur. Masal konusu itibariyle çocuk psikolojisi için uygun değildir. Başlıktan da anlaşıldığı gibi masalda bol miktarda şiddet unsuru bulunmaktadır. Üstelik bu şiddet unsurları açıkça anlatılmıştır. Deli Oğlan'ın önce annesini öldürmesi, onu kaynar suya atıp haşlaması, cansız bedenini urganla yerde sürüklemesi, ardından da başka bir kadını taşla öldürmesi çocuk psikolojisi için hiç uygun değildir. Ayrıca masalda ırmakların, hayvanların ve ağaçların insana özgü davranışlar göstermeleri olağanüstü motiflere örnek teşkil etmektedir.

Plân: Masal planı bakımından niteliklidir. Giriş, gelişme ve sonuç bölümü belirgin bir şekilde yer almaktadır. Eser, kişi-kişi çatışması üzerine planlanmıştır.

Çevre ve Zaman: Masal sabit çevrede geçmez. Masaldaki yer unsurları sırasıyla şunlardır; ev, dağ, mezar.

Metinde zaman “vaktin birinde” olarak ifade edilmiştir. Olayın yaşandığı zamana ilişkin başka herhangi bir bilgi verilmemiştir.

Karakterler: Eser karakter sayısı ve karakter nitelikli bakımından çocuklara uygundur. Ana kahramanın kötü olması ve masal sonunda kaybetmesi rol-model alma bakımından çocuklar için uygun değildir.

İnsanlar

Yaşlı Kadın: Kocasını genç yaşta kaybetmiş bir kadındır. Yaşlı olması dışında fiziksel özelliklerine dair herhangi bir bilgi verilmemiştir. İki çocuğu vardır. Kişilik olarak güvenilir ve sözünün eri olduğu belirtilmiştir.

Akıllı Oğlan: Yaşlı kadının akıllı oğludur. Fiziksel özelliklerine ilişkin herhangi bir bilgi verilmemiştir.

Deli Oğlan: Yaşlı kadının deli oğludur. Masalın ana kahramanıdır. Cani ve düşüncesizdir. Kötülük yapmayı sevmektedir. Fiziksel özelliklerine ilişkin masalda herhangi bir bilgi bulunmaz.

Çocuklar: Deli oğlanın öldürdüğü kadının çocuklarıdır.

Hükümdar: Ülkenin padişahıdır. Adalet merciidir. Hakkında başka bir bilgi verilmemiştir.

Olağanüstü Varlıklar

Hayvanlar: İnsana özgü davranışlarda bulunarak Akıllı Oğlana ipucu vermişlerdir. Haklarında başka bilgi mevcut değildir.

Ağaçlar: İnsana özgü davranışlarda bulunarak Akıllı Oğlana ipucu vermişlerdir. Haklarında başka bilgi mevcut değildir.

İrmaklar: İnsana özgü davranışlarda bulunarak Akıllı Oğlana ipucu vermişlerdir. Haklarında başka bilgi mevcut değildir.

Eğitsel İletiler: Masalda tespit edilen ilk ileti, aynı zamanda eserin ana fikri de olan “kötülük eden kötülük bulur” düşüncesidir. Masalın geneline hâkim olan bu düşünce Deli Oğlan karakteri üzerinden aktarılır. Deli Oğlan’ın insanlara kötülük yapması sonucu masalın sonunda cezalandırılması bu duruma örnektir. Ayrıca masalda yer yer verilen bazı atasözleriyle de bu düşünce desteklenir: “*İşlenen suç cezasız kalmamış, deli oğlan da ettiğini bulmuş. Rüzgâr ekmiş, fırtına biçmiş.*” (Ç.K., s.64).

Masalda yer alan ikinci düşünce dini bir hüviyete sahiptir. “Her şeyi Tanrı vermiştir ve her şeyi Tanrı alır.” düşüncesi eserde yer alan iletilerdendir. Bu ileti masalın *girişinde* “*Veren Tanrı, alan Tanrı*” yargısıyla doğrudan ifade edilmiştir.

Masalda tespit edilen bir diğ er ileti “Ağ açları kesmek insafsızlıktır.” düş üncesidir. Bu ileti masalda odun toplamaya giden Akıllı Oğ lan karakteri üzerinden okuyucuya sunulur.

Eserde ileti ş öyle açıklanır: “*Orman da oldukça uzakmış. Çünkü zamanın insanları oldukça insafsızmış. Düş ünmeden, geleceğ i görmeden kesmişler ağ açları, tüketmişler ormanları.*” (Ç.K., s.56)

Masalda yer verilen bir diğ er ileti de “Eğ er cezalar ağır sa suç larımızı gizlemek gerekir” düş üncesidir. Deli Oğ lan’ın iş lediğ i kardeş i Akıllı Oğ lan’ın cezaların ağırlığ ı yüzünden gizlemeye çalışması buna ö rnek oluşturur.

Masalda tespit edilen diğ er bir ileti de “Adalet insanları mutluluğ a erdirir” düş üncesidir. Bu ileti ş u cümlelerle doğ rudan aktarılmış tır: “*adaletle erilir mutluluğ a*” (Ç.K., s.65)

İncelenen masalda toplam 5 eğ itsel ileti tespit edilmiş tir.

Değ erler: Masalda tespit edilen değ erler; doğ a sevgisi, dini değ erler ve adalettir. Bu değ erlerin masaldaki yerleri eğ itsel iletiler bölü münde ö rneklendirilmiştir.

Dil ve Anlatım Ö zelikleri: İncelenen masal; cümle uzunlukları, kelime kadrosu ve anlatım özellikleri açısından sade, açık ve anlaş ılırdır. Metinde deyim ve atasöz ü kullanımları az sayıdadır. İsimler genelde somut sözcüklerdir. Cümle yapıları eylem odaklıdır. Sıfatlar sadece kiş ileri ve çevre anlatımlarında basit bir şekilde kullanılır. Betimlemeler karmaş ık ve anlaş ılması güç değildir. Metinde yer yer ses tekrarları görülür. Masalda diyaloglar sıklıkla yer alırken paragraf sayısının da fazla olması anlatımdaki canlılığ ı arttırmış tır. Ayrıca masal duyulan geçmiş zaman ile anlatılırken, masal uzunluğ u da yaklaşık 11 sayfadır.

Masalın döş eme bölü mü 4 dizelik ş iir biçiminde bir tekerlemeden oluş maktadır. Bu sebeple döş eme bölü mü kısa tutulmuş tur. Tekerlemenin iç inde hem “varmış yokmuş” gibi klasik masal ifadeleri varken hem de özgün buluş lar yer almaktadır. Asıl masal bölü mü ise uzun tutulmuş tur. Döş eme bölü münden asıl masala geç iş “vaktin birinde” ifadesiyle

yapılmıştır. Asıl masal bölümünde 3 yerde klasik masal formelleri kullanılmıştır. Diyaloglar konuşma çizgisi kullanılarak oluşturulmuştur. Masalın üç elma bölümünde ise uzun bir tekerleme yer almaktadır. Masal “Onlar ermiş muradına, biz çıkalım kerevetine” ifadesiyle son bulur.

Masalda herhangi bir yazım, imla ve noktalama yanlışı bulunmamaktadır.

2.56. Gelin Böceği ile Sıçan

Tür: Masal

Tema: Masalın teması iyilik-kötülüktür. Tema; açık, belirgin ve anlaşılırdır. Herhangi bir ideolojik öge bulunmamaktadır.

Ana Fikir: Kötülük yapan kötülük bulur.

Konu: Gelin böceğini arkadaşlık vaadiyle kandıran bir sıçanın yaptığı kötülükler sonrasında başına gelenler masalın konusunu oluşturmaktadır. Konu, özellikleri itibariyle okuyucuyu temaya ulaştırabilmektedir. Ayrıca çocuğa göredir. Masalda herhangi bir şiddet unsuru yer almaz. Hayvanların insana özgü davranışlarda bulunması masaldaki olağanüstülüklerdir.

Plân: Masal plan özellikleri bakımından çocuklara uygundur. Olay örgüsü içerisinde giriş, gelişme ve sonuç bölümleri belirgindir. Anlatım hareketli ve hızlıdır. Eser kişi-kişi çatışması üzerine kurgulanmıştır.

Çevre ve Zaman: Masalda sabit bir çevre belirtilmemiştir. Köy, gölet ve değirmen masalda adı geçen çevre unsurlarıdır.

Masalda zaman “vaktin birinde” olarak belirtilmiştir

Karakterler: Masal karakterlerin niteliği ve karakter sayısı bakımından çocuklara uygundur. Ana karakterler özellikleriyle metinde ön plana çıkmaktadır.

İnsanlar

Atlı: Atıyla yol giden bir kişidir. Yardımsever bir kişidir.

Değirmenci: Konuksever ve adaletli bir değirmencidir.

Olağanüstü Varlıklar

A)-Hayvanlar

Gelin Böceği: Masalın ana kahramanıdır. Güzel ve saf bir gelin böceğidir. Adına Sarık Pabuç Sarı Kadın da denmektedir.

Sıçan: Masalın diğer ana kahramanıdır. Yalancı ve kendi çıkarlarını düşünen bir sıçandır. Adına Sülebeyi de denmektedir.

Eğitsel İletiler: Masalda tespit edilen tek ileti; “Kötülük eden kötülük bulur” düşüncesidir. Bu ileti masalda Sıçan üzerinden aktarılmıştır. Sıçanın Gelin Böceğine kötülük yapması ileride kendisinin de kötülüğe maruz kalması sonucunu doğurmuştur.

Değerler: Masalda tespit edilen değerler yardımseverlik ve dayanışmadır. Atlının Gelin Böceğini düştüğü göletten çıkarması yardımseverlik, Atlı, Değirmenci ve Gelin Böceğinin birlik olarak Sıçanı tuzağa düşürmeleri ise dayanışma değerine örnektir.

Dil ve Anlatım Özellikleri: Masal yaklaşık 12 sayfa uzunluğundadır. Anlatım duyulan geçmiş zaman ile gerçekleştirilmiştir. Masal; dil ve anlatım özellikleri bakımından sade, açık ve anlaşılırdır. Sözcükler genel itibariyle çocuk seviyesine uygundur. Somut sözcükler ağırlıktadır. Deyim, atasözü ve ikileme kullanımlarının sayısı azdır. “*Ulan, avanak*” ve “*aptal*” sözcükleri dışında argo kullanımı görülmez. Sıfatlar sınırlı sayıda ve basittir. Betimleyici anlatım görülmez. Bağlaçlar çocukların anlayabileceği düzeydedir. Eserde cümleler genellikle kurallı eylem cümleleridir. Diyalog ve paragraf sayısı çoktur. Öz Türkçe hassasiyeti kendini hissettirir.

Masalın döşeme bölümü çok kısadır. 4 dizelik manzum bir özgün tekerlemeden oluşur. Bu tekerleme mani tipinde uyaklanmıştır. “Varmış yokmuş” formeliyle asıl masal bölümüne geçilir. Asıl masal bölümü uzundur. Bu bölümde çeşitli masal ortası tekerlemelerinden yararlanılmıştır. Klasik masal formelleri bu bölümde kullanılmamıştır.

Masalın üç elma bölümü özgün bir tekerlemeyle sonlandırılmıştır. Bitiş formellerinden yararlanılmamıştır.

Masalda herhangi bir noktalama, yazım ve imla yanlışı bulunmamaktadır.

2.57. Çobanla Kurt

Tür: Masal

Tema: Masalın teması akıldır. Tema; eserde açık, belirgin ve anlaşılırdır. Tema çocuk gerçekliğine uygundur ve çocuğa göredir. Temanın herhangi bir ideolojik yönü yoktur.

Ana Fikir: Akıl herkese lazımdır.

Konu: Bir çobanın sürüsünü kurda emanet etmesi sonucu koyunların sahibi tarafından gönderildiği yolculuk sonrasında aklını kullanmayı öğrenmesi masalın konusunu oluşturmaktadır. Konu çocukların dünyasındandır. Masalda herhangi bir şiddet unsuru bulunmamaktadır. Ayrıca olağanüstü öğeler de masalda yer almaz.

Plân: Masal plan özellikleri bakımından çocuğa göredir. Giriş, gelişme ve sonuç bölümleri belirgindir. Betimlemeler kararındadır. Olay örgüsü akıcı ve hareketlidir. Eser kişi-kişi ve kişinin kendisiyle çatışması üzerine kuruludur. Çobanın kurt ile çatışması kişi-kişi, çobanın kendi kendisiyle çatışarak zihni bir dönüşüm

Çevre ve Zaman: Masalda geçen çevre unsurları; *Göller Bölgesi, Uludağ, dere, çamlık ve pınardır.*

Masalda zaman “vaktin birinde” şeklinde belirtilmiştir.

Karakterler: Masalda karakter sayısı çocuklar için uygundur. Hayvanlar ve insanlar bir arada bulunur. Ana karakter olan Çoban, özellikleriyle eserde ön plandadır.

İnsanlar

Çoban: Masalın ana kahramanıdır. 300 koyun otlatan bir çobandır. Masalın başında aklının kullanmayı bilmeyen saf bir kişi gibi yansıtılır ancak koyunların sahibinin yardımıyla masalın sonunda aklını kullanan bir kişiye dönüşür.

Koyunların Sahibi: Koyun sürüsünün sahibidir. Bilge bir kişidir. Çobanın geçirdiği dönüşümde büyük bir etkisi vardır.

Gül Beyi: Göller Bölgesinde oturan bir beydir. Güzel bir bahçesi bulunmaktadır.

Olağanüstü Varlıklar

A)-Hayvanlar

Kurt: Masalda kötü özellikleriyle ön plana çıkan tek kahramandır. Çobanı kandırarak koyun sürüsünü ele geçirir. Kurnaz bir hayvandır.

At: Çobanın yolda karşılaştığı ylık atıdır.

Öküz: Çobanın yolda karşılaştığı öküzdür.

Bülbül: Çobanın yolda karşılaştığı bülbüldür.

Eğitsel İletiler: Masalda tespit edilen ilk ileti aynı zamanda eserin ana fikri de olan “Bilgi herkes için gereklidir.” düşüncesidir. Bu ileti masalda Çoban üzerinden aktarılmıştır. Çobanın masalın başında aklını kullanmayan bir insan olması ve bundan zarar görmesi sonucu masalın sonunda aklını kullanmaya başlaması iletiye örnek oluşturur. *“Yaşamın yolu bilinçtir, bilgilenmektir; usu kullanıp uzağı görmeli, Çoban, çobanım deyip geçmemeli”* (Ç.K., s.84)

Masalda tespit edilen bir diğer ileti de “Emanet sahibinden başkasına verilmez” düşüncesidir. Kurdu ısrarlı isteklerine rağmen Çobanın koyunları kurda vermemesi bu iletiye örnek oluşturur. *“Ürkütücü söze aldırman, başkasının malına seni saldırtmam.”* (Ç.K., s.81)

İncelenen masalda toplam 2 ileti tespit edilmiştir.

Değerler: Masalda tespit edilen tek değer sorumluluktur. Çobanın sorumluluğunu yerine getirmek için emanet koyunlarını kurda vermek istemeyişi bu değere örnek teşkil etmektedir.

Dil ve Anlatım Özellikleri: Masal; dil ve anlatım özellikleri bakımından açık, sade ve anlaşılırdır. Eserde kullanılan sözcükler genel özellikleri itibariyle çocukların seviyelerine

uygundur. Kullanılan sözcüklerin büyük bir bölümü somut kelimelerdir. Ancak az da olsa soyut kelime kullanımı da görülür. Deyim, atasözü ve sıfat kullanımı sınırlıdır. Kullanılan sıfatlar basit betimlemeler oluşturmaktadır: “*koca burunlu*” Argo sözcük görülmez. Öz Türkçe duyarlılığı belirgindir. Kullanılan cümlelerin büyük bir bölümü eylem cümlesidir. Diyaloglar konuşma çizgisi kullanılarak oluşturulmuştur. Diyaloglar bol, paragraflar kısa ve çeşitlidir.

Masalın döşeme bölümünde 6 dizelik manzum bir tekerleme bulunur. Bu tekerlemede klasik formel görülmez. Zıt kavramların bir arada kullanımından ve seci sanatından yararlanır. Asıl masal bölümüne “varmış yokmuş” giriş formeliyle geçilir. Asıl masal bölümünde masal hareketli ve hızlı bir şekilde giriş, gelişme ve sonuç bölümlerine dikkat edilerek anlatılır. Bu bölümde 5 yerde zamanı hızlandırmak amacıyla geçiş formeli “*az gitmiş uz gitmiş*” ifadelerinden yararlanılmıştır. Ayrıca yine amaçla “*Kelebek olmuş uçmuş; yel olmuş esmiş; su olmuş akmış*” ifadelerinden de faydalanılmıştır. Masalın üç elma bölümünde ise tekerleme kullanımı görülür. Masal “Çoban muradına ermiş” ifadesiyle sonlandırılır.

Masalda herhangi bir yazım, imla ve noktalama yanlışı bulunmamaktadır.

V. Bölüm

Tartışma ve Öneriler

1. Tartışma

Numan Kartal, sanat, eğitim ve düşünce alanında ortaya koyduğu eserleriyle Türk edebiyatında yerini almış sanatçılardan biridir. 1956 yılında başladığı yazı hayatını ömrünün son günlerine kadar sürdürmüştür. Yazarlık hayatı boyunca onlarca kitap, yüzlerce gazete ve dergi makalesi kaleme alan Kartal, çalışmalarından dolayı muhtelif yıllarda çeşitli ödüllere layık görülmüştür. Kartal'ın öne çıktığı iki alan folklor ve çocuk edebiyatıdır. Bu çalışmanın sınırları doğrultusunda Kartal'ın çocuk edebiyatı ile ilişkisi ele alınmıştır.

Kartal'ın çocuk edebiyatı ile ilişkisi iki noktada toplanır. İlki, çocuklar için yazdığı öykü ve masallarından oluşan sanat yapıtlarıdır. Yazar, çocuklar için 9 masal ve 1 öykü kitabı kaleme almıştır. Bu eserlerinde toplam 47 masal ve 10 öykü bulunmaktadır. Ayrıca bu kitaplarda yer alan bazı öykü ve masallarını muhtelif çocuk dergilerinde de yayımlamıştır. Kartal'ın çocuk edebiyatıyla ikinci bağı ise çocuk edebiyatı hakkında yazdığı yazılardır. Bu yazılarda, Kartal'ın çocuk edebiyatı hakkındaki görüş ve düşünceleri bulunmaktadır.

Numan Kartal; çocuk edebiyatı konusunda kendi sanat anlayışını oluşturmuş ve bu doğrultuda eserler vermiş yazarlardan biridir. Onun eserlerinde belirgin bazı ortak yönler görülür. Kartal'ın eserlerinin en dikkat çekici özelliklerinden biri çocuğa göre bir dil ve anlatımı yakalamış olmasıdır. Onun neredeyse eserlerinin tamamında dil; açık, sade ve anlaşılırdır. Kartal, ayrıca öz Türkçe duyarlılığına da sahiptir.

Kartal'ın çocuk kitaplarında olağanüstülük ve gerçekçilik bir arada bulunur. Mantığa ve gerçekliğe büyük önem veren yazar, düş ile usu sentezleme yoluna giderek; kahramanları, konuları ve olayları seçerken gerçek yaşamın tanıklığına başvurur. Gerçek yaşamı kılavuz olarak alır. Kartal'ın eserlerinde “akıl ve mantık” problemlerin çözümünde olağanüstüklere göre ön plandadır. Sorunların çözümünde kahramanlar ellerinden gelen çabayı gösterir ve akıl

yürütür. Sihir, büyü gibi gerçeküstü unsurlar motif olarak bulunsa da çözüm yolu olarak okuyucuya sunulmaz. Bu bakımında eserlerin kurgusunda rastlantısallık unsuru son derece azdır.

Kartal'ın eserlerinde kahramanların ödül ya da ceza almaları sadece otoritenin elinde değildir. Kahramanlara yaptırım uygulanacaksa mutlaka bir yargı organına başvurulur. Bu durum özellikle masallar için özgün bir ifade tarzı oluşturmaktadır.

Kartal'ın eserlerinin belirgin özelliklerinden biri de yerelleştirme unsurlarından sıklıkla yararlanmasıdır. Kartal, eserlerinde olayların geçtiği çevre unsurlarını çoğunlukla yaşadığı yerlerden seçer. Bu durum hem öykülerinde hem de masallarında görülür. Gerçekçi bir tarzda ele aldığı öykülerinde çevre unsurları genellikle İnegöl ve muhitidir. Bunun yanında Kandıra ve Kocacık gibi yazarın ilişkili olduğu şehirler de bazı eserlerinde görülür. Masallarda ise alışılan klasik çevre unsurlarının yerine, neredeyse metinlerin tamamında Uludağ ve Ağrı Dağı gibi yerel çevre unsurları görülür. Klasik masallardaki Kafdağı'nın yerini, Kartal'ın masallarında Uludağ alır. Ancak her ne kadar yerel çevre unsurları kullanılsa da masallarda anlatılan yerlerin gerçeküstü bir yer olduğu okuyucuya hissettirilir. Masallardaki yerelleştirme sadece isim bakımındandır.

Kartal'ın eserlerinde görülen bir özellik de zengin folklor unsurlarıdır. Onun eserlerinde; atasözleri, deyimler, bilmeceler, tekerlemeler, maniler, türküler, dua ve ilençler, düğün-evlenme-ölüm gelenekleri, ad koyma gelenekleri, halk botaniği, halk mutfağı, halk mimarisi, halk giyimi, formeller, formülistik sayılar, klasik kahramanlar, yerel yer ve kişi adları gibi folklorik malzemeler sıklıkla bulunur. Kartal folklor konusundaki birikimini bu şekilde çocuk kitaplarına aktarmıştır.

Numan Kartal eserlerinde; umudu, birlik ruhunu, akıl yolunun doğruluğunu, hukukun yüceliğini, bilimin ve mantığın şaşmazlığını, gerçeklerin hiçbir zaman gizlenemeyeceğini, iyilik yapmanın büyük bir erdem olduğunu, erdemli yaşamının değerini ve haksızlığa asla

ödün verilmemesi gerektiğini yaygın olarak vurgular. Kartal, bütün bu anlatılanlardan hareketle; dil, anlatım ve içerik özelliklerini kullanarak kendine has özgün bir sanat anlayışı geliştirir.

Araştırmanın ilk sorusu, Numan Kartal'ın edebiyatımızdaki yeri ve öneminin ne olduğudur. Yukarıda anlatılanlardan hareketle; Kartal, Türk çocuk edebiyatında özellikle masallarıyla ön plana çıkmış sanatçılardandır. Onun Türk çocuk edebiyatındaki yeri, masal edebiyatı içerisinde konumlandırılabilir. 40'lı ve 50'li yıllarda Cahit Uçuk ve Eflatun Cem Güney'in başarılı örneklerini verdiği Türk masal edebiyatı, sonraki yıllarda Oğuz Tansel'in çalışmalarıyla ilerlemiştir. 1970'li yıllardan sonra ise, Numan Kartal çocuklar için masal örnekleri yazmış ve bu alandaki yerini almıştır. 70'li yıllardan sonra masal edebiyatımızda hareketlenme görülse de, birçok yazar salt masala yoğunlaşmamıştır. Oysa Kartal, yılların verdiği folklor bilgi ve tecrübesinin de yardımıyla tüm mesaisini Eflatun Cem Güney'in bıraktığı boşluğu doldurmak için harcamıştır. Yayınevlerinin istekleri doğrultusunda hazırladığı yardımcı edebiyat kitapları, masal çalışmalarını yavaşlatsa da Numan Kartal verdiği eserlerle çocuk edebiyatımızda çağdaş masal geleneğinin en önemli isimleri arasındadır.

Araştırmanın ikinci sorusu Numan Kartal'ın eserlerinin dış yapı özellikleri bakımından nasıl bir görünüme sahip olduğudur. Elde edilen bulgular sonucunda, araştırmanın örneklemini oluşturan kitapların dış yapı özellikleri bakımından bazı benzerlik ve farklılıklara sahip oldukları gözlemlenmiştir. Benzerliklerin oluşmasında kitapların aynı diziden çıkması etkili olmuştur. İncelenen tüm eserlerde ortak olarak tespit edilen özellikler şunlardır:

- Eserlerin boyutları 13,5 x 19,5 cm olarak tasarlanmıştır ve eserler bu özelliklerinden dolayı taşınabilirlik açısından çocuklar için elverişlidir.

- Eserlerin kapakları Amerikan Bristol kâğıdındadır ve üzerleri selefona ile kaplıdır. Bu nitelikler kitapların dayanıklılığını artırır ve çabuk yırtılmasını engeller.
- Eserler, Amerikan cilt ile ciltlenmiştir. Sayfalar, sırttan tutkalla birleştirilmiştir. Bu durum dayanıklılık açısından uzmanların görüşleriyle çelişmektedir. Uzmanlar dayanıklılık açısından ip dikişi tavsiye etmektedir.
- Eserlerde, 80 gram ağırlığında 2.hamur kâğıt kullanılmıştır. Kavramsal çerçevede belirtilen özelliklere göre 1. Hamur kâğıt çocuk kitapları için daha uygun olsa da 2. Hamur kâğıtların da eserlerde kullanılabileceği belirtilmiştir.
- Eserlerin hepsinde sırt yazısı bulunmaktadır. Sırt yazısında; kitabın adı, yazarın adı soyadı ve yayınevinin adı yer almaktadır. Eserlerde sırt yazısının bulunması kendi kütüphanesini oluşturan çocuklar için kullanım kolaylığı sağlamaktadır.
- Eserlerin tamamında resimler siyah beyazdır. Dikkatli incelendiğinde renkli resimlerin fotokopi ile siyah beyaz yapıldığı görülmektedir. Bu durum çocuklar için uygun olsa da ideal değildir. Renkli resimli kitaplar çocukların daha fazla ilgisini çektiğinden, uzmanlarca tavsiye edilmektedir.
- Eserlerde yazı karakteri olarak Times New Roman kullanılmıştır.
- Eserlerin metinleri, sayfa düzeni bakımından tek bir sütunda yazılmıştır. Satır boşlukları bir karakter uzunluğundadır. Sayfa kenarlarında marjlar bulunmaktadır. Metin rengi ile kâğıt rengi arasında okunabilirlik açısından olumlu bir denge vardır. Satır uzunlukları çocuklara uygundur. Bu özellikler, nitelikli bir çocuk kitabının sayfa düzeninde olması gerekenlerle uyumludur.

İncelenen eserlerin dış yapı özellikleri bakımından benzerliklerinin yanında birbirleriyle ayrıldıkları noktalar da bulunmaktadır. Araştırmanın örneklemini oluşturan 10 kitap aynı diziden çıkmasına rağmen birbirlerinden farklı kapak renklerine sahiptir. Her bir kitabın kapak resmi, kitabın içerisinde bulunan bir masal ya da öyküyü yansıtmaktadır. Bu

bakımdan bütün kapak resimleri birbirinden farklıdır ve her biri kitapların içerisindeki bir metinden seçilmiştir. Öykü ve masal kitapları, hitap ettikleri yaş grubu gereği farklı yazı boyutları ile ölçeklendirilmiştir. Öykü kitabı 12 punto ile yazılırken, masal kitaplarında 14 punto yazı boyutu kullanılmıştır. Her bir kitapta bulunan masal ya da öykü sayısı aynı değildir. Ancak sayfa sayıları tüm kitaplarda hemen hemen aynıdır. İncelenen tüm kitaplarda sayfa düzeni kendine özgü özellikler göstermektedir. Kitaplardaki resim sayıları da birbirine eşit değildir. Farklı sayılardaki resimler, metne göre farklı şekillerde yerleştirilmiştir. Küçük Simitçi 'de toplam 4, Arslan Keloğlan'da 15, Keloğlan'ın Düşü'nde 7, Çil Horoz'da 11, Bülbül Sarayı'nda 10, Ali Baba'da 9, Üvey Kız'da 16, Yoksul Baba'da 9, Tembel Kız'da 16 ve Çoban Kızı'nda 13 resim bulunmaktadır. Bu eserlerden Küçük Simitçi ve Keloğlan'ın Düşü kitapları resim sayıları bakımından çocuklar için yeterli değildir. İyi bir çocuk kitabı resimleme açısından daha zengin olmalıdır. Diğer kitaplar ise resim sayısı bakımından çocuklar için uygundur.

Biçim özellikleri hakkında genel bir değerlendirme yapıldığında; incelenen kitapların boyutları, ağırlığı, kapağı, harfleri, sayfa düzeni ve resimleri çocuk edebiyatının uzmanlar tarafından belirtilen standartlarına uygunken; incelenen eserlerin cilt özellikleri ve kâğıt cinsi ideal standartlara uymamaktadır.

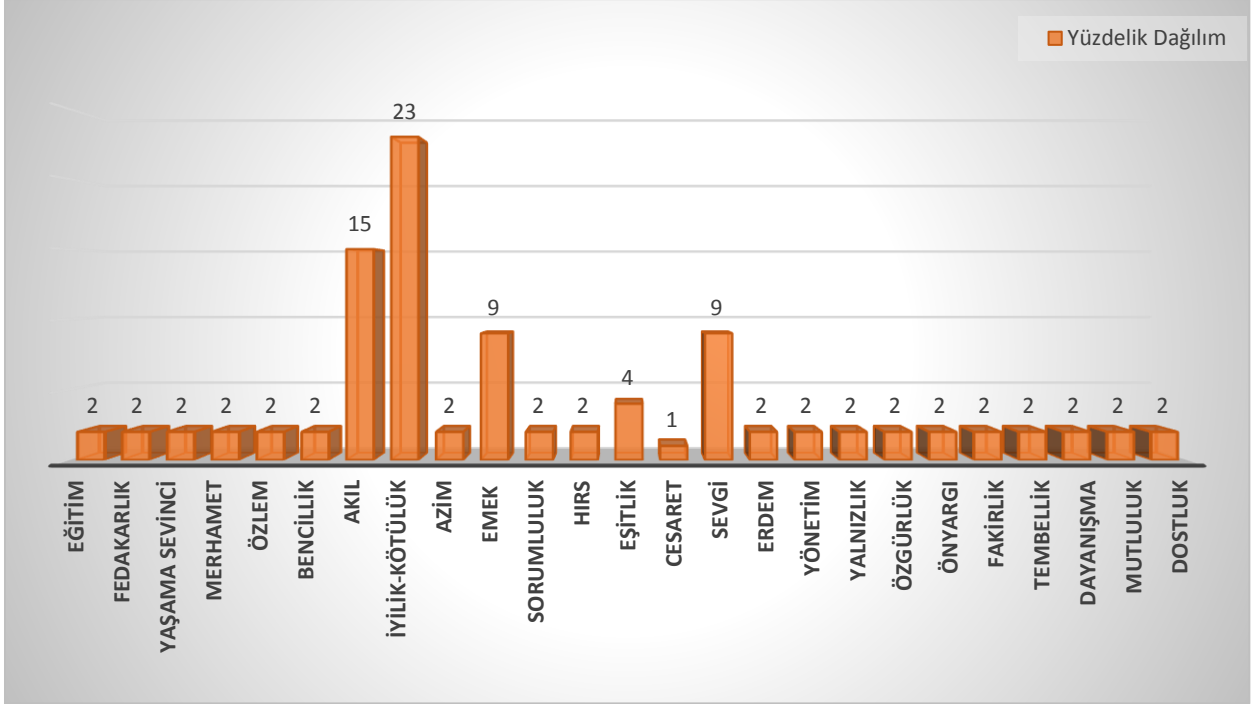
Araştırmanın üçüncü sorusu Numan Kartal'ın çocuk kitaplarının iç yapı özellikleri bakımından nasıl bir görünüme sahip olduğudur. İç yapı özellikleri; tema, konu, karakterler, plan ve dil anlatım özellikleri olarak belirtilmektedir. Çalışmanın örneklemini oluşturan eserler bu başlıklar etrafında sırasıyla incelenmiştir.

İncelenen masal ve öykülere temaları açısından bakıldığında, bu metinlerde 25 farklı tema kullanımı tespit edilmiştir. Şekil 4'te de görüldüğü üzere, tespit edilen temalar kullanım sıklıklarına göre sıralandığında; Kartal'ın eserlerinde en çok yer alan temalar % 23 ile iyilik-kötülük, % 15 ile akıl, % 9 ile sevgi ve emektir. Çocuk kitaplarının iyilik ve sevgiden

beslenmesi gerektiği düşüncesi göz önüne alınırsa, incelenen eserlerin büyük bir bölümünün tema bakımından çocuğa göre ve çocuk gerçekliğine uygun olduğu görülmektedir. Ayrıca tema çeşitliliği de eserler için olumlu bir özellik olarak değerlendirilmektedir.

Şekil 4

İncelenen Eserlerde Tespit Edilen Temaların Yüzelik Dağılımı

İncelenen öykü ve masalların büyük bir bölümünde tema; açık, belirgin ve anlaşılırdır. Aynı zamanda bu eserlerde konu-tema ilişkisi de güçlüdür. Konu, okuyucuyu kolaylıkla temaya ulaştırabilmektedir. “Minik Bir Kuş” öyküsü, “Kara Hatçe ile Sülebeyi” ve “Yoksul Babanın Çocukları” masallarında ise bu durum görülmez. Bu metinlerde hâkim bir tema tespit edilememiştir. Üç eserin de temaları metinlerde açık, anlaşılır ve belirgin bir şekilde yer almamaktadır. Bu bakımdan adı geçen metinler çocuklar için uygun değildir.

İncelenen metinlerin tema özelliklerine ideoloji açısından bakıldığında; Atatürk ve Yavrutürk öyküsü hariç diğer eserlerin tamamının temalarında ideolojik bir unsur bulunmadığı görülmektedir. Atatürk ve Yavrutürk öyküsünde ise ideoloji olarak sadece Atatürkçülük yer alır. Öykünün teması, Atatürk sevgisidir. Bu tema, Milli Eğitim

Bakanlığının Türkçe derslerinde zorunlu olarak yer verdiği Atatürkçülük fikrine uymaktadır. Ayrıca öykü ideolojik bir yapıda olsa bile bu ideoloji ülkemizin eğitim felsefesine uygundur ve eğitim amaçlarımızla örtüşmektedir. Aynı zamanda milli değerlerimizin de önemli bir parçasıdır. Genel bir değerlendirme yapılırsa, Numan Kartal'ın incelenen öykü ve masallarında temalar ideoloji bakımından çocuklara uygundur.

İncelenen masal ve öykülerin konu özellikleri açısından görünümüne bakıldığında, genel olarak çocukların okuma eğilimlerinin gözetildiği; anne sevgisi, hayvan sevgisi, iyilik, arkadaşlık, yardımlaşma, Atatürk sevgisi, tarih gibi konuların eserlerde işlendiği görülmektedir. Ancak bazı masalarda evlilik ve aşk gibi çocukların okuma eğilimlerine uymayan konular da yer almaktadır. Bu tür konular çocukların dünyalarına seslenirse de, masalarda asıl amaç olayların bizzat kendisi olduğundan, masalarda yaşanan serüvenlerin çocukların ilgilerini çektiği bilinmektedir. Bu sebeple serüvene ve gerçeküstü mücadelelere dayalı masalların çocukların okuma eğilimlerine uyduğu düşünülmektedir. Özellikle de Serüven-Robinson çağında olan çocuklar bu tarz metinlere ilgi duyar. Numan Kartal'ın incelenen masaları arasında özellikle “Keloğlan masalları” bu gruba girmektedir. Keloğlan masallarında, Keloğlan âşık olduğu padişah kızını almak için mücadele içerisine girer. Bu tür masalarda asıl olan Keloğlan'ın amacı ya da duyguları değil onun bu amaç uğrunda verdiği mücadele ve yaşadığı serüvenlerdir. Çocukların Serüven-Robinson çağında bu tarz metinlerden hoşlandıkları kavramsal çerçevede belirtildiğinden dolayı, incelenen bu tür masallar çocuklar için uygundur.

Araştırmanın örneklemini oluşturan eserler; baskı, korku, şiddet ve cinsellik unsurları bakımından incelendiğinde; “herhangi bir şiddet unsuru içermeyen masal ve öyküler”, “hafif şiddet içeren masal ve öyküler” ve “ağır şiddet içeren masal ve öyküler” olarak sınıflandırma yapılabilir. İncelenen masal ve öykülerin toplam 26'sında şiddet unsurları tespit edilmiştir. Bunlardan 14'ü hafif şiddet unsurlarıyken, 12'si ağır şiddet içeren metinlerdir. 31 masal ve

öyküde ise herhangi bir şiddet unsuru bulunmamaktadır. Hafif şiddet içeren metinlerin çocuklar tarafından okunmasında büyük bir sakınca görülmemektedir. Ancak ağır şiddet içeren masal ve öyküler kesinlikle çocuk psikolojisine uygun değildir. Bu metinlerde şiddet öğeleri açıkça ve canice yer almakta, şiddete karşı adeta teşvik edici bir tavır takınılmaktadır. İnceleme sonucunda hafif şiddet unsurları tespit edilen masal ve öyküler; “Minik Bir Kuş, Acıyı Bal Eylemek, Keloğlan’ın Serüveni, Keloğlan’ın Zorlu Serüveni, Keloğlan ve Külâhın Gizemi, Kuyruksuz Tilki, Altın Taslı Kız, Çoban ve Köpeği, Padişah Hazinesini Çalan Hırsızlar, Yoksul Baba, Sarı Kızlar, Üç Oğlan, Kara Vezirin Karası ve Ayı ile Tilki’dir. Ağır şiddet unsurları tespit edilen masal ve öyküler; “Aslan Keloğlan, Keloğlan ile Devler, Kurtla Kuzu, Anasını Kazana Atan Deli, Elma ile Dev, Padişah Kızı ile Beyoğlu, Değirmenci Köse, Akıllı Geçinen Aptal Adam, Tıtı ile Pıtı, Kurbağa ile Akrep, Yoksul Adam ve Delinin Başına Gelenler”dir. Diğer masal ve öykülerde ise çocuk psikolojisini olumsuz etkileyebilecek herhangi bir baskı, korku ve şiddet unsuru tespit edilmemiştir. Ayrıca Değirmenci Köse masalında çocuk psikolojisini olumsuz yönde etkileyebilecek cinsellik unsurları tespit edilmiştir. Bu masal da çocuklara tavsiye edilmemektedir.

Çalışmanın örneklemini oluşturan öykü ve masalarda bir diğer konu özelliği de metinlerde yer alan olağanüstü unsurlardır. Araştırma sonucunda, incelenen öykülerde herhangi bir olağanüstü unsur tespit edilmemiştir. Öyküler gerçekçi bir tarzda kaleme alınmıştır. Fantastik öğeler içermemektedir. Ancak masallar için aynı durum söz konusu değildir. Araştırmanın örneklemini oluşturan masalların 37’sinde olağanüstü unsurlar görülürken, 10’un da görülmez. Olağanüstü unsurlar görülen masalların da yarı fantastik bir tarzda kurgulandığı söylenebilir. Bu masalarda yer alan gerçeküstü unsurlar; bazen kişileştirilmiş bir hayvan karakteriyle, bazen bir dev karakteriyle, bazen de sadece bir motifle sınırlı kalmıştır. Gerçeküstülükler, olayların sonuçlandırılmasında çözüm yolu olarak sunulmamıştır. Numan Kartal’ın masalları; gerçeklik dünyasına adım atmaya başlayan okurlar

için geçiş dönemi eserleri gibidir. Metinler olağanüstü unsurlar içerse de bunlar sınırlıdır ve olay örgüsünü belirleyici bir nitelikte değildir.

Araştırmanın örneklemini oluşturan metinlerin bir diğer iç yapı özelliği de karakter kadrosudur. Çocuk kitaplarının karakter kadrosu; karakter nitelikleri, karakter sayısı ve tipler olarak üç alt başlıkta incelenebilir. İlk başlık karakter nitelikleridir. Numan Kartal'ın öykülerinin 6'sında ana karakterler çocuk, 2'sinde aile bireyleri, 1'inde hayvan ve 1'inde de yetişkinlerdir. Öykülerin karakter kadrosu içerisinde 8 öyküde çocuk bulunurken, 2 öyküde çocuk karakter bulunmamaktadır. Masallara bakıldığında ise karakterlerin biraz daha çeşitlendiği görülür. Masalların 15'inde yetişkin karakterler kullanılırken, geri kalan masallarda Keloğlan, Nasrettin Hoca, küçük erkek ya da kız çocuk ve hayvanlar gibi çocukların dünyasına seslenen ve çocuk gerçekliğine uygun karakterler tercih edilmiştir. Karakter kadrosunda büyük, ortanca ve küçük olmak üzere üç kardeşin bulunduğu masallarda küçük kardeş mutlaka ana kahraman olarak seçilmiştir. Bu durum çocukların ana kahramanla özdeşleşmesini kolaylaştırmakta ve rol-model ilişkisini güçlendirmektedir. Ayrıca masalların karakter kadrosunda bulunan gerçeküstü karakterler de çocukların okuma eğilimlerine hitap etmektedir.

Karakter kadrosu ile ilgili ikinci başlık karakter sayısıdır. İncelenen öykü ve masalların karakter sayıları ile ilgili veriler Tablo 2'de ayrıntılı olarak yer almaktadır. Buna göre; Numan Kartal'ın çocuklar için yazdığı eserlerde karakter sayısı 3 ile 21 kişi arasında değişmektedir. İlgili araştırmalara göre çocuk kitaplarında karakter kadrosu kalabalık olmamalıdır. Karakter kadrosunda 21 kişi bulunan Acıyı Bal Eylemek öyküsü ve 12 kişi bulunan Altın Taslı Kız masalı karakter sayısı bakımından çocuklara uygun değildir. Diğer öykü ve masallar ise karakter sayısı bakımından çocuklara uygundur.

Tablo 2

Numan Kartal'ın Çocuklar İçin Yazdığı Öykü ve Masalların Karakter Sayıları

İncelenen Metin	Sayı	İncelenen Metin	Sayı
Atatürk ve Yavrutürk	8	Garip ile Hancı	5
Kır Gezintisi	5	Padişah Kızı ile Beyoğlu	6
Minik Bir Kuş	9	Ali Baba	5
Kuşçalı Osman	6	Başkan ve Oğulları	7
Mehmet	4	Çoban ve Köpeği	6
Karagöz Kuzum	7	Padişah Hazinesini Çalan Hırsızlar	5
Acıyı Bal Eylemek	21	Çiftçi Babanın Terzi Çocukları	6
Küçük Simitçi	6	Değirmenci Köse	6
Kocacık'tan Sevgilerle	4	Üvey Kız	8
Köye Yolculuk	7	Avcı ile Karaca	5
Aslan Keloğlan	8	Akıllı Deli	6
Dağlar Padişahının Çobanı Keloğlan	7	Akıllı Geçinen Aptal Adam	7
Keloğlan Geldi	5	Yoksul Baba	8
Keloğlan ile Devler	3	Sarı Kızlar	7
Keloğlanın Serüveni	9	Üç Oğlan	9
Keloğlanın Allı Gelini	5	Yoksul Babanın Çocukları	8
Keloğlanın Düşü	6	Titi ile Piti	7
Çoban Oğlu Keloğlan	9	Tembel Kız	5
Keloğlanın Zorlu Serüveni	8	Kurbağa ile Akrep	4
Çil Horoz	8	Kara Vezirin Karası	4
Keloğlan ve Külâhın Gizemi	6	Kurtla Koyun	5
Kara Hatçe ile Sülebeyi	5	Tavuk Çobanı Dede	6
Kurtla Kuzu	5	Çoban Kızı	4
Kuyruksuz Tilki	3	Ayı ile Tilki	4
Anasını Kazana Atan Deli	5	Yoksul Adam	8
Altın Taslı Kız	12	Delinin Başına Gelenler	8
Bülbül Sarayı	8	Gelin Böceği ile Sıçan	4
Dere Kızı Dere Vere	7	Çobanla Kurt	7
Elma ile Dev	7		

Araştırma örnekleminin karakter kadrosu bakımından incelenmesi sonucunda Numan Kartal'ın eserlerinde Türk edebiyatının diğer yaratılarında da gözlenen bazı masal tipleri tespit edilmiştir. Bunlar; Keloğlan, Nasrettin Hoca, Köse, Bilge, Dev ve Perilerdir. Kartal'ın eserlerinde özellikle Keloğlan masallarının ağırlığı büyüktür. İncelenen masallardan 11'i Keloğlan masalıdır ve bu masalarda ana karakter Keloğlan'dır. Kartal'ın Keloğlan tiplemesi; olayları “şans” faktörü ile çözmez. Her olayda aklını kullanır, akıl ve mantığı ön plana alır. Pısrık değildir, mücadeleci bir karakteri vardır. Zorluklar karşısında çaba göstermeyi ilke haline getirmiştir. Özgüveni yüksektir. İncelenen masalarda, Keloğlan delikanlılık ya da erginlik çağında olarak belirtilir. Saçının olmayışından başka ön plana çıkan bir fiziksel özelliği bulunmaz. Gerçek adının ne olduğu bilinmez. Genellikle annesi ile yaşar. Ancak bazı

masallarda annesi ve babasıyla birlikte, bazı masallarda ise sadece ninesiyle birlikte yaşadığı da anlatılır. Eğitim düzeyi ile ilgili “Keloğlan’ın Serüveni” masalı dışında herhangi bir bilgi verilmemiştir. Bu masalda ise Keloğlan tipi eğitimli bir kişi olarak betimlenir. Kartal’ın masallarında Keloğlan’ın mesleğine dair de herhangi bir bilgi verilmiştir. Masalların büyük bir bölümünde, Keloğlan padişahın kızı ile evlenmek için mücadeleye girer. Padişahın imkânsız isteğini yerine getirerek kendini ispat eder ve statü kazanır. Masalların sonunda padişahın kızı ile evlenir. Kartal’ın Keloğlan masallarında dikkat çeken bir özellik de Bilge tipidir. İncelenen Keloğlan masallarının 7’sinde Bilge tipi görülmektedir. Bilge, Keloğlan’ın engelleri aşmak için akıl danıştığı bir akıl hocasıdır. Ayrıca Kartal’ın Keloğlan masallarında görülen Köse tipi de diğer Keloğlan masallarından farklılık göstermektedir. Değirmenci olarak karşılaşılan Köse karakteri, diğer masalların aksine Keloğlan’ın düşmanı değil dostu ve yol arkadaşıdır.

Çalışmanın örneklemini oluşturan eserler dil ve anlatım özellikleri bakımından incelendiğinde; Numan Kartal’ın dil ve anlatımının çocuğa göreliği başarıyla yansıttığı görülmektedir. Kartal’ın öykü ve masalları; sade, açık ve anlaşılır bir dil ile kaleme alınmıştır. Eserlerin söz varlığı büyük ölçüde somut kelimelerden oluşmaktadır. Metinlerde çocukların bilemeyeceği kelime sayısı sınırlıdır. Deyim ve atasözü gibi soyut anlam içeren unsurlar az sayıda kullanılmıştır. Sıfatlar sadece kişi ve çevre betimlemelerinde yalın bir şekilde bulunur. Bu sebeple betimleyici anlatım sınırlı ve çocuğa göredir. Argo kullanımı nadiren görülür. Kartal’ın eserlerinde cümle yapıları genellikle kısa ve eylem odaklıdır. Eylem cümleleri isim cümlelerine göre sayıca fazladır. Eksilteli cümle, soru cümlesi, ünlem cümlesi örnekleri neredeyse her metinde görülür. Devrik cümle kullanımı, sesteş sözcüklerin bir arada kullanımı ve secilerle oluşturulan şiirsellik anlatımda etkisini hissettirir. Eserlerde görülen bir diğer özellik de paragrafların kısa ve çeşitli olmasıdır. Bu özellik diyaloglarla da birleşince anlatımda canlılık ve hareket oluşturur. Ayrıca eserlerde Kartal’ın dil hassasiyeti de belirgin

olarak görülür. Kartal, Öz Türkçe duyarlılığına sahiptir ve dilimizdeki yaygın karşılıkları yerine “buyruk, yazgı, düş, tanrı, yapıt, us, konut” gibi sözcükleri tercih eder. Buraya kadar anlatılanlar; Kartal’ın öykülerinde de masallarında da ortak olarak tespit edilen dil ve anlatım özellikleridir. Ancak masal ve öykü türleri birbirinden farklı dil ve anlatım unsurlarına da sahiptir.

Numan Kartal’ın masallarında görülen anlatım özelliklerinden biri tekerlemelerdir. Onun masal sanatında tekerlemelerin önemli bir yeri vardır. Masal girişlerinde, masal ortasında ve masal sonlarında tekerlemelerden yararlanır. Özellikle masal girişlerinde kullandığı tekerlemeler anlatıma zenginlik katmaktadır. Kartal, 47 masalının 42’sinde döşeme bölümünde giriş tekerlemeleri kullanır ve bu tekerlemelerin hepsi birbirinden farklıdır. Kartal, yer yer “evvel zaman, kalbur saman” gibi klasik ifadelerden yararlandığı gibi, tekerlemelerinde özgün buluşlar da geliştirmiştir. Kartal’ın giriş tekerlemeleri bazen şiir, bazen düz yazı bazen de her ikisinin harmanlandığı bir bütündür.

Kartal’ın masallarında göze çarpan bir özellik de formel kullanımıdır. Yazar, döşeme bölümünden asıl masal bölümüne geçerken “*vaktin birinde*”, asıl masal bölümünde “*az gitmiş uz gitmiş...*” ve üç elma bölümünde de “*Onlar ermiş muradına*” formellerinden sıklıkla yararlanır. Ancak bazı masalarda, bu formellerin işlevini gören farklı klasik geçiş formelleri ya da kendi özgün buluşlarını da ortaya koyar. Örneğin; bazı masalların asıl masal bölümlerinde zaman geçişlerini hızlandırmak amacıyla “*az gitmiş uz gitmiş...*” yerine “*Kelebek olup kanatlanmışlar, kanat açıp uçmuşlar. Bazen yel olup dağdan dağa esmişler, bazen sel olup dağlardan ovalara akmışlar*” ifadesini kullanmıştır.

Kartal’ın öykülerine bakıldığında; 4 öyküde çeşitli anlatım tekniklerinin kullanıldığı görülmektedir. Bunlar; geriye dönüş tekniği, montaj tekniği, leitmotif tekniği ve iç monolog tekniğidir. Bu teknikler ilgili öykülerde kısmen görülmektedir. Adı geçen tekniklerin metinlerdeki kullanımı çocuklar için uygundur.

Kartal'ın öyküleri, anlatıcının bakış açısı bakımından incelendiğinde; 6 öyküde kahraman bakış açısı, 2 öyküde gözlemci bakış açısı, 1 öyküde ilahi bakış açısı ve 1 öyküde de ilahi ve kahraman bakış açılarının bir arada bulunduğu karma bakış açısının kullanıldığı görülür. Kavramsal çerçevede belirtilen bilgilere göre; çocukların ana karakterle özdeşleşim kurabilmesi için kahraman bakış açısı ideal olarak tercih edilmelidir. Ancak çocuk kitaplarında anlatımı zenginleştirmek, çocuklara farklı bir bakış açısı sunabilmek amacıyla diğer bakış açılarından da yararlanılmaktadır. Kavramsal çerçeve bölümünde belirtilen uzman görüşlerinden hareketle; incelen öykülerin bakış açısı bakımından çocuklara uygun olduğu görülmektedir.

Araştırma kapsamında yanıt aranılan dördüncü soru, Kartal'ın öykü ve masallarının hitap ettiği yaş grubunun ne olduğudur. Dil özellikleri, konuların niteliği, tematik özellikler, eğitsellik ve dış yapı özellikleri birlikte düşünüldüğünde, Numan Kartal'ın masallarının ilköğretim 3. ve 4. sınıflar için uygun olduğu sonucuna varılmıştır. Aynı zamanda bu sınıflar, Balcı (2013)'nin gerçeklere yönelme dönemi, Kıbrıs (2000)'in da düşünle gerçek arası dönem adını verdiği okuma eğilimi grubuna girmektedir. Öyküler ise yine ilgili bileşenler birlikte düşünüldüğünde, 5. sınıf ve üstü için uygun görülmüştür.

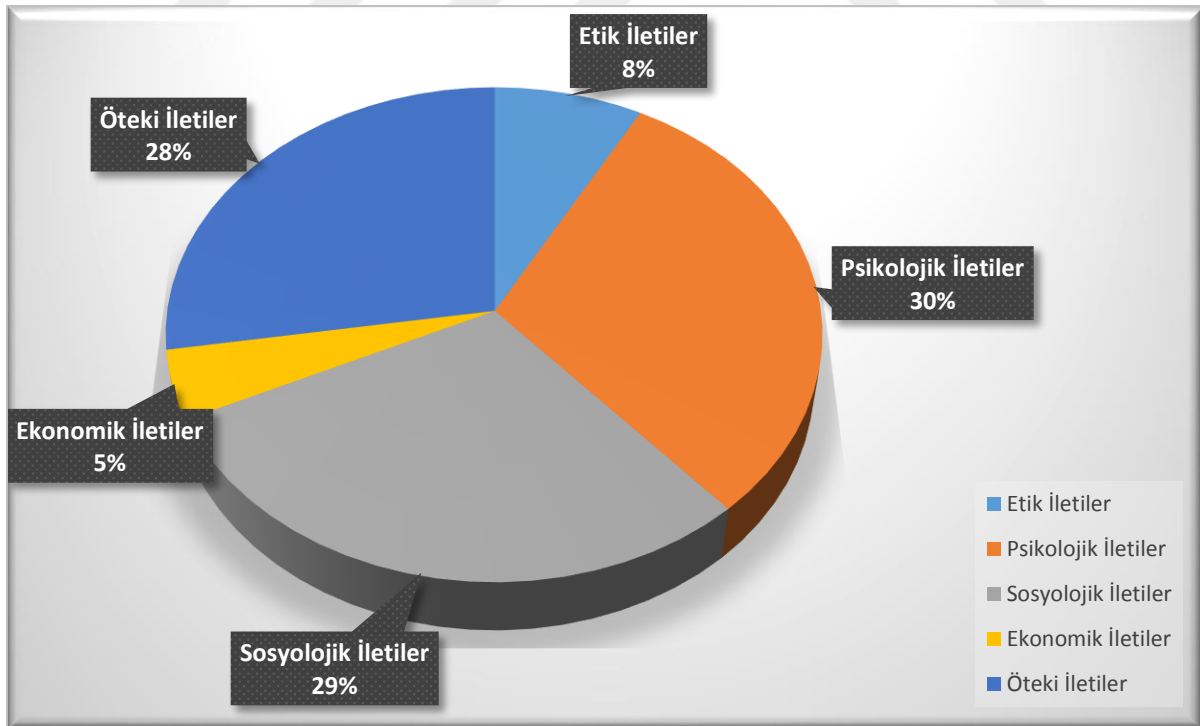
Araştırmanın beşinci sorusu, Numan Kartal'ın eserlerinin eğitsel değerinin ne olduğudur. Kavramsal çerçevede belirtilen bilgiler doğrultusunda çocuk kitaplarındaki eğitsellik; eğitsel iletiler ve değerler başlıkları altında incelenmiştir. Bunlardan ilki eğitsel iletilerdir.

Araştırma sonuçlarına göre; Numan Kartal'ın eserlerinin eğitsel iletiler bakımından zengin olduğu görülmektedir. İncelenen 10 öykü ve 47 masal içerisinde toplam 220 eğitsel ileti tespit edilmiştir. Bu iletiler eserlerin eğitici yönünü oluşturmakta ve çocukların farklı gelişim basamaklarına katkı sağlamaktadır. Şekil 5'te görüldüğü üzere; Kartal'ın eserlerinde saptanan iletilerin % 8'i etik iletiler, % 30'u psikolojik iletiler, %29'u sosyolojik iletiler, % 5'i

ekonomik iletiler ve % 28'i de öteki iletilerdir. Kartal'ın eserlerinde etik iletiler arasında; doğruluk, erdem, namus; psikolojik iletiler arasında; iyilik-kötülük, arkadaşlık, zeka, sabır, paylaşım, saygı, empati, özgüven, hırs, kıskançlık, umut, kibir, kararlılık; sosyolojik iletiler arasında; aile, hukuk, adalet, eşitlik, yönetim, insan ilişkiler, dayanışma; ekonomik iletiler arasında; borç, tasarruf, zenginlik; öteki iletiler arasında da milli ve dini değerler, hayvan sevgisi, doğa, eğitim, çalışkanlık ve herhangi bir sınıflandırmaya girmeyen diğer konulardaki iletiler yer almaktadır. Görüldüğü üzere, Kartal'ın eserleri farklı gelişim basamakları ile ilgili olarak eğitsel yönden çocukları desteklemektedir. Kartal'ın öykü ve masallarında en çok tekrarlanan eğitsel iletiler ise; iyilik-kötülük, zekâ, aile, doğa ve hayvan sevgisi ve adalet üzerinedir. Çocuk kitaplarının özellikle sevgi ve iyilikten beslenmesi gerektiği göz önüne alınırsa tespit edilen iletilerin çocuklar için son derece eğitici olacağı düşünülmektedir.

Şekil 5

Numan Kartal'ın Öykü ve Masallarındaki Eğitsel İletilerin Sınıflandırılması

Kartal'ın öykü ve masallarında yer alan eğitsel iletiler, doğrudan ve dolaylı olmak üzere iki şekilde okuyucuya aktarılır. İncelenen öykü ve masallardaki eğitsel iletilerin büyük

bir bölümü dolaylı aktarım şeklindedir. Özellikle öykülerde bu durum daha da belirgindir. Kartal'ın öykülerinde eğitsel iletilerin aktarımı konusunda yazınsallık ön plandadır. Masallarda dolaylı aktarımlar daha baskın olsa da, doğrudan aktarılan iletiler de bulunmaktadır. Bu iletiler genellikle bir kahramanın ağzından nasihat biçiminde okuyucuya sunulur. Özellikle de bazı masal sonu tekerlemelerinde içerik tamamen doğrudan aktarılan eğitsel iletilerle oluşturulmuştur. Öğüt üslubu çocuklar için didaktik bir tarz oluştursa da tekerleme gibi yazınsallık içeren bir tür aracılığıyla bunu gerçekleştirmek masallardaki didaktizmi yumuşatmıştır.

Kartal'ın çocuklar için yazdığı öykü ve masalların aktardığı eğitsel iletiler büyük oranda çocukların gelişimlerini destekleyen ve onların eğitimine olumlu yönde katkı sunan niteliktedir. Ancak bazı öykü ve masalarda çocuk gelişimi için uygun olmadığı düşünülen olumsuz iletiler de tespit edilmiştir. Bu iletilerde; cinsiyetçilik, hırsızlık, korku, eşitsizlik, şiddet gibi olumsuz mesajlar verilmiştir. Bulgular bölümünde ayrıntılarıyla belirtilen bu öykü ve masalların çocuk psikolojisini olumsuz yönde etkileyeceği düşünülmektedir ve çocuklara önerilmemektedir.

Çalışma kapsamında, eğitsellik konusunda ele alınan ikinci başlık ise değerlerdir. İnceleme sonucunda Numan Kartal'ın öykü ve masallarında toplam 143 değer tespit edilmiştir. Tespit edilen değerler; aile sevgisi, millet sevgisi, Atatürk sevgisi, yurt sevgisi, doğa sevgisi, hayvan sevgisi, okul sevgisi, insan sevgisi, yaşama sevinci, arkadaşlık, barış, adalet, eşitlik, sorumluluk, düzen, dürüstlük, empati, merhamet, yardımseverlik, dayanışma, konukseverlik, azim ve kararlılık, bilimsel merak, temizlik, sabır, özgüven, cesaret, kanaatkarlık, tutumluluk, cömertlik, hukuka saygı, dini değerler, çalışkanlık ve alçakgönüllülük olmak üzere 34 farklı başlık altında toplanmıştır. Tablo 3'te de görüldüğü üzere, bu değerler arasında yardımseverlik, dayanışma, adalet, aile sevgisi, eşitlik ve özgüven incelenen öykü ve masalarda en çok gözlenen değerlerdir. Ayrıca değerlerin metinlere göre

dağılımına bakıldığında, değerlerin incelenen metinlerin geneline yayıldığı görülmektedir.

Araştırmanın örneklemini oluşturan 57 öykü ve masalın 54'ünde değer tespit edilirken 3 metinde herhangi bir değer saptanmamıştır. İnceleme sonucunda Numan Kartal'ın çocuklar için yazdığı eserlerin değerler bakımından zengin olduğu sonucuna varılmıştır.

Numan Kartal'ın eserleri eğitsellik açısından değerlendirildiğinde; hem eğitsel iletiler bakımından hem de değerler bakımından zengin bir içeriğe sahip olduğu görülmektedir.

Tablo 3

Numan Kartal'ın Öykü ve Masallarındaki Değer Sıklıkları

Değer	Sıklık	Değer	Sıklık
Aile Sevgisi	10	Merhamet	2
Yurt Sevgisi	1	Yardımseverlik	14
Atatürk Sevgisi	2	Dayanışma	12
Vatan Sevgisi	1	Konukseverlik	2
Doğa Sevgisi	4	Azim ve Kararlılık	3
Hayvan Sevgisi	8	Bilimsel Merak	3
Okul Sevgisi	1	Temizlik	1
İnsan Sevgisi	3	Sabır	5
Yaşama Sevinci	4	Özgüven	10
Arkadaşlık	3	Cesaret	4
Barış	2	Kanaatkârlık	2
Eşitlik	10	Tutumluluk	1
Adalet	11	Cömertlik	1
Sorumluluk	4	Hukuka Saygı	3
Düzen	1	Dini Değerler	5
Dürüstlük	3	Çalışkanlık	4
Empati	2	Alçakgönüllülük	1
		Toplam Sayı	143

Araştırmada yanıt aranan son soru, Numan Kartal'ın öykü ve masallarının şimdiki kadar incelenen tüm özellikleriyle ilköğretim düzeyi Türkçe derslerinde kullanılmaya uygun olup olmadığıdır. 2015 Türkçe Dersi Öğretim Programı'nda yer alan Türkçe dersinin genel amaçlarına bakıldığında; Numan Kartal'ın eserlerinin bu amaçlara uygun olduğu görülmektedir. Özellikle amaçlar arasında görülen; okuma becerisini geliştirmek, okuduklarından hareketle söz varlığını zenginleştirmek, okuma alışkanlığı kazanmak, sanata-estetikçe önem vermek ve değerleri tanımak bakımından Kartal'ın eserlerinin çocuk okurlara katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Kartal'ın eserleri Türkçe eğitiminin genel amaçlarının gerçekleştirilmesinde yardımcı bir materyal olarak kullanılabilir.

Milli Eğitim Bakanlığı tarafından hazırlanan 2015 Türkçe Dersi (1-8.Sınıf) Öğretim Programı vasıtasıyla Türkçe derslerinde kullanılması gereken temalar belirlenmiştir. Kartal'ın eserleri, bu temalarla uyumludur. Özellikle de “Değerlerimiz ve Biz” temasında değerler eğitimi merkeze alınmış ve Türkçe derslerinin değer odaklı işlenmesi öngörülmüştür. Numan Kartal'ın eserleri yukarıda da belirtildiği gibi değerler bakımından oldukça zengindir. Bu bakımdan onun öykü ve masalları hem bir asli ders malzemesi hem de okul eğitimini destekleyecek bir yardımcı malzeme olarak değerlendirilebilir.

2.Öneriler

2.1. Akademisyenlere Öneriler

Numan Kartal'ın çocuk edebiyatıyla birlikte öne çıktığı diğer alan folklordur. Kartal, folklor konusunda hem derleme çalışmalarıyla, hem araştırma-incelemeleriyle hem de masal modernizasyonlarıyla adını duyurmuş yazarlarımızdan biridir. Kartal'ın folklor konusunda yazdığı çok sayıda kitap bulunmaktadır. Bunların arasında “İnegöl Folkloru”, “Bir Varmış Bir Yokmuş Otantik Masallar” ve Kültür Bakanlığı tarafından basılan “Atatürk ve Kocacık Türkleri” eserleri de bulunmaktadır. Ayrıca Kartal folklor konusunda alanın en uzun soluklu ve prestijli dergilerinde birçok makale yayımlamıştır. Bu dergiler arasında; Türk Folkloru

Araştırmaları Dergisi, Türk Folkloru, Halk Kültürü, Ilgaz Dergisi, Türk Dili Dergisi ve Varlık gibi dergiler bulunmaktadır. Aynı zamanda Kartal, yurt içi ve yurt dışında düzenlenen çeşitli sempozyumlarda da halk bilimi alanında tebliğler sunmuştur. Kartal'ın folklor ile ilgili çalışmaları bugüne kadar herhangi bir akademik çalışmaya konu olmamıştır. Kartal'ın folklor çalışmalarının bilimsel bir bakış açısıyla değerlendirilmesi, mevcut eserlerinin bilimsel değerinin ortaya çıkarılması ve bu eserlerden ne şekilde istifade edileceğinin belirlenmesi Türk halk bilimi için önem taşımaktadır. Buradan hareketle; halk bilimi alanında çalışan akademisyenlere Kartal'ın folklor çalışmalarını bilimsel bir bakış açısıyla değerlendirmeleri önerilmektedir.

2.2. Öğretmenlere Öneriler

Öğretmenler, çocukların okuma alışkanlığı kazanmasında ebeveynlerle birlikte en büyük etkiye sahip kişilerdir. Öğretmenlerin küçük yaşlarda yapacağı doğru yönlendirmeler, çocukların nitelikli kitaplarla buluşmasını sağlayacak ve onların okuma alışkanlığı kazanmalarında büyük bir etkiye sahip olacaktır. Ayrıca nitelikli kitaplarla buluşan çocuklar eğitsel olarak da beslenecek, sağlıklı bir kişiliğe ulaşmak adına emin adımlarla ilerleyecektir. Numan Kartal'ın eserleri; dil zevki kazandırması, eğitsel ileti ve değerler hususunda zengin olması ve çocukların ilgisini çekecek özellikler içermesi bakımından çocuklar için uygun niteliklere sahiptir. Bu açıdan öğretmenlerin, bilhassa da Türkçe ve sınıf öğretmenlerinin Numan Kartal'ın eserlerini eğitim ortamında, sınıf içerisinde veya sınıf dışı etkinliklerde kullanmaları önerilmektedir.

2.3. Yayınlarına Öneriler

Numan Kartal'ın çalışma kapsamında incelenen kitap serisi özellikle dış yapı unsurları bakımından bazı problemler içermektedir. Kartal'ın eserlerini tekrar yayımlamayı düşünen yayınevleri için öneriler şunlardır:

- Kartal'ın öykü ve masalları arasından çocuk psikolojisini olumsuz etkileyen, özellikle de ağır şiddet unsurları içerenler çıkarılmalı, geri kalan öykü ve masallar her biri tek bir kitap olacak şekilde düzenlenmelidir.
- Kartal'ın öykü ve masallarında bulunan resimler fotokopi alınarak siyah beyaz basılmamalı, orijinal şekliyle renkli olarak resimlenmelidir.
- Kartal'ın öykü ve masallarında yer alan yazım, noktalama ve imla yanlışları düzeltilmelidir.
- Öykü ve masalların basımında çocuklar için daha uygun olan 1.hamur kâğıt tercih edilmelidir.
- Öykü ve masalların basımında dayanıklılık açısından çocuklar için daha uygun olan ip dikiş tercih edilmelidir.

2.4. Milli Eğitim Bakanlığına Öneriler

Milli Eğitim Bakanlığı tarafından hazırlanan 2015 Türkçe Dersi (1.8.Sınıf) Öğretim Programında ders ve öğretmen kılavuz kitaplarına alınacak metinlerin taşınması gerektiği nitelikler belirtilmiştir. Bu nitelikler arasında özellikle çocuk edebiyatını ilgilendiren bazı maddeler bulunmaktadır:

- “Metinler, öğrencilerin sınıf düzeylerine ve yaş seviyelerine uygun olmalıdır.
- Metinler, öğrencilerin ruh dünyalarını olumsuz yönde etkileyecek nitelikte olmamalıdır.
- Seçilen metinler, öğrencilerin duyu, düşünce ve hayal dünyalarını zenginleştirecek; bilgi, beceri, dil ve estetik zevk düzeylerini geliştirecek nitelikte olmalıdır.” (MEB; 2015; 8)

MEB tarafından uygulanan ölçütlere rağmen, Türkçe ders kitaplarının metin seçimi açısından zaman zaman eleştirildiği bilinmektedir. Numan Kartal'ın çocuklar için yazdığı öykü ve masallar arasında bu ölçütlere uyan ve hem içerik özellikleri açısından hem de eğitsel

özellikleri açısından çocuklar için faydalı olabileceği düşünülen metinler bulunmaktadır.

Aşağıda isimleri ve sınıf düzeyleri verilen bu metinlerin Türkçe ders kitaplarının hazırlanma sürecinde MEB tarafından dikkate alınması tarafımızca önerilmektedir.

- ✓ Atatürk ve Yavrutürk (Öykü, 5-6.sınıf)
- ✓ Kır Gezintisi (Öykü, 5-6.sınıf)
- ✓ Küçük Simitçi (Öykü, 5-6.sınıf)
- ✓ Dağlar Padişahının Çobanı Keloğlan (Masal, 3-4.sınıf)
- ✓ Keloğlan Geldi (Masal, 3-4.sınıf)
- ✓ Keloğlanın Allı Gelini (Masal, 3-4.sınıf)
- ✓ Keloğlanın Düşü (Masal, 3-4.sınıf)
- ✓ Çoban Oğlu Keloğlan (Masal, 3-4.sınıf)
- ✓ Çil Horoz (Masal, 3-4.sınıf)
- ✓ Bülbül Sarayı (Masal, 3-4.sınıf)
- ✓ Garip ile Hancı (Masal, 3-4.sınıf)
- ✓ Ali Baba (Masal, 3-4.sınıf)
- ✓ Başkan ve Oğulları (Masal, 3-4.sınıf)
- ✓ Çiftçi Babanın Terzi Çocukları (Masal, 3-4.sınıf)
- ✓ Üvey Kız (Masal, 3-4.sınıf)
- ✓ Akıllı Deli (Masal, 3-4.sınıf)
- ✓ Tembel Kız (Masal, 3-4.sınıf)
- ✓ Kurtla Koyun (Masal, 3-4.sınıf)
- ✓ Tavuk Çobanı Dede (Masal, 3-4.sınıf)
- ✓ Çoban Kızı (Masal, 3-4.sınıf)
- ✓ Gelin Böceği ile Sıçan (Masal, 3-4.sınıf)
- ✓ Çobanla Kurt (Masal, 3-4.sınıf)

Kaynakça

- Ağzıbüyük, Ç. (2008). Muzaffer İzgü'nün "Anneannemin Akıl Almaz Maceraları" serisinde arkadaşlık kavramının çocuk gelişimi açısından değerlendirilmesi. (Yayımlanmamış yüksek Lisans Tezi). Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Akçay, S. & Baş, B. (2015). Samet Behrengi'nin hikâyelerindeki eğitsel iletiler üzerine bir araştırma. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*. 3(3), 77-90.
- Akkan, E. (2010). *Bir çocuk edebiyatı yazarı olarak Cahit Uçuk*. (Yayımlanmamış yüksek Lisans Tezi). Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kayseri.
- Aksun, Z. (2010). *Çocuk edebiyatı kapsamında Enver Naci Gökşen'in hikâyeleri ve bunların eğitim değeri*. (Yayımlanmamış yüksek Lisans Tezi). Erzincan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzincan.
- Aktaş, Ş. (2000). *Roman sanatı ve roman incelemesine giriş*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Aktürk, F.G. (2012). *Çocukta değerler eğitimi açısından Üzeyir Gündüz'ün eserleri*. (Yayımlanmamış yüksek Lisans Tezi). Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Afyon.
- Alangu, T. (1983). *Türkiye folkloru el kitabı*. İstanbul: Adam Yayıncılık.
- Altıntren, D. (1987). *Çocuk edebiyatı yıllığı: Edebiyat ve çocuk edebiyatını nasıl değerlendiriyorsunuz? Çocuklar için ayrı bir edebiyat olduğunu düşünüyor musunuz?* (s.311-332). İstanbul: Gökyüzü Yayınları.
- Arıncı, A.F. (2008). *Okuma eğitimi*. Ankara: Pegem Akademi.
- Arıncı, A.F. (2016). *Çocuk edebiyatı ve kültürü*. Ankara: Pegem Akademi.
- Arpacı, Ö (2006). *Çocuk kitaplarında iletiler ve aktarım biçimi: Sevim Ak örneği*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Mersin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Mersin.

- Arseven,T. (2005). Mesaj açısından çocuk kitapları. *Hece Aylık Edebiyat Dergisi Çocuk Edebiyatı Özel Sayısı, 9*, s.42-52.
- Arthur, J. (2003). *Education with character*. London: Routledge Falmer
- Aslan, C. (2007a). *Sait Faik'in öykülerinde kurgu ve anlatım teknikleri*. (Yayımlanmamış doktora tezi). Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Aslan, C. (2007b). Dünyadan ve Türkiye'de çocuk edebiyatının tarihsel gelişimi. Z.Güneş (Ed.). *İlköğretimde çocuk edebiyatı içinde*. (s.65-90). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Atmaca, M. (2014). Resimli kitaplar hayal gücümüzü azaltıyor (Mustafa Özçelik ile söyleşi). *Türk Dili Dergisi Çocuk ve Gençlik Edebiyatı Özel Sayısı*. (s.76-77). Ankara: TDK Yayınları.
- Avcı, S. (2011). *Mustafa Ruhi Şirin'in çocuğa yönelik eserlerinin eğitsel açıdan incelenmesi*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Van.
- Aydemir, A. (2011). *Gülten Dayıoğlu'nun romanlarının çocuk ve gençlik edebiyatı ve fantastik bilim kurgu türü bakımından incelenmesi*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Atatürk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Erzurum.
- Aykaç, M. (2011). *Türkçe öğretiminde çocuk edebiyatı metinleriyle kurgulanan yaratıcı drama etkinliklerinin anlatma becerilerine etkisi*. (Yayımlanmamış doktora tezi). Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Aytaç, G. (2009). *Edebiyat yazıları 2000-2010*. Ankara: Phonix Yayınevi
- Aytaç, G., Özkan, Ö., Deniz, K., Doğan, Y. Üstten, A.U. & Odacı, S. (2013). *Edebiyat bilgi ve kuramları*. Ankara: İldem Yayınları.
- Aytekin, H. (2011). *Yabancı dil öğretiminde çocuk ve gençlik edebiyatı*. Samsun: Güven Ofset.

- Balcı, A. (2013). *Okuma ve anlama eğitimi*. Ankara: Pegem Akademi.
- Banarlı, N. S. (1948). *Edebi bilgiler*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Barut, İ. (2010). *Gülten Dayıoğlu'nun çocuk romanlarında dil, tema ve eğitimsel göstergeler*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Van.
- Baş, B. (2010). *Söz varlığının oluşumu ve gelişiminde çocuk edebiyatının rolü*. *TÜBAR*: 27, 137-159.
- Baş, B. (2012). *Türkçe öğretimi açısından çocuk edebiyatı*. İstanbul: Kriter Yayınevi.
- Batur, Z. & Yücel, Z. (2012). Ahmet Efe'nin çocuk hikâyelerinde değer eğitim ve hikâyelerin Türkçe eğitimine katkısı. *Turkish Studies*, 7, 4, 1031-1049.
- Bilgegil, K. (1989). *Edebiyat bilgi ve teorileri (belagat)*. İstanbul: Enderun Kitabevi.
- Bohlin, K.E. (2005). *Teaching character education through literature*. New York: Routledge Falmer.
- Boratav, P.N. (2007). *Zaman zaman içinde*. Ankara: İmge Yayınevi.
- Burç, B. (2013). *Rıfat Ilgaz'ın Bacaksızın Başından Geçenler adlı hikâyeye serisindeki eserlerin çocuğa görelilik ilkesi açısından incelenmesi*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Fırat Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Elazığ.
- Büyüköztürk, Ş., Çakmak, E.K., Akgün, Ö.E., Karadeniz, Ş. & Demirel, F. (2014). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Ankara: Pegem Akademi.
- Can, D.T. (2014). *Çocuk edebiyatı kuramsal yaklaşım*. Konya: Eğitim Kitabevi.
- Canatan, S. (2011). *İpek Ongun'un eserlerinde tematik sorunlar*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Edirne.
- Ciravoğlu, Ö. (2000). *Çocuk edebiyatı*. İstanbul: Esin Yayınevi.

- Çekici, Y.E. (2014). *Rıfat Ilgaz'ın çocuk kitaplarında karşıt söylem bağlamında eleştirel okuma etkinlik örnekleri*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Mersin Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Mersin.
- Çepni, S. (2014). *Araştırma ve proje çalışmalarına giriş*. Trabzon: Celepler Matbaacılık.
- Dayıoğlu, G. (1987). *Çocuk edebiyatı yıllığı: Edebiyat ve çocuk edebiyatını nasıl değerlendiriyorsunuz? Çocuklar için ayrı bir edebiyat olduğunu düşünüyor musunuz?* (s.311-332). İstanbul: Gökyüzü Yayınları.
- Dayıoğlu, G. (2000). Çocuk kitaplarında eğitsellik. S. Sever (Ed.) *1.Ulusal Çocuk Kitapları Sempozyumu Bildirileri* kitabı içinde. Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi ve Tömer Dil Öğretim Merkezi Yayınları.
- Demir, N. (2014). *Dil, tarih, kültür ve edebiyat araştırmaları*. Ankara: Edge Akademi.
- Demiray, K. (1963). *Türkçe çocuk edebiyatı*. İstanbul: Milli Eğitim Basımevi.
- Dilidüzgün, S. (2003). *İletişim odaklı Türkçe derslerinde çocuk kitapları*. İstanbul: Morpa Kültür Yayınları.
- Dilidüzgün, S. (2004a). Çocuk edebiyatı kavramı. Z. Güneş (Ed.) *Çocuk Edebiyatı* içinde. (s.1-12). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi.
- Dilidüzgün, S. (2004b). *Çağdaş çocuk yazını*. İstanbul: Morpa Kültür Yayınları.
- Dilidüzgün, S. (2007). Masallar ve masalımsı türler. Z. Güneş (Ed.) *İlköğretimde Çocuk Edebiyatı* içinde. (s.93-121). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi.
- Doğan, Y. (2013). *Dinleme eğitimi*. Ankara: Pegem Akademi.
- Edgington, W. D. (2002). To promote character education, use literature for children and adolescents. *Social Studies*, 93(3), 113-116.
- Ekiz, O. N. (2005). *Ansiklopedik edebiyat bilgileri sözlüğü*. İstanbul: Toker Yayınları.
- Elçin, Ş. (1981). *Halk edebiyatına giriş*. Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.
- Emre, A.C. (2000). *Çocuklara hikâye anlatmak sanatı*. İstanbul: MEB Yayınevi.

- Emiri, E. (2014). *Gülsüm Cengiz'in eserlerine değerler eğitimi açısından bir yaklaşım*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Van.
- Enginün, İ. (1987). *Çocuk edebiyatı yıllığı: edebiyat ve çocuk edebiyatı*. (s.56-60). İstanbul: Gökyüzü Yayınları.
- Erdal, K. (2008). Çocuk edebiyatı ve çocuk kitapları. *Milli Eğitim Dergisi*, 178, 156-165.
- Erdal, K. (2009). Eğitim değerleri açısından çocuk kitapları. *Akademik Bakış*, 17, 1-18.
- Eroğlu, E. (2008). *Muzaffer İzgü'nün çocuk kitaplarının mizah unsurları yönüyle incelenmesi*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bolu.
- Erol, Ç. (2009). Oya Baydar'ın eserlerinin roman unsurları ve anlatım teknikleri bakımından incelenmesi. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eskişehir.
- Fırat, H., Güleç, H & Şahin, Ç. (2013). Okul öncesi dönemi çocuklarına yönelik hazırlanan masal ve öykü kitaplarının korku ve şiddet öğeleri açısından incelenmesi. *The Journal of Academic Social Science Studies*, 6, 5, 217-241.
- Gibbs, J.& Earley, E. (1994). Using children's literature to develop core values. Indiana: Phi Delta Kappa Education Foundation
- Göğüş, B. (1998). *Anlatım terimleri sözlüğü*. Ankara: Kurtuluş Ofset Basımevi.
- Gökşen, E.N. (1955). Masalın imkânları ve anadile hizmeti. *Türk Dili Dergisi*, 5 (45), 546-550.
- Gökşen, E.N (1976). *Keloğlanın allı gelini*. *Çağımız Dergisi*, s.4.
- Gökşen, E. N. (1980). *Örnekleriyle çocuk edebiyatımız*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Gövsa, İ.A. (2012). *Bedii terbiye (estetik eğitimi)*. Ankara: Elips Kitap

- Güler, M. (1987). *Çocuk edebiyatı yıllığı: çocuk edebiyatımızdaki ikinci boyut* (s.397-399). İstanbul: Gökyüzü Yayınları.
- Güler, M. (2007). *Sanatçı bakışıyla çocuk edebiyatı*. Z.Güneş (Ed). *İlköğretimde Çocuk Edebiyatı* içinde. (s.198-199). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi.
- Güler, E. (2014). *Çocuk edebiyatı kapsamında Mehmet Güler'in eserleri üzerine bir inceleme*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Necmettin Erbakan Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Konya.
- Gülyüz, H. (2003). *Yaratıcı çocuk edebiyatı*. İstanbul: Pegem Yayınları.
- Günay, U. (1975). *Elazığ masalları*. Erzurum: Atatürk Üniversitesi Yayınları.
- Günay, U. (1979). Çocuk eğitimi ve masallar. *Divan Dergisi*, 8, 17-18
- Günay, U. (1987). *Çocuk edebiyatı yıllığı: Türk masallarının hususiyetleri*. (s.130-133). İstanbul: Gökyüzü Yayınları.
- Güney, E.C. (1966). *Folklor ve eğitim*. İstanbul: Milli Eğitim Basımevi
- Gürel, Z. (2001). *İkibine doğru çocuk edebiyatımız*. Ankara: Bizim Büro Basımevi.
- Gürel, Z., Temizyürek F. & Şahbaz, N.K. (2007). *Çocuk edebiyatı*. Ankara: Öncü Kitap.
- Halstead, M. J. & Taylor, M.J. (1996). *Values in education and education in values*. Bristol: Routledge Falmer.
- Hökelekli, H. (1993). Çocuk. *İslam Ansiklopedisi* içinde. (8, s.355). İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı.
- Huck, C.S. & Kiefer, B.Z. (2004). *Children's literature in the elementary school*. New York. McGraw-Hill.
- Hunt, P. (2003). *Literature for children*. London and New York: Routledge.
- Kabaklı, A. (1967). *Türk edebiyatı cilt 1*. İstanbul: Türkiye Basımevi.
- Kaminski, W. (2009). *Çocuk ve gençlik edebiyatına giriş*. Ankara: MEB Yayınları.

- Kantarcioğlu, S. (1991). *Eğitimde masalın yeri*. İstanbul: MEB.
- Kaplan, K. (2013). *Hidayet Karakuş'un roman ve hikâyelerinde yer alan eğitsel iletiler*.
(Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü,
Afyon.
- Karaalioğlu, S.K. (1980). *Edebiyat sanatı*. İstanbul: İnkılap Kitabevi.
- Karaalioğlu, S.K. (2011). *Ortaokullar için yazmak ve konuşmak sanatı*. İstanbul: İnkılap
Kitabevi.
- Karaçam, O. (2011). *Rakım Çalapala'nın eserlerinde çocuk ve çocuk eğitimi*.
(Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Selçuk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü,
Konya.
- Karagözoğlu, M. (2010). *Mustafa Ruhi Şirin'in çocuk edebiyatına dair görüşleri ve eserleri*.
(Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü,
İstanbul.
- Karahasanoğlu, S.H. (1987). *Çocuk edebiyatı yillığı: Edebiyat ve çocuk edebiyatını nasıl
değerlendiriyorsunuz? Çocuklar için ayrı bir edebiyat olduğunu düşünüyor musunuz?*
(s.311-332). İstanbul: Gökyüzü Yayınları.
- Karasar, N. (2014). *Bilimsel araştırma yöntemi: kavramlar, ilkeler, teknikler*. Ankara: Nobel
Akademi Yayıncılık.
- Karataş, E. (2014). Çocuk edebiyatında karakter kavramı. *Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 33, 60-79.
- Karatay, H. (2011a). Karakter eğitiminde edebi eserlerin kullanımı. *Turkish Studies*, 6, 1439-
1454.
- Karatay, H. (2011b). Çocuk edebiyatı metinlerinde bulunması gereken özellikler. T.Şimşek
(Ed.) *Kuramdan uygulamaya çocuk edebiyatı el kitabı* içinde. (s.77-125). Ankara:
Grafiker Yayınları.

- Kartal, N. (1978). Atatürkçü Olamaz mıyız?. *Varlık Dergisi*, 854, s.7
- Kartal, N. (1993, 17 Ocak). Yeni Gün. *Olay Gazetesi Pazar Eki*.
- Kartal, N. (2002). *Atatürk ve Kocacık Türkleri*. Ankara: T.C. Kültür Bakanlığı.
- Kartal, N. (1980). Bizde çocuk yazını. *Varlık Dergisi*, 872. (sayfa sayısı eksik)
- Kavcar, C. (1982). *Edebiyat ve eğitim*. Ankara. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Yayınları.
- Kaya, İ. (2014). Çocuk kitabında görsel katmanlar ve çizerlerimiz. *Türk Dili Dergisi Çocuk ve Gençlik Edebiyatı Özel Sayısı*. (s.186-192). Ankara: TDK Yayınları.
- Kıbrıs, İ. (2000). *Uygulamalı çocuk edebiyatı*. Ankara: Eylül.
- Kılıçarslan, R. (2011). *Fatih Erdoğan'ın eserlerinde çocuk ve eğitim teması*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). On Sekiz Mart Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Çanakkale.
- Koçek, G. (2011). *İsmet Kür'ün hayatı, eğitimciliği ve Türk çocuk edebiyatına katkısı*. (Yayımlanmamış doktora Tezi). Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Kökoğlu, G. (1988). Çocuk edebiyatı üzerine. M.Doğan (Ed.) *Türkiye Kültür ve Sanat Yıllığı* içinde (s.328-331). Ankara: Türkiye Yazarlar Birliği.
- Köse, D. (2011). *Gülzar Kandeyer'in on eserinin dil ve üslup yönünden incelenmesi*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Van.
- Kudret, C. (1983). *Örneklerle edebiyat bilgileri 2*. İstanbul: İnkılap Yayınevi.
- Kurt, B. (2008). Çocuk edebiyatı ürünlerinin temel dil becerisi olarak dinlemenin gelişimine etkisi. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Lukens, R. (2003). *A critical handbook of children's literature*. Boston: Allyn and Bacon.

- Macit, M. & Soldan, U. (2005). *Edebiyat bilgi ve teorileri el kitabı*. Ankara: Grafiker Yayınları.
- Meriç, C. (1987). *Çocuk Edebiyatı Yıllığı: Çocuk Edebiyatı*. (s.3-13). İstanbul: Gökyüzü Yayınları.
- Mert, E.L. (2012). Anadili eğitimi-öğretimi sürecinde çocuk yazını ürünlerinden yararlanma ve masal türüne yönelik bazı belirlemeler. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 31, 1-12.
- Meydan, H. (2012). *İlköğretim okullarında değerler ve karakter eğitimi*. (Yayımlanmamış doktora tezi). Sakarya: Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Milli Eğitim Bakanlığı (2015). *Türkçe dersi (1-8.sınıflar) öğretim programı*. Ankara: MEB.
- Milli Eğitim Bakanlığı (2009). *Türkçe dersi (1-5.sınıflar) öğretim programı*. Ankara: MEB.
- Milli Eğitim Bakanlığı (2006). *Türkçe dersi (5-8.sınıflar) öğretim programı*. Ankara: MEB.
- Mutluay, R. (1969). *100 soruda Türk edebiyatı*. İstanbul: Gerçek Yayınevi.
- Nas, R. (2004). *Örneklerle çocuk edebiyatı*. Bursa: Ezgi Kitabevi.
- Neydim, N. (2000). *80 sonrası paradigma değişimi açısından çeviri çocuk edebiyatı*. (Yayımlanmamış doktora tezi). İstanbul: İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Neydim, N. (2003). *Çocuk edebiyatı*. İstanbul: Bu Yayınevi.
- Nodelman, P. (2008). *The hidden adult: defining children's literature*. Maryland: John Hopkins University Press.
- Oğuzkan, F. (1997). *Yerli ve yabancı yazarlardan örneklerle çocuk edebiyatı*. Ankara: Emel Matbaacılık.
- Onur, B. (2007). *Çocuk, tarih ve toplum*. Ankara: İmge Yayınevi.

- O'Sullivan, S. (2004). Books to live by: Using children's literature for character education. *The Reading Teacher*, 57 (7), 640-645.
- Öz, F. (2011). *Uygulamalı Türkçe öğretimi*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Özarslan, P. (2012). *Muzaffer İzgü'nün çocuklara yönelik hikâye ve romanlarındaki eğitsel iletiler*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Burdur.
- Özbay, M. (2014). *Özel öğretim yöntemleri-I*. Ankara: Öncü Kitap.
- Özbay, M. (2009). *Anlama teknikleri-II: dinleme eğitimi*. Ankara: Öncü Kitap.
- Özbay, M. & Tayşi, E. (2011). Dede Korkut hikâyelerinin Türkçe öğretimi ve değer aktarımı açısından önemi. *Pegem Eğitim ve Öğretim Dergisi*, 1, (1), 21-31.
- Özgentürk, I. (1987). *Çocuk edebiyatı yıllığı: Edebiyat ve çocuk edebiyatını nasıl değerlendiriyorsunuz? Çocuklar için ayrı bir edebiyat olduğunu düşünüyor musunuz?* (s.311-332). İstanbul: Gökyüzü Yayınları.
- Özkan, H. (1987). *Çocuk edebiyatı yıllığı: Edebiyat ve çocuk edebiyatını nasıl değerlendiriyorsunuz? Çocuklar için ayrı bir edebiyat olduğunu düşünüyor musunuz?* (s.311-332). İstanbul: Gökyüzü Yayınları.
- Özkan, N. (2001). *Çocuk kitaplarında dil sorunu*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Öztan, G. G. (2009). *Türkiye'de çocukluğun politik inşası*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Postman, N. (1995). *Çocukluğun yokoluşu*. Ankara: İmge Yayınevi.
- Rousseau, J.J. (2009). *Emile ya da eğitim üzerine*. İstanbul: Say Yayınları.
- Sakaoğlu, S. (1999). *Masal araştırmaları*. Ankara: Akçay Yayınevi.
- Sakaoğlu, S. (2002) *Gümüşhane masalları*. Ankara: Akçağ Yayınları

- Sarıyüce, H.L. (2012). *Türk çocuk ve gençlik edebiyatı ansiklopedisi-1.cilt*. İstanbul: Nar Edebiyat.
- Selçuk, Z. (2003). *Gelişim ve öğrenme*. Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Semerci, P. U., Müderrisoğlu, S., Karatay, A., Akkan, B.E., Oy, B. & Uran, Ş. (2012). *Eşitsiz bir toplumda çocukluk*. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Sever, S. (1995). Çocuk kitaplarında bulunması gereken yapısal ve eğitsel özellikler. *Abece Dergisi*, 107, 14-15.
- Sever, S. (2003). *Çocuk ve edebiyat*. Ankara: Kök Yayıncılık.
- Sever, S. (2004). Okulöncesi dönemdeki çocuklara seslenen kitaplarda bulunması gereken temel özellikler. Z.Güneş (Ed). *Çocuk Edebiyatı içinde (s.13-28)*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi.
- Sever, S., Dilidüzgün, S. & Neydim, N. (2007). 8.Bölüm:Sanatçı bakışıyla çocuk edebiyatı. Z. Güneş (Ed.). *İlköğretimde Çocuk Edebiyatı içinde. (s.215)*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi.
- Sezer, M.Ö. (2011). *Masallar ve toplumsal cinsiyet*. İstanbul: Evrensel Basım.
- Sınar, A. (2007a). *Çocuk edebiyatı*. İstanbul: Morpa.
- Sınar, A. (2007b). Türkiye’de çocuk edebiyatının gelişimi 1839-2000. R.Korkmaz (Ed.). *Yeni türk edebiyatı el kitabı içinde. (s547-568)*. Ankara: Grafiker Yayınları.
- Soysal, Ö, K. (2012). *Çağdaş Türk çocuk edebiyatının gelişimi: Teyfik Fikret’ten Fazıl Hüsni Dağlarca’ya (1914-2008)*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Sönmez, H. (2011). *Reşat Ekrem Koçu’nun çocuklar için yazdığı eserlerde değer eğitimi ve Türkçe*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). İnönü Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Malatya.

- Süreyya, C. (1987). *Çocuk edebiyatı yıllığı: Edebiyat ve çocuk edebiyatını nasıl değerlendiriyorsunuz? Çocuklar için ayrı bir edebiyat olduğunu düşünüyor musunuz?* (s.311-332). İstanbul: Gökyüzü Yayınları.
- Şimşek, T. (2005). *Çocuk edebiyatı*. Konya: Suna Yayınları.
- Şirin, M.R. (2000a). *Çocuk edebiyatı kültürü*. Ankara: Kök Yayıncılık.
- Şirin, M.R. (2000b). *99 soruda çocuk edebiyatı*. İstanbul: Çocuk Vakfı Yayınları
- Şirin, M.R. (2006). *Dersimiz çocuk*. İstanbul: İz Yayıncılık.
- Şirin, M.R. (2007a). *Masal atlası*. Ankara: Kök Yayıncılık.
- Şirin, M.R. (2007b). *Çocuk edebiyatına eleştirel bir bakış*. Ankara: Kök Yayıncılık
- Tamer, Ü. (1987). *Çocuk edebiyatı yıllığı: Edebiyat ve çocuk edebiyatını nasıl değerlendiriyorsunuz? Çocuklar için ayrı bir edebiyat olduğunu düşünüyor musunuz?* (s.311-332). İstanbul: Gökyüzü Yayınları.
- Tanrıkulu, F. (2008). *Mehmet Şemseddin'in çocuk dergiciliği*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). 18 Mart Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Çanakkale.
- Taşkın, M.Z. (1987). *Çocuk Edebiyatı yıllığı: Edebiyat ve çocuk edebiyatını nasıl değerlendiriyorsunuz? Çocuklar için ayrı bir edebiyat olduğunu düşünüyor musunuz?* (s.311-332). İstanbul: Gökyüzü Yayınları.
- Temizyürek, F. (2003) Türkçe eğitiminde çocuk edebiyatının önemi. *TÜBAR*, 8, 161-167
- Temizyürek, F., Erdem, İ. & Temizkan, M. (2013). *Konuşma eğitimi sözlü anlatım*. Ankara: Pegem Akademi.
- Temple,C.,Martinez, M., Yokota, J. & Naylor, A. (1998). *Children's books in children's hands*. Boston: Allyn and Bacon.
- Tezel, N. (1990). *Türk masalları-1*. Ankara: Kültür Bakanlığı.

- Thomas, R.L. & East, K. (2007). *A guide to multicultural literature for children*. London: Libraries Unlimited.
- Tombul, Ş. (2009). *Rıfat Ilgaz'ın Bacaksız serisinde biçim-içerik incelemesi ve serinin ilköğretim Türkçe programına göre değerlendirilmesi*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). İnönü Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Malatya.
- Topses, G. (2014). *Gelişim ve öğrenme psikolojisi*. Ankara: Nobel Akademi Yayıncılık.
- Tosun, N. (2005). Çocuk hikâyeleri. *Hece Aylık Edebiyat Dergisi Özel Sayısı*. (s.213-218). Ankara: Öncü Basımevi.
- Tuncer, H. & Yardımcı, M. (2000). *Anadolu öğretmen liseleri için çocuk edebiyatı*. Ankara: MEB Devlet Kitapları.
- Ulusoy, K. & Dilmaç, B. (2014). *Değerler eğitimi*. Ankara: Pegem Akademi.
- Ural, Y. (1987). *Çocuk edebiyatı yıllığı: Çocuk edebiyatı yazarlarıyla konuşmalar-Yalvaç Ural'la çocuk edebiyatı üzerine*. (s.353-356). İstanbul: Gökyüzü Yayınları.
- Üçler, F. (2009). *Ülker Köksal'ın hayatı-sanatı-eserleri*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Üstten, A.U. (2014). *Gençlik edebiyatı*. Ankara: Grafiker Yayınları.
- Yakar, Y.M. (2011). *Mustafa Ruhi Şirin'in çocuk edebiyatındaki yeri ve eserlerinin eğitsel değeri üzerine bir inceleme*. (Yayımlanmamış doktora tezi). Atatürk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Erzurum.
- Yalçın, A.& Aytaş, G. (2011). *Çocuk edebiyatı*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Yaman, E. (2012). *Değerler eğitimi*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Yasa, M. (2012). *Mevlana İdris Zengin'in masal kitaplarının çocuk edebiyatının temel öğeleri açısından incelenmesi*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). On Sekiz Mart Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Çanakkale.

- Yavuz, M.H. (2002). *Masallar ve eğitimsel işlevleri*. Ankara: Kültür Bakanlığı.
- Yazıcı, O.O. (1987). *Çocuk edebiyatı yıllığı: Edebiyat ve çocuk edebiyatını nasıl değerlendiriyorsunuz? Çocuklar için ayrı bir edebiyat olduğunu düşünüyor musunuz?* (s.311-332). İstanbul: Gökyüzü Yayınları
- Yılar, Ö. & Turan, L. (2010). *Eğitim fakülteleri için çocuk edebiyatı*. Ankara: Pegem Akademi.
- Yıldırım, A. & Şimşek, H. (2013). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yılmaz, N. (2013). *Çocuk edebiyatı bağlamında Bestami Yazgan üzerine bir inceleme*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Kafkas Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kars.
- Yılmaz, F. (2015). *Evliya Çelebi seyahatnamesinin değer eğitimi açısından incelenmesi* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Ankara: Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Yörükoğlu, A. (1983). *Çocuk ruh sağlığı*. Ankara: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- Yumuşak, F.C. (2012). Kısa kısa (küçürek) öykünün tanımı ve imkânları. *The Journal of Academic Social Studies*, 5,1, s.287-294.
- Yurdadoğ, B. (1994). Çeşitli yaş gruplarının çocuk kitaplarının kâğıt, hurufat ve renk seçimlerinde dikkat edilecek hususlar. Z. Gürel (ed.). *Birinci Çocuk Edebiyatı Sempozyumu* içinde. Ankara: İlesam.
- Yurtseven, H. (2011). *MEB onaylı 100 temel eserde yer alan çeviri kitaplardaki iletilerin ilköğretim ikinci kademe öğrencilerine uygunluğunun Türkçe öğretmenlerinin görüşleri doğrultusunda incelenmesi*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi) Bursa: Uludağ Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

Yücel, F. (2005). Dil edinimi ve masal dili. *Kazım Karabekir Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 12, 105-115.

Zengin, N. (2015). Cahit Zarifoğlu'nun Çocuk hikâyeleri aracılığıyla çocuklara kazandırılacak değerler. *II. Uluslararası Değerler Eğitimi Kongresi Bildiriler Kitabı* içinde (s.144). Ankara: Pegem Akademi.

Zengin, A.Y. & Zengin, N. (2003). *Eğitim fakülteleri için çocuk edebiyatı*. İstanbul: Efa Yayınları.

Ekler

Ek 1: 27.12.1965 tarihli Cumhuriyet Gazetesi

Cumhuriyet

Yayın Tarihi : 27.12.1965

Sayfa : 5

Millî Eğitim Bakanlığı Nerdesin

Bizler, Ticaret Lisesinde okuyan öğrencilerin velileriyiz. Çocuklarımızın pek sevdiği öğretmenleri Numan Kartal, idarenin baskısı sonucu okuldan ayrılmak zorunda bırakılmıştır. Çocuklarımız öğretmenlerini istemektedirler. Bunu temin için Valiye, maarif müdürüne baş vurmuşlardır. Son olarak da Cumhuriyet gazetesine «Bizi öğretmenimizden ayırmayınız» diye bir yazı yazmışlardır.

Bu yazıyı okuyan okul idaresi, 10 Kasım 1965 günü bütün dünya Atatürkü anarken çocuklarımızı teker teker sorguya çekmişlerdir. Tehditvari sorularla çocuklarımızın sorgularının yapılması biz velileri son derece sükutu hâyale uğratmıştır. Şimdi soruyoruz:

1 — Okul idaresinin hasseten vazifesi engizisyon mahkemeleri gibi hem de Atatürkün ölüm yıldönümünde sorguya çekmek ve tehditvari sorular mı sormaktır?

2 — Öğrencilerin yani çocuklarımızın öğretmenlerini sevmeleri bir suç mudur?

3 — Öğretmenin ayrılışında öğrencilerin bir buket çiçek vermeleri de mesele haline getirilmiştir, öğretmene sevgiyi ispat eden çiçek vermek suç mudur?

4 — Millî Eğitim Bakanlığının ilgilenmesini istiyoruz.

İsimleri saklı 3 veli

Ek 2: Orhan Şaik Gökyay'ın Numan Kartal'a mektupları

10. VI. 1977

ORHAN ŞAIK GÖKYAY
KAYIŞDAĞI CAD. 124/1
GÖZTEPE - İSTANBUL

Sayın Numan Kartal,

Lütfedip gönderdiğiniz "Keloğlanın Allah'la Buluşması" adlı kitabınıza aldım, teşekkür ederim - yayımlanmış ve yayına hazır olan yapıtlarınızın cesidi ve sayısı bende fiyda uygundur. Sizi kutlar, başarılarınızın esenlikleri içinde derunamını dileyerele sergilerimi sunarım.

Ş. Orhan Şaik Gökyay

28. XII. 1978

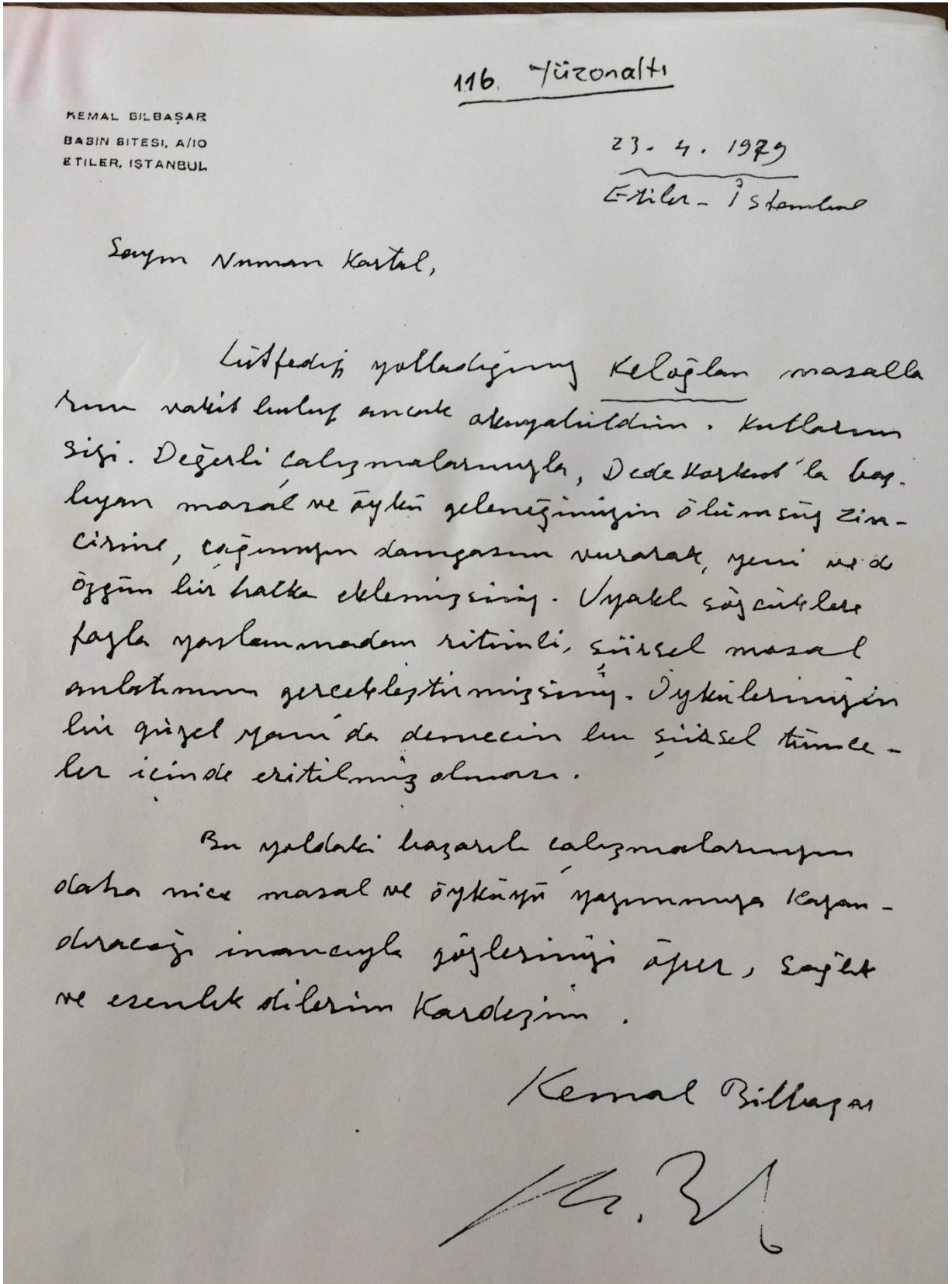
ORHAN ŞAIK GÖKYAY
KAYIŞDAĞI CAD. 124/1
GÖZTEPE - İSTANBUL

Sayın Numan Kartal,

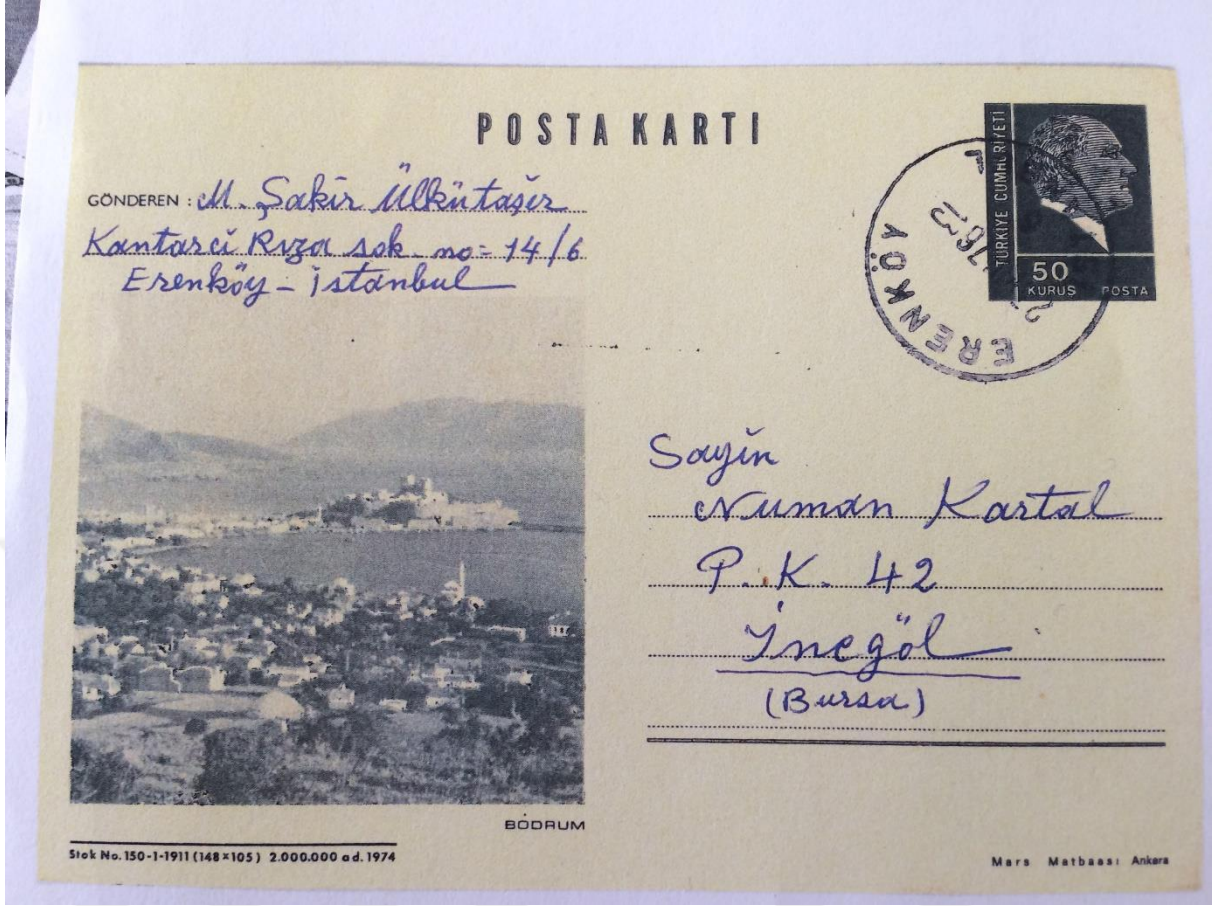
Yeni kitabınıza, Keloğlan Geldi'yi de aldım, sağ olun. Süzgel bahisnotanız bu kadar kısa aralıkta zümmesine sevindim. Bu vesile ile yeni yılın size mutluluklar, esenlikler ve başarılarla dolu felnesini içten dileyerele sergilerimi sunarım.

Ş. Orhan Şaik Gökyay

Ek 3: Kemal Bilbaşar'ın Numan Kartal'a Mektubu

Ek 4: Şakir Ülkütaşır'ın Numan Kartal'a Mektubu

Ek 5: Şakir Ülkütaşır'ın Numan Kartal'a Diğer Mektubu

8-9-1976
Erenköy

Efendim evlâdım,

Küymetli mektubunu aldım, önemle ilgi ile okudum. Teşekkürler ederim. Kocacıklılar hakkında ki tutuklarından ötürü size tebrik ederim.

Vaktile bana rahmetli Dr. Şerif Korkut Bey, bilminasebe küçük bir helgi vermişti. Bende onu Söğüt daşpı içinde saklamışım. Şimdi yeri ve münasebeti geldi; ben de bir suretini size sunuyorum. Tahmin edersiniz ki işinize yarar. Bu değerli etüdünüzü neşrederseniz çok iyi bir daha yapmış olursunuz.

Uşak'ın Bucak nahiyesinde Hâlâ Kara-köçülülerden halk var; ya da Bucak tamamen Karaköçüli. Yakınmda bir de Karaköçüli) abında bir köy var.

Ben, yaşlandım, 82 yaşına basdım. Ta-
ii eskisi kadar zihni - hatta bedeni - bir
aaligette bulunamıyorum. Soksağa bile nâdiren
ihabiluyorum. Esersen, sol kolğa kenüğin kırıl-
ı için biraz topal da kaldım. Bütün
mudumuz siz gençlerde. Bu hususta size
varılar dilerim.

Fakat, birini ^{tam} başarmaya artık pek de
kudretim kalmadı.

Hakkında gösterdiğiniz iyi teveccüh-
lere candan, yürekten teşekkürler ederim.

Kıs basında, bir ara - iki, üç ay için -
gene Ankaraya gidilecek gibiyiz. O zaman
size ve diğer arkadaşlara yazacağım -

Kasım sonunda benim için de bir anma
töreni tertip edileceğini Ankara Folklor Der-
neği Başkanı yazdı.

Size eserlerimden tedarik edince bazı-
larını sunacağım. Fakat, bedeni kudretimiz-
liğim bir çok işlerimi geciktiriyor.

Kocacıklılar - ya da Atatürk'un dedesi-
hakkında Ulus'ta neşrettiğiniz mekhalenin
bir suretini gönderirseniz pek menmun
olurum.

Şimdilik bu kadar; gene yazacağım.
Selâm, sevgilerimi sunar; gözlerimden
öperim evlâdım.

M. Şakir Ülkütaşır

not: bir dergide
straflı haltercümem
ekacak; sakarsa
yollarım.

Ek 6: Kişi, Yer ve Eser Adları Dizini**A**

Adnan Özyalçınar, 98
 Ahmet Köklügiller, 97, 100, 116
 Akmeşe, 80, 81
 Ali Baba, 90, 98, 104, 119, 137, 138, 139,
 263, 264, 265, 266, 267, 298, 347, 352,
 362, 392, 393
 Ankara, 87, 100, 106, 114, 115, 118, 363,
 364, 365, 366, 367, 368, 369, 370, 371,
 372, 373, 374, 375, 376, 377
 Aries, 6
 Arifiye Köy Enstitüsü, 81, 82
 Arkadaş, 99
 Aslan Keloğlan, 90, 98, 104, 119, 125,
 126, 127, 128, 190, 193, 350, 352, 392,
 393
 Atatürk, 80, 84, 85, 89, 103, 106, 108, 109,
 110, 112, 115, 116, 117, 123, 151, 152,
 153, 154, 166, 167, 266, 348, 349, 352,
 357, 358, 359, 362, 364, 368, 370, 375,
 392
 Atatürk ve Kocacık Türkleri, 86, 89, 106,
 359, 370
 Aydın Oy, 98

B

Bakırlı Köyü İlkokulu, 83
 Balıkesir, 83, 84, 102, 113
 Balıkesir Ticaret Lisesi Türkçe ve Edebiyat
 Öğretmenliği, 84
 Bayramşah Köyü İlkokulu, 83
 Beşikdüzü İlköğretmen Okulu, 83
 Birleşmiş Milletler Genel Kurulu, 5
 Bruno Bottelheim, 43
 Bursa, 80, 81, 83, 84, 87, 89, 111, 116,
 117, 118, 371, 376
 Bülbül Sarayı, 90, 98, 104, 119, 135, 136,
 137, 246, 347, 352, 362, 392, 393

C

C.Darwin, 66
 Carl Jung, 43
 Cemal Süreya, 12
 Cemil Meriç, 12
 Cemo, 99

Cerrah Köyü, 80, 81, 86, 113, 158, 187,
 188
 Cumhuriyet Gazetesi, 87, 113, 117, 378

Ç

Çankaya, 99
 Çil Horoz, 90, 98, 100, 104, 111, 119, 131,
 132, 133, 134, 223, 224, 225, 347, 352,
 362, 392, 393
 Çoban Kızı, 90, 98, 104, 119, 148, 149,
 150, 327, 328, 347, 352, 362, 392, 394
 Çocuk Edebiyatımız, 41
 Çöplük, 99, 224

D

Dede Korkut, 52, 99, 223, 253, 281, 372
 Devlet Ana, 99
 Drina Köprüsü, 99

E

Eflatun Cem Güney, 53, 98, 99, 100, 345
 Emile, 47, 372
 Enver Behnan Şapolyo, 86
 Enver Naci Gökşen, 41, 94, 95, 97, 100,
 363

F

F. Nietzsche, 66
 Falih Rıfkı Atay, 99
 Fazıl Hüsnü, 100, 373

G

Gazap Üzümleri, 99
 Gaziantep Çocuk Yuvası, 102
 Gaziantep Ticaret Meslek Lisesi, 83
 Giritli Aziz Efendi'nin, 52
 Gülten Dayıoğlu, 13, 63, 364, 365
 Günaydın Gazetesi, 85

H

Halis Özgü, 87, 111
 Halk Kültürü, 87, 88, 109, 360
 Hasan İzzettin Dinamo, 100

Hasan Latif Sarıyüce, 17, 54
 Hikmet Altınkaynak, 98
 Hiroşima, 67

I

Ilgaz Dergisi, 87, 109, 117, 360

İ

İbrahim Alaaddin Gövsa, 11
 İbrahim Örs, 62, 98
 İnce Memed, 99
 İnci Enginün, 12
 İnegöl, 80, 81, 82, 83, 84, 85, 86, 89, 90,
 97, 100, 102, 106, 108, 109, 113, 114,
 115, 116, 117, 237, 264, 300, 324, 344,
 359
 İnegöl Folkloru, 89, 106, 359
 İsmail Safa, 82
 İstanbul, 52, 83, 86, 100, 101, 103, 104,
 105, 106, 116, 117, 123, 125, 129, 131,
 135, 138, 140, 143, 145, 148, 363, 365,
 366, 367, 368, 369, 370, 371, 372, 373,
 374, 375, 376, 377, 386
 İstanbul Çapa Tıp Fakültesi Hastanesi, 86
 İş Gazetesi, 97, 113
 İvo Andriç, 99
 İzmir, 100, 363
 İzmit, 80, 81, 171

J

J.J.Rousseau, 47
 John Steinbeck, 99

K

Kandıra, 83, 88, 90, 344
 Keloğlan'ın Allı Gelini, 88, 129, 131
 Keloğlanın Düşü, 90, 98, 104, 116, 119,
 128, 129, 210, 214, 277, 352, 362, 392,
 393
 Kemal Bilbaşar, 62, 99, 100, 380
 Kemal Tahir, 99
 Kocaeli, 83, 386
 Kumbara Dergisi, 97, 111, 118
 Küçük Simitçi, 98, 103, 119, 123, 124,
 125, 180, 181, 347, 352, 362, 392, 393

L

Ludvig Laistner, 43

M

Makedonya, 80, 86
 Mari Jose De Carolina, 99
 Mehmet Aydın, 100, 111
 Memleket Hikâyeleri, 99
 Mersin Ticaret Lisesi Türkçe ve Edebiyat
 Öğretmenliği, 83
 Milliyet Çocuk Dergisi, 97, 110, 118
 Mustafa Muşlu, 86
 Mustafa Nihat Özön, 87
 Mustafa Ruhi Şirin, 17, 54, 63, 364, 369,
 375
 Mümtaz Soysal, 87
 Mümtaz Zeki Taşkın, 14, 62, 98

N

N. Sami Banarlı, 87
 Nagazaki, 67
 Nazım Hikmet, 100
 Necati Zincirkıran, 85
 Nevzat Akoral, 103
 Nouveaux Turch et Arabes, 52
 Numan Kartal, 1, 2, 3, 53, 80, 81, 83, 84,
 86, 88, 91, 94, 95, 97, 98, 99, 100, 101,
 102, 103, 106, 111, 113, 114, 115, 116,
 117, 119, 120, 124, 133, 136, 139, 141,
 144, 147, 149, 256, 262, 293, 318, 332,
 343, 344, 345, 347, 349, 350, 351, 352,
 353, 354, 355, 356, 357, 358, 359, 360,
 361, 379, 380, 381, 382, 386, 391

O

Oktay Rifat, 100
 Orhan Şaik Gökyay, 52, 100, 379
 Orhan Veli, 100

Ö

Ömer Seyfeddin, 57, 62, 86, 100

P

Paçatantra, 42
 Panait Istrati, 99

R

Refik Halit Karay, 57, 99
 Rumeli, 81, 83

S

S.Freud, 66
 Sait Faik Abasıyanık, 58, 100
 Selahattin Dilidüzgün, 16
 Selanik, 86, 151, 153, 174, 175, 176, 177,
 179
 Sezai Karakoç, 100
 Sigmund Freud, 43
 Sivas Ticaret Lisesi Türkçe ve Edebiyat
 Öğretmenliği, 84
 Stendhal, 100
 Subutay Hikmet, 98, 100
 Suyu Arayan Adam, 99

Ş

Şakir Ülkütaşır, 100, 381, 382
 Şevket Süreyya Aydemir, 99

T

Tarık Dursun Kakinç, 100
 Tekirdağ, 80
 Tembel Kız, 90, 98, 104, 119, 145, 146,
 147, 148, 313, 314, 315, 347, 352, 362,
 392, 394
 Tuzla Piyade Yedek Subay Okulu, 83
 Türk Çocuk ve Gençlik Edebiyatı
 Ansiklopedisi, 14, 117
 Türk Dili Dergisi, 11, 87, 109, 110, 117,
 360, 364, 367, 370
 Türk Edebiyatı, 11
 Türk Folkloru, 87, 88, 106, 107, 108, 109,
 359
 Türk Folkloru Araştırmaları Dergisi, 87,
 106, 107, 108, 360
 Türkiye Çocuk Esirgeme Kurumu, 102
 Türkiye ve Orta Doğu Amme İdaresi
 Enstitüsü, 83

U

Ufuk Kartal, 83
 Umut Kartal, 83

Ü

Ülkü Tamer, 13
 Üvey Kız, 53, 90, 98, 103, 104, 108, 119,
 140, 141, 142, 146, 285, 286, 347, 352,
 362, 392, 394

V

Van Der Leyen, 43
 Varlık, 11, 84, 85, 87, 88, 93, 110, 113,
 117, 161, 164, 252, 360, 370
 Vatan Gazetesi, 87, 112, 117

Y

Yaban, 99
 Yakup Kadri Karaosmanoğlu, 99
 Yalvaç Ural, 14, 97, 375
 Yaşar Kemal, 99
 Yaşar Nabi, 87
 Yavuz Bülent Bakiler, 85
 Yerli ve Yabancı Yazarlardan Örneklerle
 Çocuk Edebiyatı, 15
 Yoksul Baba, 90, 98, 104, 119, 143, 144,
 145, 296, 297, 298, 299, 307, 347, 350,
 352, 392, 394
 Yugoslavya, 80, 117
 Yusuf Çotuksöken, 97

Z

Zeki Gürel, 16
 Zeytindağı, 99

Öz Geçmiş

Lisans Eğitimi

Kocaeli Üniversitesi / Eğitim Fakültesi / Türkçe Eğitimi Bölümü (2013)

Yüksek Lisans Eğitimi:

Gazi Üniversitesi / Eğitim Bilimleri Enstitüsü / Türkçe Eğitimi Yüksek Lisans Programı

(devam ediyor)

Uludağ Üniversitesi / Eğitim Bilimleri Enstitüsü / Türkçe Eğitimi Yüksek Lisans Programı

(devam ediyor)

ULUSLARARASI BİLİMSEL TOPLANTILARDA SUNULAN BİLDİRİLER

İPEK, Ozan, “Türkçenin On Sekiz Yaş Altındaki Yabancılara Öğretiminde Çocuk Edebiyatı Disiplininden Yararlanma”, *1.Uluslararası Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretimi Kongresi*, 24-26 Nisan 2015, Ghent, Belçika. (sözlü sunum)

İPEK, Ozan “Türkçe Eğitimi Açısından Çocuk Edebiyatı Konulu Lisansüstü Tezlere Toplu Bir Bakış.”, *8. Uluslararası Türkçenin Eğitimi Öğretimi Kurultayı*, 1-3 Ekim 2015, İstanbul. (sözlü sunum ve özet metin)

İPEK, Ozan, “Folklordan Beslenen Bir Yazar Olarak Numan Kartal”, *1. Uluslararası Balkan Çocuk ve Gençlik Edebiyatı Kongresi*, 4-7 Mayıs 2016, Edirne. (tam metin)

DİĞER SEMİNERLER, ÇALIŞTAYLAR, TOPLANTILAR (DİNLEYİCİ OLARAK)

“Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretiminde Ölçme ve Değerlendirme Çalıştayı” , 22 Mayıs 2016, BURSA.

ULUSLARARASI HAKEMLİ DERGİLERDE YAYIMLANAN MAKALELER

ÖZBAY, Murat ve İPEK, Ozan. “Ortaokul Öğrencilerinin Kullandıkları Arkadaşlık Hitaplarının Konuşma Eğitimi Açısından Değerlendirilmesi” *Uluslararası Dil ve Edebiyat Eğitimi Dergisi*, 2015, Sayı 15, 90-105, ISSN: 2146-6971, Doi No: 10.129773.

KİTAP TANITIMLARI

IPEK, Ozan, “İlimle Geçen Bir Ömrün Hazinesi: Dil, Kültür ve Edebiyat Araştırmaları”,

Zeitschrift Für Die Welt Der Türken”, 2014, Vol: 6, No: 3.

IPEK, Ozan, “Bulgaristan’da Türkçenin Sesleri: “Deliorman’da Suyun Gözü ve Deliorman’da

Bülbülün Sesi”, Zeitschrift Für Die Welt Der Türken”, 2015, Vol: 7, No: 3.

İŞ DENEYİMİ

Gazi Üniversitesi / Eğitim Fakültesi / Türkçe Eğitimi Bölümü – Araştırma Görevlisi (2013)

Uludağ Üniversitesi / Eğitim Fakültesi / Türkçe Eğitimi Bölümü – Araştırma Görevlisi (2016)

DERS DENEYİMİ

Gazi Üniversitesi Türkçe Öğretim Merkezi (2015-2016)

Uludağ Üniversitesi Türkçe Öğretim Merkezi- ULUTÖMER (2016- devam ediyor)

-Okuma

-Yazma

-Dinleme

-Konuşma

-Dil Bilgisi

ALDIĞI ÖDÜLLER

TÜBİTAK Genel Yurt İçi Yüksek Lisans Bursu

KİŞİSEL BECERİLER

Yabancı Diller: İngilizce

YDS 2014 İlkbahar: 71.25 puan (C Düzeyi)